

**”No onhan naantalilainenki ny sentään
parempi olla ku turkulaine!”**

Naantalin saaristokaupungin kuntaliitos kuntalaisen kokemana

Lauri Katiskoski
Pro gradu -tutkielma
Kansatiede
Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos
Humanistinen tiedekunta
Turun yliopisto
Helmikuu 2014

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Humanistinen tiedekunta

KATISKOSKI, LAURI: ”No onhan naantalilainenki ny sentään parempi olla ku turkulaine!” Naantalin saaristokaupungin kuntaliitos kuntalaisen kokemana

Pro gradu -tutkielma, 129 sivua, 7 liitesivua

Kansatiede

Helmikuu 2014

TIIVISTELMÄ

Tutkielmani kohteena on vuonna 2009 toteutettu kuntaliitos, jossa Naantalin kaupunkiin liitettiin Rymättylän, Merimaskun ja Velkuan kunnat. Tarkastelen kuntaliitosta tavallisten kuntalaisten kokemusten kautta ja selvitän, miten uuden Naantalin saaristokaupungin asukkaat näkevät liitoksen osana omaa arkeaan ja elinympäristöään. Tutkimuskysymykseni ovat miten kuntalaisten kuntaliitoksiin liittämät kokemukset muodostuvat, miten ne ovat suhteessa henkilön omaan paikalliseen kontekstiin ja miten kuntaliitokseen suhtaudutaan eri puolilla tutkimusalueetta. Tutkielmani perustuu Naantalin kaupungin alueella talvella 2013 tekemiini 16 teemahaastatteluun.

Tarkastelen tavallisten kuntalaisten kokemuksia paikallisesti eletyn arjen näkökulmasta. Kansatieteen näkökulmasta ihmisten välisen vuorovaikutusprosessin tuloksena syntyvää kulttuuria ymmärretään kollektiivisena tietoisuutena mm. yleisesti hyväksytyistä tavoista, tiedoista, arvoista, ja kokemuksista. Kuntalaisten kokemuksia tarkastelen hyödyntäen moniäänistä tutkimusotetta, jolla tarkoitetaan kansatieteellisen tutkimuksen tapaa nostaa esille yksilöiden kokemuksia ja kulttuurin monitahoisuutta. Tutkimusaineistoa olen analysoinut käyttäen kulttuurianalyysiä, jonka avulla voidaan ymmärtää kulttuurissa piileviä merkitysrakenteita tulkitsemalla aineistosta nousevia teemoja sekä symboleja.

Tutkielmani keskeisenä tuloksena on, että kuntalaisten kokemukset ovat suhteessa heidän kokemukseensa paikallisuudesta. Ihmisen sosiaalisen toiminnan tuloksena syntyvä paikallisuus muodostuu eri paikkoihin liitettävien paikan identiteettiä ilmentävien tekijöiden, sekä ihmisen johonkin paikkaan liittämän henkilökohtaisen identifioitumisen kautta. Kuntalaisten kokemuksissa kuntaliitos näyttäytyy eri puolilla Naantalia eri tavoin ja kokemukset liittyvät vahvasti kuntalaisen omaan elämänympäristöön ja arkeen sidottuun paikalliseen kontekstiin. Kuntaliitos on monitahoinen kokonaisuus, joka kuntalaisen kokemana näyttää hankalasti hahmotettavalta, ja johon liittyy pelkoja, epäluuloja ja kysymyksiä. Liitos ei ole vain negatiivinen asia, vaan se voidaan nähdä myös positiivisia muutoksia aikaansaavana kulttuurisena prosessina. Kuntaliitoksen tarkastelu auttaakin ymmärtämään sitä, miten kuntalaisen kokemukset kuntaliitoksesta suhtautuvat laajempaan yhteiskunnalliseen keskusteluun.

Tutkielma liittyy Koneen säätiön rahoittamaan Turun yliopiston kansatieteen oppiaineen tutkimushankkeeseen *Etnologinen tutkimus kuntarakenteen muutoksista kuntalaisten näkökulmasta*.

Asiasanat: arki, kansatiede, kokemukset, kunnat, kuntalaiset, kuntaliitokset, kuntauudistus, Merimasku, Naantali, paikallisuus, paikka, Rymättylä, saaristot, Velkua

1	TUTKIMUKSEN TAUSTAT JA LÄHTÖKOHDAT	2
1.1	Suomen kuntarakenne ja kuntaliitokset	5
1.2	Yhteiskunnallinen kehitys kuntien ja saariston näkökulmasta	7
2	TUTKIMUSKOHTTEEN ESITTELY	11
2.1	Yhteenliitetyt kunnat	11
2.2	Naantalin saaristokaupunki	18
2.3	Tutkimusalueen rajaus	20
3	KUNTALIITOS TUTKIMUSKOHTTEENA	22
3.1	Aikaisempi tutkimus ja tutkimuskirjallisuus	23
3.2	Tutkimusaineistot ja tutkimusprosessi	27
3.3	Kansatieteellinen tutkimusote ja kulttuurianalyttinen näkökulma	33
3.4	Keskeiset käsitteet ja näkökulmat	37
4	ERILAISET LIITOSKUNNAT	48
4.1	Kanta-Naantali	48
4.2	Rymättylä	52
4.3	Merimasku	55
4.4	Velkua	58
5	EPÄILEVIÄ KOKEMUKSIA	65
5.1	Kysymyksiä herättävä kuntaliitos	65
5.2	Mitä tapahtuu päätöksenteolle ja palveluille?	70
6	LIITOKSEN TUOMIA HYÖTYJÄ JA HAITTOJA	79
6.1	Suuruuteen kohdistuvia odotuksia	79
6.2	Naantalin positiivisuus	83
6.3	Muotoaan muuttanut pienuus	86
6.4	Suuren kunnan suuremmat resurssit	90
7	UUSIA TOIMINTAMALLEJA	98
7.1	Kuntaliitos puhdistaa hallintoa ja päätöksentekoa	98
7.2	Kokemuksia eriarvoisuudesta	100
7.3	Professionaalinen vai kotikutoinen?	104
7.4	Etäänäntyvä tiedotus	108
8	MONIÄÄNINEN KUNTALIITOS	115
	LÄHTEET	122
	LIITTEET	

1 TUTKIMUKSEN TAUSTAT JA LÄHTÖKOHDAT

Suomen kuntarakenteen uudistamiseen liittyvä keskustelu on käynyt kuumana jo pitkään. Valtion kiristynyt taloustilanne ja muun muassa väestön ikääntymisestä johtuvat taloudelliset paineet ovat pakottaneet valtiovaltaa pohtimaan keinoja Suomen talouden epätasapainon korjaamiseen. Korkea elintaso ja yhteiskunnan vastuu kansalaisistaan ovat Suomen tunnusomaisia piirteitä, jotka tunnustetaan myös Pohjoismaiden ulkopuolella. Yhteiskunnan tuottamat palvelut, kuten terveydenhuolto ja koulutuspalvelut, nähdään kaikkien suomalaisten perusoikeuksina, eikä nykyisestä palvelutasosta olla valmiita tinkimään. Jotta elintasomme kyetään pitämään entisellään väestön ikääntyessä on päättäjien kyettävä löytämään yhteiskunnallisesti kestävämpiä ja tehokkaampia ratkaisuja hyvinvointiyhteiskuntamme ylläpitämiseen. Yhtenä esimerkkinä tästä toimii parhailtaan käynnissä oleva koko Suomea koskeva kuntauudistus. (Hakanen 2012: 6.)

Kuntaliitoksiin liittyvä julkinen keskustelu keskittyy perustelemaan kuntaliitosten välttämättömyyttä ja uusia keskenään ristiriitaisia kuntakarttoja esitetään säännöllisin väliajoin. Uudistus onkin otettu vastaan osin negatiivisesti kansalaisten, kuntapäättäjien, tutkijoiden ja oikeusoppineiden näkökulmasta, sillä hallituksen suunnitelmien toteutustavan ei nähdä noudattavan demokratian periaatteita (Hakanen 2012: 7). Vaikka Suomen kuntarakenteen uudelleenorganisoinnin tavoitteena onkin taata mahdollisimman hyvät elinolosuhteet kuntien asukkaille, on tavallisen kuntalaisen hankala muodostaa selvää käsitystä siitä, miten kuntaliitos tulee vaikuttamaan ihmisen henkilökohtaiseen elämään. Tämä näkökulma onkin toiminut keskeisenä tekijänä valitessani pro gradu - tutkielmani aihetta.

Kuntaliitoksia suunnitellaan ja tarkastellaan pääsääntöisesti laskennallisesti. Etnologi Minna Mäkinen on tuonut esille kuntaliitoksia käsittelevässä lisensiaatintyössään, että puhuttaessa kuntaliitoksista on syytä kiinnittää huomiota siihen, kenen näkökulmasta liitoksia tarkastellaan. (Mäkinen 2007: 4.) Yhteiskunnan taloudesta ja toimivuudesta huolta kantavan poliitikon näkökulma kuntaliitoksiin on mitä todennäköisimmin laskelmoivampi kuin esimerkiksi tavallisen maaseudulla asuvan kuntalaisen. Tämä kuva kuntaliitoksiin liittyvistä eriävistä mielipiteistä välittyy ainakin sanomalehtien palstoilla käytävää keskustelua seuraamalla. Valtiovallan esittämät teoreettiset mallit ja suunnitelmat

saattavat näyttää tavallisen ihmisen näkökulmasta etäisiltä esimerkiksi silloin kun kuntalaiset peilaavat niitä omiin kokemuksiinsa.¹

Tässä työssä tavoitteenani on muodostaa kuntaliitoksesta kuva, joka syntyy kuntalaisen ja tämän elinympäristön välisen kokemuksen kautta. Näin tuon esille sen, että kuntaliitos on paljon muutakin kuin vain kuntien välinen organisaatiouudistus. Vaikka kuntaliitokset halutaankin nähdä usein rationaalisina uudistuksina, liittyy niihin myös inhimillinen puoli, johon vaikuttavat muun muassa kuntalaisten tunteet, arvot ja asenteet (Mäkinen 2007: 61). Omassa tutkimuksessani lähestyn tätä inhimillistä näkökulmaa kuntalaisten kokemusten kautta. Tutkimuskohteenani on Varsinais-Suomessa sijaitseva Naantalin kaupunki.² Tarkastelun kohteena oleva monikuntaliitos³ tuli voimaan 1.1.2009, jolloin Rymättylän, Merimaskun ja Velkuan kunnat liittyivät Naantalin kaupunkiin. Kuntaliitosta täydennettiin vielä 1.1.2011, jolloin Livonsaaren ja Lempisaaren alueet siirrettiin osakuntaliitoksessa Maskun kunnasta Naantaliin. (Naantalin kaupunki 2012d.) Työni tutkimusaineistona toimivat Naantalin saaristokaupungin⁴ alueella asuvien kuntalaisten kanssa tekemäni teemahaastattelut. Lähestyn kuntaliitosta kuntalaisten arkeen liittyvien kokemusten kautta ja tuon esille sen, miltä kuntaliitos näyttää tavallisen ihmisen näkökulmasta.

Kansatiede eli etnologia tarkastelee kulttuuria laajoista ja monipuolisista näkökulmista, hyödyntäen kulttuurien tutkimuksen laadullisia tutkimusmetodeja. Tutkittavat aiheet ja näkökulmat eivät rajoitu ainoastaan menneeseen, vaan kulttuuria tarkastellaan osana nykyisyyttä ja tulevaisuutta. Kansatieteen kiinnostuksen kohteena on ihmisen arki ja siihen liittyvän toiminnan ja ilmiöiden vaikutus ihmisen jokapäiväiseen elämään. (Korkiakangas 2006: 130–135.) Tutkimusnäkökulmani on moniääninen, jolla tarkoitetaan kansatieteellisen tutkimuksen tapaa nostaa esille yksilöiden kokemuksia ja kulttuurin monitahoisuutta, sen sijaan että tutkija etsisi tutkimuskohteestaan ”yhtä totuutta” (Ehn & Löfgren 2000: 15–17; Korkiakangas 2006: 122). Jyväskylän yliopiston etnologian oppiaineen professori Pirjo Korkiakankaan mukaan etnologisen tutkimuksen perustana on

¹ Kuluneen vuoden aikana olen aktiivisesti lukenut tutkimusalueellani ilmestyviä paikallislehtiä, kuten Rannikkoseutua sekä Vakka-Suomen Sanomia ja seurannut niiden kautta paikallistason kuntaliitoksiin liittyvää keskustelua.

² Tutkimusalueen kartta liitteessä 1.

³ Monikuntaliitoksella tarkoitetaan sellaista kuntaliitosta, jossa kuntajaon uudelleenmäärittelyyn osallistuu vähintään kolme kuntaa. Monikuntaliitoksen seurauksena kuntien määrä vähenee vähintään kahdella. (Koski 2008: 10.)

⁴ Naantalin saaristokaupunki-nimellä viitataan kuntaliitosprosessin työnimeen ja Naantalin laajentumiseen liitosten yhteydessä saaristoon (mm. Palmunen 2009: 93). Kaupungin verkkosivuilla Naantali saaristokaupunki esitellään suomenkielisen saariston suurelta osin kattavana ”tuhannen saaren kaupunkina. (Naantalin kaupunki 2012a.)

laadullinen tutkimusaineisto, jolle ominaista on moniäänisyys: ”sisällöllinen ja ilmaisujen rikkaus, monimuotoisuus ja kompleksisuus”, jota tutkija lähestyy tulkitsevalla analyysillä (Korkiakangas 2005: 133).

Kuntaliitoksiin liittyvä tutkimuksellinen mielenkiintoni liittyy henkilökohtaiseen kiinnostukseeni Varsinais-Suomeen sekä Turun saaristoon. Oman kokemukseni mukaan moniin varsinaissuomalaisiin kuntiin liittyy paljon erilaisia paikallisia piirteitä, jotka liittyvät muun muassa erilaisiin luonnonolosuhteisiin. Esimerkkinä voi mainita jokilaaksoihin ja vanhoihin merenlahtiin maankohoamisen seurauksena syntyneet viljelysalueet tai väestöltään pienet saaristokunnat, joissa paikalliset elinkeinot ovat tukeutuneet maatalouden, kalastuksen ja laivanvarustuksen yhdistelmään. Alueen asutuksen pitkästä historiasta kertovat muun muassa kartanot ja keskiaikaiset kirkot, jotka nousevat esille etenkin kesäaikaan kuntien esitellessä omia matkailukohteitaan.

Osaltaan omaan kokemukseeni pienten kuntien erilaisuudesta liittyy oma taustani maskulaisena. Oman taustani kautta olen tottunut kuuntelemaan ja myös osallistumaan keskusteluun siitä, miten omaa kotikuntaa pidetään naapurikuntia parempana. Kunnan omien paikallisten erityispiirteiden omalähtöinen korostaminen on noussut esille myös työskennellessäni Varsinais-Suomessa ja Pirkanmaalla eri paikallismuseoissa. Naapurikuntien välisiä eroavaisuuksia tai keskinäistä paremmuutta perustellaan usein esimerkiksi kuntien taloudellisilla tai päätöksentekokulttuuriin liittyvillä tekijöillä. Toisaalta naapurisuhdetta voidaan katsoa myös pilke silmäkulmassa perimätietoon ja historiaan perustuvien kokemusten kautta, joiden todenmukaisuutta ei välttämättä edes ole tarkoitus kyseenalaistaa.

Jo tutkimustyön alkuvaiheessa itselleni muodostui selvä kuva siitä, että tutkimusalueeni neljään yhteenliitettyyn kuntaan liittyy jokaiseen erilaisia paikallisia erityispiirteitä. Paikallisilla erityispiirteillä tarkoitan niitä oman kotikunnan alueella olevia tekijöitä, joita informanttini eli haastattelemanani henkilöt ovat nostaneet esille omasta paikallisuudestaan. Haastattelemieni henkilöiden kokemukset kunnasta paikkana ovat kuitenkin täsmentyneet, laajentuneet ja saaneet uusia muotoja tulkitessani esille nousseita paikallisista erityispiirteistä kertovia kokemuksia suhteessa toisten informanttien kokemuksiin, omaan etukäteistietooni ja tutkimuskirjallisuuden kautta luomaani kuvaan tutkimuskohteistani.

Liitoskuntien tunnusomaisten piirteiden tarkastelu on tässä työssä tärkeää, sillä niiden kautta olen pystynyt muodostamaan kuvaa siitä, miten neljän yhteenliitetyn kunnan

kuntalaiset näkevät toinen toisensa osana uutta Naantalia. Olipa kyse sitten historiallisesta painolastista, luonnonmaantieteellisistä olosuhteista, ihmisten välisistä sosiaalisista suhteista, väestönrakenteesta tai vaikka paikalliseen toimintaan liittyvistä luovista toimintatavoista, näen että ihmisen arjessaan tai elämäntilanteessaan havaitsemat erilaiset oman paikallisuuden tulkinnat toimivat keinona rakentaa ymmärrystä meikäläisistä ja teikäläisistä.

Tämä pro gradu -tutkimus liittyy Koneen säätiön rahoittamaan Turun yliopiston kansatieteen oppiaineen kaksivuotiseen (2013–2014) tutkimushankkeeseen *Etnologinen tutkimus kuntarakenteen muutoksista kuntalaisen näkökulmasta*. Tutkimushankkeen myötä itselleni on tarjoutunut mahdollisuus tutustua ja osallistua tieteellisen tutkimusryhmän toimintaan. Samalla olen saanut kannustavia ja omaa tutkimustani tukevia kommentteja tutkimusryhmän jäseniltä.⁵

1.1 Suomen kuntarakenne ja kuntaliitokset

Vuonna 2014 Suomessa on 320 kuntaa, joille on perustuslaissa taattu itsehallinto (Halonen & Koski 2013). Kuntien tehtävänä on hoitaa kunnille laissa osoitetut tehtävät, kuten lakisääteiset peruspalvelut (Kuntalaki 17.3.1995/365, 2 §). Lakisääteiset tehtävät jakautuvat sosiaali- ja terveyspalveluihin, opetus- ja kulttuuripalveluihin sekä tekniseen toimeen. Lisäksi kunnilla voi olla kuntien itse päättämiä tehtäviä (Virtuaalikunta 2014). Jokainen suomalainen kuuluu kotikuntalain mukaan johonkin kuntaan (Kotikuntalaki 11.3.1994/201, 1–2 §.). Sanalla kunta voidaan nähdä etenkin yhteiskuntatieteellisen tutkimuksen näkökulmasta olevan kaksijakoinen merkitys; sillä voidaan viitata itsehallintoperiaatteella toimivaan poliittis-hallinnolliseen organisaatioon tai hallinnollisten rajojen sisällä toimivaan paikallisyhteisöön tai yhdyskuntaan. (Anttiroiko 1992: 84.) Kunnan koko sekä sen hallinnollinen tai taloudellinen asema vaikuttaa siihen, käyttääkö alue itsestään nimitystä kunta vai kaupunki (Kuntalaki 17.3.1995/365, 5 §).

2000-luvulla Suomessa on toteutettu yhteensä 85 kuntaliitosta, joiden seurauksena kuntien lukumäärä on vähentynyt 452:stä 320:n. Kyseisissä liitoksissa on ollut osallisena kaikkiaan 217 kuntaa eri puolilla Suomea. Valtaosa toteutetuista kuntaliitoksista on ollut kahden kunnan välisiä. Suurin monikuntaliitos on Salon seudulla vuonna 2009 tehty kymmenen

⁵ Haluan kiittää kansatieteen professoria Helena Ruotsalaa sekä tutkimusryhmän jäseniä filosofian lisensiaatti Minna Mäkistä sekä filosofian maisteri Niina Koskihaaraa.

kunnan liitos. Kuntaliitosten tarkastelu on osoittanut, että liitoksia ei voida suunnitella ja toteuttaa valmiiden mallien pohjalta, vaan paikalliset ominaisuudet vaikuttavat pitkälti siihen, miten kuntaliitos milläkin alueella tulee toteuttaa. Vaikka kuntien keskinäinen erilaisuus vaikuttaa siihen, mitkä tekijät käynnistävät tarpeen kuntaliitokselle, ovat etenkin kuntatalouden ongelmat toimineet 2000-luvulla useiden liitosprosessien käynnistävänä tekijänä. Suuri merkitys on myös valtiovallan ajamalla uudistuksilla. Esimerkiksi Paras-hankkeen myötä voimaan tulleen puitelain seurauksena toteutettiin vuonna 2009 kolmannes kuluneen vuosikymmenen liitoksista, jolloin kuntaliitosten kannustimina toimivat muun muassa valtion jakamat yhdistymisavustukset. (Halonen & Koski 2013.)

Sisäministeriön 11.5.2005 aloittamaan valtakunnallisen Paras-uudistuksen tavoitteena oli uudelleenarvioida sekä kuntien lakisääteiset että muut kunnallisten palveluiden tuottamiseen liittyvät järjestämisvastuualueet. (Saaristokaupunkiselvitys 2006.) Uudistuksessa valtioneuvosto ajoi perusterveydenhuollon sekä sosiaalipalveluiden keskittämistä vähintään 20 000 asukkaan väestöpohjan muodostamiin kokonaisuuksiin. Vuonna 2007 voimaan tulleen Paras-hanketta ohjanneen puitelain mukaan kuntien tuli pyrkiä väestöpohjatavoitteeseen joko kuntaliitosten tai kuntien välisten yhteistoiminta-alueiden kautta. Väestöpohjatavoitteesta voitiin kuitenkin joustaa, jos kunnan toimintaan vaikuttivat esimerkiksi pitkät maantieteelliset välimatkat, saaristo-olosuhteet⁶ tai kielelliset ja kulttuuriset oikeudet.⁷ (Valtionvarainministeriö 2012: 21–24.)

Erilaiset näkökulmat pienten ja suurten kuntien hyödyistä ja haitoista ovat vaikuttaneet siihen, että keskustelua oikeasta kuntakoosta on käyty Suomessa 1800-luvulta lähtien. Suomen itsenäisyyden aikana valtiolta on käynnistänyt useita kuntareformeja, mutta suuret uudistukset ovat kariutuneet vastustukseen kerta toisensa jälkeen. Toteutettujen liitosten hyötyjen ja haittojen arviointi on osoittanut, että liitos ei automaattisesti tuo säästöjä kuntatalouteen. Negatiivisia vaikutuksia on havaittu myös demokraattiseen

⁶ Saaristokunniksi määritellään valtioneuvoston päätöksellä sellaiset kunnat joissa saaristo-olosuhteet, kuten kiinteän tieyhteyden puuttuminen, ovat esteenä kunnan kehittymiselle. Saaristoksi määritellään sellaiset meri- ja järviolueiden saarialueet, joihin ei ole kiinteää tieyhteyttä. Saaristokuntaa määriteltäessä saaristostatusta arvioidaan saariston vakinaisen asukasmäärän ja kunnan kokonaisasukasluvun välisellä suhteella sekä saariston peruspalveluihin ja liikenneolosuhteisiin liittyviä vaikeuksia. (Laki saariston kehityksen edistämisestä 26.6.1981/494, 42–4 §, 9–10 §.) Saaristokuntien toimintaa tuetaan valtioneuvoston taloudellisesti saaristolaisilla. Niin sanotut saaristo-osakunnat, joiden alueista vain osa on saaristoon verrattavia, kuuluvat vain osittain saaristolaisiin piiriin. (Laki kuntien valtionosuuslain muuttamisesta 1068/2005, 8–9 §.)

⁷ Mm. ruotsinkieliset kunnat sekä saamelaiset.

päätöksentekoon liittyvissä tekijöissä. (Keinonen 1995: 8–10, 20–22; Koski & Pöyhönen 2006: 11–18; Puustinen 1998: 17.)

Vuonna 2011 Jyrki Kataisen kuuden puolueen hallitus käynnisti hallitusohjelmansa puitteissa koko maan laajuisen kuntauudistuksen, jonka tavoitteena on ”vahvoihin peruskuntiin pohjautuva elinvoimainen kuntarakenne” (Valtioneuvosto 2011). Parhailtaan käynnissä olevan kuntauudistuksen tavoitteena on ollut järkeistä suurten kaupunkiseutujen kuntajakoa, sillä esimerkiksi Turun seutukunnan kunnat ovat kasvaneet yli rajojensa. Kaupunkiseutujen väestön kasvaessa keskuskaupunkien ympärillä olevien kehyskuntien kaupunkirakenne on monin paikoin kasvanut yhteen keskuskaupungin kanssa, jonka nähdään olevan muun muassa yhdyskuntarakenteen näkökulmasta kuntaliitoksia puoltava tekijä. (Mm. Helsingin Sanomat 10.1.2014.)

Varsinais-Suomen maaseutualueet ovat Suomen tiheimmin asuttuja. Pitkän asutushistorian takia alueelle on syntynyt tiheä paikallis- ja kyläkeskusten verkosto, joka näkyy maakunnan kuntarakenteessa. Alueen erityislaatuisena luonnonmaantieteellisenä tekijänä on rikkonainen Turun saaristo. Vuosina 2005–2011 Varsinais-Suomessa toteutettiin yhteensä kaksitoista kuntaliitosta, jonka seurauksena kuntien lukumäärä on laskenut 56:stä 28:aan. Nykyisistä kunnista ainoastaan neljässä asuu enemmän kuin 20 000 asukasta. (Valtionvarainministeriö 2012: 45, 54.) Varsinaissuomalaisten kuntien pienuuden taustalla on alueen keskiajalta periytyvä seurakuntajako. Historiallisesti katsoen taloudellisesti vahvassa Varsinais-Suomessa seurakunnan vaatiman kirkon rakentamiseen riitti pienemmän alueen väestö kuin esimerkiksi Itä-Suomessa, jossa seurakuntaverkosto on harvempi. Vuoden 1865 kunnallisetuksen myötä maalaiskuntien hallinto erotettiin seurakunnista. (Hallituksen esitykset HE 155/2006; Keinonen 1995: 12.) Hyvänä esimerkkinä maakunnan tiheästä kuntarakenteesta toimii 60 kilometrin automatka Turusta Kustaviin, jonka aikana kunnan raja ehti ennen vuoden 2009 kuntaliitoksia vaihtua kahdeksan kertaa.

1.2 Yhteiskunnallinen kehitys kuntien ja saariston näkökulmasta

Omaa tutkimusaiheittani ja -aluetta on tärkeää taustoittaa saaristoalueiden erityislaatuisuuden näkökulmasta, osana Suomen kuntarakennetta ja yhteiskuntaa. Rymättylä, Merimasku ja Velkua ovat sisäsaaristoa, mutta katsantokannasta riippuen

voidaan esimerkiksi Velkuan ja Rymättylän uloimpia saaria käsittää jo ulkosaariston osina (mm. Siivonen 2008; Palmunen 2009: 93)⁸. Luonnonolosuhteista johtuvat tekijät vaikuttavat saaristossa merkittävästi ihmisten arkeen, kuten liikkumiseen paikasta toiseen (Tuomisto 1997:5 [Pipping 1974]). Vaikka saaristo-olosuhteet esimerkiksi kunta- ja saaristolain näkökulmasta nähdään ihmisen arkea hankaloittavina tekijöinä (Laki saariston kehityksen edistämisestä 26.6.1981/494), ei saariston olosuhteiden haasteita kuitenkaan voi yleistää. Saaristokuntien osat ovat luonnonolosuhteidensa puolesta eriarvoisessa asemassa keskenään. Esimerkiksi liikenneyhteyksien ja palveluiden määrä vaihtelee sen mukaan onko kyseessä saaristokunnan pääsaari vai kauempana oleva reuna-alueen saari. (Virtanen 1991: 12 [Vainio 1981].)

Saaristoalueiden asutus väheni 1950-luvulta lähtien aina 1980-luvulle asti maa- ja kalatalouden rakennemuutoksen seurauksena. Perinteisten elinkeinojen muuttuminen vaikutti kuntien työpaikkaomavaraisuuteen ja pakotti ihmisiä muuttamaan työn perässä kaupunkeihin. (Virtanen 1991: 9–10.) Merimaskun ja Rymättylän kohdalla kuntien asukasluku lähti kasvuun 1970-luvulla ja Velkualla 1980-luvulla (Saaristo-ohjelma 2010). Perinteisten elinkeinojen rinnalle ovat tulleet muun muassa 1970-luvulta lähtien matkailuun liittyvät palvelut samalla kun kunnallisen alan kehittyminen on tarjonnut uusia työmahdollisuuksia (mm. Siivonen 2008: 27). Elintason nousu ja yhteiskuntamme autoistuminen ovat mahdollistaneet ihmisen asuinpaikan ja työpaikan erottamisen toisistaan. 1980- ja 90-luvuilla syntynyt etätöiden käsite, jolla tarkoitetaan sitä että töitä voi tehdä esimerkiksi kotoa käsin⁹, yhdessä saariston halpojen tonttien ja kaupunkia matalampien elinkustannusten kanssa, on vaikuttanut positiivisesti saaristoalueiden väestönkehitykseen. (Ovaska 2001: 10–11, 18.) Kasvu on kuitenkin rajoittunut sisäsaariston osiin, jotka ovat hyötäneet suurten kaupunkikeskusten läheisyydestä (Siivonen 2001: 26).

⁸ Ernst Häyrén on jakanut saariston tieteellisesti sisä- ja ulkosaaristoon. Jaon taustalla on ajatus sisäsaariston saarten luonnonmaantieteellisten mantereeseen verrattavien olosuhteiden asteittaisesta vaihtumisesta ulkosaariston kallioluodoiksi. Toisaalta kansatieteilijä Katriina Siivonen on osoittanut väitöstutkimuksessaan saariston määrittelyn olevan suhteessa myös ihmisen henkilökohtaiseen kokemukseen. (Siivonen 2008: 21–22.) Esimerkiksi Cristoffer Taxell [1989] on jakanut saariston sen kulkuyhteyksien perusteella kolmeen osaan; helpoiten tavoitettavissa on *lossisaaristo*. Liikkumisen kannalta rajatun ympäristön muodostaa *yhteyssalussaaristo* ja eriytyneimmän niin sanottu *selviä itse* -saaristo, joka edellyttää oman veneen käyttöä. (Siivonen 2008: 23.)

⁹ Esimerkiksi vuonna 2007 tutkimusalueeseeni kuuluvan entisen Velkuan kunnan alueen vapaa-ajanasukkaista 21 % ilmoitti tekevänsä etätöitä mökiltään (Saaristo-ohjelma 2010).

Folkloristi Anja Tuomisto on tutkinut velkualaisten kokemuksia ympäristön ja paikallisuuden välisestä suhteesta. Tuomisto näkee harvaan asutun saariston olevan verrattavissa perifeeriseen maaseutuun¹⁰, josta esimerkkinä toimivat muun muassa Joensuun yliopiston monitieteisen tutkimushankkeen kohteena olleet Sivakan ja Rasimäen kylät¹¹. (Tuomisto 1997: 1.) Yhteiskunnallisten hyvinvointipalveluiden kehittyminen 1960–80-luvuilla liittyy läheisesti myös kunta-alan toiminnan kehittymiseen ja monipuolistumiseen. Sodan jälkeisessä yhteiskunnassamme tapahtuneet paikallisyhteisöiden ja sosiaalisten rakenteiden muutokset vaikuttivat siihen, että muun muassa maatalousvaltaisessa yhteiskunnassa vallalla ollut lähiyhteisön huolenpito ei enää vastannut kiivaalla tahdilla modernisoituvan ja kaupungistuvan yhteiskunnan tarpeita. (Ovaska 2001:67–68.)

Maaseudun kehitykseen on suuresti vaikuttanut Suomessa 1950-luvulla alkanut valtakunnansuunnittelu, joka liittyi yhteiskunnan kokonaisvaltaiseen vahvistamiseen. Kehitystoiminnan tavoitteena oli luoda valtiolle alueellista strategiaa, tehostaa eri puolilla valtiota sijainneiden resurssien hyödyntämisen, tukea kansakunnan sivistyksen lisäämistä sekä huolehtia kansalaisten yleisestä hyvinvoinnista. 1960-luvulta 1980-luvulle vallinneen näkökulman mukaisesti valtion tuli huolehtia eri alueiden ihmisten yhtäläisistä elämisen mahdollisuuksista, henkilön asuinpaikasta huolimatta. (Moisio 2009: 66, 68, 76–78; Moisio 2012: 22–25.) Valtion kehityspolitiikan seurauksena kuntien merkitys alkoi korostua ja niistä muodostettiin valtionhallinnon paikallistason instituutiona, jotka hallinnollisen ominaisuutensa kautta osallistuivat valtion alueiden kehittämiseen ja hyvinvoinnin lisäämiseen (Holmila 2001: 34). Yhteiskunnan sosiaalisten palveluiden rakentaminen ja tuottaminen nähtiin yhtenä kuntasektorin keskeisenä tehtävänä, jonka puolestaan vaikutti kunnallisen hallinnon ja palveluntuotannon kehittymiseen ja monipuolistumiseen. (Mm. Ovaska 2001: 64–68.)

¹⁰ Myös Eeva Lettinen nostaa sosiologian tieteenalaan kuuluvassa saaristolaisuutta tarkastelevassa väitöskirjassaan esille 1900-luvun saariston perifeerisen luonteen verrattuna mantereeseen (Lettinen 2004: 185).

¹¹ 1960-luvulla yhteiskunnan rakennemuutoksen seurauksena maaltamuutto voimistui merkittävästi, jonka seurauksena Suomessa alettiin puhua maaseudun autioitumisesta. Kansatieteen tutkimusnäkökulmat kääntyivät yhteiskunnan rakennemuutoksen seurauksena kaupunkeihin ja pienyhteisöihin. (Lehtonen 2005: 18–20.) Maaseudun tutkimuksessa huomio kiinnitettiin monitieteisiin kylätutkimushankkeisiin muun muassa pienyhteisötutkimuksen johdosta. Yksi tunnetuimmista kylätutkimuksista on Joensuun yliopiston aloittama monitieteinen tutkimushanke, jossa Pohjois-Karjalan Sivakan ja Rasimäen kyliä on tutkittu useiden eri alojen tutkijoiden voimin muun muassa yhteiskuntatieteellisestä näkökulmasta, jonka kautta tutkimuskohdetta on voitu käsittää moniäänisenä paikkana. (Heikkilä 2003: 91–94, Knuutila 2004: 15–16.)

Saariston kunnat ovat tyypillisesti väestöltään verrattain pieniä, kuten tässä tutkimuksessa tarkastelemani Rymättylän, Merimaskun ja Velkuan entiset kunnat. Suuret kuntayksiköt eivät automaattisesti ole pieniä tehokkaampia tai tuottavampia, vaan pienet kuntayksiköt kykenevät myös tuottamaan monipuolisia, tilastollisesti ja laadullisesti kilpailukykyisiä palveluita, jotka pystyvät tehokkaasti vastaamaan paikallisen tason tarpeisiin (mm. Keinonen 1995: 3, 16–22). Pienten kuntien toimintaa tutkinut valtiotieteilijä Esko Ovaska on tuonut tutkimuksissaan esiin sosiaalisen pääoman merkityksen pienten kuntien toiminnalle (esim. Ovaska 2003). Sosiaalisen pääoman käsitteen esille nostaminen tässä tutkimuksessa liittyy tutkimusalueeseeni kuuluvaan entiseen Velkuan kuntaan, joka ennen vuoden 2009 kuntaliitosta oli Suomen pienin suomenkielinen kunta. Edellä mainitun käsitteen avaaminen liittyy Velkuan alueen käsittelyyn tulevissa käsittelyluvuissa.

Politiikan tutkija Robert Putnam on soveltanut sosiaalisen pääoman käsitettä muun muassa kaupungistumisen ja ihmisten sosiaalisten suhteiden mukanaan tuomiin yhteiskunnallisiin muutoksiin. Sosiaalinen pääoma voidaan nähdä resurssina, joka muodostuu ihmisten sosiaalisista verkostoista, jotka ilmenevät esimerkiksi keskinäisenä luottamuksena ja vuorovaikutuksena, kuten vapaaehtoisuutena ja yhteisen hyvän tavoitteluna. Sosiaalisten verkostojen muodostaman sosiaalisen pääoman voidaan katsoa perustuvan yhteisön jäsenten keskinäiselle normatiiviselle luottamukselle ja vastavuoroisuudelle, joka toimii yhteisölle hyvinvointia tuottavana resurssina. (Putnam 2000: 16–27.)

Ovaska on omassa pienten kuntien terveyspalveluita käsitelleessä väitöstutkimuksessaan soveltanut sosiaalisen pääoman käsitettä amerikkalaisen sosiologin James Colemanin [1988] ajatuksen pohjalta. Pienissä kunnissa, joissa taloudelliset resurssit palveluiden tuotantoon ovat vähäiset, voidaan hyödyntää sosiaalisen pääoman potentiaalia. Ajatus liittyy yhteisöllisyyden hyödyntämiseen osana arkea. Muun muassa sisäisen luottamuksen ja luotettavuuden avulla sosiaalisen pääoman alainen yhteisö kykenee suoriutumaan tavoitteistaan paremmin kuin keskinäisen luottamuksen puutetta nauttiva ryhmä. Yhtenä tapana jäsentää sosiaalisen pääoman rakennetta voidaan pitää ryhmän sisällä olevia noudatettavia velvoitteita, odotuksia, tiedonkulkua, normeja sekä sanktioita, jotka ohjaavat yhteisön toimintaa. (Ovaska 2003: 21.)

2 TUTKIMUSKOHTEEN ESITTELY

Tarkastelun kohteena olevan kuntaliitoksen taustalla on 30.11.2005 Naantalın kaupunginhallituksen sekä Askaisten, Lemun, Maskun, Merimaskun, Rymättylän ja Velkuan kunnanhallitusten käynnistämä saaristokaupunkiselvitys. Tarve kuntien välisen yhteistyön ja mahdollisen kuntaliitoksen selvittämiseen liittyi vuonna 2005 aloitettuun valtakunnalliseen kunta- ja palvelurakennemuutoshankkeeseen. (Saaristokaupunkiselvitys 2006.) Saaristokaupunkiselvityksen valmistuttua Rymättylän kunta esitti joulukuussa 2006 seitsemälle saaristokaupunkiselvitykseen osallistuneelle kunnalle keskinäisen kuntaliitosselvityksen aloittamista. Naantalın kaupunki, Merimasku sekä Velkua hyväksyivät selvitysesityksen alkuvuodesta 2007. Kunnat aloittivat kuntaliitosselvityksen laatimisen, muiden saaristokaupunkiselvitykseen osallistuneiden kuntien päättäessä aloittaa oman keskinäisen yhdistymisneuvottelunsa¹². (Naantalın kaupunki 2007a.) Valtioneuvosto vahvisti Naantalın monikuntaliitoksen 28.2.2008 (Naantalın kaupunki 2012e). Vuonna 2012 Naantalın asukasluku oli 18 825¹³ (Tilastokeskus 2013).

2.1 Yhteenliitetyt kunnat

Kanta-Naantali¹⁴

Naantalın kaupungin ensimmäinen varsinainen kuntaliitos toteutettiin vuonna 1964, jolloin Naantalın maalaiskunta liittyi Naantalın kaupunkiin. Tätä ennen kaupunki oli ainoastaan 2,5 neliökilometrin kokoinen. (Heino 1983: 127–128). Suomen aluelainsäädännön perusteella Naantalilla ei ollut ennen kuntaliitosta saaristo-osakuntastatusta¹⁵, vaikka merellinen ympäristö on ollut huomattavassa osassa kaupungin imagoa¹⁶. Ennen vuoden 2009 kuntaliitosta Naantalın pinta-ala oli 82 km² ja asukasluku 14 109 (Saaristokaupunkiselvitys 2006). Vaikka kaupunki on ollut kooltaan ja asukasluvultaan

¹² Lemu ja Askainen yhdistyivät Maskuun vuoden 2009 alussa.

¹³ Kuntien perustiedot on esitetty liitteessä 2.

¹⁴ Tässä työssä viitataan nimellä Kanta-Naantali kaupungin alueeseen ennen vuonna 2009 toteutettua kuntaliitosta. Naantalın kaupunkialueesta käytettävä Kanta-Naantali -nimityksen käyttö on havaintojeni mukaan vakiintunutta sekä kaupungin hallinnossa, että tätä tutkimusta varten tekemiäni haastatteluiden informanttien puheessa. Liitosalueilla tarkoitan tässä työssä Naantalın kaupunkiin liitettyjä entisiä Merimaskun, Rymättylän ja Velkuan kuntien alueita.

¹⁵ Naantaliin ei kuulunut ennen vuoden 2009 kuntaliitosta valtioneuvoston vahvistamia saaristo-osia (Saaristokuntaselvitys 2006).

¹⁶ Esimerkiksi Naantalın kaupunkiin jo ennen vuoden 2009 kuntaliitosta kuuluneella Luonnonmaan saarella asui vuonna 2012 yli 1 700 asukasta. Muun muassa hyvien liikenneyhteyksien vuoksi Luonnomaata ei kuitenkaan ole luettu saaristo-osaksi. (Mm. Kaupunginhallitus 21.10.2013 § 443.)

pitkään verrattain pieni, on kaupungin imago ollut aina sen kokoa suurempi. Kaupungin vahva ego liitetään monien kaupunkia tuntevien parissa Naantalin monipuoliseen ja Suomen oloissa muista kaupungeista poikkeavaan historiaan. 1900-luvulla kaupungin näkyvyyteen ja imagoon on vaikuttanut maan virallisena kakkoskaupunkina toimiminen, sillä tasavallan presidentin kesäasunto Kultaranta sijaitsee Naantalin Luonnonmaalla. (Henkilökohtainen tiedonanto 1). Naantalia käsittelevässä kirjallisuudessa nousevat esille kaupungin keskiaikainen historia ja siihen läheisesti liittyvä vuonna 1443 perustettu birgittalaisluostari. Luostaritoiminnan päätyttyä uskonpuhdistuksen seurauksena 1500-luvulla eli kaupunki pitkään hiljaiseloa, kunnes 1800-luvulla Naantali tuli tunnetuksi kylpylätoiminnastaan. Kaupunkiin saapuneet kylpylävieraat herättivät kaupungin eloon kesäkaudeksi. (Heino 1983: 15–16, 69–72.)

Naantalin kaupungin talous kehittyi voimakkaasti toisen maailmansodan jälkeen. Etenkin 1960-luku oli raskaan perusteellisuuden ja sataman kasvun aikaa. Naantalin vahva talous on perustunut 2000-luvulla perusteellisuuden¹⁷(Naantalin kaupunki 2012a; Naantalin kaupunki 2012b) ja kansainvälisen sataman ohella kaupungin vetovoimaisuuteen kotimaisena ja kansainvälisenä matkailukohteena. Vuodesta 1993 lähtien Naantalin yhtenä vetovoimaisimpana tekijänä on ollut Muumimaailma. (Palmunen 2009: 93; Naantalin kaupunki 2012a.) Naantalin kaupungin ja Naantalin Matkailu Oy:n verkkosivuilla Naantali esitellään historiallisena luostari- ja puutalokaupunkina, jonka kaltainen idyllisyys on hävinnyt jo monista muista Suomen kaupungeista. Kaupungin historia, vanha puutalokeskusta ja merellinen miljöö on valjastettu näkyvästi matkailun käyttöön. (Naantalin matkailu 2013.) Ennen kuntaliitosta kaupungin päätöksenteko perustui 35-paikkaiseen valtuustoon, jossa enemmistö oli Kansallisella Kokoomuksella (15 valtuutettua) ja Suomen Sosiaalidemokraattisella puolueella (13 valtuutettua) (Oikeusministeriö 2014).

Rymättylä

Rymättylän kirkonkylästä on matkaa Naantalin keskustaan 19 kilometriä. Rymättylä edustaa tyypillistä lounaissuomalaista sisäsaaristoa, jonka tunnusomaisina piirteinä voidaan pitää kallioisten mäkien välissä olevia viljelysalueita. (Kurri 2001: 5; Dahlbacka

¹⁷ Kanta-Naantalin suurimpia työnantajia ovat muun muassa Neste Oil, energiayhtiö Fortum, metalliyhtiö Ruukki, Naantalin korjaustelakka ja Naantalin kylpylä (Naantalin kaupunki 2012b).

2006: 579–582.) Rymättylä oli vuonna 2009 yhteenliittyneistä kunnista pinta-alaltaan suurin. Saaria kunnassa oli noin 400 ja asukkaita 2 130 (Saaristokaupunkiselvitys 2006). Alueen saarista suurin on Otava, jonka eteläosassa sijaitsee Rymättylä ja pohjoisessa Merimasku (mm. Kurri 2001: 9; Palmunen 2009: 93). Rymättylän alueella on ympärivuotisesti asuttuja saaria yhteensä seitsemän (Kuljetus-Savolainen 2014). Ennen kuntaliitosta Rymättylä oli valtioneuvoston vahvistama saaristokunta¹⁸. Kunnanvaltuuston paikkaluku oli 17, josta vuoden 2004 kunnallisvaalien tulosten perusteella Suomen Keskustalla ja Kansallisella Kokoomuksella oli kummallakin seitsemän paikkaa sekä Sosiaalidemokraateilla kolme paikkaa (Oikeusministeriön 2014). 2000-luvun alussa Rymättylän kunta oli käytännössä velaton, mutta vuosikymmenen aikana kunta velkaantui voimakkaasti. Vuoden 2009 kuntaliitoshetkellä Rymättylällä oli eniten velkaa asukasta kohden liitokseen osallistuneista kunnista. (Rymättylä-strategia 2002; TYKL/aud/976.)

Saaristopitäjänä Rymättylän alue on pitkään ollut riippuvainen meriyhteyksistä. Maaliikenne oli Rymättylässä vähäistä aina 1930-luvulle asti, jolloin yhteydet mantereelle alkoivat parantua. Merkittävä parannus tapahtui 1960-luvulla, kun valtion ylläpitämä yhteysalus aloitti liikennöinnin Rymättylän eri saarten välillä. Kuitenkin vasta Naantalin Luonnonmaan ja Otavan saaren välisen Särkängsalmen lossin korvaaminen sillalla vuonna 1970 vaikutti alueen tieverkon laajenemiseen ja maaliikenteen kasvuun. (Pursimo 2001: 30–31.) Nykyisin Rymättylän alueella kuljetaan lossilla ainoastaan Aaslan saaren, Samsaari, Pakinainen, Ruotsalainen, Korvenmaa ja Pähkinäinen -saariin kuljetaan yhteysaluksella (Kuljetus-Savolainen 2014).

Rymättylä tunnetaan talvinuottauksesta ja troolikalastuksesta, joiden rinnalla alueella on harjoitettu myös saaristo-olosuhteissa verrattain vahvaa maataloutta. Rymättylä on pitkään tunnettu varhaisperunoiden tuotannostaan. (Rymättylän yrittäjät 2013a.) Alueen nähdään kuuluvan kulttuurisesti varsinaissuomalaisen maanviljelys- ja saaristoalueiden välimaastoon. Niin sanottu monitoimitalous muodosti vahvan pohjan väestön taloudelle, sillä huonoa kalastusvuotta pystyttiin kompensoimaan maatalouden tuotolla ja toisinpäin. Alueen vahva talous mahdollisti joidenkin talonpoikien osallistumisen myös

¹⁸ Rymättylä oli saaristo-osakunta, kunnes vuonna 1996 valtioneuvosto vahvisti Rymättylälle saaristokunta-statuksen (Kalske & Matinolli & Saari 2000: 523).

talonpoikaispurjehdukseen ja laivanvarustukseen¹⁹. (Pursimo 2001: 22, 28.)

1970-luku oli Rymättylässä kehityksen aikaa. Särkäsalmen sillan rakentaminen ja siitä seurannut maayhteyksien parantuminen sekä valtion saariston elinkeinotoiminnalle kohdentamat avustukset edesauttoivat pienteollisuuden kehitystä. Nykyisin yksi tunnetuimmista rymättyläisistä teollisista tuotteista on Terhi-veneet. (Rymättylän yrittäjät 2013b.) Ammattikalastuksen kannattavuuden lasku on vaikuttanut kalastuksen vaihtumiseen kalanviljelyyn. (Saaristo-ohjelma 2010.) Saariston kesäasutus on merkittävä sekä yksityisiä palveluntarjoajia²⁰ että julkista sektoria²¹ työllistävä tekijä (Saaristo-ohjelma 2010). Vuonna 2007 Rymättylässä oli noin 2 200 kesämökkiä (Naantalin kaupunki 2007a).

Merimasku

Kuntaliitoksen tullessa voimaan oli Merimaskussa asukkaita hieman yli 1 600 (Suomen Kuntaliitto 2013). Merimaskun kunnan kokonaispinta-ala oli noin 85 km², josta vesipinta-alaa oli noin kolmannes. Valtioneuvoston määritelmän mukaan Merimasku oli saaristo-osakunta (Saaristokuntaselvitys 2006), koska sen alueista vain osa oli saaristoon verrattavia. Osa entisen Merimaskun kunnan alueesta sijaitsee mantereeseen kuuluvalla Askaisten niemimaalla (Kupila 1996: 8). Alueen tunnusomaisena piirteenä on rannikkosaaristolle leimansa antava vesialaa suurempi maapinta-ala, sekä sokkeloinen ja matala vesistö (Niemi 2001: 17). Kaikkiaan Merimaskun alueeseen kuuluu 94 saarta, joista kuudella oli ympärivuotista asutusta kuntaliitoksen astuessa voimaan. Suurin osa Merimaskusta sijaitsee Otavan saaren pohjoisosassa, jonne on ollut kiinteä tieyhteys Naantalin Luonnonmaalta Särkäsalmen sillan kautta vuodesta 1970. Merimaskun kirkonkylän lossi poistui käytöstä vuonna 2002, jolloin Kirkonsalmeen valmistui silta. (Naantalin kaupunki 2012c.) Nykyisin Merimaskun alueella ei ole enää lossiliikennettä (TYKL/aud/970).

Merimaskun luonnonolosuhteista johtuen alueen peltoviljelmät ovat olleet pieniä, joka on osaltaan vaikuttanut maatalouden erikoistumiseen muun muassa perunan, avomaankurkun

¹⁹ Talonpoikaispurjehduksella tarkoitetaan Suomen rannikolta muun muassa Tukholmaan ja Baltian maihin suuntautunutta kauppapurjehdusta. Vaikka Rymättylä ei ollut esimerkiksi Kustavin ja Taivassalon kaltainen laivanvarustuspitäjä, on talonpoikaispurjehdus jättänyt jälkensä alueen historiaan. (Pursimo 2001: 22, 28.)

²⁰ Ruuan alkutuotanto, mökkitalokarit ym. rakennus- ja siivouspalvelut jne. (Saaristo-ohjelma 2010).

²¹ Esimerkiksi terveyskeskus (Saaristo-ohjelma 2010).

sekä muuhun puutarhakasviviljelyyn. (Kupila 1996: 9; TYKL/aud/970.) Rymättylän tavoin on kalastus toiminut paikallisen talouden tukena huonoina maatalouden satovuosina. Kalastuksen rajoittavina tekijöinä olivat kuitenkin alueen sokkeloiset vesistöt ja hyvien kala-apajien puute, jonka vuoksi merimaskulaisten kalavedet sijaitsivat osin Rymättylässä. (Kupila 1996: 49.) Vanhoihin kalastusoikeusriitoihin liittyvät tekijät muistetaan edelleen joidenkin kuntalaisten kokemuksissa (mm. TYKL/aud/970). Nykyisin kalastuksen merkitys Merimaskun alueelle on vähäinen (Viljanne 2013).

Merimaskun työpaikkaomavaraisuus on matala. Vuonna 2006 se oli ainoastaan 41 % kun taas palkansaajien osuus alueen väestöstä oli 80 % (Saaristokaupunkiselvitys 2006, Saaristo-ohjelma 2010.) Merimaskua onkin viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana luonnehdittu nukkumalähiöksi (TYKL/aud/964, TYKL/aud/967). Naantalin kaupungin läheisyys ja hyvät tieyhteydet ovat vaikuttaneet siihen, että alueen väestön työssäkäyntialueiden perusteella Merimaskusta on muodostunut niin sanottu semiurbaani alue (Niemi 2001: 18). 1980-luvun alkupuolella Merimasku oli Suomen kuudenneksi velkaisin kunta (Olenius 2011: 13). 1970-luvulla kunnan väkiluku oli laskenut 650 asukkaaseen muun muassa maaltamuuton seurauksena. Särkäsalmen sillan rakentaminen 1970-luvulla paransi alueen liikenneolosuhteita, joka vaikutti alueen kiinnostavuuden lisääntymiseen niin kesäasukkaiden kuin talonpaikkaa etsineiden keskuudessa. Ratkaisua kunnan talouden ongelmiin haettiin 1980-luvulla tonttimaata kaavoittamalla, joka suuresta vastustuksesta huolimatta osoittautui kunnan pelastukseksi. (Lineri 2002: 12–15; Olenius 1989: 42.) Kunnan asukasluvun kasvun ja tarkan taloudenpidon ansiosta Merimasku palkittiin 1990-luvulla hyvin hoidetusta kuntataloudesta (Olenius 1995: 3). Merimaskun kunnanvaltuusto oli 17-paikkainen, jossa vuonna 2004 Suomen Keskustalla oli seitsemän paikkaa, Kansallisella Kokoomuksella kuusi paikkaa ja Sosiaalidemokraateilla 4 paikkaa (Oikeusministeriön 2014).

Velkua

Velkuan kunnan tunnusomaisin piirre on sen pienenä (Virtanen 1998: 167). Kunnan noin 250 asukkaan väkiluku ja 135 km²:n (Saaristokaupunkiselvitys 2006) pinta-ala tekivät Velkuasta tyypillisen saaristokunnan, joka sijaitsee kokonaisuudessaan saarilla. Velkua sijaitsee ulko- ja sisäsaariston rajalla. (Palmunen 2009: 93.) Velkuan alue muodostuu yli 300 saaresta, joista ympärivuotisesti asuttuja on seitsemän. Yhteydet mantereelle on

hoidettu Teersaloon kiinteän siltayhteyden kautta, josta kuljetaan lossiyhteyksin Palvaan (56 asukasta) ja Velkuanmaalle (33 asukasta). Muihin saariin; Lailuoto (11 asukasta), Salavainen (29 asukasta), Talosmeri (10 asukasta) ja Munninmaa (3 asukasta) kuljetaan Teersalosta operoivalla yhteysaluksella.²² (Saaristo-ohjelma 2010–2012.) Suomen ensimmäinen yhteysalus aloitti liikennöinnin Velkualla vuonna 1958 (Palmunen 2009: 93).

Merimaskun ja Rymättylän liitoskuntien tapaan Velkuan alueelle tyypillisenä piirteenä on ollut saariston monitoimitalous (Pursimo 1999: 61). Velkua erottuu kuitenkin muista liitosalueista saariston luonnonympäristön rikkonaisuudella, joka näkyy historiallisesti tarkasteltuna muun muassa kalastamisesta elantonsa saaneen väestön suhteellisenä suuruutena (mm. Pursimo 1999: 61, 68–71, 73–75). Nykyisin Velkuan alueen työpaikkaomavaraisuus on noin 65 % (Saaristo-ohjelma 2010).

Saaristoelinkeinojen rakennemuutos, kuten kalastuksen koneellistuminen ja siitä seurannut maaltamuutto ovat muuttaneet huomattavasti Velkuan väestörakennetta. 1900-luvun alkuvuosikymmenillä alueella asui yli 600 henkeä (Palmunen 2009: 94). 1980-luvulla Velkuan alue alkoi kehittyä uudelleen muun muassa valtion aluepolitiikan tuloksena. Kunnan pienestä väestöstä johtuen palveluiden tuotannossa ja kunnallishallinnossa sovellettiin etenkin 1990-luvulla luovia ratkaisuja, joiden avulla Velkua kykeni houkuttelemaan uusia ympärivuotisia asukkaita. Velkua erottautui pienistä saaristokunnista suomenkielisyydellään, sillä pienten saaristokuntien on tavallisesti nähty olevan ruotsinkielisinä. (Andersson 1999: 51.)

Itsenäisen Velkuan kunnallisvaaleissa ehdokkaat eivät edustaneet poliittisia puolueita, vaan kaikki ehdokkaat olivat sitoutumattomia. 1980-luvulla kunnassa ei järjestetty ollenkaan kunnallisvaaleja, vaan valtuutetut valittiin niin sanotuilla sopuvaaleilla. (Mm. TYKL/aud/976, Kuntalehti 2004.) Itsenäisen Velkuan kunnan valtuustopaikkojen lukumäärä oli 13. Kuntaliitoksen jälkeen Naantalin kaupunginvaltuustoon on valittu yksi velkualainen valtuutettu. (Saaristokaupunkiselvitys 2006.) Velkuan ensimmäinen viranhaltija palkattiin vuonna 1979, jota ennen kunnan asioita hoitivat luottamushenkilöt, koulun opettajan virkaa lukuun ottamatta (Ovaska 2001: 66)²³. Kunnan toiminta perustui

²² Asukasluvut vuonna 2009.

²³ Maalaiskuntien hallintoa hoidettiin pitkälle toisen maailmansodan jälkeiseen aikaan asti luottamushenkilöiden toimesta. Merimaskun ensimmäinen kunnanjohtaja palkattiin 1970- ja 80-lukujen vaihteessa. (Lineri 2002: 12–13.) Rymättylään kunnanjohtajan ja -sihteerin virat perustettiin vuonna 1974 (Kalske & Matinoli & Saari 2000: 526).

päätöksenteon ja palveluiden tuottamisen osalta 1980-luvun loppuun asti kunnan tehtävien jakoon eri vastuualueisiin. Velkuan pieni asukasluku asetti kuitenkin rajoituksena perinteisen kuntaorganisaation toiminnalle. 1990-luvun alussa Suomessa toteutettu vapaakuntakokeilu mahdollisti Velkualla perinteisen lautakuntajärjestelmän purkamisen ja toimivallan keskittämisen kunnanhallitukselle sekä ympäristö- ja tielautakunnille²⁴. (Ovaska 2001: 67–69.)

Hallinnon ja päätöksenteon uudelleenorganisoinnin yhteydessä etsittiin myös uusia mahdollisuuksia kunnallisten lakisääteisten palveluiden tuotantoon. Vuonna 1992 perustettu Velkuan monipalvelukeskus Kummeli nousee keskeiseen osaan puhuttaessa Velkuan kunnasta. Palvelukeskuksen toiminnasta vastanneen Velkuan Kummeli -yhdistyksen toiminnan tarkoituksena oli tuottaa ostopalveluna kunnalle sosiaali- ja terveyspalveluita perinteisiä kunnallisia keinoja edullisemmin, sillä pienen kunnan resurssit eivät riittäneet kunnissa yleisesti käytössä oleviin palveluntuotantotapoihin. Muun muassa Raha-automaattiyhdistyksen ja yksityisten henkilöiden tuella perustetusta palvelukeskuksesta kasvoi velkualaisten ylpeys, joka kokosi saman katon alle sekä kunnallisia että yksityisiä palveluita, mutta myös eri-ikäisiä kuntalaisia ja kesän matkailijoita. Sosiaali- ja terveyspalveluiden lisäksi palvelukeskuksen tiloissa toimivat muun muassa kirjasto-, kulttuuri- ja nuorisopalvelut sekä yhteis palvelupiste, matkailuinfo sekä kahvila- ja vierasvenesatamapalvelut (Varsinais-Suomen kylät ry 2013).

Vuonna 2009 toteutetun kuntaliitoksen jälkeen Palvelukeskus Kummeli jatkoi toimintaansa yhdistyspohjalta, kunnes vuonna 2013 palvelukeskuksen palveluntuotanto siirtyi Velkuan Kummeli -yhdistykseltä Naantalın kaupungille. Heti kuntaliitoksen jälkeen alkanut palveluiden yhtenäistäminen vaikutti siihen, että palvelukeskuksen työtehtävät siirtyivät Naantalın kaupungin alaisten organisaatioiden vastuulle vuoden 2013 alusta (TYKLA/aud/976).

²⁴ Päätöksenteko piti keskittää pelkästään kunnanhallitukselle ja ympäristölautakunnalle, mutta yksityistieasioihin liittyneiden riitakysymysten takia kuntaan päätettiin jättää myös tielautakunta (Ovaska 2001: 67–69).

2.2 Naantalin saaristokaupunki

Vuoden 2009 monikuntaliitoksen jälkeen Naantalin kaupunki on saaristo-osakunta. Naantalin kuntaliitoksen suunnittelu ja toteutus tehtiin yhteenliitettävien kuntien välisenä yhteistyönä kuntien työntekijöiden omin voimin. Liitosvaiheessa Naantalin kaupungin ja siihen liittyneiden kuntien yhteenlaskettu työntekijämäärä oli noin 1 000 henkeä. Työntekijöiden ja luottamushenkilöiden sopeutumista kuntaliitokseen tuettiin liitoksen suunnittelu- ja toteutusvaiheessa *Teknologian ja innovaatioiden kehittämisskeskuksen Työelämän kehittämisohjelman* rahoittaman muutosvalmennusprojektin avulla. Kaupungin työntekijöille tehdyn Kunta10-työilmapiirikyselyn tulosten perusteella kuntaliitos on toteutunut erinomaisesti ja työntekijöiden mielestä Naantali on erinomainen kaupunki. (Ponteva 2012: 68–69.) Naantalin kaupunki on palkittu hyvin toteutetusta kuntaliitoksesta Suomen työmarkkinajärjestöjen edustaman Tuottavuuden pyöreä pöytä -ryhmän toimesta (Valtionvarainministeriö 2011). Kuntalaisten mielipidettä kuntaliitoksesta Naantalin kaupunki on mitannut muun muassa Suomen Kyselytutkimus Oy:n toteuttaman puhelinhaastattelututkimuksen²⁵ avulla. Tutkimuksen tulokset olivat yleisesti positiivisia, mutta etenkin saaristokuntien alueella negatiivisena asiana koettiin byrokratian lisääntyminen aikaisempaan nähden. (Suomen Kyselytutkimus 2012.) Tammikuussa 2014 YLE uutisoi naantalilaisten olevan koko Suomen laajuisen Epsi rating -tutkimuksen mukaan kolmanneksi tyytyväisimpiä kunnan palveluihin (Rytkönen & Tebest 2014).

Naantalin kuntaliitoksen yhteydessä liitoskuntien vaakunoista luovuttiin ja Naantalin kaupungin vaakunasta tuli koko liitosalueen virallinen vaakuna. Liitoksen jälkeen vanhoilta kuntarajoilta sekä kuntien rakennusten seiniltä on poistettu lakkautettujen kuntien tunnukset. Kuntaliitoksen jälkeen kaupungin markkinointi- ja matkailutoiminnassa on hyödynnetty liitoskuntien mukanaan tuomaa saaristoimagoa käyttämällä Naantalista nimitystä Naantalin saaristokaupunki. Kaupungin virallinen nimi on kuitenkin Naantalin kaupunki. (Henkilökohtainen tiedonanto 1, Naantalin kaupunki 2012b.)

Naantalin nykyiselle olemukselle leimaa-antavana piirteenä on laaja suomenkielinen sisäsaaristo, jossa asuu noin kolmannes koko kaupungin väestöstä. Yli 90 % nykyisen Naantalin kaupungin pinta-alasta muodostuu saaristoalueista ja yli puolen hehtaarin kokoisia saaria kaupungin alueella on yli 1 000. Kaupungin yhteenlaskettu rantaviiva on

²⁵ Otanta 1000 asukasta (Suomen Kyselytutkimus 2012).

1 000 kilometriä. Ympärivuotisesti asuttuja ilman kiinteää tieyhteyttä olevia saaria on 27, joissa vuonna 2009 asui yhteensä 309 asukasta. Saariston yhteenlaskettu asukasluku on noin neljännes koko kaupungin asukasluvusta. (Kaupunginhallitus 21.10.2013 § 443.) Kaikille Naantalın saaristokaupunkiin kuuluville ympärivuotisesti asutuille saarille ei ole yhteysalusliikennettä, vaan osa saariston asukkaista liikkuu täysin omin avuin (Saaristo-ohjelma 2010: 6).²⁶ Naantalın saaristo-osien asioita käsittelemään perustettiin kuntaliitoksen yhteydessä saaristolautakunta ja kaupunkiin saaristoasiamiehen virka (Naantalın kaupunki 2012e: 2–4).

Naantalın saaristokaupungin alueella sijaitsee nykyisin yli 4 100 kesäasuntoa. Kesäasukkaiden yhteenlaskettu määrä on 16 000, jonka seurauksena saariston asukasluku nelinkertaistuu kesäkuukausiksi. Kaikkiaan Naantalın alueella vierailevien matkailijoiden määrän arvioidaan olevan 500 000 henkeä vuosittain. Saaristoalueiden pitkántähtäimen kehitys nähdään kaupungin suunnitelmissa tärkeänä tekijänä, jonka merkitys alueen talouden, elinvoimaisuuden ja imagon näkökulmasta tiedostetaan kaupungin hallinnossa ja päätöksenteossa. Nykyisin suurin osa saariston asukkaista käy töissä joko Naantalın kantakaupungissa tai naapurikunnissa. Saaristoalueiden kasvun vetovoimatekijöinä ovat olleet ennen kaikkea kuntien vetämä aktiivinen tonttikaavoitus, jonka taustalla on saariston asukasluvun kasvattaminen. Kesämökeistä maksettava kiinteistövero, mökkiläisten käyttämät saariston palvelut sekä Naantaliin matkailukohteiden takia tulleet turistit muodostavat kaupunkiin 1960-luvulla syntyneen vahvan perusteellisuuden rinnalla tärkeän osan kaupungin taloutta. (Saaristo-ohjelma 2010.)

Kuntaliitoksen yhdistymissopimuksen mukaan Naantalın kaupunki oli sitoutunut säilyttämään saaristoalueiden kunnalliset palvelut liitosta edeltäneellä tasolla kolme vuotta liitoksen jälkeen ja saaristoalueiden kehittämistä ohjataan kaupungin saaristolautakunnan laatimalla erillisellä saaristo-ohjelmalla (Naantalın kaupunki 2007b). Saariston peruspalvelut muodostuvat vanhusten asumispalveluista ja laitoshoidosta, kotihoitopalveluista, lasten päivähoitopalveluista, lapsiperheiden kotipalveluista, neuvolatoiminnasta, lähisosiaalityöstä, terveydenhoitajan ja lääkärin vastaanotosta, hammashoidosta, nuoriso-, liikunta- ja kirjastopalveluista sekä liitoskuntien entisissä kuntakeskuksissa toimivista palvelupisteistä. (Saaristo-ohjelma 2010.)

²⁶ Kartta saariston liikenneolosuhteita liitteessä 3.

Kuntaliitosta suunniteltaessa yhteenliitetyn Naantalın taloudellinen tilanne näytti erilaiselta kuin nyt alkuvuodesta 2014. Rymättylä oli liitoskunnista velkaisin, kun taas Merimaskun tarkka taloudenpito oli palkittu Suomen Kuntaliiton toimesta. Velkuan kunta oli lähes velaton, mutta palveluita tuottaneen Kummelin palvelukeskus -yhdistyksen velkataakka oli vuosien kuluessa alkanut kasvaa. Naantalın kaupungin talous taas oli vakaalla pohjalla. Viimeisten vuosien aikana Naantalın kaupungin talous on kuitenkin kiristynyt ja vuoden 2013 aikana kaupunki on joutunut sopeuttamaan menojaan yhä tiukemmin vallitsevaan negatiiviseen taloustilanteeseen. Kaupungin taloutta on rasittanut huomattavasti myös Naantalın satamaan tehdyt suuret kertaluontoiset miljoonien eurojen investoinnit, jotka ovat vaikuttaneet kaupungin velkamäärän nopeaan kasvuun. Vaikka kaupungin palvelutaso on pystytty toistaiseksi pitämään entisellään, on kaupungin eri toimialoilla jouduttu varautumaan myös ennakoivasti kiristyvään taloustilanteeseen. (TYKL/aud/976.) Lokakuussa 2013 Naantalın kaupunki päätti hakea kaupungin saaristo-osakuntastatuksen muuttamista saaristokunnaksi, jonka perusteella koko kaupunki pääsisi korotetun valtionosuuden piriin ja saaristoalueiden kalliiden palveluiden tuottamiseen saataisiin näin enemmän valtion tukea²⁷. (Kaupunginhallitus 21.10.2013 § 443.)

2.3 Tutkimusalueen rajaus

Naantalın vuonna 2009 voimaan tullutta kuntaliitosta täydennettiin 1.1.2011 valtionvarainministeriön vahvistamalla osakuntaliitoksella (Naantalın kaupunki 2012d). Alkujaan Askaisten kuntaan kuuluneet Livonsaari (40 km²) ja Lempisaari (9 km²) liitettiin Maskun kuntaan vuonna 2009. Paikallisten toiveesta molemmat saaret siirrettiin osakuntaliitoksena Naantaliin 2011. Saarten yhteenlaskettu vakituisten asukkaiden määrä on noin 190 henkeä. Alueen nykyisyyttä leimaavat vahva yhteishenki ja tarve alueen kehittämiseen. Liitoksen taustalla oli Livonsaaren ja Lempisaaren asukkaiden pelko muun muassa alueen asukkaiden käyttämien palveluiden kaikkoamisesta liian kauas. Alueen väestön luontaiset kulkuyhteydet kulkevat Merimaskun kautta Naantaliin ja edelleen Turkuun. Osakuntaliitoksen tarpeellisuutta perusteltiin lisäksi sillä että liitosalue sijaitsee jo

²⁷ Naantalın kaupungin saaristo-osista maksettava korotettu valtionosuus oli 623 687 € vuonna 2013. Jos kaupungilla olisi saaristokunnan status nousisi saaristosta maksettava valtionosuus 2,49 miljoonaan euroon. Palveluiden tuotanto on saaristo-olosuhteissa kalliimpaa. Esimerkiksi Kanta-Naantalissa yhdestä oppilaasta aiheutuvat vuosikustannukset ovat noin 9 000 €, kun taas Velkualla oppilaan kouluvuosi maksaa noin 17 000 €. (Kaupunginhallitus 26.8.2013 § 352.)

vuonna 2009 Naantaliin liitettyjen Merimaskun ja Velkuan välissä. (Livonsaaren kyläyhdistys 2013.)

Pro gradu -tutkielmassani olen päättänyt rajata edellä mainitut saaret tutkimusalueen ulkopuolelle, sillä alueella käynnissä oleva vahva keskustelu saarten kehittämisestä ja tulevaisuudesta on mielestäni kokonaan oma tutkimuksellinen kokonaisuutensa. Lisäksi kyseinen alue muodostaa muusta tutkimusalueestani poikkeavan kokonaisuuden, sillä osakuntaliitoksen taustalla on alueen asukkaiden omalähtöinen pyyntö alueen hallinnollisesta siirrosta Maskusta Naantaliin. Lisäksi liitos on toteutettu vasta vuonna 2011. Naantalin kaupungin hallinnossa Velkua sekä Livonsaari ja Lempisaari nähdään alueellisesti yhtenäisenä kokonaisuutena. Tässä työssä puhuessani Velkuasta tarkoitan entisen Velkuan kunnan muodostamaa aluetta.

3 KUNTALIITOS TUTKIMUSKOHTENA

Tässä tutkimuksessa kysyn, miten Naantalın saaristokaupungin asukkaat näkevät oman elinympäristönsä ja miten vuonna 2009 toteutettu kuntaliitos näkyy heidän arjessaan. Samalla pyrin ymmärtämään mistä kuntalaisten kuntaliitoksiin liittyvät kokemukset muodostuvat ja miten ne ovat suhteessa henkilön omaan paikalliseen kontekstiin. Tarkasteltaessa neljän kunnan keskinäistä monikuntaliitosta, on tärkeää myös kysyä miten kuntaliitokseen suhtaudutaan tutkimuskohteeni eri alueilla. Kuntalaisten kokemuksia lähestyn tutkimusaineistostani nousevien teemojen kautta, joiden avulla tarkastelen tutkimuskohdettani hyödyntäen kulttuurianalyttistä tutkimusotetta.

Tutkimuskysymysteni taustalla on kysymys siitä, miten tavallinen kunnan hallinto- ja päätöksentekojärjestelmään kuulumaton kuntalainen kokee kuntaliitoksen ja miten liitos vaikuttaa henkilön kokemukseen hänen omasta elämästään osana uutta kuntaa. Keskittyminen niin sanottujen tavallisten kuntalaisten kokemuksiin liittyy esiyymmärrykseeni siitä, miten kuntaliitokset nähdään usein etäisinä ylhäältäpäin johdettuina prosesseina, joihin liittyvä keskustelu ja päätöksenteko on kaukana tavallisen ihmisen arjesta. Kuntaliitos nähdään tässä työssä kuntalaisten omiin kokemuksiin liittyvänä todellisuutena, joka on suhteessa kuntalaisen arjessaan kohtaamiin kuntaa ja kuntaliitosta ilmentäviin tekijöihin.

Tutkimuksessani tarkoituksena ei niinkään ole tarkastella kuntaliitosta kuntaorganisaation tai esimerkiksi valtiollisen keskushallinnon näkökulmasta, vaan haluan nostaa esille niitä erilaisia tavallisen ihmisen omaan elinympäristöön liittyviä kokemuksia, jotka jäävät helposti esimerkiksi poliittisen ja taloudellisen kuntaliitoskeskustelun alle. Lähtökohtanani on tarkastella kuntaliitosta moniäänisenä kulttuurisena prosessina ja näin nostaa esille uusia tulkintoja tällä hetkellä kiivaana käytävään kuntaliitoskeskusteluun.²⁸ Tässä työssä tutkin kuntalaisten kokemuksia laadullisin tutkimusmenetelmin, jolloin minulle tutkijana tarjoutuu mahdollisuus nostaa esille sellaisia näkökulmia ja asioita, jotka muuten hukkuvat yleisen kuntaliitoksiin liittyvän keskustelun alle. Kuntaliitoksen ja kuntalaisten kokemusten tarkasteleminen kulttuurisena prosessina omassa kontekstissään auttaa

²⁸ Ajatukseni taustalla on muun muassa paikallis- ja aluelehtien sivuilla käytävä yleisönosastokirjoittelu, liittyen kuntaliitosten vaikutuksiin esimerkiksi maaseutualueilla. Näkökulman valikoitumiseen on vaikuttanut myös etnologi Minna Mäkisen (2007) kuntaliitoksia käsittelevä lisensiaatintyö sekä kansatieteellisessä tutkimuksessa käytössä oleva moniäänisyyden käsite.

ymmärtämään sitä, minkälaisia vaikutuksia niin usein mekaanisina liitoksina nähyillä kuntaliitoksilla kuntalaisten näkökulmasta on.

Lähestyn kuntalaisten kokemuksia osana heidän omaa elinympäristöään ja arkeaan. Kuten tutkimusalueeni liitoskuntia esittelevässä luvussa toin esille, ovat nykyisen Naantalinn muodostavat neljä kuntaa olleet keskenään verrattain erilaisia. Lähtökohtainen oletukseni on, että kuntien paikalliset erityispiirteet kuten muun muassa paikallishistoria, väestörakenne, talous, luonnonolot tai kuntalaisten keskinäiset suhteet vaikuttavat siihen, miten kuntaliitos kuntalaisten kokemuksissa näyttäytyy. Keskenään erilaisten kuntien tarkastelu tarjoaa minulle tutkijana tilaisuuden koota yhteen ihmisten kokemuksia omasta elinympäristöstään ja samalla luoda kuvaa siitä, miten kaupungin neljän eri alueen asukkaat näkevät nykyisen Naantalinn saaristokaupungin. Kuntalaisen oman elinalueen peilaaminen kunnan muihin alueisiin on mielestäni tärkeää, koska sen avulla tutkija voi ymmärtää paikallisuutta ja ihmisen käsitystä kuntalaisen omasta kotipaikasta käsin.

Tutkimukseni kannalta tärkeä kysymys on myös se, ovatko toiset ihmiset kiinnittyneet entiseen kotikuntaansa tiukemmin kuin toiset ja jos näin on, mistä kyseinen ilmiö johtuu ja miten kuntaliitos siihen vaikuttaa? Työssäni en keskity tarkastelemaan ainoastaan kolmea lakkautettua kuntaa, vaan lähestyn Naantalinn saaristokaupunkia kokonaisuutena, joka muodostuu toimintaansa jatkavasta Naantalista sekä kolmesta lakkautetusta kunnasta. Kyseisenlainen lähestymisnäkökulma palvelee mielestäni hyvin kansatieteellistä moniäänistä tutkimusnäkökulmaa, joka pyrkii katsomaan tutkimuskohdetta ja tutkimuskysymyksiä eri näkökulmista.

3.1 Aikaisempi tutkimus ja tutkimuskirjallisuus

Kuntaliitoksia on tutkittu 2000-luvulla verrattain paljon, johtuen muun muassa viimeisen vuosikymmenen aikana käynnissä olleista valtiovallan ajamista kuntauudistuksista. Kuntien edunvalvojajärjestön Suomen Kuntaliiton verkkosivuille koottu 67:n pääosin 2000-luvun loppupuolella valmistuneen kuntaliitoksia käsittelevien tutkimusten listaus osoittaa kuntaliitostutkimuksen olevan merkittävässä osassa suomalaisen yhteiskunnan tämänhetkistä tutkimusta. Perinteisesti tutkimus on ollut aluemaantieteellistä, poliittista tai taloustieteellistä (Mäkinen 2007: 11). Kuntaliiton verkkosivuilla oleva listaus nostaa kuitenkin esille sen, miten kuntaliitoksia tutkitaan hyvin usein vahvasti

yhteiskuntatieteellisestä näkökulmasta. Tehdyt tutkimukset on jaoteltu aihepiireittäin seuraavasti: yleiset kuntaliitostutkimukset, demokratia, elinkeinot ja työllisyys, henkilöstö, johtaminen, kieliolot, palvelut, talous, tasa-arvo ja yhdyskuntarakenne. (Koski 2013.)

Kansatieteen näkökulmasta kuntaliitoksia on tutkittu vähän. Tällä hetkellä ainoana etnologisena näkökulmana kuntaliitoksiin on Minna Mäkinen (2007) liseniaatintyö *Säynätsalon kunnan ja Jyväskylän kaupungin kuntaliitos kulttuurisena ilmiönä*. Mäkinen tarkastelee työssään kuntaliitoksen vaikutusta paikallisuuteen ja jatkuvuuteen Jyväskylään liitetyn Säynätsalon alueella. Mäkinen näkee tutkimuksensa jatkavan kansatieteellisen kylä- ja kotiseutututkimuksen perinnettä, jonka myötä paikallisuus ja kotiseutututkimus vakiintui suomalaisen kansatieteellisen tutkimuksen piiriin. (Mäkinen 2007: 18–19.) Kylätutkimuksen näkökulma liittyi 1970-luvulla läheisesti pienyhteisötutkimukseen, jolloin tutkimuksen yhtenä lähtökohtana oli maaseudun muutos kaupungistumisen seurauksena (Mm. Heikkilä 2003: 92–94; Mäkinen 2007: 18–19).

Kuntaliitosten synnyttämät muutokset vaikuttavat muun muassa kunnan toimintaan ja asukkaan arkeen. Minna Mäkinen nostaa liseniaatintyössään esille etnologi Leena Hangasmaan [2003] esille tuoman näkemyksen muutoksen ja jatkuvuuden käsiteparista, jotka ruokkivat toinen toisiaan. Muutoksen aiheuttama arjen tasapainon murtuminen tarjoaa etnologille otollisen tutkimuskohteen, sillä muutoksen vaikutus ihmisen ymmärrykseen omasta itsestään on oleellinen. (Mäkinen 2007: 24.) Mäkinen työssä kuntaliitoksen mukanaan tuomat konkreettiset muutokset sekä kuntalaisten kokemukset yhdistyvät etnologiselle tutkimukselle tunnusomaiseen tulkintaan. Päättäjien ja asukkaiden henkilökohtaisten mielipiteiden sekä sanomalehtiaineiston kautta Mäkinen lähestyy kuntaliitosta eri suunnista inhimillistä näkökulmaa korostaen. (Mäkinen 2007: 9–12.)

Mielikuvien, asenteiden ja käsitysten suhde kuntaliitokseen on verrattain monihaarainen polku. Yksilölliset kokemukset ovat moniäänisiä ja subjektiivisuudestaan huolimatta ne ovat myös kollektiivisesti koettuja. Kulttuurisesti tarkasteltuna kuntaliitos onkin monipolvinen prosessi, johon itse hallinnollisen liitoksen ohella kuuluu myös se, miten kunnan asukkaat asiaan suhtautuvat sekä miten heidän mielipiteensä muuttuu ja elää suhteessa menneeseen ja tulevaan. Kyse onkin osaltaan järjen ja tunteiden välisestä vuoropuhelusta, joka näyttäytyy ihmisten välisenä kommunikaatioprosessina. Samalla saatetaan luoda jakoa meikäläisiin ja teikäläisiin. Omaa elinympäristöä kohdanneen muutoksen kautta saattaa tietoisuus omasta elinympäristöstä lisääntyä liitoksen mukanaan

tuomien tunnekuohujen ja tiedostamisen seurauksena. Liitokseen liittyvän aktiivisen keskusteluvaiheen jälkeen tilanne rauhoittuu ja uusi arki alkaa asettua paikoilleen. Mäkisen tutkimuksen yhtenä tuloksena on, että vaikka kuntaliitoksen alla olevien ihmisten oma identiteetti ja paikallisuus ei kuntaliitoksessa häviäkään, joutuvat ihmiset ajattelemaan uudelleen omaa henkilökohtaista suhdettaan ympäristöönsä. (Mäkinen 2007: 98–103, 107–108, 113–115, 122.)

Edellä esittelemäni Minna Mäkisen lisensiaatintyön ohella olen lähestynyt kuntaliitoksia tutkimuskohteena yhdyskuntasuunnittelun tutkijan Sari Puustisen *Kuohuttava kuntaliitos* (1998) -tutkimuksen kautta. Yhtenä johdattelleva polkuna omaan Naantalın kuntaliitosta tarkastelemaan näkökulmaani on ollut se, miten Puustinen tuo tutkimuksessaan esille sen, miten liitosten negatiivisia vaikutuksia voidaan lähestyä muun muassa erilaisten pelkojen kautta. Puustinen on nostanut omassa tutkimuksessaan esille muun muassa järkipäiset pelot, joita ovat esimerkiksi päätöksenteon etäännyminen ja liitoskunnan huono taloudellinen tilanne. Toisaalta liitoksen vastustamisen ja siihen liittyvien pelkojen taustalla voi olla ihmisen henkilökohtaiset pyrkimykset, esimerkiksi oman aseman muutos tai vaihtoehtoisesti kokemus päätöksenteko- ja hallintokulttuurin eroavaisuuksista liitoskuntien välillä. Kolmannen näkökulman kautta pelot voivat liittyä vahvasti tunnepitoisiin asiayhteyksiin, kuten oman kotikunnan nimen, vaakunan tai itsenäisyyden menettämiseen. Edellä mainituista jokseenkin eriävän ryhmän muodostavat pelot ja uhat, joiden tarkoituksena on liioitella kuntaliitoksen mukanaan tuomia negatiivisia vaikutuksia. (Puustinen 1998: 142–144.) Itselleni Puustisen esittämät näkökulmat ovat toimineet johdatuksena siihen, miten kuntaliitokseen suhtautumisen taustalla on myös inhimillisiä tekijöitä.

Vaikka kuntaliitosten tutkiminen kansatieteen parissa onkin ollut vähäistä on alan kiinnostus kuntaliitoksia kohtaan tutkimuskohteena lisääntynyt. Esimerkiksi Mäkinen on lisensiaatintyössään tuonut esille, miten kuntaliitosten tutkiminen etnologian näkökulmasta on tärkeää, sillä tavallisen ihmisen tasolla olevan tutkimuksen kautta voidaan nostaa esille tietoa, joka tukee yhteiskunnan suunnittelua (Mäkinen 2007: 11). Sama näkökulma nousee esille Turun yliopiston kansatieteen oppiaineessa käynnissä olevassa Koneen Säätiön rahoittamassa kuntarakenteen muutosta tarkastelevassa *Etnologinen tutkimus kuntarakenteen muutoksista kuntalaisten näkökulmasta* -tutkimushankkeessa. Oman pro gradu -tutkimukseni lisäksi tutkimushankkeen osatutkimuksiin kuuluu Minna Mäkisen Jyväskylän yliopistoon tekeillä oleva väitöstutkimus *Paikallisuus ja jatkuvuuden luominen*

kuntarajojen muuttuessa, joka jatkaa edellä esittelemääni Mäkisen lisensiaatintyötä. Kolmantena osatutkimuksena on filosofian maisteri Niina Koskihaaran Turun yliopiston kansatieteen oppiaineeseen tekeillä oleva väitöstutkimus *Kuntarakenteen muutosten vaikutus paikallisyhdistysten toiminnassa*, jossa Koskihaara tarkastelee kylä- ja kotiseutuyhdistysten toimintaa kuntaliitospaikkakunnilla. (Kuntaliitokset kuntalaisten kokemana 2014a.)

Tutkimushankkeen johtajan professori Helena Ruotsalan oma Suomen Akatemian rahoittama tutkimus *Rajalla. Etnologinen tutkimus ylitraajaisesta arjesta ja identiteettien konstruoinnista Tornion–Haaparannan kaksoiskaupungissa* on myös osa kuntaliitoksiin liittyvää tutkimushanketta. Käynnissä olevien kuntaliitostutkimusten tavoin Ruotsalan oma tutkimusnäkökulma tukeutuu paikkakäsitteen ympärille Tornio-Haaparannan kaksoiskaupungissa. (Kuntaliitokset kuntalaisten kokemana 2014a.) Tekeillä olevien osatutkimusten lisäksi kansatieteen oppiaine ja sen alaisuudessa toimiva tutkimushanke järjestivät 15.11.2013 Turun yliopistolla monitieteisen asiantuntijaseminaarin, jossa kuntaliitoksia tarkasteltiin eri näkökulmista eri tieteenalojen tutkijoiden pitämien esitelmien kautta. Seminaarissa kuntaliitoksia tarkasteltiin kulttuurisina prosesseina muun muassa paikallisuus- ja identiteettikäsitteiden näkökulmasta. (Kuntaliitokset kuntalaisten kokemana 2014b.)

Tässä työssä käyttämäni tutkimuskirjallisuus muodostuu käyttämästäni metodi- ja teoriakirjallisuudesta sekä tutkimuskohteen aihepiiriin ja siihen läheisesti liittyviä ilmiöitä tarkastelevista artikkeleista ja tutkimuksista. Metodikirjallisuudestani keskeisimpinä teoksina voin mainita Billy Ehnin ja Orvar Löfgrenin teoksen *Kulturanalys* (2000), joka on toiminut kulttuurianalyttisen tutkimusotteen taustoittajana. Tutkimukseni tukena olen käyttänyt kansatieteellistä metodikirjallisuutta, kuten teoksia *Muistitietotutkimus – metodologisia kysymyksiä* (Fingerroos & Haanpää & Heimo & Peltonen 2006) sekä jo kansatieteen opintojeni pääsykoekirjana toiminutta *Polkuja etnologian menetelmiin* -kirjaa (Korkiakangas & Olsson & Ruotsala 2005).

Tutkimukseeni liittyvien näkökulmien ja eri käsitteiden tarkastelussa olen hyödyntänyt paikkaan ja paikallisuuteen liittyviä teoksia, kuten *Paikka – eletty, kuviteltu, kerrottu* (2006), sekä *Maa, seutu ja kulmakunta – Näkökulmia aluehistorialliseen tutkimukseen* (2009). Olen hyödyntänyt myös muun muassa maantieteilijä Anssi Paasin artikkeleja ja tutkimuksia, joiden kautta olen lähestynyt tutkimukseni kohteena olevaa paikkaa

humanistisen maantieteen näkökulmasta. Paikkaan ja paikallisuuteen liittyviä erilaisia sosiaalisia suhteita sekä ihmisten välistä kanssakäymistä ja jatkuvuuden teemaa olen lähestynyt muun muassa kansatieteellisen ja sosiologisen kirjallisuuden kautta. Esimerkkinä voin mainita Marja Holmilan Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskukselle tekemän *Kylä kaupungistuvassa yhteiskunnassa* (2001) tutkimusjulkaisun, sekä monitieteisen *Kylän paikka – uusia tulkintoja Sivakasta ja Rasimäestä* (2008) -teoksen.

Koska tutkimusalueeni muodostuu pitkälti saaristoalueista on koko tutkimuksen yhtenä lähtökohtaisena kimmokkeena toiminut kansatieteilijä Katriina Siivosen (2008) saaristoa tarkasteleva väitöskirja *Saaristoidentiteetit merkkien virtoina*. Siinä missä Naantalinväestöön liittyvää kirjallisuutta on verrattain runsaasti saatavilla, ovat etenkin Merimasku ja Rymättylä osoittautuneet kirjallisuuden osalta hankalasti lähestyttävämmiksi. Tutkimusalueeni pienintä kuntaa Velkuaa sen sijaan on kirjallisuudessa käsitelty verrattain paljon. Esimerkiksi valtiotieteilijä Esko Ovaska on pienten kuntien terveystieteiden tuottamista tarkastelevassa väitöskirjassaan keskittynyt monilta osin Velkuan kuntaan, joka osaltaan on vaikuttanut tapaan jolla Velkuan aluetta olen omassa tutkimuksessani lähestynyt. On myös syytä mainita, että modernissa tietoyhteiskunnassamme internetissä olevien sähköisten lähteiden saatavuus ja käytettävyys on nykypäivänä hyvä. Viime vuosina aktiivisesti käyneen kuntaliitoskeskustelun seurauksena verkosta löytyy huomattavasti muun muassa viranomaisten ja kunta-alan edunvalvojien tuottamaa kuntaliitoksia käsittelevää sähköisessä muodossa olevaa kirjallisuutta ja raportteja²⁹.

3.2 Tutkimusaineistot ja tutkimusprosessi

Kenttätyöt

Kansatieteellisen tutkimuksen yhtenä tunnusomaisena piirteenä voidaan pitää etnografisia kenttätöitä, joiden avulla tutkija luo tutkimusaineistonsa, tutkijan ja tutkimuskentän välisen vuorovaikutuksen kautta. Ollessaan kentällä tutkijan pyrkimyksenä on päästä mahdollisimman lähelle tutkimuskohdetta. Näin ollen tutkija itsessään on merkittävässä roolissa osana tutkimusprosessia, sillä kenttätöiden, tutkimusaineiston analyysin ja valmiin tutkimuksen kautta muodostuva kuva tutkimuskohteesta ja tutkimusongelmasta ei perustu

²⁹ Esimerkkinä voi mainita Suomen Kuntaliiton sekä eri ministeriöiden verkkosivut.

ainoastaan niihin asioihin, joita tutkimuskohde tutkijalle kertoo, vaan tutkija peilaa aineistoaan oman minuutensa välityksellä. (Ruotsala 2002: 47; Ruotsala 2005: 45–47.)

Kevättalvella 2013 Naantalın saaristokaupungin alueella tekemiäni kenttätöiden tuloksena syntynyt kuudentoista teemahaastattelun kokonaisuus toimii tämän tutkimuksen keskeisimpänä tutkimusaineistona. Haastattelut jakautuvat tasaisesti kunkin neljän yhteenliitetyn kunnan alueelle. Haastattelumatkoilla liikuin Naantalın saaristossa omalla autolla samalla havainnoiden saaristokaupungin moni-ilmeisyyttä: tiiviisti asuttua kantakaupunkia, saariston kyliä ja harvaanasuttua maaseutua sekä kiemurtelevia teitä ja talvista saaristoa. Harvaanasuttu saaristo, liukkaat tiet ja lossiaikataulujen asettamat rajoitukset toimivat hyvänä edessä olevaan haastattelutilanteeseen virittävänä tekijänä. Etenkin saaristokaupungin reunoilla asuvat informanttini tiedustelivat heti kahvipöytään istuttaessa, voisinko nuorena Turussa asuvana opiskelijana kuvitella asuvani saaristossa.

Nauhoitettujen haastattelujen pituus vaihteli puolestatoista tunnista vajaaseen kolmeen tuntiin. Kaikkiaan nauhoitettua haastatteluaineistoa on kertynyt 31 tuntia. Haastattelut on litteroitu sanatarkasti ja ne on arkistoitu Turun yliopiston kulttuurien tutkimuksen arkiston TYKL-kokoelmaan signumeilla TYKL/aud/960–976. Käytän työni käsittelyluvuissa haastatteluaineistostani valitsemiani suoria lainauksia, joihin olen viitannut haastatteluiden arkistointitunnuksilla³⁰. Niissä kohdin, joissa en käytä suoria aineistostani nousevia lainauksia, olen sitonut tulkintani aineistooni samoja viitteitä käyttäen.

Haastateltavien eli informanttien valinnassa tein yhteistyötä Naantalın kaupungin sivistysviraston henkilökunnan kanssa, joiden avulla etsin kaupungin eri alueilta mahdollisia haastateltavia. Haastateltavien valinnassa noudatin ajatusta tutkimukseni kohdentumisesta niin sanottuihin tavallisiin työikäisiin kuntalaisiin. Paikallisten kotiseutuyhdistysten aktiivisia jäseniä sekä paikallispoliitikkoja olen tässä tutkimuksessa halunnut myös välttää. Kuntalaisten suostuttelemisen haastatteluun oli työlästä, sillä useat

³⁰ Luettavuuden parantamiseksi olen selkiyttänyt joidenkin käyttämiäni haastattelusitaattien kieliasua poistamalla lainauksista informanttien useaan kertaan toistamia täytesanoja, kuitenkin siten että käyttämiäni sitaattien sisältö tai informantin käyttämä murre ei ole muuttunut. Suoria sitaatteja käyttäessäni olen esittänyt omat puheenvuoroni *kursiivilla*, jotta ne erottuvat informanttieni kommentteista. Koska yhteen kuntalaisten kanssa tekemääni haastatteluun osallistui kaksi henkilöä, olen kyseistä haastattelua siteeratessani merkinnyt eri informantit tunnuksilla H1 ja H2. Paikoitellen olen nähnyt myös tarpeelliseksi korostaa hakasulkeisiin kirjoitetuin apusanoin sitaatin asiayhteyttä. Monet informanteistani ovat haastattelutilanteissa puhuneet hyvin monisanaisesti. Näin ollen kaikki käyttämäni haastattelusitaateista eivät ole täysin johdonmukaisesti eteneviä kokonaisuuksia. Olenkin paikoitellen katkonut ja lyhentänyt sitaattia käyttämällä merkintää -- luettavuuden parantamiseksi.

totesivat puhelinkeskustelun aluksi, ettei heillä ole mielipidettä kuntaliitoksesta ja minua kehoitettiin haastattelemaan alueiden kunnallispoliitikkoja. Haastatteluun suostuneiden naisten löytäminen kaupungin eri alueilta oli helppoa. Miehet taas suhtautuivat huomattavalla varauksella esittämäni asiaan. Neljä haastateltavista perui sovitun haastattelun tekstiviestillä ja seitsemän ei vahvistanut sovittua haastattelu-aikaa, puhelinkeskustelun perusteella annetusta haastattelulupauksesta huolimatta. Kontaktihenkilöiltäni sekä haastattelemltani henkilöiltä saamieni yhteystietojen perusteella otin yhteyttä yhteensä 64 henkilöön, joista kuusitoista suostui haastatteluun.

Soittaessani mahdollisille haastateltaville, nousi lyhyiden puhelinkeskusteluiden aikana esille se, miten Naantalin kaupunki on jo muun muassa mielipidemittauksilla selvittänyt kuntalaisten suhtautumista kuntaliitokseen. Toiset taas toivat esille, etteivät ymmärrä mitään muun muassa lehtien palstoilla käynnissä olevasta kuntaliitoskeskustelusta, eivätkä sen vuoksi halunneet osallistua tutkimukseen. Edellä esitettyjen vastaväitteiden jälkeen oman tutkimukseni puolustaminen ja puhelimen toisessa päässä olleen epäilevän informantin luottamuksen löytäminen oli hankalaa.

Merimaskun ja Velkuan kohdalla informanttien löytäminen oli kaikkein työläintä. Merimaskun kohdalla ongelmat johtuivat siitä, että avaininformanttieni tuntemat henkilöt edustivat loppujen lopuksi verrattain suppeaa väestöryhmää. Velkualla taas ongelmaksi muodostui se, että huomattava osa itselleni ehdotetuista henkilöistä oli paikallisaktiiveja, joiden rooli joko lakkautetun kunnan päätöksenteossa tai paikallisessa yhdistystoiminnassa oli keskeinen. Esille nousikin se, että Velkualla on käytännössä mahdotonta löytää työikäisiä henkilöitä, jotka eivät olisi osallistuneet aktiivisesti paikalliseen toimintaan. Näin ollen kaikki Velkualla haastattelemani henkilöt ovat tavalla tai toisella osallisia paikallistason yhdistystoimintaan.

Haastatellessani Velkualla asuvaa miestä, osallistui haastatteluun myös miehen eläkkeelle jäänyt puoliso. Näin ollen tutkimustani varten olen haastatellut yhteensä seitsemäätoista kuntalaista³¹. Lisäksi on syytä mainita, että haastattelutilanteiden aikana useat informanttini ovat kysyneet naapurihuoneessa tai lähettyvillä olleilta perheenjäseniltä neuvoa pohtimiinsa asioihin. Kolmesta haastattelua tehtiin informanttien kodeissa ja loput kolme haastateltavien työpaikoilla Turussa ja Merimaskussa.

³¹ Informanttiluettelo liitteessä 4.

Kuntalaisten kanssa tehtyjen haastattelujen lisäksi olen syksyllä 2013 tehnyt yhteishaastattelun kahden kuntaliitosprosessiin läheisesti osallistuneen kaupungin virkamiehen kanssa³². Asiantuntijahaastattelun tarkoituksena oli selventää Naantalın kuntaliitokseen liittyneitä käytännön asioita, sillä koin tarpeelliseksi kuulla myös viranhaltijoiden näkökulman liitoksesta. Asiantuntijahaastattelu yhdessä käytössäni olleiden asiakirja- ja sanomalehtiaineistojen kanssa on auttanut kuntalaisten kokemusten analysoinnissa, sillä virkamiehen esille nostamien kuntaliitoksen taustoihin, suunnitteluun ja totutukseen liittyvät asiat ovat auttaneet itseäni esittämään uudenlaisia kysymyksiä pääasialliselle tutkimusaineistolleni.

Teemahaastattelut

Tässä tutkimuksessa haastattelumenetelmänä on käytetty teemahaastattelua, jonka etukäteen suunniteltu haastattelurunko muodostui neljästä erilaisesta kysymyskokonaisuudesta.³³ Teemahaastattelulla tarkoitetaan menetelmää, jonka tarkoituksena on tuottaa syvällistä ja monipuolista tietoa tutkimuskohteesta, etenkin silloin kun tutkittava asia tai lopullinen tutkimusnäkökulma on vielä osin jäsentymätön (Ruotsala 2005: 65).

Teemahaastatteluideni kysymyskokonaisuudet jakaantuivat neljän eri teeman alle. Ensimmäisen teemakokonaisuuden tarkoituksena oli selvittää informantin suhtautumista kuntaliitokseen. Kysymykset olivat luonteeltaan yleisluonteisia ja antoivat haastateltavalle vapauden puhua niistä päällimmäisistä kuntaliitokseen liittyvistä kokemuksista, jotka informantti liitti vuoden 2009 kuntaliitokseen. Ensimmäisen kysymyssarjan kysymykset elivät suuresti haastateltavan mukaan, sillä monet olivat jo etukäteen ikään kuin miettineet valmiiksi oman kantansa kuntaliitokseen. Haastattelijan näkökulmasta oli hyödyllistä, että informantti rykäisi ensimmäisen kysymyskokonaisuuden aikana kielenpäällä olleet valmiit vastaukset ja näkökulmat ulos. Se antoi minulle haastattelijana mahdollisuuden tarttua seuraavissa teemakokonaisuuksissa tarkemmin niihin näkökulmiin, joita informantit olivat ensimmäisen kysymyssarjan aikana tuoneet esille. Osa informanteista toikin haastattelun päätyttyä esille sen, miten heidän oma näkökulmansa kuntaliitoksesta tarkentui

³² Toinen haastatelluista oli kaupungin kehitysjohtaja ja toinen kaupungin saaristoasiamies, joka on aikaisemmin toiminut Velkuan kunnanjohtajana.

³³ Haastattelukysymykset on esitetty liitteessä 5.

haastattelun kuluessa ja alussa esitettyjä, toisinaan hyvin tunnepitoisia kommentteja ja näkökulmia tarkennettiin haastattelun edetessä.

Haastattelujen toinen teemakokonaisuus muodostui kuntalaisten arkeen liittyvistä kysymyksistä, joiden kautta pyrin lähestymään kuntalaisen elämää ennen ja jälkeen kuntaliitoksen. Kyseisessä teemakokonaisuudessa olen ymmärtänyt käsitteen arki laajana kokonaisuutena, joka muodostuu muun muassa ihmisten päivittäisen toiminnan, sosiaalisten suhteiden ja tarpeiden kautta. Arjella tässä tutkimuksessa tarkoitan sitä, mikä ihmisen elämässä on tavallista ja päivästä toiseen toistuvaa (ks. Sappinen 2000: 25). Lähtökohtanani on, että arkea tarkastellaan sekä menneessä, nykyisessä että tulevassa aikatasossa, sillä näen että kuntalaisen arjessaan havaitsemat muutokset perustuvat niihin kokemuksiin, jotka ovat syntyneet prosessina etenevän kuntaliitoksen aikana. Samalla olen voinut tarkastella informantin arjen suhdetta tämän omaan elinympäristöön ja entiseen kotikuntaan.

Haastatteluiden kolmas teemakokonaisuus muodostui ihmisten ja alueiden välisistä suhteista, johon liittyvien kysymysten kautta olen tarkastellut sitä, miten yhteenliitettyjen kuntien asukkaat näkevät uudet kanssaeläjänsä ja liitosalueet. Kysymyskokonaisuuden ongelmana oli sen abstraktius, sillä monet haastatelluista kokivat liitoskuntien asukkaista, ympäristöstä, tavoista ja perinteistä puhumisen hankalasti lähestyttäväksi kysymyskokonaisuudeksi. Huolimatta siitä, että kyseisen kokonaisuuden kysymykset olivat informanttien näkökulmasta hankalia, on purettu haastatteluaineisto kuitenkin osoittautunut verrattain informatiiviseksi. Ihmisten ja alueiden välisiin suhteisiin liittyvät kysymykset antoivat minulle ensiarvoisen tärkeää tietoa siitä, kuinka vahvasti käsitykset esimerkiksi toisten liitoskuntien toiminnasta liittyvät oletuksiin ja niin sanottuun toisen käden tietoon. Kysymysten kohdalla nousi esille myös se, minkälainen merkitys haastattelijalla on informanttinsa ajattelun herättäjänä ja aktivoijana, sekä miten haastattelija voi vahingossa sortua haastateltavansa vastausten johdatteluun esimerkiksi väärään hetkeen ajoitetuilla kysymyksillä tai sanattomalla elekielellä.

Haastatteluiden neljännen teemakokonaisuuden aiheena oli informantin oma elinympäristö. Kysymysten tavoitteena on ollut syventyä haastateltavan omaan elinympäristöön, sekä siihen miten informantti omaan ympäristöönsä suhtautuu ja miten hän sen kokee. Kysymyskokonaisuus on paikoitellen johdattanut haastattelun hyvinkin lähelle informantin henkilökohtaista elämää ja näin ollen tarjonnut minulle paljon myös sellaisia

näkökulmia ja kokemuksia, jotka eivät suoranaisesti liity tämän tutkimuksen aihealueeseen. Vaikka kyseisen teemakokonaisuuden tarjoamasta aineistosta onkin suuri osa jäänyt tämän tutkimuksen osalta käyttämättä, ovat kyseisen kokonaisuuden kysymykset kuitenkin tarjonneet tärkeää taustatietoa informantin ja tutkimuskohteen taustoista, henkilökohtaisista tunteista ja henkilön subjektiivisesta suhteesta omaan elinympäristöönsä. Henkilökohtaisiin mielikuviin ja tuntemuksiin perustuvat vastaukset ovat kuitenkin tärkeitä tutkimukseni kannalta, sillä ne ovat täydentäneet aikaisempien kysymyskokonaisuuksien vastauksia ja niiden kautta olen voinut lähestyä kuntaliitosta tunteiden ja järjen vuoropuheluna.

Haastateltavien henkilöhistoria ja taustat ovat vaikuttaneet siihen, että kysymysrunko on muokkautunut kunkin haastateltavan kohdalla omanlaisekseen. Haastattelijana olen seurannut informanttejani ja sopeuttanut kysymykset kulloisenkin tilanteen mukaan siihen aiheeseen, josta informantti on milläkin hetkellä halunnut puhua. Kuten kansatieteen professori Helena Ruotsala on tuonut esille, tutkijan on tärkeää ymmärtää että kenttätöiden tuloksena syntyvä tutkimusaineisto syntyy vuorovaikutuksessa tutkijan ja tutkittavan välillä. Tutkijan on oltava myös kiinnostunut niistä asioista joita informantti nostaa esille ja tavasta jolla henkilö asiansa esittää (Ruotsala 2002: 29). Tästä johtuen haastatteluissa läpikäydyt aiheet eivät kaikilta osin etene samassa järjestyksessä. Samojen kysymysten esittäminen uudelleen toisissa asiayhteyksissä on myös ollut hyödyllistä ja avannut sekä minulle mutta myös haastateltavalle uusia näkökulmia pinnalla olleeseen aiheeseen.

Edellä kuvaamani haastatteluaineisto on luonteeltaan hyvin monitahoista ja monikerroksista, mikä on asettanut omat haasteensa tutkimusaineiston loogiselle analysoinnille sekä kirjoitusprosessille. Perinteentutkija Seppo Knuutila on kirjoittanut siitä, miten tutkijan refleksiivisyyden merkitys korostuu tutkimusaineistojen erilaisten kontekstien monipuolistuessa. Samaa tutkimuskohdetta käsittelevien erilaisten näkökulmien ja kokemusten liittäminen yhdeksi kokonaisuudeksi edellyttää tutkijalta kykyä arvioida ja tulkita analyttisesti tutkimusaineistosta nousevia asiayhteyksiä ja merkityksiä, sekä konstruoivaa tutkimusotetta. (Knuutila 2004: 20–21)

On myös syytä mainita, että haastatteluaineistosta ei kaikilta osin välity informanttieni sanaton elekieli, joka kuitenkin oli huomattavassa osassa itse haastattelutilannetta. Paikoitellen pitkät hiljaiset hetket ja niihin liittyvä silmien yhteenpuristaminen, kasvojen ja pään raapiminen sekä levoton paikallaan pyöriminen välittivät haastattelijalle tietoa siitä,

miten monet esittämistäni kysymyksistä koettiin vaikeiksi ja abstrakteiksi. Vaikka haastattelijan ominaisuudessa pyrin herättelemään informanttien ajattelua samalla vakuuttaen haastateltavaa siitä, että olen kiinnostunut hänen henkilökohtaisesta mielipiteestään, totesivat monet vielä haastattelun päätyttyä, että ovat pahoillaan kun puhuivat niin sekavasti. Yksi informanteista koki haastatteluaiheen niin hankalaksi, että hän vielä myöhemmin esitti toiveen saada tarkentaa mielipiteitään.

3.3 Kansatieteellinen tutkimusote ja kulttuurianalyttinen näkökulma

Kansatieteellinen tutkimus perustuu tutkimuskohteen havainnointiin ja analysointiin, jonka keskiössä toimii kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimusaineisto kuten haastattelut. Tutkimuksen yhtenä lähtökohtana on tutkimusaineiston moniäänisyys ja sen analysointi tulkitsemalla aineistosta esille nousevia erilaisia teemoja sekä pintatason alla olevia merkityksiä. Näin ollen tutkimuskohteesta muodostuva kuva on moniäänisempi esimerkiksi kvantitatiivisiin tutkimusmenetelmiin verrattuna. (Åström 2005: 25–26.) Kansatieteellisessä tutkimuksessa kvalitatiivisen tutkimuksen menetelmät yhdistyvät oppiaineen tulkitsevaan ja konstruoivaan lähestymisnäkökulmaan, jonka avulla tutkittavaa kulttuurista ilmiötä tarkastellaan useista eri näkökulmista. Tutkimusaineisto ja sille esitetyt kysymykset ja tulkinnat muodostuvat aina uudelleen tutkijan oman kontekstin ja hänen oman positionsa kautta. Näin ollen tutkimus on aina suhteessa siihen aikaan, jonka osana se on tehty. (Korkiakangas 2006: 122, 140; Åström 2005: 25–26.)

Kansatieteellisen tutkimuksen keskeisimpänä käsitteenä on kulttuuri. Kulttuuri ei ole luonteeltaan staattista, eikä se ole sidottu paikkaan tai maantieteellisiin rajoihin, vaan se muodostuu ihmisen omaksumien asioiden kautta muodostuvana jatkuvana kulttuurisena prosessina (mm. Anttonen 1999: 206; Ruotsala 2002: 63). Ihmisten välisessä vuorovaikutusprosessissa syntyvää kulttuuria voidaan ymmärtää kollektiivisena tietoisuutena muun muassa yleisesti hyväksytyistä tavoista, tiedoista, arvoista, kokemuksista ja ajatusmalleista (Ehn & Löfgren 2000: 13). Omassa tutkimuksessani kulttuurin käsite liittyy kuntalaisten kokemukseen heidän omasta arjestaan ja ympäristöstään suhteessa tutkimukseni keskiössä olevaan kuntaliitokseen.

Tutkimusaineistoni analyysin taustalla on kahden ruotsalaisen etnologin Billy Ehnin ja Orvar Löfgrenin kehittämä teoria kulttuurianalyysistä, joka on syntynyt tutkijoiden

tarpeesta kehittää teoreettista mallia kulttuuristen ilmiöiden ja prosessien analysointiin. Tutkimuksen näkökulmasta voidaan kulttuuri ymmärtää erilaisten merkitysten ja symbolien muodostamana kokonaisuutena, joka muodostuu ihmisen kollektiivisen toiminnan ja tietoisuuden kautta. Kulttuurianalyysin yhtenä tarkoituksena on etäännyttää tutkija tutkimuskohteestaan. Ehn ja Löfgren tuovat esille amerikkalaisen antropologin Ruth Benedictin näkökulman siitä, että tutkija katsoo kulttuuria näkymättömien linsien läpi, jonka vuoksi tutkijan on ymmärrettävä, että hän on myös itse osallisena tutkimaansa ilmiöön. Tällöin tutkijalle on hyötyä muun muassa siitä, että hän tuntee kulttuurin jota tutkii, joka toisaalta vaikuttaa siihen, mitä hän kulttuuristaan huomaa ja miten hän havaintojaan tulkitsee ja ymmärtää. (Ehn & Löfgren 2000: 11–13.)

Tutkijan omakohtaiseen kokemukseen liittyvä ymmärrys ja kulttuurista esiin nousevien ilmiöiden selittäminen tavanomaisuuksilla voi jättää kulttuurin alla piilevät merkitykset piiloon. Ihminen toimii niiden käytänteiden ja mallien mukaan, joiden kautta hän on osallinen omaan kulttuuriinsa. Ehn ja Löfgren tuovatkin esille sen, miten yhteiskunnan sisäänrakennetut ajatukset esimerkiksi normaliteeteista, itsestäänselvyyksistä ja arkipäiväisyyksistä vaikuttavat siihen, miten selitämme ja ymmärrämme arjessamme kohtaamiamme ilmiöitä ja asioita. (Ehn & Löfgren 2000: 12–13, 21–22.)

Kulttuurianalyttisessä lähestymisnäkökulmassa yhdistyvät sekä tutkijan että kansatieteellisen tutkimuksen kohteena olevien ihmisten ääni. Analyysimenetelmän tavoitteena on ymmärtää kulttuurissa piileviä merkitysrakenteita tulkitsemalla tutkimusaineistoa muun muassa erilaisten teemojen ja symbolien välityksellä. Tavoitteena on ymmärtää ihmisen arkea ja nähdä kulttuuri osana ihmisen omaa ympäristöään eri aikatasoissa ja eri konteksteissa. Kulttuurianalyysin avulla onkin mahdollista tutkia kulttuuria osana monitasoista yhteiskuntaa ja ymmärtää ihmisen käyttäytymisen taustalla olevia kulttuurisia prosesseja. Tavoitteena on kyseenalaistaa se, mikä pintatasolla näyttää ilmeiseltä ja problematisoida tutkimuskohteen kulttuurisia erityispiirteitä. (Ehn & Löfgren 2000: 14–16, 24–25, 95–97; Rosenström 1996: 25–28.)

Kulttuurianalyysissä tulkinta on tutkimusprosessin tärkein osa, joka perustuu laaja-alaiseen ymmärrykseen tutkimuskohteesta. Esimerkiksi tutkimusaineistosta esille nousevien symbolien välityksellä pyritään analysoimaan tutkimusaineistosta esille nousevia piirteitä ja niiden vaikutusta tutkittavalle kulttuuriselle ilmiölle. Kulttuurianalyttinen tutkimus ei ole luonteeltaan yksiselitteistä, vaan sen tavoitteena on esittää tutkijan ja tutkimusaineiston

vuorovaikutuksellisen suhteen kautta syntynyt tulkinta tutkimuskohteesta. (Ehn & Löfgren 2000: 16–17, 95–97.)

Kvalitatiivinen tutkimus elää koko tutkimusprosessin ajan (Anttonen 1999: 57–58)³⁴. Lähtiessäni analysoimaan tutkimusaineistoani havahtuin nopeasti siihen, miten kuntalaisten kokemus kuntaliitoksesta on monitasoinen sekä moniääninen kokonaisuus, omien lähtökohtaisten näkemyksieni ollessa verrattain kapea-alaisia ja tiettyihin ennakkoletuksiin sitoutuneita. Tutkimusprosessin kuluessa tutkimusnäkökulmani etsi useaan kertaan lopullista paikkaansa ja näkökulma tarkentui lopulliseen muotoonsa vasta koko tutkimusaineiston perusteellisen analyysin jälkeen. Kulttuurianalyttinen tutkimusote ja siihen liittyvä monitasoinen tulkinta olivat osaltaan vaikuttamassa siihen, että informanttien kokemuksista muodostui kaaos, jonka jäsentäminen tuntui paikoitellen mahdottomalta.

Aloittaessani aineiston tulkinnan keväällä 2013 näyttäytyivät informanttien esille nostamat asiat omasta mielestäni verrattain selviltä kokonaisuuksilta. Vaikka tarkoitukseni oli lähestyä tutkimusaluettani kulttuurianalyttisestä näkökulmasta, huomasin aineiston analyysini keskittyvän kuntalaisten esille nostamien erilaisten kunnan toiminnasta kertovien asioiden tarkasteluun ja vertailuun. Huomio kiinnittyi ennemminkin informanttien kokemusten ja mielipiteiden järjestämiseen yhteneväisiksi kokonaisuuksiksi. Omasta mielestäni analyysini perustui jo tuolloin pintatason alla olevien merkitysten tarkasteluun, mutta varsin pian havaitsin analyysini kuitenkin jäävän ohueksi. Lopullisen tutkimusotteen löytyminen liittyy osaltaan kahteen tutkimusaineistoni pohjalta pitämäni esitelmään³⁵. Lyhyiden tieteellisten esitelmien pitäminen oli itselleni entuudestaan täysin vierasta. Esitelmien tekeminen ja oman tutkimuksen tarkasteleminen pakottivat pohtimaan uudelleen ja uudelleen sitä mikä omassa tutkimusaineistossani on merkityksellistä, joka osaltaan pakotti kyseenalaistamaan omat tapani tulkita ja jäsentää tutkimusaineistoani.

³⁴ Folkloristi Taina Ukkonen on kirjoittanut tutkijan ja tutkimuskohteen välisestä suhteesta ja vuorovaikutuksesta. Tutkijan tehtävä on päästä käsiksi informantin kokemuksiin ja suhteuttaa ne omaan esiyymmärrykseen. Tutkijan on muun muassa oltava valmis muuttamaan esiyymmärrystään. (Ukkonen 2005: 183–186.)

³⁵ Ensimmäisen esitelmän pidin 30.6. – 4.7.2013 järjestetyssä SIEF2013 (International Society for Ethnology and Folklore) -kongressissa otsikolla *Consolidation of municipalities and local identity*. Esitelmä kuului tutkimushankkeen johtajan professori Helena Ruotsalan ja tutkija Niina Koskihaaran johtamaan paneeliin *Locality and cultural processes*. Toisen esitelmän pidin tutkimushankkeen Turun yliopistolla 15.11.2013 järjestämässä *Meikäläisiä ja teikäläisiä: paikallisuus ja sen kokeminen uusissa kunnissa* -seminaarissa otsikolla *Paikalliset erityispiirteet osana kuntaliitosta. Mitä tapahtui Suomen pienimmälle suomenkieliselle kunnalle?*

Aloittaessani tutkimusaineistoni analysoinnin aineiston määräävimmäksi ja näkyvimmäksi tekijäksi muodostui kuntalaisten kokemusten jakautuminen teemaparin pieni ja suuri alle. Pintatasolta näytti siltä, että olipa kyse kuntaliitoksen mukanaan tuomista positiivisista tai negatiivista vaikutuksista, johtuivat kuntalaisten esille nostamat kokemukset muuttuneesta kuntakoosta. Näkökulma ei sinänsä ole väärä, mutta se jättää aineiston tulkinnan verrattain kevyeksi. Kuntaliitokseen liittyvä julkinen keskustelu ja informanttieni niin sanotut pintatason kokemukset kuntaliitoksesta liittyvät omien kokemuksieni mukaan juuri samaiseen suuremman ja pienemmän kuntakoon keskinäiseen vertailuun erilaisista näkökulmista. Varsin nopeasti kuntalaisten kokemusten jakaminen teemojen pieni ja suuri alle muodostui umpikujaksi ja näkökulmani kannalta yleistäväksi tekijäksi.

Kaaokselta jo alkujaan näyttänyt tutkimusprosessi sai uudet piirteet, kun päädyin pilkkomaan tutkimusaineistoni siitä hiljalleen esille nousseiden teemojen mukaan. Tässä tutkimuksessa analyysityökalunani käyttämän kulttuurianalyysin yksi metodi on teemoitteluun perustuva tutkimuskohteen tulkinta. Teemoittelulla tarkoitetaan tutkittavasta kohteesta nousevien erilaisten näkökulmien ja asioiden kokoamista yhteen erilaisten yhteiskunnasta ja kulttuurista kertovien kokonaisuuksien alaisuuteen. Teemojen tarkoituksena on toimia kulttuuriin kuuluvien erilaisten ilmiöiden, niiden olemuksen tai merkityksellisyyden tulkinnan apuvälineenä, sillä konkreettisten tutkimuksen apuna toimivien teemojen avulla tutkija pystyy etäännyttämään itsensä tutkimuskohteestaan ja liittämään tutkittavat ilmiöt laajempaan kontekstiin tutkien niitä samalla kriittisesti. (Ehn & Löfgren 2000: 21, 27–28.)

Oma tutkimusaineistoni alkoi tutkimusprosessin edetessä jakaantua seuraaviin kokonaisuuksiin ja vastakohtapareihin: lähellä ja kaukana, kaaos ja järjestys, rationaalisuus, valta ja hierarkia, pysyvyys ja muutos, professionaalinen ja kotikutoinen, meikäläiset ja teikäläiset, byrokraattinen ja yksinkertainen, syntyperäinen ja muualta muuttanut, verkostoitunut, yksilö ja yhteisö, yhteenkuuluvuus sekä eriarvoisuus. Lisäksi teemapari pieni ja suuri sai uuden jäsentyneemmän muodon. Edellä olevat teemat toimivat esimerkkinä siitä miten tutkijan ja tutkimusaineiston välisen suhteen kautta tutkimus jäsentyy tutkimusprosessin kuluessa. Kyseisten teemojen jäsentyminen ei liity ainoastaan haastattelulitteraatioiden toistuvaan lukemiseen tai haastatteluiden kuuntelemiseen, vaan merkittävä rooli on myös tutkimuskirjallisuuden lukemisella ja esimerkiksi tutkimusprosessin aikana julkisuudessa käydyllä kuntaliitoskeskustelulla.

Tutkimusaiheeseen liittyvän taustatiedon ohella ovat aineistolle esitetyt kysymykset ja toisaalta looginen asioiden ryhmitteleminen erilaisiin kokonaisuuksiin vaikuttaneet siihen, että tutkimusaineistostani on kerta toisensa jälkeen muodostunut entistä pienempiä ja eriytyneempiä kuntalaisten kokemuksiin perustuvia kokonaisuuksia, jotka kuitenkin tavalla tai toisella linkittyvät keskenään kokemusten verkostoksi. Kuten aikaisemmin toin esille, laadullisen tutkimuksen luonteelle on tunnusomaista sen eläminen koko tutkimusprosessin ajan. On myös hyvä huomata, että analyysin ja tulkinnan monitahoisuus liittyy tutkimukseni luonteeseen kuntalaisten kokemusten moniäänisyyttä korostavana kokonaisuutena. Näin ollen aineistoni tulkinnan ja toisaalta työni kirjoitusprosessin edetessä olen edellä mainitsemieni teemakokonaisuuksien pohjalta muodostanut aineistostani käsittelykokonaisuuksia, joiden kautta on mielestäni mahdollista muodostaa kuva siitä miten kuntaliitos kuntalaisten kokemuksissa näyttäytyy.³⁶

3.4 Keskeiset käsitteet ja näkökulmat

Kuntaliitos kokemusten kohteena

Psykologi Juha Perttulan mukaan kokemusten taustalla on ajatus ihmisen intentionaalisuudesta eli tietoisesta pyrkimyksestä johonkin päämäärään. Tietoisuus tekee ihmisestä tajunnallisen olennon (Perttula 2008: 116). Tajunnallisuudella tarkoitetaan sitä, miten ihmisellä on kyky havainnoida ympäristöään sekä omaa tilaansa ja että ihmisellä on luontainen ”vastaanottovalmius erilaisille havainto-, tunnesisällöille” sekä tiedostavalle oman toiminnan ulkopuoliselle havaitsemiselle (Rauhala 1997: 1). Käsitellessään näitä tajunnallisuuden elementtejä, kokee ihminen elämyksiä jotka liittyvät johonkin kohteeseen. Tajunnallisuuden kohde ei kuitenkaan ole välttämättä helposti tunnistettava, vaan ihmisen voi toisinaan olla mahdotonta jäsentää, mikä hänen kokemuksensa kohde on. (Perttula 2008: 116.) Omassa tutkimusaineistossani tämä näkyy siinä, miten informanttini ovat puhuessaan kuntaliitoksiin liittyneistä kokemuksista tuoneet esille sen, miten liitoksen

³⁶ Edellisissä kappaleissa esittelemäni tutkimusprosessin kulkuun on osaltaan vaikuttanut myös muu kulttuurianalyysiä käsittelevä kirjallisuus, kuin ainoastaan ne joihin ole tekstissäni viitannut. Esimerkkinä voin mainita Billy Ehnin ja Orvar Löfgrenin kirjoittaman teoksen *The secret world of doing nothing* (2010), joka tarkastelee ihmisen arkeen kuuluvia tavanomaisia ilmiöitä ja niiden tulkintaa. On myös hyvä tuoda esille, että tapa jolla sovellan kulttuurianalyysiä osana omaa tutkimustani on muotoutunut sekä lukemani kirjallisuuden että tutkimusaineistoni moninaisuuteen liittyneen ongelmanratkaisukeskeisen lähestymisnäkökulmani kautta. Edellä mainitsemallani tarkoitan sitä, miten tutkimusprosessissa olleet hankaluudet, umpikujat ja ”polulta eksyminen” ovat pakottaneet etsimään keinoja nähdä tutkimusaineisto ja sille esitetyt kysymykset uudessa valossa.

mukanaan tuomia muutoksia ei aina pysty perustelemaan järjellä, vaan esille nousseet asiat ovat syntyneet pitkän ajan kuluessa kuntaliitosprosessin etenemistä seurattuna.

Ihmisen kokemien kokemusten ja niiden kohteiden kautta muodostuu ihmisen elämän todellisuus eli elämäntilanne. Elämäntilanne muodostuu kaikista niistä tekijöistä, joihin ihminen on elämässään suhteessa. Ihmisen elämäntilanne ja sen ymmärtäminen toimivatkin tärkeänä tekijänä tarkasteltaessa kokemusten muodostumista ja niiden suhdetta henkilön omaan kontekstiin (Perttula 2008: 117–118). Omassa tutkimusaineistossani tämä tarkoittaa informanttien esille tuomaa suhdettaan kuntaa kohtaan. Toiset esimerkiksi käyttävät aktiivisesti kunnan palveluita, kun taas toiset eivät mielestään ole mitenkään riippuvaisia kunnasta. Kokemus voidaankin nähdä merkityksellistävänä ja ymmärtävänä tekijänä ihmisen ja elämäntilanteen välisessä suhteessa (Perttula 2008: 119). Yksinkertaistaen voi sanoa, että ”kokemus on sitä, mitä elämäntilanne ihmiselle tarkoittaa”, sillä jokaisen ihmisen elämä on erilainen ja jokainen poimii ympäristöstään itselle merkityksellisiä asioita. (Perttula 2008: 149.)

Perttula on tarkastellut kokemusten muodostumista tunteiden, intuitioiden, tiedon ja uskon kautta (Perttula 2008: 124–125). Kyseinen näkökulma on auttanut itseäni ymmärtämään sitä, miten kuntalaisten minulle esittämiin kokemuksiin tulee suhtautua. Näkökulma toimii tässä työssä enemmän aineistoni analyysiä taustoittavana tekijänä, kuin suorana tulkinnan apuvälineenä. Ihmisen ja elämäntilanteen välisen suhteen ensimmäisenä kokemuksellisenä ilmentymänä ovat tunteet. Juha Perttula toteaa, että ”tunteet ovat kokemuksia, jotka ilmentävät ihmisen tajunnallista suhdetta aiheeseen niin välittömästi kuin se on ihmiselle mahdollista”. Kokemukselliset tunteet ovat välittömässä suhteessa ihmisen elämäntilanteeseen, joka Perttulan mukaan voi auttaa ihmistä sopeutumaan kulloisessakin elämäntilanteessa kohdattaviin aiheisiin. (Perttula 2008: 124–125.) Intuitiot ovat myös kokemuksia, mutta ne ovat kohteeseen uppoutuneita sekä nykyhetkeä merkityksellistäviä ja ihmisen itsetietoisuutta ilmentäviä. Itsetietoisuus näyttäytyy ihmisen kokemuksellisenä varmuutena jostakin aiheesta, jonka kautta intuitiosta muodostuu ihmiselle ”todellinen, tosi ja elävä kokemus”. Intuitioiden kuvaaminen kielellisesti on hankalaa ja niiden jakaminen voi olla jopa mahdotonta. (Perttula 2008: 126–127.)

Tieto on yksi kokemuksen lajeista. Ihmisen kyky etäännyttää itsensä intuitioiden ”uppoutuneesta ymmärtämisen” kokemuksista on tietoa. Intuition ja tiedon raja on häilyvä, mutta tiedon luonteelle on ominaista sen vahva tajunnallisuus ja se, että

ihminen rakentaa tiedon aina jostakin aiheesta. Tiedon rakentaminen suhteessa ihmisen elämäntilanteeseen johtaa siihen, että tieto ei ole ihmisen näkökulmasta yhtä varmaa ja helposti koettavaa, kuin esimerkiksi tunteet ja intuitiot. (Perttula 2008: 128–130.) Siinä missä tieto perustuu vahvaan tajunnallisuuteen, muodostuu usko tunteista ja tunnetihentymistä. Uskoon kuuluu kollektiivinen ominaisuus, sillä usko muodostuu samalla tavoin kokevista yksilöistä tai ryhmistä, joka ilmenee esimerkiksi uskonnollisen tai poliittisen luonteen kautta. Kokemuksissa usko näyttäytyy luottavaisuutena tulevaan ja eräänlaisena huolettomuutena. (Perttula 2008: 130–132.)

Kuten aikaisemmin toin esille on kansatieteellinen tutkimus tulkintaa. Kokemusten tutkiminen nähdään psykologian näkökulmasta myös tulkintana, sillä tarkastellessaan informanttinsa kokemuksia peilaa tutkija niitä myös omaan kontekstiinsa. Tutkimusprosessin edetessä kokemukset jäsenyvät ja niiden tulkinta täydentyy. (Perttula 2008: 140–14, 143, 147–149.) Näen että omassa tutkimuksessani kokemusten muodostumisen ja niiden tutkimuksen ymmärtäminen palvelee omaa kulttuurianalyttistä tutkimusnäkökulmaani. Kokemusten muodostuminen tiedon, tunteiden, uskon ja intuitioiden välityksellä auttaa itseäni myös suhtautumaan tutkimusaineistooni monipuolisemmin, pystyen samalla analysoimaan aineistoani syvällisemmin.

Kokemusten kohteena oleva paikka

Tutkimuksessani lähestyn tutkimuskohdettani paikka-käsitteen kautta, joka liittyy pyrkimykseni ymmärtää informanttien kokemuksia Naantalintaloksesta. Vaikka jokin paikka voidaan yksinkertaisimmillaan määritellä muun muassa maantieteellisten tekijöiden avulla, syntyvät paikkojen kulttuuriset merkitykset ihmisen toiminnan tuloksena (Knuuttila 2006: 7). Tässä tutkimuksessa huomioni keskittyy juuri eri paikkoihin liittyviin kulttuurisiin merkityksiin ja niiden tulkintoihin, joita informanttini ovat minulle kokemuksiensa kautta kuvanneet.

Humanistinen maantiede on kiinnostunut ihmisen suhteesta tämän ympäristöön, sekä ihmisen ympäristöönsä liittämästä toimista ja ajatuksista (Paasi 1983: 146). Ympäristöllä tässä työssä tarkoitetaan sitä laajaa kokonaisuutta, joka muodostuu siitä tilasta jossa ihminen toimii ja vaikuttaa osana arkeaan. Toisin sanoen ympäristö toimii informanttien kokemusten kontekstina. Kulttuurimaantieteilijä Anssi Paasi (1980) tuo esille

sosiaalipolitiikan tutkijan Briitta Koskiahon [1971] ajatuksia siitä, miten ympäristöllä voidaan kaikkein yksinkertaisimmillaan tarkoittaa esimerkiksi silmin havaittavaa luonnonympäristöä tai rakennettua ympäristöä. Kun ympäristöä tarkastellaan ihmisen toiminnan kautta voidaan ympäristöä lähestyä muun muassa työ-, asuin- ja liikkumisympäristön näkökulmasta sekä muiden ihmisen toimintaan ja arkeen liittyvien tekijöiden kautta³⁷. Jos ympäristöä tarkastellaan ihmisten suhteiden ja kontaktien kautta voidaan puhua esimerkiksi sosiaalisesta ympäristöstä. (Paasi 1980: 318.) Pauli Tapani Karjalaisen mukaan ympäristö ei ole ihmiselle vieras, vaan se on osa ihmisen arkipäivää ja sillä on merkityksellinen luonne. Tietoisuutensa kautta ihminen kiinnittyy osaksi ympäristöönsä. (Karjalainen 2004: 52–53.)

Ajan, paikan ja sosiaalisten suhteiden keskinäisistä suhteista kiinnostunut kansatiede tutkii ihmistä kulttuuria luovana olentona.³⁸ Kansatieteen professori Helena Ruotsala on omassa tutkimuksessaan tuonut esille, että tarkasteltaessa paikan merkitystä ihmiselle voidaan todeta, että paikkaa tulee ymmärtää ”toimintatilojen kohtaamispaikkana, yhteyksien ja suhteiden, vaikutteiden ja liikkeiden tietynlaisena kietoutumispaikkana” [Gupta & Ferguson 2002; Massey 2003]. Vaikka paikan määrittely onkin muuttunut staattisesta jatkuvasti liikkeessä olevaksi erilaisten merkitysten kietoutumispaikaksi, ei paikka ja ihmisen johonkin paikkaan liittyvä paikallisesti eletty elämä ole menettänyt merkitystään. Paikan saamien laajempien ja moniulotteisempien merkitysten kautta paikkaa voidaan ymmärtää ihmisen toiminnan kannalta merkityksellisenä kokonaisuutena. Tällöin kansatieteellisen tutkimuksen kohteena olevan ihmisen näkökulmasta paikkaa tutkitaan prosessinomaisena, heterogeenisenä ja jatkuvassa muutoksessa olevana kokonaisuutena. (Ruotsala 2009: 185–186.)

Taiteen tutkija Anne-Mari Forss on tuonut esille, että ihmisen kokemus paikasta muodostuu prosessuaalisen kokemisen kautta eri aikatasoissa muodostuvana sosiaalisen ulottuvuuden, mielikuvien, tunnelman, paikan hengen ja erilaisten aistihavaintojen kautta. Kokemus paikasta ei siis muodostu ainoastaan ihmisen subjektiivisten kokemusten kautta,

³⁷ Esimerkkinä voi mainita vapaa-ajanympäristön.

³⁸ Nykypäivän käsityksen mukaan kulttuuri nähdään kansatieteellisessä tutkimuksessa jatkuvassa liikkeessä olevana prosessina, joka ei ole sidottu tiettyyn maantieteelliseen paikkaan. Esimerkkinä tästä toimii se, miten esimerkiksi maantieteelliset rajat eivät enää vaikuta kulttuuristen vaikutteiden siirtymiseen. Puhutaankin monipaikkaisuudesta, jolloin kansatieteellisen tutkimuksen kohteena ovat muun muassa ”liikkuvuus, monipaikkaisuus, ylijärjestyminen, kakkosasunto-ilmio, modernit liikkeessä olevat identiteetit”. (Ruotsala 2011: 203–204.)

vaan on suhteessa siihen kulttuuriin jonka osallisena ihminen toimii ja elää. Näin ollen kokemus paikasta muodostu sosiaalisena olentona toimivan ihmisen vuorovaikutteisuuden kautta. (Forss 2007: 78, 84, 101).³⁹ Saman näkökulman nostaa esille maantieteilijä Doreen Massey. Mielikuviin ja omaan ymmärrykseemme perustuva tulkinta jostakin paikasta ei ole useinkaan omalähtöistä, vaan elinympäristömme ja kulttuuri johon kuulumme vaikuttaa siihen, missä valossa asiat näemme. (Massey 2008: 70–86.)

Paikka ja paikkaan liittyvä kokemus voivat olla ihmiselle hyvinkin henkilökohtaisia ja subjektiivisesti merkityksellistyneitä. Anssi Paasi (1983) tuo esille maantieteilijä Yi-Fu Tuanin [1976] tulkintaa paikasta. Hänen mukaansa paikka voi olla ihmiselle vaikka nojatuoli, jos se on henkilölle merkityksellinen. Kun jokin tietty paikka edustaa yksilölle jotain henkilökohtaista tai yksilöllistä, muodostuu paikasta ihmiselle erityinen. Kyse onkin ihmisen tunneperäisestä sidoksesta johonkin paikkaan. Samalla paikan merkitys on suhteessa ihmisen elämäntilanteeseen. Henkilön kokemus samasta paikasta vaihtelee ihmisten mukaan, sillä paikalla on erilainen merkitys sen asukkaille, vierailijoille tai henkilöille joilla ei ole paikasta omakohtaisia kokemuksia. (Paasi 1983: 172, 175.)

Paikka ei siis muodostu vain ihmisen havainnoinnin ja kontekstuaalisen ymmärryksen tuloksena jostakin kohteesta, vaan paikka myös koetaan ja tunnetaan. Näin ollen paikka on myös ihmisen oman tulkinnan ja ymmärtämisen kautta muodostuva todellinen ja ainutlaatuinen paikka, joka on suhteessa ihmisen havainnointikykyyn, kokemuksellisuuteen ja ennen kaikkea sosiaalisuuteen. Omassa tutkimuksessani näen vuonna 2009 muodostetun nykyisen Naantalin kaupungin kokonaisuutena, joka muodostuu informanttieni kokemuksista heidän omaan paikkaansa. Tutkimuksessani sovellan edellä esittämäni tulkintaa paikan moninaisuudesta pyrkien samalla ymmärtämään minkälainen suhde ihmisen paikkakokemuksen ja tarkastelun kohteena olevan kuntaliitoksen välillä on. Kyseinen näkökulma on tärkeä tarkasteltaessa muun muassa sitä, miten kuntaliitos kuntalaisten kokemuksissa Naantalin saaristokaupungin eri alueilla näyttäytyy. Toisaalta paikka-käsite ja sen hyödyntäminen osana kuntaliitostutkimusta antaa mahdollisuuden tulkinnalle muun muassa koskien sitä, mistä tekijöistä kuntalaisten kokemukset osana kuntaliitosta muodostuvat.

³⁹ Kulttuuriantropologi Anneli Meriläinen-Hyvärinen on tarkastellut paikan kokemuksellisuutta Anne-Mari Forsin [2007] ja Stefan Haasin [2002] tulkinnan pohjalta artikkelissaan ”*Sanopa minulle, onko mejän hyvä olla täällä?*” – Paikkakokemukset kolmen talvivaaralaisen elämässä. (Meriläinen-Hyvärinen 2010.)

Ihmisen kuuluminen paikkaan

Ihminen ei nykykäsityksen mukaan ole niinkään osa paikkaa, vaan kokemus paikasta on osa ihmistä (Knuuttila & Rannikko 2008: 14–15). Tarkasteltaessa ihmisen yhteenkuuluvuuden tunnetta osana jotakin paikkaa, puhutaan paikallisuudesta. Etnologi Minnan Mäkinen tuo esille maantieteilijä D. J. Walmsleyn [1988] tulkintaa, jonka mukaan paikallisuuden taustalla on ihmisen tarve kiinnittymisestä ja sitoutumisesta osaksi jotakin paikkaa, joka tukee ihmisen persoonallista identiteettiä (Mäkinen 2009: 64).

Ruotsalainen etnologi Barbro Blehr on kirjoittanut, miten paikallisuuden taustalla on ajatus siitä, miten paikallisuus ilmenee muun muassa tietyn ihmisryhmän kiinnittymisestä osaksi jotakin paikkaa. Kyse on siitä, miten paikallisen yhteisön ihmiset eivät ole toisilleen täysin anonyymejä, vaan ihmisten välinen sosiaalisuus sitoo heidät vuorovaikutuksen kautta osaksi jotakin paikkaa. Monimuotoisten suhteidensa kautta ihmiset toimivat paikallisesti osana paikkaa ja paikallisesti eletty elämä kiinnittää ihmiset osaksi paikkaa. Ihmisten paikallisuus voi ilmentyä eri tavoin, esimerkiksi syntyperäisen tai jossakin paikassa pitkään eläneen henkilön nähdään kantavan mukanaan enemmän paikallisuuteen kuuluvia tekijöitä, kuin sellaisen henkilön, jonka suhde johonkin paikkaan on esimerkiksi lyhytkestoisempi. (Blehr 2000: 4–6.)

Paikallisuuden rakenne voidaan jakaa kahteen osaan; paikan identiteettiin eli tunnistettavuuteen ja paikkaan identifioitumiseen eli itse määriteltyyn kuulumiseen osana jotakin paikkaa (Knuuttila 2006: 9). Paikan identiteetillä tarkoitetaan niitä tekijöitä, joiden avulla jostakin paikasta muodostuu tunnistettava ja muista paikoista erottuva. Kyseiset tekijät ovat luonteeltaan kollektiivisesti tunnettuja sekä hyväksytyjä, sillä ne liitetään yleisesti kuuluviksi tiettyihin paikkoihin. Esimerkkinä voi mainita paikalliset symbolit kuten kunnanvaakunat tai paikalliset vuosittain toistuvat tapahtumat ja rituaalit. Kyse on siis siitä, miten johonkin paikkaan kollektiivisella hyväksynnällä liitetyt tekijät toimivat paikan tunnistettavuuden ja yleisen määrittelyn apuvälineinä. (Mäkinen 2007: 20 [Lynch 1960]; Mäkinen 2013: 293–295; Paasi 1998 177–179.)

Toisena lähestymisnäkökulmana paikallisuuteen toimii identifioituminen⁴⁰ osaksi jotakin

⁴⁰ Katriina Siivosen mukaan identiteetin lähtökohtana on se, miten ihminen määrittää itseään osana laajempaa kulttuurista rakennetta, eli toisin sanoen tarkastelemalla ihmisen identiteetikäsitystä voidaan

paikkaa, jolla tarkoitetaan sitä, miten ihminen löytää johonkin paikkaan samaistumisen kautta tietystä paikasta omalle identiteetilleen merkityksellisiä tekijöitä. Tällöin puhutaan ihmisen olemisesta osana jotakin paikkaa. Kyse on monitahoisista ihmisen omaan elämään ja menneisyyteen liittyvien tapahtumien, muistojen, kokemusten luomasta verkostosta, joilla on henkilökohtainen sävy. Identifioituminen osaksi paikkaa kuvaa sitä, miten ihmisen identiteetti rakentuu useiden eri tekijöiden varaan. Paikan ohella identifikaation välineinä voivat toimia myös esimerkiksi henkilön ammatti. (Mäkinen 2007: 20–23). Helena Ruotsala on lisäksi korostanut sitä, miten ihmisen paikallisuuden taustalla on ajatus paikkakäsitteen moninaisuudesta ja ihmisen henkilökohtaisesta kokemuksesta. Paikallisen elämän ei tarvitse olla sidottua osaksi jotakin tiettyä paikkaa, eikä paikallisuus tarvitse tuekseen esimerkiksi toisten ihmisten välitöntä läheisyyttä. (Ruotsala 2011: 203.)

Näen että kuntalaisten kokemusten lähestyminen paikka-käsitteen kautta toimii keinona ymmärtää sitä, mistä kuntalaisten kokemukset kertovat ja mihin ne liittyvät. Koska tutkimuksellinen mielenkiintoni liittyy erityisesti siihen, miten kuntaliitos on otettu vastaan eri puolilla uutta saaristokaupunkia, toimii paikkakäsitteen soveltaminen tutkimuskysymyksiini keinon lähestyä kuntalaisten omaa elinympäristöä sekä elämäntilannetta suhteessa kuntaliitokseen ja kuntaan. Kuntaliitoksen tarkastelu paikka- ja paikallisuus-käsitteiden kautta tarjoaa minulle mahdollisuuden tarkastella sitä, minkälainen merkitys kunnalla paikkana on kuntalaiselle ja miten esimerkiksi lakkautettu kotikunta näyttäytyy kuntalaisten kokemuksissa osana uutta Naantalia.

Tässä työssä on tärkeää lähestyä myös sitä, miten ihmistä osana kuntaa voidaan hahmottaa. Kunta on käsitteenä yhteiskuntatieteilijä Ari-Veikko Anttiroikon mukaan kaksijakoinen. Toisaalta kunta voidaan nähdä hallinnollisena palveluntuotanto-organisaationa ja toisaalta se voi olla edellä mainitun rajaama paikallinen yhteisö. (Anttiroiko 1992: 83.) Anssi Paasi (1998) väittää, että ihmisten on todettu identifioituvan vahvasti osaksi kuntaa. Koska jokainen ihminen kuuluu johonkin kuntaan, on ihmisen helppo käyttää arjessaan olevaa sidettä kuntaan esimerkiksi oman identiteetin jäsentämiseen. Kuntien toiminnot, kuten sosiaali- ja terveys-, kulttuuri- ja koulutuspalvelut tai kunnallinen verotus ovat näkyviä ja helposti ihmisten arjessa havaittavia kuntien toimintamuotoja, joiden kautta kuntalainen on sidottu osaksi hallinnollista ja paikallista yksikköä. Samalla tavoin yhteenkuuluvuutta

ymmärtää kulttuuria ihmisen henkilökohtaisesta näkökulmasta. Identifikaatioprosessin kautta ihminen rakentaa omaa minuuttaan suhteessa ympärillä olevaan. (Siivonen 2008: 78–79.)

osana kuntaa voidaan lujittaa muun muassa kunnallisen päätöksenteon tai kuntaan liittyvän tiedotustoiminnan kautta. (Paasi 1998: 186–187.)

Kuntaa on edellä kuvatun tavoin helppo ymmärtää institutionaalisen kokonaisuutena, mutta paikan hallinnollisuutta ei pidä pitää ainoana tapana kiinnittyä osaksi jotakin paikkaa, kuten kuntaa. Esimerkiksi Minna Mäkinen tarkastelee omassa kuntaliitostutkimuksessaan kuntaliitosta muun muassa kotikunta-käsitteen kautta. Kotikuntaan identifioidutaan muun muassa siihen liittyvän tunnesiteen kautta, sillä kotikunta on ihmiselle eletty ja koettu paikka. (Mäkinen 2007: 28.)⁴¹

Avaan seuraavien omasta tutkimusaineistostani nousevien esimerkkien avulla sitä, miten omat informanttini ovat kunta-käsitteen ymmärtäneet ja miten heidän kokemuksensa suhtautuvat edellä esittämiini tulkintoihin kunnasta paikkana. Antamani esimerkit toimivat myös johdatuksena moniääniseen tutkimusotteeseeni, jonka tarkoituksena on tuoda esille niitä erilaisia kuntaliitokseen liittyviä kokemuksia, joita informanttini ovat minulle kuvanneet. Yhtenä lähtökohtana siihen, miten kunta kuntalaisten kokemuksissa näyttäytyy, toimii seuraava Kanta-Naantalissa asuvan miehen kuntaan liittyvä pohdinta.

Kunta, se on vähän tota, se on, mikäköhän se nyt ois sitten... Se on, se on isompi yksikkö, se on tämmönen hallintoyksikkö. En mä oikeestaan osaa sitä tarkempaa selittää, et ei se. Kunta. Joku hallintoyksikö se varmaan on. (TYKL/aud/973.)

Henkilön kokemuksissa kunta nähdään hankalasti ymmärrettävänä ja määritettävänä käsitteenä. Ihminen, joka ei ole osallistunut kunnalliseen päätöksentekoon, eikä ole joutunut hoitamaan virallisia asioita kunnan virkamiesten kanssa, ei osaa suoraan määritellä sitä mikä kunta on. Henkilö toteaaakin, ettei hän ole mielestään missään tekemisissä kunnan kanssa. Hän ei tunne kunnan organisaatiossa työskenteleviä henkilöitä eikä osaa suoraan kertoa miten kunta toimii tai miten se ihmisen arjessa näkyy. Tällöin henkilön kokemus on ainakin pintatasolla liitettävissä määritelmään kunnasta institutionaalisen toimijana, jonka tehtävä on huolehtia valtion asettamista tehtävistä ja toimia kuntalaista lähellä olevana hallinnollisena toimijana. Määritelmä on tällöin läheisessä suhteessa henkilön omaan kokemukseen hänen ja kunnan välisestä suhteesta.

⁴¹Mäkinen nostaa esille Benedict Andersonin käyttämän käsitteen *kuvitteellinen yhteisö*. Andersonin mukaan yhteisöt, joiden jäsenet eivät tunne toisiaan, ovat kuvitteellisia. Esimerkkinä kirjoittaja käyttää nationalismia ja siihen liittyvää yhteenkuuluvuudentunteen luomista muun muassa *kuvitelujen* tekijöiden kautta. Nämä niin sanotut kuvitteelliset yhteisöt voivat perustua esimerkiksi historian ja sen kautta muodostuvan yhteisöllisyyden luomiseen liittyvän tulkinnan kautta. (Anderson 2007: 38–40; Mäkinen 2007: 28; Mäkinen 2013: 295.)

Tutkijana suhteutan esittämäni tulkinnan informantini kokemuksesta siihen, miten hän itse ei koe olevansa missään suhteessa kuntaan. Tällöin henkilö ei näe kuntaa organisaationa identifioitumisen välineenä, vaan hän nostaakin oman paikallisuutensa kannalta merkityksellisiksi tekijöiksi esimerkiksi alueen kulttuurihistorian, luonnonympäristön sekä naapurit. Puhuessaan esimerkiksi Naantalista henkilö viittaa Naantalin vahvaan imagoon kuten keskiaikaiseen luostariin tai vanhaan puutalokaupunkiin, eli toisin sanoen paikan identiteettiin.

Velkualla asuvan henkilön määritelmä kunnasta on jokseenkin erilainen.

Se on tavallaan semmonen yhtenäinen alue, jossa sen alueella asuvat ihmiset käyttää sen alueen palveluita ja niillä on jonkinlainen tällöinen yhteenkuuluvuuden tunne -- Se on semmonen tavallaan hallinnollinen alue, mut kuitenkin semmonen hallittava kokonaisuus, mis ihmiset itsenäisesti päättää sen alueen kehittämistä ja sil taval mä sen niin kun näen. (TYKL/aud/975.)

Velkualla kuntalaiset osallistuivat tiivistä kunnan toimintaan, sillä pieni ainoastaan 250 henkilön muodostaman saaristolaisyhteisön yhtenä elinehtona oli vapaaehtoisuuteen perustuva toiminta. Henkilön puhussa Velkuan kunnasta nousee esille se, miten kuntalaisten suhde kuntaan oli läheinen. Kunnassa vallalla olleen avoimen tiedotuskäytännön ansiosta kuntalaiset saivat ja joutuivat osallistumaan kaikkiin niihin asioihin joissa kunnan ja kuntalaisen väliset suhteet kohtaavat. Tällä tarkoitan sitä, miten esimerkiksi kunnan toimintaan liittyviä päätöksiä tai niihin liittyviä keskusteluita käytiin yhteisillä lossimatkoilla tai miten joitain kunnan tehtäviä hoidettiin talkoilla. Tällöin kunta paikkana näyttäytyy informantin kokemuksissa koettuna ja elettyinä paikkana, joka ei millään tasolla ole etäinen ihmisen arjesta katsottuna⁴². Velkualaisen kokemus kunnasta näyttäytyykin yhteisöllisyyteen perustuvana niin sanottuna ”toiminnallisena yhteisöllisyytenä”. Sosiaalisen vuorovaikutuksen tuloksena syntyvä paikallinen yhteisöllisyys on silloin toiminnallista, jos se perustuu ihmisten väliseen konkreettiseen vuorovaikutukseen ja toimintaan. (Rannikko 2009: 5.)

Merimaskussa yli kolmekymmentä vuotta asunut nainen tuo esille sen, miten kunta on hänen mielestään sanana positiivinen ja miten se tuo hänen mieleensä hänen oman

⁴² Toisaalta kunnan ja kuntalaisen välinen suhde voi perustua esimerkiksi taloudellisen hyvinvoinnin mukanaan tuomaan siteeseen. Minna Mäkinen on omassa Säynätsalon kunnan ja Jyväskylän kaupungin välistä kuntaliitosta tarkastelevassa tutkimuksessaan tuonut esille sen, miten lähes kaikki säynätsalolaiset olivat taloudellisessa suhteessa paikalliseen paperitehtaaseen, joka taas rahoitti ja kontrolloi kunnan toimintaa. (Mäkinen 2013: 296.)

elinympäristönsä. Haastateltava toteaa, että hänelle kunta on ihmisläheisempi kuin kaupunki.

Mä ajattelen kunnan semmosena, et mä olen tai et me ollaan osa sitä kuntaa, et me ollaan tekemässä sitä kuntaa, eikä se oo mikään semmonen jossain ylhäällä. -- Ku mä oon tualla kaupungin puolella töissä, ni siällä se kritiikki, jos mä ajattelen kun mä kuuntelen työkavereita ja vanhempia, ni mun mielestä kaupunkia on hirveen paljon helpompi kritisoida -- Kunta on semmonen niin kun pehmeempi ja semmonen enemmän kodinomanen asia mul. (TYKL/aud/970.)

Henkilö jatkaa toteamalla, että ihmiset eivät aina ymmärrä sitä, että kuntalaiset itse luovat kunnan ja ovat osa sitä. Kunta käsitteenä ja paikkana liittyykin informantin kokemuksissa läheisesti hänen omaan kokemukseensa paikallisuudesta, kun hän tuo esille siitä, miten hän itse näkee lähidemokratian osana kuntaa. Asettuminen ehdokkaaksi kunnallisvaaleissa on haastateltavan mielestä ainoastaan yksi kanava vaikuttaa kunnan toimintaan. Aktiivisella osallistumisella muun muassa järjestötoimintaan voi vaikuttaa siihen, mihin suuntaan oman kotikunnan asioita viedään. Samalla ylläpidetään paikallisuutta. (TYKL/aud/970.)

Edellä olevan esimerkin kautta henkilö liittyy kunnan ja siihen kuulumisen läheisesti omaan vapaaehtoiseen sitoutumiseensa kunnan toimintaan. Siinä missä edellä olevan velkualaisen informantin kokemus kuulumisesta osaksi kuntaa liittyy osin pakon sanelemaan paikallisyhteisön pienuuteen ja siitä johtuneeseen toiminnallisuuteen, näkee merimaskulainen kuntalaisen ja kunnan välisessä suhteessa vapaaehtoisuuden elementin. Oleellista kummassakin esimerkissä on se, että ihmisen toiminnan ja sosiaalisuuden kautta henkilöt kiinnittyvät osasi kuntaa oman elämänsä ja toimintansa kautta. Puhuessaan kaupungissa asuvista henkilöistä merimaskulainen tuo esille, miten heidän kokemuksiansa kunnasta tai kaupungista ei niinkään liity yhdessä tekeminen, vaan kunta organisaationa nähdään etäisenä. Merimaskulaisen kokemuksista voi ymmärtää, miten kaupunkia kritisoiva henkilö kuitenkin samaistuu osaksi kaupunkia ja kokee olevansa osa sitä. Tällöin paikallisuutta luodaan niin sanotun symbolisen yhteenkuuluvuuden kautta, joka ilmenee tietoisuutena ja tunteina (Rannikko 2009: 5).

Rymättylässä viisi vuotta asunut nainen toteaa kunnan olevan nykyisin hallinnollinen yksikkö. Pohtiessaan sitä, miten kunta ja siihen liittyvät ajatukset ovat muuttuneet, tuo henkilö esille sen, miten kuntaliitokset ovat hänen mielestään vaikuttaneet siihen, että eri alueille tunnusomaisia piirteitä tai ilmiöitä ei voi enää liittää osaksi jotakin tiettyä kuntaa. Vaikka paikallisella tasolla oma paikallinen identiteetti ja ymmärrys paikallisuudesta

säilyisivätkin, niin kuntalaisten näkökulmasta on kiinnostavaa se, miten oma lakkautettu kunta näyttäytyy muiden kokemuksissa.

Siis kunta on semmoinen hallinnollinen yksikkö. Ei se ei se oo enää samalla lailla semmoinen, niin kun ennen oli joku pitäjä tai paikkakunta, että sillä on joku kauheen helposti lokeroitavissa oleva identiteetti. Et Suanenjoelta saa mansikoita ja edespäin. -- Kunta on vaan, alkaa olemaan enemmän semmoinen hallinnollinen yksikkö, kun mikään semmoinen mihin ihmiset liittäis jotain tiättyjä mielikuvia jostakin paikasta, et kun kunnat alkaa olla semmosia niin laajoja alueita ja niin semmosia heterogeenisiä et ne pitää sisällään niin monenlaista et se korostuu semmoinen, niin kun öö no just semmoinen hallinnollisuus. (TYKL/aud/969.)

Henkilö tuo esille, miten hänen kokemuksensa mukaan kuntaliitokset ja suuremmat kuntayksiköt ovat vaikuttaneet siihen, että kuntia paikkoina ei voi enää määrittää samalla tavoin mitä ennen. Suuremmissa kuntayksiköissä informantin kokemusten mukaan korostuu hallinnollisuus. Jos henkilön suhdetta kuntaan tarkastellaan hänen elämänsä ja kokemustensa kautta, nousee esille että henkilö käyttää esimerkiksi kunnan palveluita samalla tavoin kuin ennen kuntaliitostakin. Pohtiessaan kuntaliitoksen mukanaan tuomia muutoksia hänen omaan elämäänsä henkilö toteaa että juuri mikään asia kunnan toimintaan liittyen ei loppujen lopuksi ole muuttunut. Tästäkin huolimatta henkilö kokee haikeutta omaa lakkautettua kotikuntaa kohtaan. (TYKL/aud/969.) Tämän pohjalta onkin hyvä lähteä selvittämään sitä, mitkä ovat niitä tekijöitä jotka vaikuttavat kuntalaisten kokemuksiin kuntaliitoksista ja nostavat pinnalle ajatuksen paikallisuuden ja oman identiteetin menettämisestä.

Edellä kirjoittamani perusteella voi ymmärtää sitä, miten kuntaan tutkimuskohteena tulee suhtautua ja miten kuntaa voidaan erilaisista näkökulmista ymmärtää. Tärkeää on myös huomata, että ihmisen kokemusta jostakin paikasta tai paikallisuudesta ei voi yleistää, vaan eri ihmisten kokemukset perustuvat eri asioihin. Kuten Anssi Paasi on todennut, ihmisellä on osana yhteisöään erilaisia rooleja, joiden kautta hän suhdettaan johonkin määrittää (Paasi 1998: 188). Paikan ohella ihminen voi rakentaa identiteettiään myös muiden hänen henkilökohtaiseen elämäänsä kuuluvien asioiden kuten oman ammatin kautta. Näin ollen ihmisten kokemukset paikasta ovat erilaisia.

4 ERILAISET LIITOSKUNNAT

Aloitan tutkimukseni nostamalla esille kuntalaisten erilaisia kokemuksia yhteenliitetyistä kunnista. Kuten aikaisemmin toin esille ympäristö jonka osana ihminen toimii, ei ole tälle vieras, vaan se on osa ihmisen arkipäivää ja tietoisuutensa kautta ihminen kiinnittää itsensä osaksi ympäristöönsä (mm. Karjalainen 2004: 52–53). Kuntiin liittyvien ominaisuuksien, tuntomerkkien ja subjektiivisesti merkityksellisiksi koettujen tekijöiden kautta muodostan kuvaa siitä, miten kuntalaiset näkevät monikuntaliitoksen seurauksena syntyneen Naantalın saaristokaupungin ja miten eri alueet kaupungin sisällä erottuvat toinen toisistaan. Kuntien erilaisuuden tarkastelu kuntalaisten kokemusten kautta toimii tässä myös lähtökohtana seuraaville käsittelyosioille, sillä jatkossa analysoin muun muassa kuntalaisten kuntaliitokseen liittämiä kokemuksia suhteessa heidän omaan arkeensa, elinympäristöönsä sekä muihin yhteenliitettyihin kuntiin.

4.1 Kanta-Naantali

Mikä sul on ajatus, mikä tän Kanta-Naantalın erottaa näistä muista kaupunginosista, eli Rymättylä, Merimasku tai Velkua? Mikä Kanta-Naantalista tekee erilaisen kun ne?

Ehkä Kanta-Naantali on ollut tällanen leimallisesti pikkukaupunki jo pitkään, et siin on semmonen pienen kaupungin leima. Ja nää on ollut maaseutupaikkakuntia nämä mitkä tähän liitetään. Et varmaan niin kun elinkeinorakenne on ollut erilainen, palvelut on ollut vähän erilaiset, et se varmaan on se erottava tekijä. (TYKL/aud/966.)

Informanttieni kokemukset Kanta-Naantalista ovat yleisesti ottaen positiivisia ja ne liittyvät läheisesti kaupungin imagoon kesäkaupunkina sekä vahvan talouden kuntana. Monet liittävät kokemukseensa Kanta-Naantalista kaikenpuolisen hyvinvoinnin ja turvallisuuden. Kokemukset kuitenkin rajoittuvat pitkälti puutalo- ja keskikaupungin mukanaan tuomaan ”kepeään” mielikuvaan hyvinvoinnista. Tällä tarkoitan sitä, miten monet informanteistani tuovat esille sen miten etenkin kesäisin maaseudulta ja saaristosta lähdetään viettämään vapaa-aikaa kesäkaupungiksi miellettyyn Naantaliin (mm. TYKL/aud/960, TYKL/aud/963, TYKL/aud/974). Kanta-Naantalın lähiöt jäävät huomiotta monien liitosalueilla asuvien kokemuksissa.

Miten te luannehtisitte sitä elämää siällä Naantalissa? Minkälaisia ne ihmiset on?

H1: Semmost, joka äänestää kokoomusta ja omistaa hianoja asuntoja ja totaa, et siäl asuu varakasta ja sit hyvin koulutettua väkeä. Mä luulen et siäl on semmosta

akateemista porukkaa aika paljon. Ja kylhän esimerkiks ne Naantalín musiikkijuhlat tekee siitä Naantalista, kun ne on ihan loppuun myytyjä ne konsertit, ni se tekee siitä vähän sellasen elitistisen hianostokaupungin. Ja sitten kylpylä on vielä semmonen vetonaulua, ihan kansainvälisestikin. Että tota, mut mää en tiädä että miten se sitten tota tavallisen naantalilaisen elämässä sitten... Siäl on paljon kauniita uusia rakennuksia esimerkiks se terveyskeskuski taas remontoitiin ja kunnantalo ja seurakuntatalohan on ihan valtavan yleeellinen paikka ja sitten uusittu luostarikirkko ni se on todella hiano ja kaunis.

H2: Se toinen puoli Naantaliin on, että heillä on se jalostamo siällä.

H1: Nii, sit on sit Neste tiätenki. Joo o, se on totta.

Nii, ymmärsinks mä oikein et siäl Naantalissa on niin kun vaurautta?

H1: On kyllä kyllä. Se aistii kyllä. Ja mun miälestäni kun siällä kävelee ni, siäl on semmosta niin kun siistin olosta ja viihtyisää. Et et kyl mul on niin kun semmonen positiivinen kuva täst Naantalín kaupungista ja keskikaupungista. (TYKL/aud/963.)

Monien liitosalueilla asuvien informanttien kokemukset liittyvät vahvasti Naantalín matkailusesonkiin ja kesään, jolloin kaupungissa järjestetään useita kulttuuri- ja viihdetapahtumia. Matkailijoiden mukanaan tuomat rahat yhdistettynä paikallisen teollisuuden ja sataman mukanaan tuomaan taloudelliseen hyvinvointiin nähdään alueen menestyksen taustalla. (TYKL/aud/963, TYKL/aud/964.) Jotkut näkevät kaupungin vahvan yrittäjyyden suorana jatkumona luostariajalta, jolloin kaupungin asukkaat tarjosivat palveluita luostarissa vieraileville (TYKL/aud/964, TYKL/aud/973). Vaikka Naantalilla ei ollutkaan ennen kuntaliitosta samanlaisia saaristoalueita kuin nyt, tuovat monet nykyisen Naantalín alueella asuvista kuntalaisista esille sen, miten Naantalín maine on aina ollut sidottuna läheisesti mereen ja merellisyyteen (mm. TYKL/aud/963, TYKL/aud/966, TYKL/aud/969, TYKL/aud/974.)

Siinä missä osa liitosalueiden informanteista näkee Kanta-Naantalín vahvasti vanhana puukaupunkialueena, jonka imago on vahvasti elitistinen, nostavat Kanta-Naantalissa asuvat ja kaupungilla työskennelleet liitosalueiden informantit esille, että Naantali on todellisuudessa huomattavasti monimuotoisempi. Esille nousee muun muassa se, miten kaupungin eri osat muodostavat omaleimaisia ympäristöjään, jotka ovat sekä maineeltaan että ilmiänsultaan tyystin erilaisia kuin vanhaan kaupunkiin liitetty hyvinvointi. Esimerkkinä toimivat Karvetin, Tammiston ja Ruonan asuinalueet, joilla sijaitsee muun muassa kaupungin ”huonomaineisia” vuokrakerrostaloja. Huonomaineisuudella viitataan muun muassa siihen miten vuokrakerrostaloissa asuvat henkilöt eivät edusta sitä hyvinvointia, joka Naantaliin yleisessä keskustelussa mielletään (mm. TYKL/aud/971). Eräs informanteista muistelee jopa hämmentyneenä omaa nuoruuttaan, jolloin hän ”joutui”

asumaan muutamia vuosia huonomaineiseksi koetussa kerrostalossa (mm. TYKL/aud/970). Esille nouseekin se, miten ihmisen kokemus kulttuurin kuuluvista normatiivisista piirteistä toimii henkilökohtaista kokemusta määrittävänä tekijänä (mm. Ehn & Löfgren 2000: 12–13, 21–22). Naantalia tuntevien kokemuksissa Naantalin kanta-kaupunki onkin selvästi jakautunut kahtia; hyvätuloisten vanhaan kaupunkiin ja moderneihin omakotitaloalueisiin sekä toisaalta kaupungin vuokra-asuntoalueisiin. (Mm. TYKL/aud/970, TYKL/aud/971.) Monet haluavat kuitenkin korostaa Naantaliin liitettävää hyvinvointia, kuten seuraavassa.

Mun mielestä Naantali on semmonen aika hyvä brändi, et ihmiset mielellään sanoo olevansa Naantalista ja se tunnetaan hyvin Suomessa ja vähän muuallakin. Et kyl se sil on simmonen tosi positiivinen kaiku sil et sä oot naantalilainen, et se on jotain ihan jotain muuta kun se et sä oot raisiolainen esimerkiksi. Et kyl se on semmosta niin ku, no joku sanoo et Naantali on tämmönen kultahammasrannikko. Et kyl se on varmaan koska siäl on kuitenkin elintaso on aika hyvä ja koulutus on hyvä ja palvelut on hyviä ja maisemat on et, siin on niin paljon semmosia positiivisia asioita. (TYKL/aud/970.)

Vaikka Naantaliin liitetäänkin paljon positiivisia menestyksestä ja pitkästä historiasta kertovia kokemuksia, nähdään pienellä kaupungilla olevan myös varjopuolensa. Jotkut mainitsevat, että Naantalissa kaikki tuntevat toinen toisensa ja kaupungista löytyy myös niin sanottuja siivelläeläjiä, jotka ovat tottuneet käyttämään suhteitaan menestyäkseen. (TYKL/aud/964.) Kanta-Naantaliin muuttanut henkilö tuo esille sen, miten Naantalin pikkukaupunkimaisuus nousee esille kuvailtaessa stereotyyppistä naantalilaista.

Sellanen stereotypia on semmonen naantalilainen, joka on tosiaan käyny koulunsa siinä Naantalissa, tuntee kaikki samanikäiset ja sitä lähelläki olevat ja niitten vanhemmat ja äidit on töissä Nesteellä tai Fortumilla ollu jo siällä kaks kyt kolkyt vuotta jo töissä ja käy jumpassa Naantalin naisvoimistelijoitten tota jumpissa. (TYKL/aud/966.)

Pohtiessaan Kanta-Naantalin pienuutta, nostaa henkilö kuitenkin esille sen, miten uudet viimeisen parinkymmenen vuoden aikana syntyneet omakotitaloalueet ovat vaikuttaneet positiivisesti kaupungin väestöpohjaan ja pakottaneet kaupungin uudistamaan toimintojaan ja palveluitaan. Esille nouseekin se, miten kaupunkiin muuttaneet uudet ihmiset vaikuttavat paikallisten sosiaalisiin suhteisiin, luoden samalla muutosta ja jatkuvuutta. Henkilön kokemuksissa Naantalin kantakaupunki näyttäytyykin paikkana, jossa erilaiset ihmiset kohtaavat. (Ks. s. 40.) Syntyperäiset naantalilaiset henkilö kokee omanarvontunteviksi ihmisiksi, jotka ovat tietoisia oman kotikaupunkinsa historiasta. Alueelle muuttaneita ja pitkälti omakotitaloalueilla asuvia henkilö taas kuvaa ”valkokaulusporukaksi”, joilla hän tarkoittaa hyvätuloisia toimihenkilöitä.

Et jos ajatellaan näit uusia alueita, mitä sinne on kaavotettu nyt sinne Soinisiinkin ni siäl on hyvin samantyyppist porukkaa mun mielest. Tällast toimihenkilöväkeä. Äää lapset kouluikässä, niin kun tyäikästä väkeä jotka on toimihenkilötehtävissä, eli just tällast valkokaulusporukkaa ja samaten siin meijän alueella. (TYKL/aud/966.)

Henkilö kokee itse kuuluvansa hyvätuloisiin ja kokee perheensä edustavan tyyppillistä Naantaliin muuttanutta perhettä. Naantaliin liittyvän ajatuksen hyvinvoivasta kaupungista henkilö liittyy omaan elämäntilanteeseensa. Koska perheen lapset ovat jo lukioikäisiä, eikä perhe käytä kunnallisia terveydenhuoltopalveluita nousee informantin kokemuksissa esille se, miten hänen suhteensa kaupunkiin perustuu pitkälti Naantalın kaupungin järjestämien liikunta-, kulttuuri- ja muiden vapaa-ajan palveluiden kautta. Esille nousevat monet vapaa-aikaan liittyvät asiat, sekä Naantalın vanhan kaupungin kauniit maisemat. Henkilö kuvaakin omaa asuinympäristöään lintukodoksi, jossa kaikki on niin kuin pitääkin. Kaupungin positiivinen ja hyvinvoinnista kertova imago yhdistyy henkilön kokemuksiin hänen omasta elämästään. Hyvinvointi näyttäytyy myös turvallisuutena, joka muodostuu omaan elämäntilanteeseen sopivista palveluista ja alueella asuvista samanhenkisistä ihmisistä. Kaupunkia ei nähdäkään vain fyysisenä paikkana vaan se on erilaisten merkitysten kautta muodostuva kokonaisuus. (TYKL/aud/966.)

Kanta-Naantalın kohdalla kaupungin paikallinen identiteetti liittyy vahvasti kantakaupungin ulkoiseen imagoon⁴³, joka muodostuu matkailun ja puutalokaupungin mukanaan tuomasta positiivisuudesta. Esille nostetut tekijät liittyvätkin läheisesti niihin tekijöihin, jotka nostetaan tarkoituksenmukaisesti pinnalle esimerkiksi kaupungin mainonnassa⁴⁴. Rymätylään muuttanut ja töidensä kautta Naantalın kantakaupunkiin tutustunut henkilö tuo esille sen, miten Naantalın maine jopa eri puolilla Suomea on vahvasti positiivinen. Matkailu, kesä, Muumit ja tasavallan presidentin kesäasunto luovat helposti kuvan kaupungista, joka herää eloon talviunestaan kesän kynnyksellä. Todellisuudessa Naantali on kuitenkin läpi vuoden aktiivisesti toimiva kaupunki, jossa asuu erilaisia ihmisiä erilaisilla alueilla. Todellisuus aukeaa vasta omakohtaisten kokemusten kautta.

⁴³ Maantieteen näkökulmasta kaupungeilla ja muilla yhdyskunnilla on olemassa *ulkoinen identiteetti*, joka liittyy siihen miten muut näkevät tarkastelun kohteena olevan yhteisön. Ulkoinen identiteetti voidaankin rinnastaa käsitteeseen *imago*. Ulkoinen identiteetti voi olla esimerkiksi negatiivista, mitäänsanomatonta tai se voi olla poikkeuksellisen korostunutta. Koska ulkoinen identiteetti määritetään yleensä muiden kuin yhteisön jäsenten toimesta, on se vahvasti tunteisiin perustuvaa. (Virtanen 1998: 9–11; vrt. Lettinen 2004: 28.)

⁴⁴ Mm. Naantalın kaupungin ja Naantali Matkailu Oy:n internetsivut (Naantalın matkailu 2013).

Et vasta sit oikeestaan sillon ku mä menin 2009, mä tein ekaks Naantalissa [töitä], ni sillon tuli enemmän liikuttua sit siinä uudella puolella, tai siinä mis nyt kaikki palvelut on. Sillon ehkä muodostu semmonen selkeempi kuva siitä, et ei se oookkaan vaan se uinuva kaupunki. Siin on paljon, et siin on se se palvelukeskusta ja ne liikkeet ja se tavallaan se uudempi keskusta, mikä nyt sit taas ei oo kauheen kaunis. (TYKL/aud/969.)

4.2 Rymättylä

Sitä mä olen miättinykki paljo, et Naantalin tota nää siä ihan keskutas asuvat, meitä ohjaavat ja johtavat ihmiset ni mahtoks ne ihan oikeesti tajuta, et minkä kultakimpaleen ne Rymättylästä saivat. Mä tarkotan tätä luantoo. Et se on niin ku ihan ainutkertast täs maailmas. (TYKL/aud/961.)

Vaikka monet liitoskuntien asukkaat olivat tyytyväisiä kuntaliitokseen etenkin haastattelutilanteiden alussa, nostavat etenkin rymättyläläiset esille sen, että oman elinalueen arvo tiedostetaan, mutta uuden isännän kyky hallita ja hoitaa laajentunutta kaupunkia kyseenalaistetaan. Informantti mieltää saariston liittyvän läheisesti alueen asukkaiden paikallisuuteen ja alueen historiaan. Puhuessaan paikallisuudesta ja omasta suhteestaan Rymättylään, henkilö ei kuitenkaan puhu kunnasta vaan Rymättylästä hänelle merkityksellisenä alueena. Kuntaliitoksen jälkeen kunta näyttäytyy jossain kaukana olevana hallinnollisena yksikkönä. Kokemus omasta paikallisidentiteetistä on kuitenkin säilynyt. (Mm. TYKL/aud/961.)

Syntyperäinen ja omaan elämäntyöhönsä maatalon emäntänä tunteikkaasti suhtautuva henkilö tuo esille sen, miten hänelle Rymättylä on ensisijaisesti oman elämänpiirin muodostama arjen ympäristö. Luonnonolosuhteiltaan rikkonainen saaristoympäristö nousee esille henkilön kokemuksissa hänen tuodessaan esille sen, miten oman elinympäristön kautta muodostuva ymmärrys Rymättylästä ei ole suhteessa pelkästään oman tilan maihin, vaan siihen liittyvät läheisesti myös mutkittelevat tiet, saaret, vuodenaikojen mukaan muuttuva meri tai esimerkiksi alueen pitkästä historiasta kertova keskiaikainen kivikirkko. Erilaiset maisemassa näkyvät elementit henkilö liittää rymättyläläisten sitkeyteen ja ahkeruuteen. (TYKL/aud/961.)

Maantieteilijä Yi-Fu Tuan (2006) on kirjoittanut siitä, miten jotkut paikat tai niihin liitettävät tekijät voivat ihmisen näkökulmasta muuttua hitaasti tai ovat ihmisen lyhyen elämän näkökulmasta ajattomia. Ihmisen havaitessa ympäristössään tekijöitä, jotka pysyvät muuttumattomina sukupolvesta toiseen, toimivat ne vastapainona nykyajan nopealle muutokselle. Johonkin paikkaan liittyvää muuttumattomuutta voidaan tarkastella

esimerkiksi luonnonmuodostelmien tai ihmisen vuosisatoja sitten rakentamien rakennusten kautta. Tuan puhuukin ”ajan paikalleen pysähtymisestä”. (Tuan 2006: 15–17.)

Rymättyläläisten ja myös muilla alueilla asuvien kokemuksissa esille nouseva Rymättylän keskiaikainen kirkko toimii hyvänä esimerkkinä siitä, miten ihmisten on helppo rakentaa suhdettaan osana jotakin paikkaa sellaisten elementtien kautta, jotka he oman elämänsä näkökulmasta kokevat muuttumattomiksi ja pysyvyyttä viestittäviksi. Samanlaisia paikkaan liittyvän pysyvyyden ilmentymiä nousee esille myös puhuttaessa Kanta-Naantalinnon vanhasta kaupungista ja keskiaikaisesta luostarikirkosta. Toisaalta taas luonnonympäristön muuttumattomuutta etenkin saariston alueilla edustaa Rymättylän ja Velkuan saaristo ja siihen liittyvät visuaaliset, mutta myös arjen toimintaan liittyvät tekijät. Puhuttaessa paikan pysyvyydestä on tärkeää ymmärtää, miten pysyvyyskin luodaan ihmisen subjektiivisten kokemusten ja vuorovaikutteisen toiminnan kautta suhteessa paikalliseen kontekstiin. Pysyvyys, vaikka se olisi subjektiivisesti koettua, onkin siis kollektiivisesti luotua johonkin paikkaan liittyvää muistamista ja kokemista (mm. Korkiakangas 2006: 126).

Saaristo on aina tuonut rymättyläläisille hyvinvointia. Nyt se on valjastettu myös kesäasukkaiden käyttöön, joiden mukanaan tuomat rahat ovat tärkeitä matkailusta vahvasti hyötyvälle Naantalille. Saaristoympäristöstä pitää kuitenkin huolehtia ja sen elinvoimaisuutta tukea. Informantti tuokin esille sen, että rymättyläläisiä on arvostettava koska he ovat antaneet omansa yhteiseen käyttöön – mutta ymmärretäänkö se Kanta-Naantalissa? Rymättylän saaristoluonnon merkityksellisyyden puolesta puhuvat myös muut Rymättylän alueen informantit ja sama asia nostetaan esille myös muutaman velkualaisen ja merimaskulaisen kokemuksissa (mm. TYKL/aud/963, TYKL/aud/970). Esille nouseekin ajatus siitä, miten kuntaliitostilanteessa eri alueilla asuvat ihmiset tai esimerkiksi yhteenliitettyjen kuntien työntekijät voivat suhtautua uuden kunnan eri alueisiin eri tavoin. On myös syytä huomata, että jotakin paikkaa koskeva tieto tai ymmärrys voi perustua eri tekijöihin, sillä ihminen katsoo jotakin paikkaa osana omaa kontekstiaan (Mm. Paasi 1983: 172, 175). Esimerkiksi rymättyläläinen peilaa kokemustaan saariston muodostamasta omasta elinympäristöstään henkilökohtaisen identifioitumisensa ja paikkaan liittyvän kollektiivisen muistamisen kautta, kun taas kantakaupungin virkamiehen kokemus Rymättylästä paikkana voi perustua oman työn kautta muodostuneeseen ”viralliseen” kuvaan.

Merimasku ja Rymättylä muodostavat informanttien kokemuksissa keskenään kiinnostavan parin. Etenkin pitkään joko Rymättylässä tai Merimaskussa asuneet nostavat esille kuntien ja niiden asukkaiden välisen riitaisen suhteen, joka näyttäytyy monien kokemuksissa rymättyläläisten aikaansaamana.

Merimaskulaiset on ollu jotenki semmosii enemmän ehkä eteen eteenpäin tai avarakatseisempii ja Rymättyläs ollaan oltu enempi sillai, et me ollaan rymättyläläisiä, pidetty tiukkaan siitä ja et kukaan ei tule meille sanelemaan. -- Et sen tiätää esimerkiks semmosista asioist, et jos täällä [Merimaskussa] joku niin ku, mä ajattelen niin ku näit mejän [maanviljelijä] kavereitaki ni, ni jos jollain meni vaiks et joku sato meni piloille, ni tääl on aina, niin kauan ku mä muista siis 25–30 vuotta ni tääl on voinu sen sanoo, et ei niin ku ei mitään, aivan ihan surkeet et nyt ei tullu yhtään mitään. Mut sit se ajatus et joku rymättyläläinen viljelijä esimerkiks ois toiselle sanonu, ni ei ku siäl on kokoajan se et mul on enemmän peltoa ja mul on enemmän. Et tääl ei oo mitään semmost, et siin on valtava ero siinä. Et niil on se joku kirkko, joka on ollu siäl jo ammoisina aikoina, ni Rymättylä on ollu. Ni ne on niin kun kauheen semmosii, nostanu ittes jalustalle ja Merimasku on sit taas ollu vähän siin simmonen pikkuveli tai simmonen, ni ei tääl oo semmost niin vahvaa identiteettiä ja mejän ollu ehkä helpompi siirtyykki niin kun naantalilaisiks. (TYKL/aud/970.)

Rymättyläläisten vahva tietoisuus oman kuntansa ja kuntalaisten historiasta nousee esille informantin kokemuksissa tarkasteltaessa pysyvyyttä ja hierarkiaa. Henkilön mukaan rymättyläläiset ovat oman menneisyytensä ja alueen vahvan paikallishistorian avulla nostaneet itsensä jalustalle. Omanarvontunto ei liity ainoastaan menneeseen, vaan henkilö toteaa että etenkin rymättyläläiset viljelijät ja muu syntyperäinen väestö ylläpitää toiminnallaan edelleen ajatusta oman elinalueen paremmuudesta muihin, esimerkiksi merimaskulaisiin nähden. Informantin mukaan ajatus Rymättylän paremmuudesta Merimaskuun nähden liittyy alueen mautilojen kokoon ja etenkin talonpoikaispurjehduskauden mukanaan tuomaan vaurauteen. Lisäksi hän nostaa esille Rymättylän alueen useat kartanot, joita taas esimerkiksi Merimaskussa ei ole ollut, sekä pirtun salakuljettamisen (Kalske & Matinolli & Saari 2000: 83–94) Rymättylään mukanaan tuoman vaurauden. (TYKL/aud/970.)

Kuten Rymättylän taustoja esitellessäni toin esille, on Rymättylä aikoinaan ollut vauras pitäjä, jonka menneen suuruuden voi edelleen havaita tarkastelemalla alueen komeita maalaistaloja. Merimasku näyttäytyykin Rymättylän rinnalla pienenä maalaispitäjänä, jonka mautilojen rakenne perustuu pieniin ja mäkiin peltoihin sekä ahtaisiin kalavesiin (mm. Kupila 1996: 8, 49). Rymättyläläisten itseriittoisuuden tunnustaa myös syntyperäinen rymättyläläinen.

Merimasku ei oo koskaan noussu ihan semmoseks itteään tärkeäks pitäväks, kun Rymättylä. Et ne on aina vähän ollu niin ku kakkonen, niil on kirkkoki puukirkko, meil on kivikirkko. (TYKL/aud/964.)

Etnologit Ehn ja Löfgren ovat pohtineet sitä, miten erilaiset kulttuurissa ilmenevät symbolit toimivat merkityksellisinä tekijöinä ihmisten kokemusten kannalta. Kulttuuriin kuuluvien symbolien kautta voidaan muun muassa ilmentää valtaa ja niiden avulla voidaan tehdä jakoa ihmisten kesken. (Ehn & Löfgren 2000: 86.) Kuten edellä toin esille liitetään Rymättylään ja rymättyläisyyteen paljon sellaisia tekijöitä ja paikallisuuteen liittyviä symboleita, joiden voidaan katsoa toimivan oman paikallisen historian tulkinnan apuvälineinä. Informanttieni kokemuksissa Rymättylä nähdään menestyneempänä paikkana kuin esimerkiksi Merimasku. Esille nostetut symbolit liittyvät kuitenkin menneeseen eikä tilannetta tarkastella esimerkiksi Merimaskun viime vuosikymmenten kasvun ja siihen liittyvän hyvinvoinnin näkökulmasta.

Rymättyläläinen ei kuitenkaan puhu merimaskulaisista alisteiseen sävyyn vaan hän tuo esille sen, miten merimaskulaiset ovat ymmärtäneet jo varhain joustavuuden ja nöyryyden oman kunnan kehityksen ja hyvinvoinnin kannalta, joka näkyy muun muassa siinä miten kuntaan on saatu 1980–90-lukujen kasvuvuosina paljon veronmaksajia. Rymättylässä voimavarat taas on laitettu kunnan monipuolisen yrityspohjan kehittämiseen, joka näkyy muun muassa edelleen vahvana pienteollisuutena. Henkilö liittääkin Rymättylän kehityksen sen vahvasta maataloudesta ja merellisten elinkeinojen harjoittamisesta syntyneeseen yrittäjyyden ja tekemisen ajatusmalliin. Rymättyläläisiä hän kutsuu ”tosi jukuripäiksi”, myöntäen samalla että Rymättylän ongelma on kautta historian ollut rajanveto oman alueen ja muilla alueilla asuvien väliin. (TYKL/aud/964.) Merimaskun ja Rymättylän kantaväestön välisistä suhteista toimii hyvänä esimerkkinä se, miten merimaskulaiset ja rymättyläläiset eivät keskinäisen kateutensa takia saaneet perustettua yhteistä yläkoulua kuntien rajalle. Ongelman ratkaisuksi muodostui 1960-luvulla alkanut kuntayhtymätoiminta Naantalın kaupungin kanssa, jolloin yläkoulujen opetus siirrettiin Naantalın kaupunkiin. (TYKL/aud/964.)

4.3 Merimasku

Merimaskun yksityiset palvelut ovat aina olleet vähäiset ja ne ovat itsenäisen Merimaskun aikaan keskittyneet kunnan läpi kulkevan suosituksen veneilyväylän Kirkkosalmen varrella olevaan kirkonkylään. Salmen rannalla oleva vierasvenesatama ja siihen liittyvät

ravintolapalvelut elävöittävät kesäisin entistä kuntakeskusta. Kuntaliitoksen jälkeen yksityiset palvelut ovat vähentyneet ja ainoana päivittäistavarakauppana toimii keskustan ulkopuolella oleva pieni K-market. Merimaskussa asuvat informantit tuovat esille, että esimerkiksi kauppa-asiansa merimaskulaiset hoitavat päivittäisten työmatkojen varrella joko Raisiossa tai Naantalin kantakaupungissa. (Mm. TYKL/aud/967.)

Merimaskussa asuvat informanttini korostivat kokemuksissaan sitä, että heidän on hankala keksiä Merimaskusta samanlaisia paikan identiteettiä ilmentäviä symboleita kuin Rymättylästä. Muutamit henkilöt toivat esille Merimaskun kirkon, mutta muuten informanttien Merimaskuun liittämät ajatukset olivat olemukseltaan laajempia ja moniulotteisia. Pohdittaessa Merimaskun omaleimaisuutta nousivat ennemminkin esille lyhyt matka Turkuun ja Naantaliin ja esimerkiksi omaa asumista Merimaskussa perusteltiin sillä, että liikenneyhteyksien vuoksi merimaskulainen ikään kuin asuu kaupungissa. (Mm. TYKL/aud/967, TYKL/aud/972, TYKL/aud/974.) Merimaskulaisten yhteenkuuluvuuden tunnetta perusteltiin muun muassa sillä, että kaikki alueen lapset ovat käyneet samaa koulua, jonka kautta ihmiset tuntevat toinen toisensa. Esille nousi myös seurakunnan ja paikallisen kirkkoherran merkitys paikallista yhteenkuuluvuuden tunnetta luovana tekijänä. (TYKL/aud/9671, TYKL/aud/972.)

Merimaskun kohdalla alueen asukkaiden esille tuomaa kokemusta Merimaskusta ja merimaskulaisuudesta on kiinnostava pohtia jo aikaisemmin esille nostamani symbolisen yhteenkuuluvuuden näkökulmasta, jolla tarkoitetaan sitä, miten ihmisten välinen yhteys ilmenee heidän tietoisuutenaan joistain yhteisistä asioista, mutta se ei ole välttämättä esimerkiksi konkreettisen toiminnan kautta muodostuvaa (Rannikko 2009: 5). Etenkin paikkakunnalle muuttaneet informantit korostavat kokemuksissaan sitä, miten he ovat omaehtoisesti valinneet Merimaskun omaksi asuinpaikakseen. Asukkaiden keskinäistä yhteenkuuluvuuden tunnetta perusteltiin muun muassa merimaskulaisen ”saariston” ja luonnonympäristön kautta. Esille nousi myös se, miten valtaosa alueen asukkaista käy töissä muualla ja miten alueen perheet ovat hyväosaisia ja omissa taloissaan asuvia. Jotkut viittasivat myös vapaa-aikaan liittyneeseen lapsiperheiden väliseen viikoittaiseen salibandy-vuoroon koulun liikuntasalissa. Monet tiedostivatkin alueen omalaatuisuuden ja kiinnostavuuden liittyvän ajatukseen Merimaskusta nukkumalähiönä. (Mm. TYKL/aud/967, TYKL/aud/972, TYKL/aud/974.)

Alueella pitkään asunut henkilö tuo esille sen, miten Merimaskun asukasmäärän nopea kasvu ja kunnan taloudellinen menestyminen vaikuttivat siihen että Merimaskusta muodostui 1900-luvun loppuun mennessä taloudellisesti vahva ja menestyvä kunta, joka kiinnosti etenkin Turun alueella työssä käyviä hyvätuloisia perheitä. Henkilö kokee, että Merimasku on Rymättylään nähden eturintamassa ennen kaikkea johtuen Rymättylän maantieteellisestä sijainnista. (TYKL/aud/9671.) Kunnan taloudellinen menestys näyttäytyy erään kuntalaisen kokemuksissa myös mahdollisuutena nauraa itseään täynnä oleville rymättyläläisille, sillä Rymättylän kunnan talous oli epätasapainossa suurista valtion maksamista saaristolaisista huolimatta. Koska Merimasku oli saaristo-osakunta, olivat kunnan saaristotuet huomattavasti pienemmät. (TYKL/aud/970.)

Ne informantit, jotka puhuvat merimaskulaisten ja rymättyläläisten välisistä ristiriidoista tuovat esille, että merimaskulaisten on todennäköisesti ollut helpompi sopeutua kuntaliitokseen. Asiaa perustellaan sillä, että Merimaskussa yhteistyön merkitys on tiedostettu pitkään, kun taas rymättyläläiset ovat nähneet oman itsenäisyytensä parhaana vaihtoehtona. (TYKL/aud/964, TYKL/aud/967, TYKL/aud/970.) Merimaskulaisten sopeutumista kuntaliitokseen pohtii myös Rymättylään muuttanut henkilö, jonka kokemusten mukaan Merimaskussa ei ole moniakaan paikallisia erityispiirteitä, joiden kautta alue esimerkiksi tunnettaisiin. Henkilö tuokin esille, että kunnan väkiluvun kasvun seurauksena ja paikallisten palveluiden vähydestä johtuen on Merimaskusta jo ennen kuntaliitosta muodostunut eräällä tapaa yksi Naantalin kaupunginosista ⁴⁵. (TYKL/aud/969.)

Merimaskua luonnehditaan yleisesti sekä paikallisten että muilla liitosalueilla asuvien kokemuksissa nukkumalähiöksi (mm. TYKL/aud/963, TYKL/aud/964). Sama näkökulma nousee esille myös Merimaskua käsittelevässä kirjallisuudessa (mm. Kupila 1996: 53–57). Kunnan asukasmäärän nopea kasvu 1980- ja 1990-luvuilla perustui uusien omakotitaloalueiden kaavoittamiseen Särkäsalmen sillan läheisyyteen. Hyvä tonttitarjonta, luonnonympäristöltään kiinnostava sisäsaaristo sekä lyhyet työmatkat muun muassa Turkuun vaikuttivat Merimaskun alueen vetovoimaisuuteen, etenkin omakotitaloasujien keskuudessa. Vielä 1990-luvun puolivälissä merimaskulaiset puhuivat ”alkuperäisistä” ja ”sillan yli tulleista” merimaskulaisista, jolla viitataan

⁴⁵ Anna Niemi on todennut pro gradu tutkimuksessaan, Merimaskun olevan muuttumassa semiurbanista urbaaniksi alueeksi (Niemi 2001: 18). Yhden määritelmän mukaan semiurbanilla alueella voidaan tarkoittaa kaupungin läheisyydessä sijaitsevaa voimakkaasti kasvanutta asuinalueita (Meeus & Gulink 2008).

syntyperäiseen väestöön ja Särkäsalmien sillan rakentamisen jälkeen alueelle muuttaneisiin omakotitaloasukkeihin⁴⁶. (Kupila 1996: 20–21, 55.)

Omassa Merimaskua koskevassa tutkimusaineistossani kukaan informanteistani ei tuo esille edellä esittämäni jakoa, aiheeseen liittyneistä kysymyksistäni huolimatta. Yhtenä syynä tähän voi olla muun muassa se, miten kunnan syntyperäisten asukkaiden määrä on kuntaan suuntautuneen muuttoliikkeen myötä suhteellisesti vähentynyt. Herääkin kysymys siitä, vaikuttaako kuntaan muuttaneiden asukkaiden suuri määrä siihen, että merimaskulaisten ja heitä tuntevien kokemuksissa nousee esille helpommaksi koettu sopeutuminen osaksi Naantalien kaupunkia. Asiaa voi perustella esimerkiksi sillä, miten ihmisten kokemukset ja suhtautuminen johonkin paikkaan vaihtelee sen mukaan millaisia merkityksiä jollekin paikalle annetaan (mm. Paasi 1983: 172, 175). Tästä esimerkkinä toimii se, miten esimerkiksi syntyperäinen asukas voi peilata elinympäristöään oman sukunsa historiaan, kun taas paikkakunnalle muuttanut määrittää suhdetta arjen ympäristöönsä lyhyemmän aikajänteen kautta.

Merimaskulaisiin liitettävää sopeutumista voi tarkastella pohtimalla sitä miten 1970-luvun heikko taloustilanne, pieni asukasluku ja esimerkiksi Rymättylään verrattuna heikompi elinkeinorakenne pakottivat kuntalaisia kehittämään kuntaansa ja samalla turvaamaan itsenäisen kunnan olemassaoloa. Pienen kunnan kohdalla kyseinen kehitys voikin näyttäytyä suurena muutoksena etenkin paikallistasolta nähtynä. Sopeutumista voi ymmärtää muun muassa pohtimalla ihmisen ja yhteiskunnan välistä vastavuoroisuutta sekä sitä, miten muutoksen hyväksyminen ja siihen sopeutuminen toimii keinona selvittää osana kehittyvää yhteiskuntaa (ks. Lettinen 2004: 88, 220; Mäkinen 2007: 24).

4.4 Velkua

No tää Velkuan kuntahan oli Suomen piäniin suomenkiälinen kunta, eli 250 asukast jakautuneena seitsemälle eri saarelle. Et tääl oli tosiaan kerrostalollinen väkee täällä jakautuneena piänille saarille. (TYKL/aud/975.)

Omassa tutkimusaineistossani Velkuaa koskeva aineisto muodostaa selvästi muista alueista erottuvan aineistokokonaisuuden, jonka keskeisenä teemana on pienuus ja sen erilaiset arkipäivän ilmentymät sekä saaristoympäristö. Entisen kunnan pienuus ei ole vain

⁴⁶ Turun yliopiston kansatieteen oppiaineen opiskelijat ovat tehneet tutkimushaastatteluja Merimaskussa kesällä 1995 osana kansatieteen kenttätökurssia (Kupila 1996: 7).

velkualaisten itsensä esille tuoma näkökulma, vaan lähes jokainen informanteistani asuinalueestaan riippumatta toi esille kunnan harvinaislaatuisen luonteen.

Mä luulen et Velkua tunnetaan nimenomaan siitä, et silloin kun se oli viä itsenäinen kunta, se oli niin piäni, se oli Manner-Suomen pienin kunta -- sehän oli ihan tavallaan semmosena kuriositeettina pitkän aikaa, suurin piirtein niin kun valtion ylläpitämänä. Eli sehän olis jo aika päivii jo niin lakannu olemasta kuntana ellei se olisi ollut niin suuresti valtion tukema, saaristolaisuutensa ja ehkä sitten sen erikoislaatuisuutensa takia, kun se oli niin pikkunen yhteisö. (TYKL/aud/967.)

Saaristokaupungin alueella tiedetään Velkuasta verrattain vähän. Pääsääntöisesti Velkua mielletään kesämökkivaltaisena saaristoympäristönä ja muut kaupunkilaiset tuntevatkin sen etupäässä veneilyharrastuksensa ja muutamien kesätapahtumien kautta. (Mm. TYKL/aud/965.) Siinä missä velkualaiset itse liittävät velkualaisuuden vahvasti saaristolaisuuteen ja Suomen pienimmän suomenkielisen kunnan mukanaan tuomaan imagoon, nousee muilla liitosalueilla asuvien kokemuksissa esille vahva ajatus itsenäisistä saaristolaisista. Naantalın kantakaupungin sisällä velkualaisten mielletään edustavan etenkin kantakaupungissa asuvien tai liitosalueille muuttaneiden mielestä vahvaa saaristolaisuutta, johon liitetään ajatus kalastuksesta ja omalla veneellä liikkumisesta. (Mm. TYKL/aud/966, TYKL/aud/969.)

Pystyks sä kuvailemaan vaikka ny Velkuua? Minkälaista se on niin kun vaikka alueena?

No Velkua on tiätty kaunista saaristoa, mutta uskon että toimeentulon hankkiminen on varmasti tyälästä. Jos se lähtee kalastuksesta, maanviljelyksestä, matkailusta, kaikki on niin ku tällasta sesonki lajeja, et et tota noinin, et kyl se saaristoromantiikka on varmaan aika kaukana siitä, et miten sit jos siälä asuis nin tota, se olis varmasti ihan oma omanlaistaan ja tyälästä ja raskastakin. (TYKL/aud/966.)

Velkuan saaristoympäristö, etäisyys Naantalın kantakaupunkiin ja kiinteiden tieyhteyksien puuttuminen vaikuttaa luonnollisesti siihen, että asuminen Velkualla on erilaista kuin esimerkiksi tiheämmin asutuilla kaupunki- tai taajama-alueilla. Informanttien kokemukset velkualaisten ahkeruudesta ja toimeliaisuudesta liittyvätkin monilta osin elinympäristön mukanaan tuomiin haasteisiin. Monet kuitenkin korostavat, että Velkua on heille kaikista vierain yhteenliitetyistä neljästä kunnasta. Monet eivät osaakaan nostaa esille mitään konkreettisia Velkuua koskevia erityispiirteitä vaan informantit puhuvat alueesta vertaamalla sitä yleiseen ajatukseensa suomalaisesta ulkosaaristosta. Monet liitosalueille tai Kanta-Naantaliin muuttaneista luovat haastattelutilanteessa Velkuasta kuvaa syrjäisenä, mutta idyllisenä ja kauniina saaristona, joka tarjoaa kesäasukkaille jotain mikä muualta on jo kadonnut. (Mm. TYKL/aud/966, TYKL/aud/969, TYKL/aud/971.)

Haastatteluissa esille tuotu velkualainen saaristolaiskulttuuri on kuitenkin kokenut suuren muutoksen toisen maailmansodan jälkeisen yhteiskunnallisen kehityksen seurauksena. Ympäristön ja paikallisuuden suhdetta tutkinut folkloristi Anja Tuomisto nostaa tutkimuksessaan esille 1950-luvulla rakennetun Turkuun johtaneen maantieyhteyden ja sitä seuranneen valtion omistaman yhteysaluksen operoinnin aloittamisen Velkuan saaristossa. Yhteiskunnan tukeman infrastruktuurin levittäytyminen saaristoon vaikutti etenkin kalansaaliiden kuljettamiseen ja sitä kautta asukkaiden kontaktiverkostoihin. (Tuomisto 1997: 138–139.)

Velkuan tapauksessa Tuomisto tuo esille miten kalastuselinkeinon kannattavuuden romahtaminen sotien jälkeen vaikutti siihen, että Velkuan alueen maata omistamaton kalastuksesta elinkeinonsa saanut väestö muutti työn perässä kaupunkiin, maanviljelysväestön jatkaessaan elämää Velkualla (Tuomisto 1997: 1–3, 6; TYKL/aud/965). Vaikka kalastus vielä nykyäänkin mainitaan Velkualla sivuelinkeinona, näkyy sen merkitys lähinnä paikallisten kotitarvekalastuksessa (TYKL/aud/965). Saaristoalueen työpaikkojen vähyys ja siitä johtunut kunnan väkiluvun lasku on kuitenkin jokseenkin korvautunut niin sanotulla ”tavoitemuutolla”, jolla tarkoitetaan paikkakunnalle muuttaneiden henkilöiden tuntemaa vetovoimaa muuttokuntaansa kohtaan. Myös alueen voimakkaasti kasvanut kesämökkiasutus on toiminut alueen elinkeinojen, talouden ja verotulojen merkittävänä tekijänä. (Tuomisto 1997: 1–3, 6.)

Velkuaan kohdistuva tavoitemuutto herättää monissa kysymyksiä. Velkualle muuttaneet kokevat luonnonympäristön tärkeimmäksi tekijäksi oman asuinpaikan valinnassa. Esille nousevat myös pieni saaristokoulu, joka saattaa etenkin erityishuomiota vaativille lapsille olla parempi kuin suuret kaupunkikoulut. (TYKL/aud/963, TYKL/aud/975.) Kanta-Naantalissa asuva näkee Velkualle muuttavat erityislaatuisina ihmisinä joiden tietoisena valintana on etsiä tavallisesta poikkeavaa asuinympäristöä.

No miks joku muuttaa sitten Velkualle?

No sit täytyy olla jo varmaan vähän enemmän extreme-ihminen ja pystyy tekemään osan työstään etänä, jos se tyä ei liity siihen missä asuu ja jos kuitenkin käy ulkopuolella töissä, eikä eikä oo kalastaja tai pidä jotain mökkikylää siällä ni, silloin varmaan hakee todella rauhallista elinympäristöä. On valmis pitkään pimeään talveen ja huanoihin kulkuyhteyksiin. Ja pystyy tekemään töitään sitten etäyhteyks yhteyksien kautta. Eikä oo piäniä lapsii eikä tai sellasii jotka käy kouluu, koska sinnehän se tulee sitte se vaikeus, et aikuisten ihmisten on ehkä helpompi sopeutua siihen, mutta sitten kun tulee lasten koulunkäynnit ja nää niin, silloin ne huanommat kulkuyhteydet niin konkretisoituu. (TYKL/aud/966.)

Informantin kokemus Velkuan alueesta liittyy arjen hankaluuteen ja ihmisen omaehtoiseen paikkakunnalle hakeutumiseen. Verrattaessa aluetta muihin liitoskuntiin, nousee esille helppouden ja hankaluuden sekä toisaalta rauhallisuuden ja ympäristön vierauden kautta muodostuvan kiehtovuuden vastavuoroisuus. Saaristoympäristön nähdään tarjoavan rauhallisen elinympäristön, jonka kautta on mahdollista luoda vastakohtaa nykypäivään vahvasti liitetyle kiireelle ja stressille. Informantti tuo esille sen, että Velkua on kaukana ja etäällä, joka konkretisoituu hänen näkemykseensä arjen hankaluudesta, joka lähinnä herättää kysymyksiä. Työnteko vaatii etäyhteyksien käyttöä, ellei henkilön ammatti ole sidottuna omaan elinympäristöön. Alueen suurimmaksi arvoksi nostetaan rauhallisuus, kaunis saaristoluonto ja meri. Henkilön kokemuksissa nousevat esille samat piirteet kuin muutamien muiden liitosalueille tai Kanta-Naantaliin muuttaneiden kokemuksissa. Vaikka Velkua on esimerkiksi kantanaantalilaiselle etäinen, puhutaan siitä vahvojen uskoon ja intuitioihin perustuvien kokemusten kautta. (Mm. TYKL/aud/966, TYKL/aud/967, TYKL/aud/969, TYKL/aud/971, TYKL/aud/973.)

Onkin kiinnostava huomata, että esimerkiksi Rymättylän historia perifeerisenä saaristokuntana on aina 1970-loppuun asti jokseenkin samanlainen kuin Velkuan. Informanttien kokemuksissa Rymättylää ei kuitenkaan nähdä samalla tavoin muusta yhteiskunnasta erillään olevana, kuin Velkua. Syitä tähän on varmasti monia, mutta informanttien kokemusten perusteella kunnan pienuuteen ja alueen maantieteelliseen sijaintiin liittyvät tekijät näyttävät henkilöiden kokemuksissa määrävimpinä. Velkualle muuttanut, saarella asuva ja sieltä päivittäin kaupungissa töissä käyvä henkilö kuitenkin toteaa Velkuan olevan samanlainen alue, kuin mikä tahansa muu suuresta keskuksesta erillään sijaitseva kylä.

En mä usko et niis [eri kaupunginosissa] kauheesti suuria eroja on tänä päivänä. Ihmisil kuitenkin on ne työpaikat aika pitkälti keskittynyt, toiset ajaa vähän pitempää työmatkaa kun toiset. Ehkä tää nyt, sanotaan nyt tää lossi tua tähän semmosen tiätynlaisen oman efektin sitten että, missä se [arki] sit eroo kun mennään tavallaan mantereelta saarelle, et muuten nää on kyllä hyvin pitkälti samanlaisia et tota. Siäl on sitten jossain Rymättylässä ni siin on se taajamaja, sit siä on niit piäni kylii, tual on kaupungin osii kantakaupungissaki. (TYKL/aud/975.)

Kokemuksissaan henkilö näkee Velkuan yhtenä Naantalin kaupunginosista, jotka ovat ainakin hallinnollisesti tasavertaisia keskenään. Samalla hän kuitenkin tuo esille sen, miten ihminen katsoo elinympäristöään omien silmiensä kautta ja peilaa muita alueita suhteessa omaan ympäristöönsä. Kokemus Naantalin saaristokaupungin eri alueiden erilaisuudesta tai jopa eriarvoisuudesta ei liity niinkään entisten kuntarajojen rajaamiin alueisiin, vaan

esimerkiksi ympäristölliset tekijät voivat vaikuttaa siihen, että kokemukset eri paikoista vaihtelevat myös entisten kuntarajojen sisällä. Hyvänä esimerkkinä toimii muun muassa se, miten Velkualla kahden lossin takana Velkuanmaan saarella asuva henkilö tuo esille, että ne velkualaiset, jotka asuvat esimerkiksi kiinteän tieyhteyden päässä Velkuan Teersalossa, eivät ymmärrä millaista elämä lossien varassa on ja miten se vaikuttaa ihmisen arkeen (TYKL/aud/968).

Tavoitemuuton puolesta puhuva syntyperäinen velkualainen nostaa esille, että hänen mielestään Velkualle muuttavat henkilöt voi jakaa kahteen ryhmään. Ensimmäistä ryhmää edustavat ne, jotka muuttavat alueelle halpojen tonttien perässä. Toisen ryhmän taas muodostavat henkilöt, jotka kuvittelevat tulevansa luonnon rauhaan ratkomaan parisuhteensa ongelmia. Henkilön tuokin esille sen, miten Velkuan pienuus ja siihen liitetty yhteisöllisyys saavat helposti vahvasti romantisoidun äänensävy⁴⁷. Informantin kokemusten mukaan arki kuitenkin realisoituu Velkualla nopeasti. (TYKL/aud/965.) Hyvänä esimerkkinä tästä toimii se, miten Velkualle muutamia vuosia sitten muuttanut henkilö toi esille, miten hän talvella lossin ollessa rikki joutui kantamuksineen ylittämään meren salmen jalan pimeässä päästäkseen yöksi kotiin (TYKL/aud/975).

Syntyperäinen velkualainen nostaa esille sen, miten esimerkiksi kiehtovaksi koettu meri ja saaristoympäristö näyttäytyvät erilaisilta peilattaessa niitä ihmisen omaan henkilökohtaiseen kontekstiin.

Ulkopaikkakuntalaiset tai ketkä on tullu muualta ni näkee tän et on tosi kaunis toisi ihana saaristo. No onhan saaristos ihanaa, mut mä oon asunu tua saares mihin ei mee lossii. Meijän joka ikkunasta on näkyny tyyliin meri, et se ei oo ollu mul niin... -- Meijä isä väittää et ei sitä tarvi kattoo ikkunast, et voi tehä paljon muitaki asioita -- Sitä [merta] näkee tos lossilla... Sitä on ruvennu sanomaan myös ketkä on tullu muualta.. Sitähän näkee sitä merta ihan tarpeeks tossa lossilla. (TYKL/aud/965.)

Henkilö tuo esille sen, miten joidenkin kokemuksissa Velkuaan liitettävä vahva saaristoluonnon mukanaan tuoma kauneus ja siihen liittyvä osin jopa romantisoitu ajattelu muuttaa muotoaan osana arkea. Kyse onkin siitä miten ihminen näkee ympäristön osana omaa elämäänsä. Esimerkiksi Orvar Löfgren (1981) on kirjoittanut siitä, miten ihmisen suhtautuminen maisemaan on suhteessa hänen omiin taustoihinsa ja niihin tekijöihin joiden kautta hän kiinnittää itsensä osaksi esimerkiksi jotakin ympäristöä. Kulttuuri jonka

⁴⁷ Saaristoon muuttajia, osana Turun yliopiston vuonna 1987 alkanutta saariston kehittämisprojektia tutkinut Tiina Virtanen on jakanut saaristoon muuttajat seuraaviin ryhmiin: kotipaikkakunnalle takaisin muuttajat, luonnon merkityksen korostajat, yrityksen perustajat, elämänmuutos-muuttajat. (Virtanen 1991: 58.)

osana ihminen toimii ja elää antaa henkilölle tietynlaisen tavan suhtautua erilaisiin ympäristöön kuuluviin tekijöihin. Toiset näkevät esimerkiksi ympäristön osana omaa elinkeinoaan, toisille sama ympäristö taas voi edustaa esimerkiksi vapaa-ajan ympäristöä. (Löfgren 1981: 237–238.) Edellä oleva velkualaisen kokemus saaristosta ja siihen liittyvistä tekijöistä on suhteessa henkilön kokemukseen merestä muun muassa liikkumista rajoittavana tekijänä. Esille nouseekin se, miten esimerkiksi saaristoon muuttaneen henkilön suhtautuminen mereen ja luonnonympäristöön muuttuu oman asuinpaikan muutoksen myötä. Ihmisen suhtautuminen johonkin paikkaan liittyviin kokemuksiin ja jotakin paikkaa ilmentäviin tekijöihin elääkin suhteessa ihmisen omaan elämään. Kokemukset eivät ole näin staattisia vaan ne ovat jatkuvassa muutoksessa ihmisen elämäntilanteen kautta.

Velkualaisten kokemuksissa nousee esille myös se, miten syntyperäinen velkualainen kokee eräänlaista yhteyttä Rymättylän saaristossa asuvien kanssa. Saariston elinympäristö opettaa saaristossa asujia erilaiseen joustavampaan ja naapurit huomioon ottavaan elämäntyyliin. Henkilön mukaan luonnonolosuhteet opettavat ihmisen toimimaan yhdessä toisten kanssa, joka samalla vaikuttaa heidän luonteeseensa. Henkilö tuokin esille sen, että kantakaupungissa asuvat eivät voi ymmärtää mitä arki saaristossa on.

No osaaks sä sanoo minkälaiissi rymättyläläiset ihmiset on?

No kai ne aika lail samanlaissii on ku velkualaisetki. Kyl saaristolaiset ni o, niil se oma, on ne vähä omaleimaisia.

Mil tappaa?

No se on just et tota mun miälest saaristos ei olla ollenkaa niin itsekkäi ihmisi sillai niin minäkeskeisii, et tääl täytyy toi aina ottaa huomioon se et niin ku luannon olosuhteet ja tämmöset. Ku sä kasvat saaristoon, ni sä olet vähän enemmän luannon armoilla ja ei tehdä niin ku mä haluan ja sitä just tässä ja nyt. (TYKL/aud/968.)

Edellä olevan sitaatin kautta henkilön kokemusta saaristosta ja saariston ihmisistä voidaan lähestyä monipaikkaisuuden näkökulmasta, jota muun muassa Helena Ruotsala on tutkinut (mm. Ruotsala 2011). Saariston asukkaiden voidaan nähdä kokevan paikallisuuden tunnetta yhteisesti koetun identiteetin kautta. Ajatus saaristolaisuudesta ei rajoitu vain esimerkiksi velkualaisiin tai rymättyläläisiin, vaan paikallisuutta voidaan kokea yli entisten kuntarajojen. Esille nousee myös ajatus siitä, toimiiko kokemus saaristolaisuudesta ihmisiä yhdistävänä tekijänä entisten kotikuntien lakkauttamisen jälkeen.

Osa Naantalın saaristokaupungin alueella haastattelemistani henkilöistä mainitsee, että taloudellisesti hyvin voineiden Naantalın ja Merimaskun näkökulmasta kuntaliitos Rymättylän ja Velkuan kanssa ei ollut järkevä kuntatalouden näkökulmasta. Saariston palvelut ovat kustannusrakenteen kannalta kalliita tuottaa ja lisäksi saariston kunnat nähtiin joidenkin haastateltavien kokemuksissa lähtökohtaisesti köyhinä. Saaristokuntien säilymistä itsenäisenä perustellaan muun muassa saaristokunnille maksetulla korotetuilla valtionosuuksilla. Saaristossa asuvat taas korostavat luonnonympäristöön liittyviä arvoja ja pohtivat ymmärretäänkö Kanta-Naantalissa saaristokuntien mukanaan tuomia kulttuurisia ja ympäristöllisiä arvoja, jotka konkretisoituvat esimerkiksi matkailu- ja vapaa-ajan toiminnoissa. Taloudellisten kysymysten tarkastelu Velkuan kohdalla on tutkimuksellisesti kiinnostava, sillä ennen kuntaliitosta Velkuan kunta oli käytännössä velaton (TYKL/aud/975, TYKL/aud/976), vaikka liitosalueen kuntalaisten kokemusten perusteella Velkuasta luotiin kuva taloudellisesti epävakana kuntana (mm. TYKL/aud/970).

Velkuan kokoisen kunnan säilyminen itsenäisenä aina vuoden 2009 kuntaliitokseen asti voidaan nähdään valtion tukemana kuriositeettina. Jotkin haastateltavista eivät osaa edes suhtautua Velkuan kuntaan vakavasti sen pienuudesta johtuen, vaan toteavat sen olleen nykypäivän yhteiskunnassa lähinnä vitsi (mm. TYKL/aud/970). Lakkautettu kunta herättääkin joissakin haastateltavissa hilpeyttä, mutta samalla haastateltavat tuovat puheessa esille alueen asukkaiden kunnioituksen, joka liitetään maantieteellisiin olosuhteisiin ja siitä johtuviin arjen haasteisiin. Etenkin Merimaskun ja Rymättylän alueella asuvat syntyperäiset henkilöt toteavat että velkualaiset ovat tottuneet selviytymään ilman toisten apua. (mm. TYKL/aud/964, TYKL/aud/970).

Velkualaiset sit taas on ollu ihan selvästi saaristolaisia. Ne on ollu niin ku, siäl on se saaristomentaliteetti. Et se on jo sitä rajaa siiryttaes ulkosaaristoon et. Et niin ku -- mut tota ni Velkua on ihan selvästi saaristoa, et ne on tottunu tekemään itse. Ja se on Velkuan piirret. (TYKL/aud/964.)

5 EPÄILEVIÄ KOKEMUKSIA

Kuntaliitoksia ja niiden vaikutuksia voidaan lähestyä useista eri näkökulmista. Sari Puustisen mukaan kuntaliitoksiin liittyvälle keskustelulle on tunnusomaista sen vaikeaselkoisuus ja se että keskusteluun liittyy vahvoja tunteita. Liitoksen puolestapuhujien argumentit perustuvat usein järjellä kannatettaviin ratkaisuihin. Rationaalinen näkökulma liittyy muun muassa liitoksen mukanaan tuomiin laskennallisiin säästöihin tai kunnalliseen hallintoon liittyvään järkeistämiseen. Kuntaliitosten vastustajien taas nähdään usein katsovan kuntaliitoksia tunteiden sekä pelon kautta ja liitosten vastustamista perustellaankin niiden negatiivisilla vaikutuksilla. Kuntaliitos itsessään on kuntalaiselle abstrakti, koska se ei välttämättä näy suoraan jokaisen omassa arjessa. (Puustinen 1998: 142, 146.)

Kuntaliitokseen liittyvää keskustelua käydään niin sanomalehtien palstoilla kuin myös kuntalaisten kesken. Minna Mäkinen on todennut, että kuntaliitosprosessin myötä kuntalaiset kiinnittävät enemmän huomiota oman kuntansa asioihin, jonka vuoksi kuntaan liitetyt ”merkitykset ja sidokset tulevat näkyvimiksi”. (Mäkinen 2013: 282.) Tässä luvussa nostan esille niitä erilaisia kokemuksia, joita kuntalaiset tuovat esille puhuttaessa kuntaliitokseen liittyvistä kysymyksiä herättävistä asioista. Tavoitteenani on havainnollistaa, miten kuntaliitosta peilataan oman arjen ja elämäntilanteen kautta. Käsittelen kokemusten kautta esille nousevia erilaisia uhkakuvia sekä toisaalta konkreettisia omassa elinympäristössä kuntaliitoksen mukanaan tuomia muutoksia.

5.1 Kysymyksiä herättävä kuntaliitos

No osaaks sä sanoo mitä on naantalilaisuus?

En osaa sanoo. No onhan naantalilainenki ny sentään parempi olla ku turkulainen [nauraa]. (TYKL/aud/968.)

Kuntaliitoksen tarkasteleminen lähellä ja kaukana -teemaparin kautta toimii yhtenä keinona ymmärtää sitä, miltä kuntaliitoksen suunnittelu, toteutus ja sen mukanaan tuomat muutokset voivat näyttää kuntalaisen silmissä. Toisaalta lähellä olevalta ja kuntalaisen huomioon ottavalta kokonaisuudelta ja toisaalta etäiseltä, kysymyksiä ja epäilyksiä herättävältä. Kuntaliitokseen ylhäältäpäin johdettuna päämääränä suhtautuu merimaskulainen henkilö, jonka kokemusten mukaan useaan kertaan tarkasta

taloudenpidosta palkittu Merimaskun kunta olisi selvinnyt tulevaisuudessakin itsenäisenä. Oman kunnan itsenäisyys ei kuitenkaan ollut ainoastaan merimaskulaisten omalähtöisen toiminnan tulosta, vaan sen taustalla oli kunnalliseen palveluntuotantoon liittynyt kuntien välinen yhteistyö.

Kyl mä uskon et [Merimasku] vielä sinänsä pärjänny joitakin vuasia ainakin, mut et semmonen yleispoliittinen tai valtakunnallinen henki tai ilmapiiri viittaa niin vahvasti siihen, että et näin piänet kunnat nähtiin jostain Helsingin horisontista ni tuhoon tuamittuina, mitä ei niin kun täällä kyllä mitenkään niin kun täällä asuvana ja elävänä havainnu. -- Palvelut ihan riittävän hyvin ja ei toki kunnan omina palveluina läheskään kaikki, vaan hyvin paljon oli yhteistyötä jo ennen tätä liitosta esimerkiks Naantalin kanssa ja sen tyyppist, mut et se yhteistyö näytti niin kun kuntalaisen kanssa sujuvan ihan hyvin. (TYKL/aud/967.)

Samalla tavoin kuntaliitokseen valtion johtamana, tavallisen kuntalaisen näkökulmasta kaukaiselta näyttäytyvänä päämääränä suhtautuu Rymättylässä asuva henkilö. Hänen mukaansa kuntaliitosten taustalla on valtionhallinnon luoma pelko palveluntuotannon rapautumisesta ilman kuntaliitoksia. Vaikka henkilö näkee kuntaliitoksen kuntalaisen näkökulmasta etäisenä hankkeena, kokee hän Naantalin liitoksen järkevänä ja hyvin toteutettuna. Liitoksen positiivisuuden hän liittää kuntien väliseen pitkään jatkuneeseen terveydenhuollon ja koulupalveluiden väliseen yhteistyöhön. Henkilön mukaan Paras-hankkeen tavoitteena ollut 20 000 asukkaan väestöpohjan tavoite saavutettiin Naantalin liitoksessa ja kaupungin nykyinen väestö yhdessä yhteisövero maksavien paikallisten teollisuuslaitosten kanssa on riittävä kattamaan alueen julkisista palveluista syntyvät kustannukset. Henkilö tuo kuitenkin esille sen, miten kuntaliitoksen hyödyt jäävät tavallisen kuntalaisen silmissä hämärän peittoon. Järkevämpänä vaihtoehtona hän pitää kuntien välisen yhteistyön kehittämistä.

Nää terveyspalvelut ja nä muut ni voidaan ihan hyvin tehdä yhteistyällä -- sanotaan esimerkiks joku tekninen puoli, ni kyl siin aina kun tulee joku liitos, ni alue laajenee ja homma tulee monimutkasemmaks. Yksinkertanen katon korjaus ni voi kestää ihan miälettömästi ja kiinteistöjen hoito on hankalampaa, ku on isompi alue. -- Tollaset palvelut, ku joku sosiaalipalvelut, terveyspalvelut, sivistystoimenpalvelut, yhteistyäl ne pystyy järjestämään. Et ei sen takia tartte kuntaliitoksia tehdä. (TYKL/aud/964)

Henkilö tuo esille sen, miten paikallistietämystä tarvitsevat tehtävät on hyvä toteuttaa pienen kunnan omana työnä, kun taas esimerkiksi taloudellista voimaa tarvitseva sosiaalipuolen palvelut voidaan hoitaa yhteistyöllä. Vertailupintana kokemukselleen henkilö käyttää Rymättylän, Merimaskun ja Naantalin vuosikymmeniä kestänyttä yhteistyötä (TYKL/aud/964). Sari Puustinen on omassa kuntaliitostutkimuksessaan nostanut esille sen, miten hänen informanttinsa puhuivat yhteistyön puolesta. Yhteistyöhön

liittyy kuitenkin myös ongelmia, kuten kuntien erilaiset hallintokulttuurit ja se miten yhteistyö edellyttää yhteisiä näkemyksiä. Samalla nousee esille se, tuoko esimerkiksi kuntayhtymäpohjainen palveluyhteistyö säästöjä hallinto-organisaatioiden muuttuessa monimutkaisemmiksi. (Puustinen 1998: 157.)

Kuntaliitosta suunniteltaessa esiin nousevat huolenaiheet ja kysymykset ovat vahvasti sidottuja tunteisiin ja uudet asiat näyttäytyvät uhkakuvina ja vieraina.

Kyl minä muitten mukana hanttiin pistin [nauraa]. Ja se on just sitä, ku mä äske sanoin et tota kaikkee uutta, mistä me ei mitään tiädetä ni me pistetään hanttiin (TYKL/aud/961.)

Kyseinen henkilö on syntyperäinen rymättyläläinen, joka arvostaa suuresti alueen itsenäisyyttä ja siihen liittämäänsä historiaa. Hänen kokemuksissaan kuntaliitos näyttäytyy kehityksenä, jonka vaikutuksia omalle elämälle ei osata ajatella etukäteen. Informantin kokemukset itsenäisestä Rymättylän kunnasta ovat vahvat ja positiiviset. Hänen mielestään Rymättylän kunnan talous oli hyvässä hoidossa ja palvelut olivat laadukkaita. Tuleva liitos näyttikin vieraalta ja tarpeettomalta. Negatiivisuus ja epäilykset liittyvät kuitenkin läheisesti kuntaliitoksen suunnitteluvaiheen alkuun ja henkilön suhtautuminen liitokseen on muuttunut liitoksen edetessä.

No ensin ku siitä [kuntaliitosta] ruvettiin puhumaan ni se oli ei missään tapauksessa, et kyl me täällä pärjätään ja olin vakaasti sitä mieltä et olis pärjättykki, mut sit kun sitä vaan puhuttiin ja puhuttiin ni kyl se siin vaan kävi selväks et ei vaik mä olisin kuin eri mieltä täst aiast, ni kyl se vääjäämättä siihen menee, et liitos tulee. Ja nyt sit ku vuasii on kulunu ja niin ku täs matkan varrel on tullu esille, ni ei siit kuitenkaan haittaa ol ollu. Et sillai elämä on ollu hyvin samanlaista ku ennen sitä vuaden vaihdetta. (TYKL/aud/961.)

Edellä oleva sitaatti kuvaa sitä, miten kuntaliitos näyttäytyy kuntalaisten kokemuksissa hankalasti jäsennettävänä kokonaisuutena. Kokemukseen liittyy myös ajatus muutoksen vastustamisesta, joka kuitenkin liitoksen jälkeisen arjen vakiinnuttua on haihtunut. Kyse onkin siitä, miten edessä olleen kuntaliitoksen on ennen sen toteutumista saatettu nähdä vaikuttavan omaan vapauteen ja riippumattomuuteen (ks. Lettinen 2004: 224). Vaikka omaa itsenäistä kuntaa haluttaisiinkin puolustaa, ei kunnan itsenäisyyden puolesta taistelu ole useinkaan mahdollista, sillä kuntaliitos nähdään vahvasti ylhäältäpäin ajettuna prosessina, jonka alle kuntalaisen on alistuttava. Vaikka Naantalin liitoksessa liitoskuntien asukkaita onkin tiedotettu tulevasta liitoksesta ja asukkaiden mielipiteitä on kuultu, näyttää liitos jäävän varsin etäiseksi kuntalaisen arjen osalta. Kuntalainen ei voi suoraan vaikuttaa liitokseen, hän voi vain esittää mielipiteitään.

Suuren kuntayksikön mukanaan tuomia hyötyjä ja haittoja pohtivat myös henkilöt, jotka eivät ole havainneet omassa arjessaan kuntaliitoksen mukanaan tuomia vaikutuksia. Etenkin Kanta-Naantalinnalla asuvat henkilöt tuovat esille sen, että heidän näkökulmastaan Naantalinn kaupunki nykyisen kokoisena kuntana on heidän kokemustensa mukaan sopiva. Epäilevät kysymykset kuntaliitosten tarpeellisuudesta ja suuremmista kuntayksiköistä nousevat kuitenkin esille puhuttaessa Naantalinn liittymisestä jonkin nykyisen naapurinkuntansa kanssa. Esille nousee pelko palveluiden ja päätöksenteon kaikkoomisesta, mutta monet perustelevat kielteisistä suhtautumisista kuntaliitokseen sillä miten Naantali nykyisen kokoisena on tavallisen ihmisen helposti ymmärrettävä kokonaisuus. (Mm. TYKL/aud/966, TYKL/aud/971.)

Kuntaliitokset tavallisen kuntalaisen näkökulmasta etäisenä yhteiskunnallisena kehityksenä näkevä Kanta-Naantalissa asuva henkilö kokee Naantalinn vuoden 2009 kuntaliitoksen strategisena vastavetona tulevaisuudessa edessä oleville kuntaliitoksille. Yhteiskunnan julkisten palveluiden, kuten Poliisin, Kansaneläkelaitoksen ja Verohallinnon toimintoja on keskitetty kuluneina vuosina suuremmille keskuspaikkakunnille, kuten Raisioon ja Turkuun. Informantin kokemusten mukaan kunnista lakkautetaan ensin valtion tuottamat palvelut, jonka jälkeen suurten kaupunkien ympärillä olevat kunnat yhdistetään. Henkilön kokemuksen mukaan Naantalinn kuntaliitoksen taustalla saattoi olla pelko pakkoliitoksesta naapurikaupunkieihin Raisioon tai Turkuun. (TYKL/aud/973.)

Kuntaliitokset liittyvät yhteiskunnan rakennemuutoksen mukanaan tuomiin haasteisiin, johon liittyvät ihmisten muuttuvat palvelutarpeet, kuten siirtyminen sähköiseen asiointiin tai ikääntyvän väestön mukanaan tuomat ongelmat (mm. TYKL/aud/973, TYKL/aud/974). Vaikka kuntaliitos ei henkilön omassa arjessa näykään, tuo hän esille sen että kuntaliitos on saaristokunnissa herättänyt paljon kysymyksiä. Liitoskunnissa asuvien kokemuksia henkilö pyrkii ymmärtämään viitaten käynnissä olevaan keskusteluun Turun kaupunkiseudun kuntien välisestä kuntaliitoksesta. (TYKL/aud/973.)

Tää pelko on varmaan monilla, että me ollaan kohta turkulaisia. Ja Naantalilla mä koen, että on semmonen aika voimakas tämmönen oma identiteetti -- On kuitenkin vuosisatoja vanha historia ja Naantali on aina alusta lähtien jo taistellu sitä kaupunkiprivilegion pualesta ja nyt se on taas menettämässä sen. Että siihen liittyy tämmösiä tota historiallista painolastia myäskin tähän keskusteluun. Ja sitten ehkä koetaan myäs vähän epäeiluna se, että kun just tehtiin kuntaliitos tonne saariston suuntaan, ni miks se ei nyt sitten riitä valtiovallalle. Mut et muilta osin, en mä kaikkee ymmärrä, että puhutaan ikään kuin yleisellä käsitteellä siitä, että kulujen säästämiseks -- hirveen vähän puhutaan konkretiasta et mitä se sitten tarkoittaa meijän asukkaiden näkökulmasta. Tää keskustelu tuntuu että se aina sivuutetaan

nopeesti ja aletaan puhua vaan isosta miljoonista määrästä summista, joita tavallinen ihminen ei pysty ymmärtämään eikä käsittämään. Että huonoo keskustelua siitä käydään. Joko siitä käydään näillä isoilla summilla tai sitten sitä käydään tämmösellä tunteikkaalla vetoomuksella siitä, että Naantalin pitää pysyä itsenäisenä ja kaikkee muuta semmosta. (TYKL/aud/973.)

Informantti liittyy kuntaliitoksiin ja niistä käytävään keskusteluun sekavuuden ja sen, että tavallista kuntalaista ei oteta huomioon. Hänen mukaansa keskustelu liittyy puhtaasti rahaan ja arkeen vaikuttavien tekijöiden esille tuomista haluttaan vältellä. Kuntien ja kaupunkien erilaisia ominaispiirteitä, kuten historiallisia tekijöitä, ei virallisessa keskustelussa nähdä merkityksellisinä, vaan niiden käsitteleminen jätetään puhtaasti paikallisten ”kotiseutuaktiivien mielipidekirjoittelun” varaan. Konkretian puuttumisen keskustelusta henkilö liittyy siihen, että kuntaliitokset ovat niin suuria kokonaisuuksia, että niiden todellista luonnetta ja vaikutusta paikalliseen arkeen on mahdoton arvioida etukäteen. Toisaalta henkilö antaa myös ymmärtää, että kuntaliitos näyttää vahvasti poliittisena ilmiönä, jonka taustalla on eri puolueiden ja päättäjien omien valtapyrkimysten ajaminen. (TYKL/aud/973.)

Samasta näkökulmasta kirjoittaa myös Sari Puustinen. Kuntaliitoskeskustelu saa julkisuudessa helposti mahtipontiset mittasuhteet, jotka herättävät kysymyksiä kuntalaisissa. Eri näkökulmista liitosta katsovat tahot esittävät kukin omia vaatimuksiaan liitosta kohtaan, mutta kukaan ei ole valmis tekemään myönnytyksiä omaan kantaansa. Liitosten hyödyistä keskusteltaessa nousevat esille kuntatalouden haasteet ja pyrkimykset taloudellisiin säästöihin kuntaliitosten avulla. Liitosten toteuttamista ja säästöjen hidasta syntymistä perustellaan muun muassa liitosten haasteellisuudella ja kuntalain ongelmallisuudella. (Puustinen 1998: 146.)

Huolimatta liitosalueiden palveluiden uudelleenjärjestelyistä on Naantalin kaupunki säilyttänyt saaristoalueiden palvelutason kuntaliitosta edeltäneellä tasolla. Mediassa käytävä jatkuva keskustelu kuntatalouden ongelmista, toiminnan tehostamisesta ja uudesta kuntaliitosaallosta näkyy selvästi informanttien kokemuksissa ja ajatuksissa tulevasta. Esille nouseekin ajatus siitä, miten Naantalin kuntaliitosta suunniteltaessa liitosten tarpeellisuutta perusteltiin muun muassa vahvemmillä talouspohjalla. Kuntalaisten usko päättäjiin näyttääkin olevan koetuksella, sillä nyt käynnissä oleva kuntauudistuskeskustelu näyttää jälleen ylhäältäpäin johdettuna kehityksenä, johon kuntalainen itse ei voi suoraan vaikuttaa. Juuri kukaan haastattelemistani ei löytänyt perusteita sille, miksi

Naantali pitäisi lähitulevaisuudessa liittää yhteen esimerkiksi Turun alueen kuntien kanssa. Tulevaisuus herättääkin kysymyksiä, mutta vastauksia niihin ei tunnu löytyvän.

Parhailaan käynnissä olevan kuntaliitoskeskustelun mukanaan tuoma epävarmuus voidaan nähdä myös kuntaa yhdistävänä ja lujittavana tekijänä.

Must tuntuu, että että tämä tämä puhe näistä uusista kuntaliitoksista on ehkä niin ku hitsannu tätä tätä Suur-Naantalia ehkä tavallaan tiukemmin yhteen -- et tavallaan niin ku nyt meillä on taas uus uhka, joka uhkaa tätä tätä nykyistä Naantalia, että että yhtä äkkiä me voidaan olla ihan jotain muuta. (TYKL/aud/966.)

Edellä olevan Kanta-Naantalissa asuvan kokemus kuvaa hyvin sitä, miten kantanaantalilaiset eivät ole havainneet vuoden 2009 kuntaliitosta arjessaan juuri mitenkään. Monet kantakaupungin alueella asuvista kuitenkin kokevat voivansa samaistua liitosalueiden kuntalaisten kokemuksiin pohtimalla oman kotikaupunkinsa tulevaisuutta nyt käynnissä olevan kuntaliitoskeskustelun näkökulmasta. Ulkoapäin tuleva uhka näyttäytyykin yhteisenä ongelmana, joka pakottaa nykyisen Naantalin asukkaat puolustamaan nykyisyyttä. (Mm. TYKL/aud/961, TYKL/aud/963, TYKL/aud/966, TYKL/aud/967.)

5.2 Mitä tapahtuu päätöksenteolle ja palveluille?

Kuntaliitoksen puolestapuhujat perustelevat kuntaliitoksen järkevyyttä muun muassa taloudellisiin näkökulmiin vedoten.

Ei Merimaskun kokone kunta tarvii kunnanjohtajaa, joka saa vajaan kympin palkkaa kuukaudes. Et kyl se sinänsä ihan oikein on, mut et tiätysti se päätöksenteko poliittinen päätöksenteko helposti menee kauemmas, et tota mut et eihän se. Suamest sais joka toisen virkamiähen potkasta pihalle ja missään ei tuntuis. (TYKL/aud/972.)

Kuntaliitoksia vahvasti puolustavat korostavat sitä, miten heidän ymmärryksensä mukaan pienten kuntien hallintokulut ovat suhteettoman suuret kunnan asukaslukuun nähden. Vaikka ajatus omasta paikallisesta päätöksenteosta ja hallinnosta onkin kuntalaisen näkökulmasta hyvä asia, ei se kalleutensa takia ole enää tätä päivää. Kuntien hallintorakenne nähdään koko Suomen ongelmana, ei ainoastaan pienten kuntien ongelmana. Edes kuntaliitos ei tuo kuntien työntekijämääriin suoraa muutosta, sillä kunnan työntekijöitä suojaava viiden vuoden irtisanomissuoja estää työntekijöiden irtisanomisen kuntaliitostilanteessa. (Mm. TYKL/aud/972, TYKL/aud/974.)

Etenkin alueelle muuttaneiden ja omakotitalon rakentaneiden kokemuksissa esille nousevat muun muassa rakennuslupiin sekä kunnallistekniikkaan liittyvät asiat (mm. TYKL/aud/966, TYKL/aud/965, TYKL/aud/969). Aikaisemmin asioiden sopiminen rakennustarkastajan kanssa oli huomattavasti yksinkertaisempaa, kun taas kuntaliitoksen jälkeen rakennustarkastajalta on varattava aika palaveria varten. Samalla rakentamiseen liittyvä päätöksenteko on muuttunut byrokraattisemmaksi ja hitaammaksi, mutta suoranaisena ongelmana asiaa ei nähdä. (Mm. TYKL/aud/969.) Monet haastateltavista tuovat esille sen, että heidän kunnantalolla asioimisensa on verrattain harvinaista.

Mut et tiätyst se vähän pelottaa et kunnallisvaaleis ne kaikki päätökset kuitenkin oikeest tehdään ja että jos ne on kantanaantalilaisia ne kaikki poliitikot niin ei se tiätysti varmaan hyvää tee palveluille -- mitä suuremmaks se yksikkö mennee ni sit se paikallisuus voi tavallaan helposti kärsii. (TYKL/aud/972.)

Keskusteltaessa paikallisesta päätöksenteosta ja sen merkityksestä nostavat monet esille sen, miten paikallispolitiikka heidän mielestään koskee tavallisen ihmisen arjen asioita. Kiinnostus paikalliseen päätöksentekoon liittyykin vahvasti omaan tai perheen elämäntilanteeseen. Keski-ikäiset mieshenkilöt tuovat esille, että kiinnostus päätöksenteon seuraamiseen on lisääntynyt huomattavasti oman lapsen syntymän myötä (TYKL/aud/972, TYKL/aud/975). Toinen henkilöistä mainitsee seuraavansa aktiivisesti ”pienen ihmisen” asioita, joilla hän tarkoittaa muun muassa perheen arkeen kuuluvia kouluasioita. Tarpeen vaatiessa hän myös ottaa osaa keskusteluun kaupungille osoitetuilla kirjallisilla kannanotoilla, etenkin silloin kun asiat koskevat kyläkoulua. (TYKL/aud/975.) Kanta-Naantalissa, Rymättylän keskustassa ja Velkualla asuvat nuoret äidit nostavat esille sen, miten he seuraavat aktiivisesti päiväkotiin, kouluun ja sosiaalipalveluihin liittyvää päätöksentekoa. Henkilöiden mielenkiinto on etenkin viime aikoina liittynyt kunnallisen kotihoidontuen kuntalisän maksatusperiaatteisiin, jotka ovat kunnan itsensä päätettävissä. (TYKL/aud/965, TYKL/aud/969, TYKL/aud/971.)

Rymättylässä kriittisyys ja tulevaisuuteen liittyvät kysymykset liitetään oman elinalueen tulevaisuuteen verrattain kaukana Naantalın kaupunkikeskuksesta. Kriittisimmin kuntaliitokseen suhtautuvat ne, jotka puhuvat aktiivisesti oman paikallisen päätöksenteon luisumisesta pois Rymättylästä tuntemattomien pariin. Kyseiset henkilöt muistelevat oman kunnallisen hallinnon toimivuutta ja Rymättylän pitkää historiaa. Oman kotikunnan menettämisen mukanaan tuomia vaikutuksia ei osata kuvata selvästi sanoin, vaan menetystä kuvataan haikeudella ja pienen kunnan toimivuudella. (Mm. TYKL/aud/964, TYKL/aud/969.) Esimerkiksi Minna Mäkinen on tarkastellut paikallisen päätöksenteon

siirtymistä uuteen kuntakeskukseen kuntalaisten omaa kotikuntaansa kohtaan kokeman omistamisen ja hallitsemisen kautta. Fyysisesti etäämmäs siirtynyt päätöksenteko sekä kuntalaisen silmissä vieraalta tuntuva uusi kuntaorganisaatio ei vaikuta ainoastaan siihen miten kuntalainen voi arjessaan osallistua esimerkiksi paikalliseen keskusteluun, vaan muutosta voidaan tarkastella myös tunteiden kautta. Esimerkiksi paikallisen päätöksentekovallan menettäminen voidaan nähdä eräänlaisena omaan kotikuntaan liitetyn omistajuuden menettämisenä. (Mäkinen 2007: 109–111.)

Vaikka jotkut pohtivatkin kuntaliitoksen mukanaan tuomia muutoksia, nostavat he esille myös sen miten katse on suunnattava tulevaan. Etenkin rymättyläläiset korostavat sitä, miten heidän on puhallettava yhteen hiileen jos he haluavat oman elinalueensa tulevaisuudessa kehittyvän ja kuntalaisten voivan hyvin. Nykyinen kuntaorganisaatio ei pidä enää samalla tavoin rymättyläläisten puolia, kuin entisen kotikunnan päättäjät ja työntekijät. Toistaiseksi Rymättylän asiat on huomioitu hyvin Naantalın päätöksenteossa sekä hallinnossa ja tämänhetkistä hyvää tilannetta perustellaankin rymättyläläisten kaupunginvaltuutettujen aktiivisuudella ja ammattitaidolla. (Mm. TYKL/aud/964, TYKL/aud/969.)

Kun tätä nyt on neljä vuotta täs nyt kateltu jo, ni ihan selkeesti huomaa, että kyl näitten pitää terävöittää tätä [Rymättylän puolesta puhumista], jotka täält on valtuutettuna, et he on niin ku vähemmistönä et, Merimaskun alueelta ei oo kovin paljoo, mut Rymättylästä on aika hyväkin edustus (TYKL/aud/964).

Etenkin syntyperäiset henkilöt, jotka tuntevat pitkään paikallisessa päätöksenteossa mukana olleet päättäjät luottavat siihen, että oman asuinalueen asioita puolustetaan kaupungin päätöksenteossa. Rymättylään muuttanut henkilö tuo esille toisenlaisen näkökulman. Informantti kertoo, miten hän hankkii tietoa kaupungin toiminnasta itse esimerkiksi lehdistä ja kaupungin verkkosivuilta, koska hänellä ei ole samanlaisia paikalliskontakteja kuin esimerkiksi syntyperäisellä väestöllä. (TYKL/aud/969). Siinä missä rymättyläläinen syntyperäinen henkilö (TYKL/aud/964) pohtii sitä, kehitetäänkö omaa elinuetta enää tulevaisuudessa, tuo asioista itse selvää ottava henkilö esille sen, miten Naantalın kaupunki on kiinnostunut kehittämään saaristoalueita muun muassa kaavoituksen kautta. Hänen kokemuksensa mukaan kuntaliitoksen seurauksena kaupungin hallinnossa on käynnistetty erilaisia liitosalueita koskevia projekteja, mutta niiden vaikutukset eivät näy saman tien. (TYKL/aud/969.) Kuntaliitos itsessään ei valmistu hetkessä vaan se on pitkä prosessi, jonka aikana uuden kuntaorganisaation on hankittava kuntalaisten luottamus puolelleen (esim. Heini 2012: 66–67).

Erään velkualaisen kokemuksissa tulevaisuus nähdään kysymyksiä herättävänä ja osin jopa toivottamana. Oman itsenäisen kunnan menettäminen koetaan hyvinkin henkilökohtaisena asiana ja uskoa tulevaan ei tahdo riittää. Uskon menettäminen oman elinalueen kehittämiseen ja paikalliseen päätöksentekoon liittyy henkilön kokemukseen kuntaliitospäätöksestä. Vaikka velkualaiset äänestivät kuntaliitosta vastaan, päätti kunnanhallitus myöntyä liitokseen. Itsenäisen kunnan perään haikaillaan, mutta samalla nousee esille myös katkeruus liitoksesta päättäneitä paikallispoliitikkoja kohtaan. (TYKL/aud/963, TYKL/aud/968.) Uutta isäntää ei suoraan haukuta, mutta tunteet nousevat kuitenkin pintaan.

Eehh niin no tota, kyl mul sillon, ku tää tota Velkua päätettiin liittää Naantaliin, niin tota niin ku mä tos sanosi ni se oli jotenki, koki et oma identiteetti meni. Ja sit kaikki tää, mitä nyt munki sukulaiset ollu kehittämäs Velkuan kuntaa ja kunnallispolitiikas mukana, et heijän tyänsä on vähän niin kun menny hukkaan tavallaan. Ja sit tota, mul ainaki henkilökohtasesti tuli semmonen olo, et nää henkilöt ketkä, mitkä on niin ku muuttaneet tänne Velkualle, ni he oli niin kun enemmän tän kuntaliitoksen kannalla -- ketkä juuret on täällä, ni he olis ollu niin ku enemmän Velkuan kannalla. Mut aika kuitenkin sitten teki tehtävänsä ja Naantaliin liittyttiin. Et tota kyl se niin ku aika kova paikka niin ku sil taval oli. Mut tiätysti eihän se piäni kunta, ku sitä vaan niin painotettiin et se ei tuu säilymään itsenäisenä, ku rahasta vaan on joka paikassa kyse. Ja nyt sit ku viäl tämä Velkuan palvelutalo [Kummeli] nyt siirty vuaden alust, ni tuli niin ku simmonen olo, et niin ku et loppuki Velkuasta on niin ku haudattu. (TYKL/aud/968.)

Etenkin syntyperäiset velkualaiset perustelevat oman kunnan itsenäisyyttä muun muassa vahvalla tunnesiteellä kuntaan ja sillä, että he itse ja heidän vanhempansa ovat olleet luomassa Velkuan kunnallishallintoa. Eräs informanteista vertaa oman kotikunnan lakkauttamista oman identiteetin menetykseen, joka viimeisteltiin Kummelin kauppohenkilöiden yhteydessä, jolloin Velkua lopullisesti haudattiin. Informantin kokeman mukaan vuosikymmenten saatossa kunnan ja sen asukkaiden eteen tehty työ on ikään kuin mennyt hukkaan ja kunnan oman itsenäisyyden puolesta taistelu on ollut turhaa. Uskoa Naantalinnon kaupungin mukanaan tuomaan parempaan ei tunnu löytyvän. (TYKL/aud/968.)

Sari Puustinen on omassa kuntaliitoksia käsittelevässä tutkimuksessaan nostanut esille myös sen, miten jotkut voivat kokea oman kotikunnan menettämisen hyvinkin voimakkaasti. Kyseiset henkilöt nostavat kuitenkin esille sen, että vaikka oma identiteetti liitoksen yhteydessä menetettiin, tehtiin liitos pakon sanelemana ja uuteen tilanteeseen on vain sopeuduttava. Puhuessaan omasta identiteetistään tuovat henkilöt esille esimerkiksi lakkautetun kunnan vaakunan tai muita kotikunnalle tunnusomaisia symboleja. Paikkakunnalle muuttaneet nähdään Puustisen tutkimuksessa myös liitosten

puolestapuhujina, etenkin syntyperäisten näkökulmasta. (Puustinen 1998: 77–78.) Kyseistä näkökulmaa onkin kiinnostava peilata velkualaisen kokemukseen oman identiteetin menettämistä, sillä hän kuvaa omaa identiteettiään samalla tavoin lakkautetulle kotikunnalle tunnusomaisten symbolien kautta ja suhtautuu liitokseen samalla tavoin pakon sanelemana kehityksenä. Mielestäni kyseinen asetelma kuvaakin hyvin kuntaliitoskeskusteluun liittyvää tunteiden ja järjen välistä vuoropuhelua, jonka myös Minna Mäkinen (2007) on tuonut omassa tutkimuksessaan esille.

Naantalien liitosalueilla suuremman kuntayksikön mukanaan tuoma suuruus herättää kysymyksiä, etenkin siitä miten kuntalaiset saavat äänensä kuuluville osana uutta kuntaa. Lakkautettu kotikunta ja sen asiat näyttävät kuntaliitoksen jälkeen yksinkertaisemmalta ja helpommin lähestyttävältä. Pienessä kunnassa arkipäivän asiat ovat helpommin tavallisen kuntalaisen ymmärrettävissä ja asioiden hoitaminen on helpompaa kuin suuressa kuntayksikössä. (Mm. H3V1, TYKL/aud/969, TYKL/aud/970, TYKL/aud/964.)

Jotenki aattelee, et ku on piäni kunta, ni siällä pärjää paljon enemmän semmosella maalaisjärjellä ja semmosella myös päätöksenteossa, et sit kun ois jossain ison kunnan asioista päättämässä ni pitäis hyväksyä ja keskustella paljon semmosistakin asioista mistä ei kauheesti tiädä. Et piänel paikkakunnal sä jotenkin hallitset aika nopeesti varmaan ne kunnan keskeiset asiat, et isossa kunnassa sit. Se et sitä mä miätin, et miten ne valtuuteutkin, miten ne muut kun ne Rymättylästä kotosin ovat niin miten he voi ikinä perehtyä, että miten täällä on asiat ja Velkualla on asiat tai Merimaskussa et. (TYKL/aud/969.)

Liitoksen jälkeen kaupungin suuruus ja etäisyys näyttäytyvät joidenkin liitoskuntien asukkaiden näkökulmasta hankalasti jäsennettävänä kokonaisuutena, johon liittyy myös pelkoja siitä, miten liitosalueilta tulevat valtuutetut osaavat ottaa kantaa suuremman kuntayksikön toimintaan. Eräs informanteista tuo esille myös sen, että suuri kuntayksikkö nostaa myös kynnystä asettua ehdokkaaksi kuntavaaleihin (TYKL/aud/969). Useat edellä esittämäni näkökulmat tuovat esille sen, miten etenkin liitoskunnissa asuvat tuovat esille huolensa liittyen oman elinalueen tulevaisuuteen ja osana suurempaa kuntayksikköä. Muutos oman kotikunnan pieneen kuntaorganisaatioon näyttäytyikin monien kokemuksissa merkityksellisenä muutoksena, sillä tavallisen kuntalaisen ei ole enää yhtä helppo osallistua oman kunnan asioihin liittyvään keskusteluun. Toisaalta esille nousee myös se, miten pienten kuntien asukkaiden kokemukset kuntalaisen ja kunnan välisestä suhteesta ovat jokseenkin erilaiset kuin Kanta-Naantalissa asuvien, jotka kokevat kunnan etäisemmäksi omasta arjestaan. (Ks. mm. Lammassaari 2013: 153.)

Kuntalaisten huolenaiheita on kiinnostava peilata Saila Piipari-Huovilan (2012) kunnallispolitiikan pro gradu -tutkielmassaan esittämiin näkökulmiin. Piipari-Huovila on tutkinut sitä, miten joihinkin kuntiin on kuntaliitosten seurauksena perustettu alueellisia toimielimiä, joiden tarkoituksena on huolehtia liitosalueiden asioista osana uutta kuntaa. Tutkimuksen yhtenä esimerkikuntana on Naantalın kaupunki, johon kuntaliitoksen myötä perustettiin saaristolautakunta, jonka tehtävänä on toimia muun muassa saaristoalueen edunvalvojana ja kehittäjänä. (Piipari-Huovila 2012: 7–8, 50.)

Piipari-Huovilan tulosten mukaan Naantalın saaristolautakunnan jäsenet ovat kokeneet, että heillä on sananvaltaa saariston kehittämiseen liittyen. Muiden kuntien osalta tulokset eivät ole yhtä positiivisia, sillä yli puolessa Piipari-Huovilan tutkimuskunnista alueellisten toimielinten jäsenet toivat esille sen, miten he eivät voi vaikuttaa kovinkaan paljoa esimerkiksi paikalliseen palveluntarjontaan tai sen kehittämiseen. (Piipari-Huovila 2012: 61.) Onkin kiinnostava havaita, että vaikka luottamushenkilöiden näkökulmasta Naantalın saaristolautakunta toimii hyvin ja sen jäsenet voivat vaikuttaa lautakunnan vastuualueeseen kuuluviin asioihin, ei samanlainen positiivinen näkökulma nouse esille kuntalaisten kokemuksissa. Omassa tutkimusaineistossani saaristolautakunta mainitaan ainoastaan satunnaisesti eivätkä informanttini kokeneet sitä merkitykselliseksi toimijaksi (esim. TYKL/aud/963). Kyseinen esimerkki kuvaakin mielestäni hyvin sitä, miten uusi kuntaorganisaatio ja sen toiminta saatetaan kokea vieraaksi ja etäiseksi kuntalaisten näkökulmasta. Toisaalta informanttien vaitonaisuus liittyen Naantalın saaristolautakuntaan nostaa esille myös kysymyksen siitä, tiesivätkö kaikki informanttini saaristolautakunnan olemassaolosta?

Osa kantakaupungin ulkopuolella asuvista henkilöistä tuo esille sen, miten kuntaliitoksen myötä heidän suhtautumisensa paikalliseen päätöksentekoon on muuttunut. Kysyttäessä seuraavatko henkilöt paikallispolitiikkaa nousee esille, että asiat joista kaupungin hallinnossa ja päätöksentekojärjestelmässä keskustellaan ovat kaukana heidän omasta elinympäristöstään. (Mm. TYKL/aud/963, TYKL/aud/965, TYKL/aud/968, TYKL/aud/969.) Suuruuden mukanaan tuoma etäisyys kunnan virkamiehiin ja hallintoon näyttäytyy etenkin velkualaisten kokemuksissa.

Mite sitte, onks teil mitään mielipidet, et ku tää kaupungitalo on nyt siä Naantalın keskustassa, ni miten, minkälaisia kaupungin virkamiehet on? Ootteks te ollu tekemisissä kaupungin virkamiesten kanssa?

H1: Ainoastaan Tiinan kanssa, joka on ollu tää saaristoasiamies. Ei yhtään...

H2: En mä ikinä oo...

H1: Mä en oo ees käyny kapungintalolla koskaan.

H2: Ja ikinä en oo käyny siälä. Mä, se oli mun tarkoitus, että pysähdytään joskus ja katotaan millaset Mersut heillä on siällä pihalla, mutta se se ei ole sillä päin että...
[nauraa]

H1: Tuntuu hirveen etäiseltä kaikki se pyrokratia ja se... (TYKL/aud/963.)

Verrattaessa velkualaisten suhtautumista Velkuan kunnan aikaiseen päätöksentekoon ja nykypäivän Naantalın saaristokaupungin toimintaan, nousee esille miten päätöksenteosta on tullut kasvotonta. Velkuan kunnan aikana kunnanvaltuutetut eivät olleet sidottuja poliittisiin puolueisiin, vaan kunnallisvaaleissa ehdokkaat edustivat kukin itse itseään (TYKL/aud/975). Aikaisemmin pienen kunnan asukkaat tiesivät mistä asioista päätettiin ja miten päätökset vaikuttivat heidän omaan elämänsä. Samalla esitettiin huolenaihe siitä, riittääkö yksi kiltti valtuutettu puolustamaan Velkuan aluetta valtuustossa, muiden alueiden edustajien ollessa enemmistönä (TYKL/aud/963).

Siinä missä merimaskulaisten ja rymättyläläisten mielestä alueen asukkaat ovat kohtuullisen hyvin edustettuina kaupunginvaltuustossa, suhtautuu velkualainen oman elinalueensa asemaan osana kaupunkia huomattavasti negatiivisemmin. Alueen pieni väkimäärä ja saaristoympäristö voivat vaikuttaa siihen, miten Velkuan kaltaista ympäristöä osana suurta kaupunkia kohdellaan. (TYKL/aud/965.)

No mitä, onks nää neljä kaupunginosaa Velkua, Merimasku, Rymättylä ja Naantali, ni onks sul ajatusta et onks ne tasavertasia keskenään?

No ei niitten perjaattees ainakaan pitäis olla. Koska kyl meit [velkualaisia] on paljon vähemmän, me maksetaan paljon vähemmän kaupungin kassaan.

No mut nähdääks nää vaik kaupungin hallinnossa samanlaisina tai erotellaaks nä?

Ei varmaan nähdä! Et kantakaupunki on ykkönen ja sit tulee se mis on seuraavaks eniten asukkait ja sit viimiseks tääl. Tääl on varmaan muutamia henkilöitä jotka pystyy vähän nostaan tätä paikkaa, mut jos niit ei olis ni se [Velkua] olis sit ihan vaan jotain kuraa joka pyäris siä jalois. (TYKL/aud/965.)

Koska yhden velkualaisen valtuutetun ei nähdä velkualaisten silmissä riittävän kaupungin päätöksenteossa, korostuu Velkuan näkyvyydessä alueella asuvien yhdistysaktiivien ja kaupungin sekä nykyisten että entisten virkamiesten aktiivinen rooli alueen puolestapuhujina. Jatkaessaan oman elinalueensa tulevaisuuden pohdintaa henkilö pitää tärkeänä, että alueelle saadaan uusia ympärivuotisesti asuvia lapsiperheitä. Henkilö liittääkin alueen pinnalla pysymisen vahvasti Palvan saarella toimivan Velkuan koulun toiminnan turvaamiseen. Jos koulu lakkautetaan ei Velkualle sen jälkeen jää enää mitään.

(TYKL/aud/965.) Paikallisen aktiivisuuden tukeminen muun muassa EU-rahoitteisin hankkein nähdään myös tärkeänä oman elinalueen tulevaisuutta tukevana tekijänä (TYKL/aud/963, TYKL/aud/965).

Merimaskuun muuttanut henkilö kertoo, miten perhe päätti muuttaa Turun lähellä sijaitsevaan kuntaan koska kunnan pienenä, hyvät paikalliset palvelut ja idyllinen maalaisympäristö vastasivat hyvin lapsiperheen tarpeita. Oman elinalueen tulevaisuuden turvaamista henkilö katsoo vahvasti paikallisen päätöksenteon näkökulmasta tuomalla esille puoluevaalien ongelman, jossa yhtenä vaalipiirinä käsitettävän kunnan ehdokkaat valitaan valtuustoon suhdeluvun perusteella. Etenkin liitosalueilla, joilla ehdokaskohtaiset äänimäärät ovat pienempiä kuin esimerkiksi Kanta-Naantalissa, on paikallisten ehdokkaiden läpikäyminen huomattavasti heikompaa. Antamalla äänensä tietylle puolueelle voi äänestäjä tahtomattaan tukea muilla alueilla asuvia ehdokkaita, jotka yhteisestä puolueesta huolimatta ovat kaukana äänestäjän oman elinympäristön arkipäivän asioista. Henkilö tuo näkemyksessään vahvasti esille omaa suhtautumistaan paikalliseen päätöksentekoon ja siihen, miten kaupungin eri alueilla asuvien kuntalaisten on ymmärrettävä millainen merkitys oman elinalueen valtuutetuilla on oman elinalueen tulevaisuuden kannalta. (TYKL/aud/972.) Vaikka etenkin pienten liitoskuntien äänestysaktiivisuus voi kuntaliitostilanteessa laskea, ovat äänestäjien puolue- ja ehdokasvalintojen kuitenkin nähty pysyvän äänestyskäyttäytymisen näkökulmasta samoina (Lammassaari 2013: 225).

Toinen Merimaskussa asuva tuo esille kiinnostavan piirteen vuoden 2012 lopulla käydyistä kunnallisvaaleista. Kysyttäessä pyrkivätkö alueen asukkaat puhaltamaan yhteen hiileen kunnallisvaalien alla alueella asuvan ehdokkaan valitsemiseksi, nostaa henkilö esille sen, että niin hän ennen vaaleja luuli. Henkilö toteaa, että erään merimaskulaisen valintaan valtuutetuksi ei lopulta olisi tarvittu ollenkaan oman alueen asukkaiden ääniä, vaan kantanaantalilaisten äänet olisivat yksistään riittäneet hänen valintaansa. Haastattelussa korostuukin se, minkälainen merkitys henkilöllä itsellään on kunnallisvaaleissa. (TYKL/aud/970.)

No no kai se on niin, et on enemmänkin henkilöstä et tota nii ei tullu mitään semmosta, miks sitä nyt sanottaa, no ryhmittymä tai semmonen et ois voinu ajatella et ihmiset joo et sen on helppo päästä Merimaskust, kun ne kaikki siältä. Mut ei simmost tullu ollenkaan, et valtaosa tulee siis jostain Ruanasta, Naantalista jostain ihan niin kun käsittämättömästä paikasta, kun ne näkee ne et miten eri vaalipaikoilla on mistäkin tullu ni. Toisaalta se on, sehän on ihan hyvä valtuutetulle,

et on sitä kannatusta muuallakin, et ei ajatella vaan et se on se Merimaskun miäs tai et toi on rymättyläläinen. (TYKL/aud/970.)

Henkilö tuo esille sen, miten kantanaantalilaiset ovat suhtautuneet kunnallisvaaleissa mielenkiinnolla liitosalueilta tuleviin ehdokkaisiin. Etukäteinen ajatus äänestäjien ryhmittäytymisestä oman asuinalueen ehdokkaan taakse ei ainakaan kantanaantalilaisten äänestyskäyttäytymisen perusteella näyttänyt toteutuneen ensimmäisissä vaaleissa. Saman näkökulman on nostanut esille Jussi Lammassaari (2013) valtio-opin pro gradu -tutkielmassaan. Vaikka lakkautetun kunnan asukkaiden nähdään usein äänestävän oman alueensa ehdokkaita, ei kyseinen oletus toteudu etenään pienillä paikkakunnilla. Lammassaaren mukaan pienten kuntien liittyminen suurempiin kuntiin voi vaikuttaa siihen, että pienten liitoskuntien asukkaat eivät liitoksen jälkeen koe äänestämistä tai oman alueen ehdokkaan tukemista enää merkitykselliseksi. Paikallinen äänivalta näyttääkin kuntalaisten silmissä hukkuvan suuremman kunnan asukkaiden äänien alle. (Lammassaari 2013: 222–224.)

Edellä esittämäni merimaskulaisen informantin kokemus kantanaantalilaisten äänestyskäyttäytymisestä on kiinnostava, sillä se auttaa ymmärtämään sitä, miten yhteenliitetyt kunnat ovat erilaisia. Jussi Lammassaaren mukaan pienissä kunnissa kuntaliitoksen voidaan tietyissä tapauksissa nähdä vaikuttavan kuntalaisten haluun osallistua uuden kunnan päätöksentekoon. Tämän niin sanotun ”omaan kuoreen vetäytymisen” voidaan nähdä toimivan pienen paikkakunnan asukkaiden tapana suojata uhatuksi koettua paikallista identiteettiä. (Lammassaari 2013: 221.) Ruotsalainen etnologi Barbro Blehr (2000) on nostanut myös esille sen, miten paikallisten yhteisöjen ongelmana voi olla itseriittoisuus ja sisäänpäinkääntyneisyys (Blehr 2000: 6).

Omassa tutkimusaineistossani kantanaantalilaiset näyttäytyvätkin suhtautuvan avoimemmin liitoksen mukanaan tuomiin mahdollisuuksiin kuin liitosalueilla asuvat. Samalla esille nousee se, miten kantanaantalilaiset näkevätkin kunnallisen päätöksenteon enemmän omaan henkilökohtaiseen valintaan liittyvänä tekijänä. Kiinnostusta yhteisten asioiden seuraamiseen ja kantaa ottamiseen ei samalla tavoin ole, kuin esimerkiksi joidenkin liitosalueiden informanttien kokemuksissa. (Mm. TYKL/aud/962, TYKL/aud/966, TYKL/aud/973). Näyttääkin siltä, että liitoskuntien kuntalaiset lähestyvät paikallista päätöksentekoa enemmän oman paikallisen yhteisönsä näkökulmasta, kun taas kantakaupunkilaiset korostavat subjektiivisuutta. (Ks. edellinen sivu.)

6 LIITOKSEN TUOMIA HYÖTYJÄ JA HAITTOJA

Kuntarakennekeskustelussa yhtenä keskeisenä näkökulmana on keskustelu suuren ja pienen eroavista hyödyistä ja ongelmista. Kuntaliitoksen mukanaan tuoma suuruus on asia, joka etenkin kuntaliitosta suunniteltaessa näyttäytyy abstraktina ja hankalasti jäsennettävänä kokonaisuutena (Esim. Puustinen 1998). Omassa tutkimusaineistossani monet informanteistani tuovat esille sen, miten koko valtakunnan tasolla käytävästä kuntarakennekeskustelusta puuttuu konkretia ja kuntalaisen on hankalaa muodostaa omaa kuvaa siitä, miten siirtyminen pienestä kuntayksiköstä suurempaan näkyy tavallisen kuntalaisen arjessa. (Ks. s. 67–69.) Seuraavissa käsittelyosioissa tarkastelen sitä, miten suurempi kuntakoko näkyy kuntalaisten kokemuksissa kuntaliitoksesta ja miten etenkin liitoskuntien asukkaiden kokemuksissa suuruutta peilataan oman lakkautetun kunnan pienuuteen. Lähestyn kuntaliitosta muun muassa teemojen pieni ja suuri, lähellä ja kaukana, byrokraattinen ja yksinkertainen, yksilö ja yhteisö, rationaalisuus ja valta ja hierarkia kautta (ks. Ehn & Löfgren 2000: 27–28).

6.1 Suuruuteen kohdistuvia odotuksia

Kuntaliitokseen saatetaan liittää ajatus oman elinalueen kehittymisestä ja suuruuden mukanaan tuomasta paremmasta. Hyvänä esimerkkinä toimii erään merimaskulaisen informantin kokemus kuntaliitokseen valmistautumisesta. Henkilö vertaa etukäteisajatustaan Naantalın kuntaliitoksesta Suomen vuonna 1995 alkaneeseen EU-jäsenyyteen, johon aikoinaan liittyi paljon toiveita ja luvattuja mahdollisuuksia. Liitosprosessin edetessä ovat kuntaliitoksen mukanaan tuomat vaikutukset konkretisoituneet informantin näkökulmasta ennalta arvaamattomalla tavalla.

Ehkä silloin ku sitä suunniteltiin ja tehtiin ni mä olin enemmän innoissani tästä [kuntaliitos] asiasta ja oisko vähän samanlainen fiilis, ku siin EU asiassa silloin, et me oltiin siitäki innoissamme ja sit huomattiinki et ei se sit oikeestaan ollukkaan niin. Ei se tuanukkaan tullessaan ni mitään hyvää, en mä sano et tää [kuntaliitos] olis mitää pahaakaan tuanu. Päällimmäisenä tulee nyt se, et mä oon hualissani tän tän tota Merimaskun tästä et täst tulee tämmönen nukkumalähiö ja palvelut on varmaan säilyny yhtä hyvänä ja ne on osaltaan tullu paremmaksi. Mut et semmonen joku piäni haikeus. (TYKL/aud/970.)

Haastateltava tuo esille sen, miten liitoksen mukanaan tuomien muutosten ja menetysten konkretisoituminen näyttäytyy erilaisena kuin suunnittelutilanteessa. Vaikka liitosprosessi suunniteltiin huolella, jäivät sen mukanaan tuomat hyödyt osin epäselviksi. Informantti

toteaa, että vaikka kuntaliitos ei olekaan suoraan tuonut mukanaan mitään pahaa, ei liitoksen mukanaan tuomia vaikutuksia hänen omaan elinympäristöönsä ja arkeen osannut ajatella ennen liitoksen toteuttamista. Esille nousee ajatus siitä, miten kuntaliitostilanteessa ajatukset suuremman kuntayksikön mukanaan tuomasta paremmasta arvioidaan päätöksentekohetkellä käytettävissä olevien tietojen pohjalta, pitkälti tilastollisiin ja toiminnallisiin tavoitteisiin perustuen. Kokemusten karttuessa ja muutoksen vaikutusten konkretisoituessa aletaan kuntaliitoksen jälkeistä arkea puntaroida hyvien ja huonojen kokemusten kautta.

Se on nyt ihan täs viimisen vuaden aikana ni tullu jotenki sillai et, et ehkä Rymättyläs sinne ku menee siäl on ne kaupat ja siäl on jotain palveluita. Siäl ihmisii näkee keskel päivääki, ni siäl se varmaan säilyykin [keskusta] ja niil on se, mut kyl tää Merimaskun kohdal ni aikas lohduttomalta tuntuu et, ku yhtään ihmistä ei näy missään. (TYKL/aud/970.)

Merimaskussa pitkään asunut henkilö on surullinen siitä, miten entinen kuntakeskus on autioitunut kuntaliitoksen seurauksena. Henkilö selittää kokemustaan kunnan virkamieshallinnon siirtymisellä Naantalin kantakaupunkiin. Myös merimaskulaisten terveystalo on siirtynyt liitoksen myötä muualle. Entisen kuntakeskuksen ulkopuolella sijaitseva ala-aste, yhdessä kirjaston, kunnan palvelupisteen ja terveystalon kanssa on muodostanut merimaskulaisille uuden kunnallisten palveluiden keskuksen. (TYKL/aud/970.) Ennen kuntaliitosta hallinto ja paikallinen terveydenhuolto loivat Merimaskun keskustaan elinvoimaisuutta, joka samalla edesauttoi muun muassa paikallisen päivittäistavarakaupan ja huoltoaseman toimintaa (TYKL/aud/964). Kuntaliitoksen jälkeen ihmisillä ei enää ole tarvetta pysähtyä entiseen kuntakeskukseen, vaan ihmiset ajavat töistä tullessaan suoraan kotiin. Henkilö kuitenkin toteaa sivulauseessa, että hänen ajatuksensa paikallisten yksityisten palveluiden heikkoudesta ei varmaankaan ole suhteessa kuntaliitokseen, vaan ihmisten muuttuneisiin elintottumuksiin ja oman auton käyttöön. (TYKL/aud/970.)

Kuntaliitosta suunniteltaessa keskitytään keskustelemaan rakenteellisista ja toiminnallisista uudistuksista, joiden taustalla on muun muassa taloudellisten ongelmien ratkaiseminen (mm. Puustinen 1998: 139; TYKL/aud/964; TYKL/aud/970). Muun muassa kunnallisten palveluiden uudelleenorganisointien vaikutukset paikalliselle tasolle voivat jäädä huomiotta tai niiden merkitystä esimerkiksi paikalliselle elinvoimaisuudelle ja arjelle ei osata havaita etukäteen. Vastakohtana Merimaskulle toimii Rymättylän keskusta, jossa yksityiset palvelut pitävät kirkonkylän elinvoimaisena vielä kuntaliitoksen jälkeen,

huolimatta siitä, että hallinto on keskittynyt kantakaupunkiin. (Mm. TYKL/aud/964, TYKL/aud/970.)

Kuntaliitos toimiikin keinona etsiä vastauksia ihmisen omassa elinympäristössä kohtaamiin muutoksiin. Vaikka henkilökohtainen kokemus kuntaliitoksen vaikutuksesta entisen kuntakeskuksen autioitumiseen kyseenalaistetaan, nousee informanttien kokemuksissa esille se kuinka kuntaliitos herättää epäilyksiä ja avoimia kysymyksiä, joihin etsitään vastauksia havaittujen muutosten kautta. Vastaavanlaisen näkökulman nostaa esille etnologi Leena Hangasmaa (2003) omassa maatalouden muutosta tarkastelevassa väitöstutkimuksessaan. Hangasmaa tuo esille sen, miten EU:n mukanaan tuomat muutokset konkretisoituivat vasta tilanteen tasoituttua ja muutosten löytäessä paikkansa osana arkea. (Hangasmaa 2003: 137–138.)

Ajatus kuntaliitoksen vaikutuksesta yksityisten palveluiden toimintaan nousee esille myös kokemuksissa liitosalueiden julkisesta liikenteestä. Monet informanteista tuovat esille sen, miten Naantalın kaupungin olisi edesautettava liitosalueiden julkisen paikallisliikenteen toimintaa. Vähäiset matkustajamäärät ovat pakottaneet liikennöitsijöitä vähentämään linja-autovuorojaan, joka vaikuttaa etenkin niiden henkilöiden arkeen, joilla ei ole omaa autoa. Monet liittävätkin julkisen liikenteen vuorojen vähenemisen kuntaliitoksen mukanaan tuomaan suuruuteen ja siihen, että suuressa kunnassa ei pystytä huolehtimaan samalla tavoin reuna-alueiden asioista. (Mm. TYKL/aud/960, TYKL/aud/963, TYKL/aud/969.) Kriittisimmin julkisen liikenteen ongelmia pohtivat henkilöt, jotka ovat muuttaneet kaupungista maaseudulle ja saaristoalueille (mm. TYKL/aud/963, TYKL/aud/969).

Eräs pitkään maaseudulla asunut henkilö korostaa kuitenkin sitä, miten julkinen liikenne on yksityisten liikennöitsijöiden varassa ja pieni kunta ei suoraan voi vaikuttaa siihen miten linja-autot maaseudulla liikennöivät. Suuremmalla kuntayksiköllä sen sijaan voi olla mahdollisuuksia ottaa kantaa liikennöitsijöiden tekemiin päätöksiin ja edesauttaa liikenneyhteyksien säilymistä. Henkilö tuo esille myös sen, että kuntaliitoksen myötä aikaisemmin vain Kanta-Naantalın alueella toiminut vanhuksille suunnattu palvelulinja on laajentunut myös liitoskuntien alueille. Palvelulinjan tarkoituksena on mahdollistaa autottomien vanhusten ja väestön erityisryhmien itsenäinen asioiminen muun muassa kantakaupungin tai oman paikalliskeskuksen palveluissa.

Et ehkä nyt kun me ollaan Naantalissa ni jos liikennöitsijä lopettaa jonkun vuoron ni meidän on piäni mahdollisuus et Naantali kompensoi sitä jotenki, et ne [Naantalın kaupunki] psytyy sitä omaa palvelubussi sitä laajentamaan ja varmaan

on vähän laajentanut. -- Et ku jos me [Merimasku] oltais yksinäinen kunta ja jos täältä lähtis kaikki bussivuarot, niin kun nyt suunnitteen on lähteny, ni oisko Merimaskul ollu varaa tällaseen palvelubussiverkostoon. Ja esimerkiks nyt kun Velkua saatiin tähän samaan, ni nyt sit siältäkin tulee jotain bussivaroja ja palvelubusseja jota ei oo koskaan, niin kun tualta ilmansuunnalta, ei oo tullu sitten 70-luvun jälkeen mitään [linja-auto vuoroa]. (TYKL/aud/970.)

Kunnan reuna-alueiden julkisen liikenteen kritisointi ja siihen liittyvien ongelmien liittäminen kuntaliitokseen toimii hyvänä esimerkkinä siitä, miten pinta-alaltaan suuren kunnan nähdään kykenevän pitämään huonosti kiinni reuna-alueidensa palveluista. Henkilöt tuovat esille sen, miten suuremmissa kuntayksiköissä kuntakeskus on tärkein ja reuna-alueita tuetaan kulloistenkin resurssien mukaan. Vaikka kuntaliitoksen myötä Naantalin saaristoalueille on pystytty muodostamaan palvelulinjaverkko, ei se näytä riittävän kuntalaisille. Kuntaliitokseen liitetäänkin selvästi ajatus suuruuden mukanaan tuomasta paremmasta. Suurin osa ei osaa ajatella sitä, mitä olisi tapahtunut jos oma kunta olisikin pysynyt itsenäisenä.

Julkisen liikenteen ongelmia on kiinnostava pohtia saaristossa pitkään asuneiden ja toisaalta sinne vastikään muuttaneiden eriävistä näkökulmista. Esimerkiksi saaristoon syntyneelle tai siellä pitkään asuneelle huonot liikenneyhteydet ja niistä johtuva oman auton käyttäminen näyttävät eräänlaisena kulttuurisena itsestäänselvytenä, jota perustellaan muun muassa ympäristön asettamien tekijöiden kautta. Alueelle muuttanut taas vai tulkita julkisen liikenteen heikkoutta esimerkiksi yleisen yhteiskunnallisen keskustelun kautta ja samalla kokea että liikenneyhteyksien puolesta puhumisesta ei ainakaan koidu mitään pahaa. Ehn ja Löfgren ovat nostaneet esille sen, miten kulttuurin sisällä olevien erilaisten merkitysrakenteiden taustalla on ihmisen kokemus erilaisten kulttuuristen piirteiden merkityksellisyydestä. (mm. Ehn & Löfgren 2000: 34–35, 38). Toiselle saariston hankalat liikenneyhteydet näyttävät itsestäänselvytenä, kun toinen alueelle muuttanut peilaa nykyistä elämäänsä saaristossa aikaisempaan kaupungissa hyvien liikenneyhteyksien keskellä vietettyyn elämään. Näin ollen esimerkiksi kuntaliitoksen mukanaan herättämä omaan elinalueeseen liittyvä tietoisuuden lisääntyminen tai erilaisten ilmiöiden peilaaminen on suhteessa henkilön omiin taustoihin ja kokemuksiin, sekä siihen mistä näkökulmasta henkilö esille nostamia asioita peilaa.

6.2 Naantalin positiivisuus

Kuntaliitoskeskustelua leimaa usein vahva negatiivisuus. Esimerkkinä tästä toimii Ylen Suora linja -verkkosivustolla käytävä keskustelu kuntaliitoksista, jossa keskusteluun osallistuneiden mielestä ei nähdä juuri mitään positiivista. (Suora linja 2013.) Omassa tutkimusaineistossani liitoksiin negatiivisesti suhtautuvien henkilöiden kokemukset eivät ole kuitenkaan täysin mustavalkoisia, vaan liitoksen voidaan nähdä tuovan mukanaan myös positiivisia vaikutuksia. Esimerkiksi kuntaliitoksen voidaan nähdä vaikuttavan positiivisesti liitosalueiden maineeseen ja kiinnostavuuteen. Tällöin esille nousee muun muassa maaseutu- ja saaristoalueiden elinvoimaisuudelle tärkeä ympärivuotinen asutus, jonka nähdään olevan kesämökkiasutusta tärkeämpää, muun muassa verotulojen ja palveluita käyttävien lapsiperheiden takia.

*Onks tää kuntaliitos sun miälest madaltanu kynnystä muuttaa tänne Rymättylään?
Et tuleeks täst vetovoimasempi asuinalue?*

Mää uskon et on. Joo, kos kyl joillekki ihmisille se kaupunki sana ni se on aika hyvä. Ja kuitenkin saa melkei nyt, kuule tänne voi jo rakentaa kaupunkiin kesämökin, joka on talviasunto, ni merenrannal. (TYKL/aud/961.)

Rymättylässä asuva informantti tuo esille sen, miten saaristokunnassa on totuttu kaupungeista tuleviin kesämökkiläisiin. Kesäksi maalle tuleminen on edustanut monille loman alkamista ja kaupunkiympäristön vaihtamista maaseudun rauhaan. Kesämökkikunnan palveluilta ei olla odotettu samaa tasoa kuin vakituksessa asuinpaikassa kaupungissa. Maaseutumainen saaristoympäristö on saatettu nähdä kaupunkilaisen silmissä takapajuisena ja kehittymättömänä, samalla pienen kunnan resurssit huolehtia kuntalaisistaan on ulkopaikkakuntalaisen silmissä saatettu kyseenalaistaa. Toisaalta pienuus voi herättää myös positiivisia tunteita, joita helposti romantisoidaan. (Ks. Väisänen 2008: 217–219).⁴⁸

Ajatukseen Naantalin positiivisesta ulkoisesta imagosta löytyy vahvistusta myös erään velkualaisen yrittäjän kokemuksissa. Ennen kuntaliitosta henkilö ei halunnut mainita mainoksissaan yrityksensä toimipaikkaa, sillä hänen mielestään Velkua näyttäytyy

⁴⁸ Sivakan ja Rasimäen kylien monitieteisessä tutkimushankkeessa on tarkasteltu muun muassa sitä, miten kylistä lähtöisin olevat henkilöt saapuvat entisille kotipaikkakunnilleen viettämään lomaa. Esimerkiksi Marjaana Räisänen kirjoittamassa artikkelissa *Paluu juurille – Sivakka ja Rasimäki lomalaisten kohtaupaikkoina* (2008) lomalaisten suhdetta entiseen kotipaikkaansa yhteisöllisyyden, suvun, elinympäristön, arjen sekä ihmisten välisten suhteiden näkökulmasta. Artikkelin yhtenä näkökulmana on se, miten lomanviettoympäristön asettamat ehdot ja rajoitteet hyväksytään lomanvieron puitteissa, eräänlaisena vastakohtana kaupungissa vietetylle urbaanille arjelle. (Väisänen 2008: 208–224.)

ulkopaikkakuntalaisen silmissä takapajuisena saaristona, joka olisi kyseenalaistanut hänen ammattitaitonsa ja vähentänyt yrityksen kiinnostavuutta kaupunkilaisten silmissä⁴⁹. Kuntaliitoksen myötä yrittäjän esille tuoma Velkuan alueeseen liittyvä negatiivisuus ja etäisyys on vaihtunut Naantalın kaupungin mukanaan tuomaan lämpimään ja positiiviseen mielikuvaan, joka jo itsessään toimii positiivisena tekijänä. Henkilön kokemus Naantalın positiivisuudesta liitettyinä yritystoimintaan ja yrityksen mainontaan on kiinnostavaa, sillä kaikissa muissa asioissa henkilö mainitsee vastustavansa kuntaliitosta. (TYKL/aud/963.)

Oman elinympäristön omalaatuisuus ja siihen liittyvä pienuuden leimallisuus näyttäytyvätkin henkilön kokemuksissa tiedostettuna asiana, joiden esittäminen väärässä kontekstissa nähdään ongelmallisena. Velkuan pienuuden tarkasteleminen yksittäisen yrittäjän näkökulmasta tuokin kuntaliitoksen tarkasteluun uuden näkökulman, sillä muissa kokemuksissa pienuus näyttäytyy kollektiivisena kokemuksena oman elinalueen omaleimaisuudesta. Ilman yhteisön tukea pienuudesta muodostuu rasite, jota halutaan peitellä.

Suuremman kuntakoon mukanaan tuomat resurssit nousevat esille erään rymättyläläisen kokemuksissa. Henkilö nostaa esille kuntaliitoksen vaikutuksen yleiseen siisteyteen sekä viheralueiden ja kukkaistutusten hoitoon.

Se on parantunu kyllä et kukkaistutukset on tullu kirkonkylään, Naantalın toimesta et se on parantunu. -- Toi nurmikoitten leikkuu, joissakin paikoissa, esimerkiks tiän teitten varsilla on parantunu. (TYKL/aud/964.)

Yleisellä tasolla henkilö suhtautuu epäilevästi kuntaliitokseen. Kukkaistutukset ja tienvarsien hoidon hän näkee kuitenkin positiivisena muutoksena. Esille nouseekin se, että kyseisenlaiset verrattain pienet muutokset ovat helposti havaittavia liitoksen mukanaan tuomia muutoksia kuntalaisen arkipäivässä. Siisteyteen ja viihtyvyyteen liittyvien visuaalisten muutosten havaitseminen on helppoa sekä yksiselitteistä ja niiden vaikutuksen voi havaita heti, toisin kuin esimerkiksi palveluihin tai päätöksentekoon liittyvät muutokset. Henkilö tuo esille sen, miten Naantalissa, vahvan matkailuimagon omaavassa kaupungissa, ymmärretään yleisten alueiden siisteyteen ja viihtyvyyteen liittyvät tekijät. Ajatus liittyy myös kaupungin suurempiin resursseihin, jollaisia pienellä maalaiskunnalla ei ollut

⁴⁹ Sivulla 8–9 ja 62–63 olen kirjoittanut siitä, miten Velkuan kaltainen saaristo voidaan nähdään joidenkin kokemuksissa perifeerisenä ympäristönä. Toisaalta kuntalaisten kokemuksissa nousee esille myös se, miten saaristoon ja siellä elettyyn elämään liitetään romantisoitu kuva. Saaristolaisia kuvataan sitkeiksi, mutta samalla kummeksutaan sitä, miksi joku muuttaisi saaristoon esimerkiksi hankalien liikenneyhteyksien taakse.

käytettävissä. (TYKL/aud/964.) Resurssikysymykset nousevat esille myös Velkualla, jossa asukkaille on pystytty järjestämään erilaisia ryhmäliikuntavuoroja sekä muutamia muita vapaa-ajan aktiviteetteja (TYKL/aud/963).

Edellä oleville kuntaliitokseen liitettäville positiivisille kokemuksille yhdistävänä tekijänä on se, miten informantit arkailivat tai mieltivät pitkään ennen niiden tuomista esiin. Kysyessäni haastateltavilta liitoksen mukanaan tuomista positiivisista vaikutuksista nousi esille, että juuri kukaan ei osannut suoraan vastata kysymykseeni. Positiiviset näkökulmat nousivatkin esille muiden asioiden kautta, ikään kuin sivulauseessa. Kyseinen ilmiö on mielestäni kiinnostava ja sitä voikin lähestyä Billy Ehnin ja Orvar Löfgrenin (2000) esille tuoman näkökulman kautta. Heidän mukaansa kulttuuri pitää sisällään yleisesti ja kollektiivisesti hyväksytyjä ja tiedostettuja tekijöitä, joiden merkityksellisyys perustuu esimerkiksi niin sanotun valtakulttuurin määrittelemään kuvaan. Tällä tarkoitetaan sitä, miten tietyt kulttuuriset piirteet ja niihin liittyvä tulkinnat välittyvät ihmisen vuorovaikutteisen toiminnan kautta ihmiseltä toiselle, ilman että niitä esimerkiksi kyseenalaistettaisiin. (mm. Ehn & Löfgren 2000: 34–38).

Toisaalta edellä mainitsemani ilmiö liittyy kulttuuriseen valtaan ja kontrollointiin, jota esimerkiksi Ehn ja Löfgren ovat perustelleet erilaisten instituutioiden ja ihmisten välisen hierarkian kautta. Näkökulmaa voikin lähestyä tarkastelemalla sitä, miten niin sanotun valtakulttuurin alla piilee erilaisia eri tilanteisiin, sosiaalisiin ryhmiin tai ihmisten suhteisiin liittyviä valtakulttuurista eroavia piirteitä tai erilaisiin kulttuurisiin symboleihin kiteytyviä merkityksiä. (Ehn & Löfgren 2000: 75–76, 79–80.) Naantalın saaristokaupungin kohdalla etenkin liitosalueella asuvien kuntalaisten positiivisten kokemusten vähyys näyttäytyykin mielestäni kiinnostavana ilmiönä, sillä etenkin haastattelutilanteessa positiiviset näkökulmat muodostivat muuten verrattain negatiivisista tai jokseenkin neutraaleista kokemuksista poikkeavan kokonaisuuden. Esille nouseekin kysymys siitä, hukkuvatko kuntaliitokseen liittyvät positiiviset vaikutukset kiivaana käyvän negatiivisen keskustelun alle? Voiko esimerkiksi olla, että positiivisia kokemuksia ei haluta tuoda esille, koska ne poikkeavat valtakulttuurin mielipiteestä?

6.3 Muotoaan muuttanut pienuus

Pienen asukasluvun tuomat taloudelliset haasteet sekä toisaalta saaristoympäristöstä johtuneet hajanaisen yhdyskuntarakenteen tuomat tekijät oli velkualaisten keskuudessa tiedostettu jo pitkään ennen kun kuntaliitoksesta Naantalın kanssa alettiin keskustella. Velkuan pienuus ei ole vain kuntalaisten itsensä keksimä asia vaan esimerkiksi vuonna 1998 ilmestyneessä *Kaupungin imago* -teoksessa Velkuan tunnusmaisimmaksi piirteeksi määritellään kunnan pienuus (Virtanen 1998: 167). Minimiin purettu kunnallinen hallinto ja palveluntuotannon siirtäminen yhdistyspohjaiselle Palvelukeskus Kummelille oli 1990-luvun alussa toteutettu strateginen valinta, jonka seurauksena kunnan ja kuntalaisen välinen toiminta oli pystytty rakentamaan mahdollisimman yksinkertaiselle pohjalle. (Ks. s. 16–17.)

Yhtenä pienuuden tunnusmerkkinä ovat haastateltavat pitäneet Palvelukeskus Kummelia, joka toimiessa vuoden 2012 loppuun asti yhdistyspohjaisena edusti pienen saaristolasiyhteisön konkreettista ja näkyvää esimerkkiä siitä, mitä pienuus on synnyttänyt⁵⁰. Palvelukeskuksen toiminnan siirryttyä Naantalın kaupungille vuoden 2013 alusta on Teersalossa kiinteän tieyhteyden päässä sijaitseva Kummeli menettänyt merkityksensä velkualaisten yhteisenä asiana, ainakin joidenkin informanttien kokemuksissa. Pienuuden symboliksi on muutamien haasteltavien kokemuksissa noussut Palvan saarella toimiva kyläkoulu, jonka nähdään toimivan alueen väestöä yhdistävänä tekijänä⁵¹ (mm. TYKL/aud/965, TYKL/aud/975). Eräs informanteista tuo myös esille sen, miten Velkuan paikallinen keskus on palvelukeskuksen yhdistyspohjan purkamisen myötä siirtynyt takaisin lossimatkan päässä olevaan Palvaan, jossa sijaitsevat kirkko ja koulu (TYKL/aud/965).

Kuntalaisten kokemusten mukaan kuntaliitoksen myötä Velkuan alue on menettänyt siihen aikaisemmin liitetyn pienuusarvon. Eräs haastateltavista toi esille sen, että jos he olisivat muuttopäätöstä Velkualle suunnitelleensa tienneet edessä olevasta kuntaliitoksesta olisivat he Velkuan sijaan muuttaneet Merimaskuun. (TYKL/aud/965.)

⁵⁰ Esko Ovaska on tutkiessaan pienten varsinaissuomalaisien kuntien terveyspalveluita tuonut esille Velkuan Kummelin toiminnan ja sosiaalisen pääoman käsitteen analysoidessaan Velkuan kunnan toimintaa (Ovaska 2001).

⁵¹ Kyläkoulujen on nähty olevan merkittävässä osassa paikallisen identiteetin ylläpitäjinä, joka ilmenee muun muassa paikallisessa yhteenkuuluvuuden tunteessa ja alueen etujen ajamisessa. Koulun voidaankin nähdä organisaationa edustavan yhteiskunnallista instituutiota alueilla, jotka muuten olisivat etäällä esimerkiksi päätöksenteosta. (Hämynen 2008: 93–98.)

Mitä niin ku se pianuus on?

No ku sitä aspektii ei oo enää. Sitä et on lähellä se se viranomanen tai se mitä mä sanoin, byrokratia on niin ku välissä. Enää ei oo niin ku semmosta, et soitetaan puhelimella. Ei tietenkään, sitä pianuuttahan ei enää ole. On vaan syrjäseutu. Eli pianuus on muuttunu nyt sellaseks niin ku satelliittikohteeks. -- Ollaan outoi ku asutaan täällä. Oltiin outoi varmana jo silloin ku oltiin velkualaisia. Mut nyt ollaan niin ku sellasii outoi niin ku Naantalis... Ehkä jopa tuntuu itestä, et ollaan vähän riippasii. (TYKL/aud/965.)

Pienuuden menettämisestä puhuvat myös paikkakunnalle muuttaneet kaksi haastateltavaa, jotka toteavat etteivät aikaisemmin edes osanneet ottaa vakavasti keskustelua kuntaliitoksesta. Heidän kokemustensa mukaan lähes velattomassa Velkuan kunnassa asiat hoituiivat ja toimivat yhteistyöllä sekä naapuriavulla. Arkipäivän asioihin liittyvät tavallisen kuntalaisen ongelmat ratkaistiin tavalla tai toisella. Toisaalta kunnan pienuus ja rajalliset resurssit olivat myös opettaneet siihen, että Velkualla asuva ei voi vaatia yhteiskunnalta mitä tahansa, vaan on hyväksyttävä pienuuden mukanaan tuomat realiteetit. Kuntaliitoksen vastustamiseen herättiin vasta kun liitos oli jo ovella. Kuntalaisten silmissä hyvin toimineen kunnan mahdollisuuksia selvittää tulevaisuudessa ei osattu tai haluttu tiedostaa. (TYKL/aud/963.)

Etnologi Orvar Löfgren on pohtinut artikkelissaan *Människan i landskapet – landskapet i människan* (1981) sitä miten ihmisen elinympäristö vaikuttaa siihen, miten ihminen osana ympäristöönsä toimii sekä miten hän sitä ymmärtää ja tulkitsee. Kulttuuri, ympäristö ja yhteisö vaikuttavat ihmisen toimintaan ja ajatteluun. Ympäristö voi asettaa ihmisen arjen toiminnalle tiettyjä ehtoja joiden kautta hänen on toimittava. Toisin sanoen esimerkiksi luonnonympäristö voi vaikuttaa siihen, miten ihminen itseään ja yhteisöään osana kulttuuriaan ja yhteiskuntaa määrittää. Tarkastelemalla ihmisen toimintaa osana ympäristöönsä voidaankin ymmärtää sitä, miten ympäristö ihmiseen vaikuttaa. (Löfgren 1981: 237–238.) Velkuan kohdalla itsenäiseen kuntaan nivoutunut pienuusarvo näyttäytyykin toisaalta luonnonympäristön ja toisaalta pienen paikallisyhteisön yhdessä muovaamana tapana määrittää ihmisen arkea osana kehittyvää ja jatkuvassa muutoksessa olevaa yhteiskuntaa. Oman kotikunnan lakkauttamisen myötä ovat aikaisemmin paikallisuuden kollektiiviselle ja subjektiiviselle määrittelylle tunnusomaiset symbolit joutuneet uudelleen tarkastelun kohteeksi.

Liitoksen myötä velkualaiset ovat joutuneet totuttelemaan suurempaan kuntaorganisaatioon, mutta samalla on menetetty myös aikaisemmin pienuuden ympärille nivoutunut huomio- ja media-arvo. Hyvänä esimerkkinä pienuuden merkityksestä

kunnalle toimii se, miten aikaisemmin Velkua pääsi toistuvasti uutisotsikoihin esimerkiksi vaalien alla pienen äänimäärän ansiosta. Tarpeen vaatiessa velkualaiset osasivat myös käyttää pienuuttaan hyödyksi, sillä media oli kiinnostunut pientä saaristoyhteisöä kohdanneista ongelmista. Kuntaliitoksen jälkeen valtakunnallisten medioiden osoittama kiinnostus Velkuaa kohtaan on hävinnyt kuntalaisten näkökulmasta, sillä nykyisin Velkua on kaupunginosa muiden Naantalın kaupunginosien joukossa, eikä alueella ole enää pienen väestöpohjan mukanaan tuomaa huomioarvoa.

Muista sillon kun mekin tultiin, ni ensimmäisen vuaden aikana mejänki poika oli kaks kertaa televisiossa ja kerran radiossa. Elikkä sillon sit taas, ni esimerkiks YLE lähetti tänne useesti TV-auton taikka radioauton haastattelemaan ku se oli jotenki hauskaa ku tääl oli tämmönen piäni yhteisö ja Suomen piäni suamenkiäinen kunta. Sen [kuntaliitoksen] jälkeen oo kyl yhtään ainutta näkyne missään ku se tota kuntaliitos tuli. -- Se [Velkua] on vaan tosiaan piäni osa isompaa kokonaisuutta ni se ei ehk kiinnosta samal tapaa ja ei tiätysti tämän alueen uutisia ni myäskään ole sil samal tapaa nois joissain paikallisissa lehdissä ja muissa. Et sit tääl on kuitenkin aika aktiivisi ihmissiä, jotka ni ne kyl saa sit noita kirjoituksia noihin noihin niin ku Naantalın lehtiin ja muihin. (TYKL/aud/975.)

Haastateltavan kokemuksissa menetetty pienuus on vaihtunut paikallisesta erityispiirteestä ongelmaksi, jonka vuoksi paikallisten aktiivisten henkilöiden on toistuvasti puhuttava oman elinalueensa puolesta. Yhtenä osana Naantalın kaupunkia nykyisin oleva Velkua näyttää informantin kokemuksissa hukkuvan suuremman kokonaisuuden alle sekä kunnallisessa hallinnossa kuin myös mediassa. Eräiden informanttien mukaan Velkuan pienuus ja saaristoympäristö hukkuvat Naantalın kaupungin vahvan medianäkyvyyden alle. Presidentin kesäasunto, Muumimaalima, Naantalın kylpylä ja Musiikkijuhlat pääsevät luonnollisesti helpommin esiin sekä paikallisessa että valtakunnallisessa mediassa, kuin esimerkiksi velkualaisten lossiliikenne tai muut alueen arkeen liittyvät tekijät. Samalla tavalla haastateltavat suhtautuvat Naantalın markkinoinnissaan käyttämään saaristokaupunki-imagoon, ironisesti tuoden esille sen että saaristo pääsee esille tuotteistettuna, saaristolaisten arkipäivän jäädessä valtakunnallisessa näkyvyydessä takalalle. (Mm. TYKL/aud/963.)

Vaikka pienuus sen aikaisemmassa merkityksessä on Velkualta informanttien kokemusten perusteella hävinnyt, katsotaan alueen tulevaisuutta edelleen vahvasti pienuuden kautta. Osa haastateltavista pitää paikallista pienuutta ylläpitävänä tekijänä saaristokoulua, jonka säilyminen nykyisenlaisena ja elinvoimaisena nähdään alueen elinehtona. Samoin pienuutta ylläpitävänä tekijänä nähdään myös saaristoympäristö, joka osaltaan vaikuttaa siihen, että alueen asukasluku tulevaisuudessa tuskin tulee nousemaan. (TYKL/aud/965,

TYKL/aud/975.) Alueen pienuus etenkin fyysisinä ja tilastollisina tekijöinä on edelleen läsnä, mutta niihin liittyvät merkitykset ovat muuttuneet.

Eräät haastateltavista tuovat esille myös sen, miten Velkua sai pienuutensa ja maatieteellisten ominaisuuksiensa ansiosta tahtonsa läpi monissa ylempien elinten neuvotteluissa, sillä kunnan pienuus herätti lähinnä hilpeyttä valtionhallinnossa (TYKL/aud/970, TYKL/aud/975). Henkilöiden kokemuksissa pienuus ei muodostu ainoastaan pienestä väestöpohjasta, vaan se on yhteydessä syrjäiseen sijaintiin, saaristoympäristön asettamiin rajoituksiin. Vaikka pienuuteen ja saaristoympäristöön liitetty huomioarvo onkin monilta osin kuntaliitoksen myötä menetetty, toimivat Velkualla asuvan perheenäidin kokemukset hyvänä esimerkkinä alueen omaleimaisesta maineesta osana nykyistä kaupunkia. Kokemusta pienuuden menettämisestä pyritäänkin paikkaamaan suuruuden mukaan tuomilla tekijöillä ja pienuus onkin saanut uusia tulkintoja ja ilmentymiä osana kuntalaisen arkipäivän elämää. Muutoksen myötä omaa suhdetta omaan elinympäristöön määritetäänkin uudelleen.

Tätä voi käyttää vähän hyädyks lasten kans terveyseskukes ja ehkä vähän itsensäkki kans, koska se [Velkua] on jotenki niin kaukan, kamalan kaukan [naurahtaa]. Kaikki järjestyy, saa helpommin lääkärii, pääsee siit vähän niin ku siitä aikojen välistä, koska asuu tällä näin kaukana ja on kerta kerran tänne vaivautunu tulemaan! -- Oi te ootte siält asti, mun täytyy saada teidät johonki väliin! Annetaan mehua ja kahvia ja koittaka nyt kestää! [nauraa] Hyvä hyvä, se on mun miälest vaan hyvä. Kaikki kortit pitää mun miälest käyttää hyväks. (TYKL/aud/965.)

Edellä olevan syntyperäisen velkualaisen kokemus asioinnista Naantalin kaupungin terveyseskukesassa liittyy läheisesti siihen, miten Velkualla on totuttu toimimaan. Ympäristön ja ihmisen välinen suhde näkyikin edelleen kuntalaisen arjessa, vaikka itsenäinen kotikunta onkin jo lakkautettu. Omien asioiden ajaminen ja oman elinalueen erityislaatuisuuden esilletuominen näyttäytyy myös kahden muun velkualaisen kokemuksissa (TYKL/aud/968, TYKL/aud/975). Kuntalaiset ovatkin oppineet kääntämään paikallisyhteisön olemassaoloa uhanneen pienuuden voimavaraksi ja resurssiksi, jonka avulla selviydytään suurempien rinnalla. Samalla pienuudelle etsitäänkin uusia käyttötarkoituksia ja sitä pyritään määrittämään uudelleen, alueen erityislaatuuteen vedoten.

Kansatieteilijä Matti Räsänen (1985) on pohtinut muutoksen ja jatkuvuuden keskinäistä suhdetta tarkastellessaan Kaskisten kaupungin muutosta talouden ja teollisuuden rakennemuutoksen seurauksena. Räsänen tuo esille, miten esimerkiksi kaupunkiin liittyvät

erilaiset pysyvyyden ja institutionaalisuuden ilmentymät toimivat jatkuvuutta luovina tekijöinä. Rakenteellisten muutosten seurauksena ihmisten merkityksellisiksi kokemat tekijät ja symbolit toimivat jatkuvuuden luojina ja auttavat ihmisiä sopeutumaan muutokseen. (Räsänen 1985: 377–378.) Vaikka Räsänen väite liittyikin läheisesti kaupunkitutkimukseen, tarjoaa kyseinen näkökulma hyvän keinon tarkastella sitä, miten Velkualla paikallisen väestön kokemus oman elinympäristön erityislaatuudesta ja yhteisön selviytymisestä alati kehittyvässä yhteiskunnassa toimii kuntaliitoksen mukanaan tuoma muutosta tukevana tekijänä. Paikallisten erityispiirteiden tiedostaminen sekä niistä kiinnipitäminen ja sovittaminen uusiin olosuhteisiin toimii esimerkkinä siitä, miten ihminen peilaamalla nykyisyyttä menneeseen, luo samalla jatkuvuutta. Ymmärtämällä elinympäristönsä luonteen ja esimerkiksi siihen läheisesti liittyvän paikallisen historian, ihminen tukee omaa paikkaansa osana kehittyvää yhteiskuntaa. Velkuan kohdalla menneisyys toimiikin nykyisyyden tukipilarina.

6.4 Suuren kunnan suuremmat resurssit

Pienissä kunnissa palvelut voivat olla hyvinkin kohdennettuja ja kuntalaisten tarpeet huomioon ottavia, mutta toisaalta niiden rasitteena saattavat olla tasa-arvo- ja saatavuusongelmat. Toisaalta esille on myös noussut palveluiden vaihtelevaan laatuun liittyvät tekijät. Pienissä kuntayksiköissä ongelmia aiheutuu myös sosiaalisesta kontrollista eli toisin sanoen anonymiteetin puuttumisesta. (Ovaska 2003: 173.)

Lasten kanssa työskentelevä henkilö tuo esille sen, miten kuntaliitoksen mukanaan tuoma suurempi kuntakoko on vaikuttanut positiivisesti kunnan eri toimialojen resursseihin. Etenkin liitoskuntien alueilla kunnallista palvelutasoa on harmonisoitu kantakaupungin palveluiden kanssa. Esimerkiksi henkilö nostaa päiväkotij- ja peruskoulupalvelut. Suuremmassa yksikössä kuntalaisia kyetään auttamaan monipuolisemmin, jos perheen lapsi kuuluu esimerkiksi johonkin erityisryhmään tai jos perhe tarvitsee sosiaalipalveluiden tukea. Samalla tavoin resursseiltaan suuremmassa yksikössä kuntalaisten elämässään kohtaamiin ongelmiin ja tilanteisiin voidaan puuttua oikeudenmukaisemmin ja ammattitaitoisemmin kuin pienissä kunnissa. Esimerkiksi henkilö nostaa koulupsykologipalvelut, jotka henkilön mukaan ovat parantuneet sitten itsenäisen Merimaskun. (TYKL/aud/970.)

Toisaalta suuruuden vastakohtana on kuitenkin palveluiden kasvottomuus (TYKL/aud/968, TYKL/aud/975). Henkilökohtaisten kontaktien ohella haastatteluissa nousee esille kunnan vastuu paikallisyhteisön erilaisista jäsenistä sekä kunnan ja kuntalaisen välisen suhteen muuttuminen kasvaneen kuntakoon myötä. Merimaskun alueella asuva henkilö tuo esille ajatuksen siitä, miten Naantali on organisaationa huomattavasti suurempi kuin lakkautettujen kuntien. Pelkästään eri hallintokuntien suuri työntekijämäärä voi pahimmillaan vaikuttaa siihen, että yksittäistä kuntalaista koskettava asia voi kaupungin hallinnossa hukkua yhdeksi asiaksi muiden joukkoon. Etenkin silloin kun kyseessä on henkilö, joka ei aktiivisesti kykene huolehtimaan omista asioistaan, saattaa suuri organisaatio näyttäytyä negatiivisena ja jopa pelottavana asiana.

Nii tarkoitat jotain tämmösiä erityisryhmiä, jotain sosiaali...

Nii jotain tai vaan et on vanha tai sillain -- Ku täällä oli se sosiaalisihiteeri ni hän tiäsi sit aina kun joku naapuri vinkkas et hei siäl ei oo näkyny valoo ja et ku tiädettiin, et ku jostain kulmalta. -- Kauppa-auto tuli tähän pihalle kaks kertaa viikossa yhdes vaiheessa [1980-luvulla], ni heti silloin ku se kauppa-autokin loppu ni kyl tääl silloinki sit jo miätittiin sitä ja kannettiin hualta niistä vanhuksista. -- Naantalın kokosessakin kaupungissakin ni tämmönen häipyis vaan jonnekkin et tääl ne tiädettiin, et se oli [poistettu henkilö nimi] ja se oli se ja tämä ja toi jotka tarvis sitä. (TYKL/aud/970.)

Kyseistä kokemusta suuremman kunnan mukanaan tuomasta anonymiteetistä ja toisaalta palveluiden kasvottomuudesta on kiinnostava peilata siihen, miten suomalaisen maaseutuyhteiskunnan muuttuminen on vaikuttanut ihmisten välisiin suhteisiin. Toisen maailmansodan jälkeisen maatalouden rakennemuutosten ja kaupungistumisen seurauksena on agraariyhteisöihin liitetyn kollektiivinen huolehtiminen sekä siihen kuulunut sosiaalinen tuki ja kontrollointi aikaisemmassa merkityksessään hävinnyt (mm. Ovaska 2001: 67). Edellä esittämäni merimaskulaisen henkilön esille nostamat huolenaiheet liittyen erityistä tukea tarvitseviin kuntalaisiin kuvaavat hyvin sitä, miten maaseudulla aikaisemmin on hänen kokemustensa mukaan totuttu toiminaan⁵², peilaten sitä samalla omaan kokemukseensa Merimaskun kunnan kehittymisestä. Muuttaessa kuntaan 1970-luvulla naapurit ja yhteisön jäsenet tutkivat toinen toisiaan osana jokapäiväistä arkea tiiviimmin kuin nykyään. (TYKL/aud/970.)

Henkilön kokemuksista nouseekin esille se, miten hänen mielestään 1970–80-luvuilla kehittynyt kunnallinen sosiaalihuolto sovitettiin vastaamaan paikallisia tarpeita (ks. s. 8–9).

⁵² Ihminen tulkitsee havaitsemiaan asioita erilaisten kulttuuriinsa kuuluvien ja vuorovaikutuksen kautta opittujen kulttuuristen normiensa kautta (Ehn & Löfgren 2000: 69, 74–75).

Kuntaliitoksen mukanaan tuoma suurempi kuntayksikkö herättääkin informantin pohtimaan ihmisten arvomaailmaa ja toisista huolehtimista. Hyvänä esimerkkinä toimii se, miten henkilön puhuessa naapureistaan hän tuo esille, että naapurin ei tarvitse asua muutaman sadan metrin päässä. Naapuriuden määritelmään riittää informantin mielestä se, että henkilö tunnetaan jollakin tasolla ja että naapuria kohtaan osoitetaan jonkinasteista kollektiivista huolenpitoa. (TYKL/aud/970.) Kyse onkin kuulumisesta osaksi paikallista yhteisöä (esim. Blehr 2000: 4–6). Pohtiessaan kuntaliitoksen mukanaan tuomia muutoksia, informantti tuokin esille, että esimerkiksi Merimaskun kokoisen kunnan toiminnassa kunta ja kuntalaiset tekivät eräänlaista yhteistyötä kantamalla kollektiivista vastuuta huolenpitoa tarvinneista kuntalaisista. Vuoden 2009 liitoksen jälkeen ovat kunnan ja kuntalaisten väliset suhteet muuttaneet informantin näkökulmasta muotoaan. Suuressa kuntayksikössä heikon kuntalaisen asema saattaa heikentyä, sillä pienemmässä yksikössä ihmisten väliset suhteet saattavat olla keskeisemmällä sijalla kuin suuressa organisaatiossa. (TYKL/aud/970.) (Ks. s. 9–10.)

Minna Heini (2012) nostaa esille yhteiskuntapolitiikan pro gradu -tutkielmassaan sen, miten kunnan ja kuntalaisen välisen luottamussuhteen rakentuminen on pitkä prosessi. Kunnan ja kuntalaisten välistä suhdetta voi lähestyä muun muassa luottamuksen, lojaalisuuden, uskollisuuden ja velvollisuudentunteen näkökulmasta. Esille nousevat epäilykset liittyvätkin siihen, miten kuntalainen peilaa nykyisyyttä kuntaliitoksen jälkeiseen aikaan. (Heini 2012: 66–67, 72.) Omassa tutkimusaineistossani luottamusta ja sen puutetta lähestytään suuruuden herättämien kysymysten kautta. Hyvänä esimerkkinä toimivat velkualaisten kokemukset. Vaikka Velkualla suhtautuminen kuntaliitokseen on verrattain kriittistä tuovat monet esille sen, miten liitos Naantalin kanssa tuo alueelle myös taloudellista varmuutta (mm. TYKL/aud/965, TYKL/aud/975). Esille nousee kuitenkin myös kysymys siitä, mahdetaanko paikallisia palveluita ylläpitää enää tulevaisuudessa.

Onks se kouluntoiminta muuttunu jotenki?

No on se nyt varmaan menny viä parempaan suuntaan. Siitä ku mä olin siälä ni siä [ollessaan lapsi] oli kaks opettajaa siä oli oikeesti kaks opettajaa, ei mitään avustajia. Nythän siä on avustajia. Ku se menee se järjestelmä noin monimutkaseks ni kyl mä niin ku ymmärrän et ne kustannukset nousee piänes yksikös niin isoks, siihen ku siä oli ne kaks opettajaa ja keittäjä osa-aikanen keittä, ni se on pienempi kustannus ku ka ko et siä on opettajat plus aineopettajat ja kaikennäkösest avustajat häärii siällä, ni kylhän se maksaa paljon enemmän. (TYKL/aud/965.)

Velkuan koulun kohdalla kohentuneet resurssikysymykset nousevat esille Velkualla asuvien lapsiperheiden kokemuksissa. Vaikka koulun opetus on monipuolistunut ja

käyttöön on saatu lisää resursseja, pohtii eräs Velkuan alueella asuva sitä, miten pienen kouluyksikön toimintakustannukset ovat jatkuvasti kasvaneet muun muassa uusien opettajien ja avustajien myötä. Esille nouseekin ajatus siitä, että kouluopetuksen tason vetäminen samalle linjalle kaupungin muiden koulujen kanssa saattaa lopulta yleisen taloustilanteen kiristyessä käydä myös koulun kohtaloksi, kun yksikkökohtaiset kustannukset käyvät tarpeeksi suuriksi. (Mm. TYKL/aud/965.)

Vaikka Velkualla kuntaliitos on vaikuttanut positiivisesti koulun toimintaan, on suuruus tuonut mukanaan myös jotakin negatiivista. Aikaisemmin koulussa oppilaille tarjottiin pitkälti paikallisista raaka-aineista valmistettua ruokaa, mutta nykyisin ruoka tulee keskuskeittiöstä ja raaka-aineet on kilpailutettu kaupungin ostosopimusten mukaisesti suurilta valtakunnallisilta tukkureilta (mm. TYKL/aud/965). Paikallisten raaka-aineiden käytön vähentämisen nostaa esille myös Kanta-Naantalissa asuva informantti, jonka kokemuksissa kuntaliitoksissa tavoiteltava suuruus näyttäytyy tämän aikakauden trendinä ja hän pohtiikin sitä, miten tulevaisuudessa saatetaan palata takaisin pienempiin toimintayksiköihin. Merimaskussa töissä ollut kantakaupunkilainen pohtii merimaskulaisten kokemuksia kuntaliitoksesta.

Ne saattaa ne perunat lähtee siitä viäreiselt pellolt ja sit ne viädään jonnekki Keski-Suameen ja ne pestään ja kuaritaan ja sit ne kulkee jostakin ja tulee takasin siihen viäreisel koulu. Just ku sitä ruakaa kuljetellaan taksil edestakas, ni mä en voi ymmärtää et mikä säästö siitä tulee -- Mut mä toivon, et joku huamaa et ei siin oo mitään järkee ja palaudutaan taksin omaan koulu tai päiväkodin keittäjiin. (TYKL/aud/971.)

Kantakaupungissa asuva informantti tuo esille epäilyksensä kuntaliitoksen mukanaan tuomista hyödyistä ja haitoista pohtien sitä, miten suurempi kuntakoko saattaa vaikeuttaa yksinkertaisten asioiden hoitamista. Tehdyn kuntaliitoksen henkilö näkee kuitenkin luontevana ja tuo esille, että hän ei ole kokenut kuntaliitoksen muuttaneen mitään. Informantti peilaa liitoksen järkevyyttä omakohtaisiin kokemuksiinsa muistelemalla omia kouluaikojaan. Käydessään koulua 1980-luvulla Merimasku ja Rymättylä ikään kuin kuuluivat Naantaliin, koska osa Naantalin yläasteen oppilaista tuli nykyisten liitoskuntien alueilta. Henkilö näkeekin Rymättylän ja Merimaskun tavallaan kuuluneen aikaisemminkin osaksi Naantalia. Kuntien väliseen yhteistyöhön osallistumaton Velkua taas näyttäytyy kantanaantalilaisen kokemuksissa etäisenä ja vieraana. (TYKL/aud/971.)

Kantakaupungissa asuvat informantit tuovat esille, että heidän tietojensa mukaan saaristoalueiden kunnalliset palvelut ovat liitoksen myötä parantuneet sekä

monipuolistuneet. Kantanaantalilaisten silmissä liitos nähdäänkin luonnollisena kehityksenä ja pienten saaristokuntien kyky toimia itsenäisinä nähdään vieraana ja kysymyksiä herättävänä. (TYKL/aud/962, TYKL/aud/966, TYKL/aud/971).

Mä luulen et niil on paljon parantunu kaikki palvelut. Mun mielest niil on palvelut lisääntynyt. -- Niil on nyt enemmän käytös kaikkee ja sitten mä oon ymmärtäny et nää kaikki liikuntapaikat ja nää kaikki huoltosysteemit ni toimii ehkä paremmin, ku se on jotenki semmost, et mä uskon et siit on pelkkää hyätyy vaan ja jos nyt menis sinne Merimaskuun kyselemään ni varmaan ei kettään enää kriiseile mitenkään. (TYKL/aud/971.)

Liitoskuntien asukkaiden kokemukset ovat kuitenkin jokseenkin erilaisia kantanaantalilaisten esille nostamiin näkökulmiin verrattuna. Kuntaliitosta suunniteltaessa kuntien väliseen liitossopimukseen kirjattiin kohta, jonka mukaan kuntien organisaatioita yhdistettäessä ja toimintaa uudelleen organisoitaessa sovelletaan eri kuntien hyväksi havaittuja toimintamalleja yhdistetyn kaupungin toiminnassa (Naantalın kaupunki 2007b).

Tämmöset kaikki yheistyäkuviot, jotka oli pitkään ollu näissä kunnissa, niin ku siinä yritettiin, silloin aikanaan [kuntaliitosta suunniteltaessa] selitettiin, että otetaan hyvät käytännöt ympäröivistä kunnista, mut kyl se näin käytännös on ollu et Naantalın mallin mukkaa on menty melkei et joka paikas. (TYKL/aud/964.)

Edellä olevan Naantalın kaupungilla töissä olevan rymättyläläisen henkilön kokemuksen mukaan 14 000 asukkaan kaupunkina Naantali oli organisaationa huomattavasti erilainen kuin siihen liitetyt saaristokunnat. Kaupunki näyttäytyykin rymättyläläisen näkökulmasta valmiilta ja joustamattomalta organisaatiolta, johon liitoskuntien viidentuhannen asukkaan vaatimat hallinto- ja palvelurakenteet pystyttiin sulauttamaan ilman suurempia muutoksia. Vaikka haastateltava tuokin esille harmistuksena siitä, että liitoksessa on menty suurimman ehdoilla, tuo hän myös esille sen että toimivien toimintamallien repiminen auki olisi ollut osin turhaa. Esille nouseekin ennemminkin harmistus täyttämättä jääneisiin lupauksiin. (TYKL/aud/964.) Toisaalta jotkut pohtivat myös sitä, miten kuntaliitoksen seurauksena liitosalueiden kehittäminen kuntalaisten kokemusten perusteella on unohdettu. Esimerkiksi Velkualla Naantalın kaupungin oli tarkoitus peruskorjata Kummelin palvelukeskus, mutta lupaukset ovat rahatilanteen takia jääneet toistaiseksi täyttämättä. (Mm. TYKL/aud/963.)⁵³

⁵³ Hanne Annika Ylitalon Jyväskylän, Säynätsalon ja Korpilahden kuntaliitoksia tarkastelevassa yhteiskuntapolitiikan pro gradu -tutkielmassa nousee esille, miten valtion jakamat yhdistymisavustukset eli niin sanotut porkkanarahat vaikuttavat suoraan kuntien yhdistymishalukkuuteen. Avustussummien kasvu kunta- ja palvelurakennemuutoksen myötä näkyy suoraan liitospäätösten teossa ja liitosprosessien nopeutumisessa. Esimerkiksi Jyväskylän ja

Suurempi kuntayksikkö on tuonut mukanaan myös konkreettisia liitosalueella asuvan kuntalaisen arjessa havaittavia ongelmia ja haasteita, jotka liitetään kuntaliitoksen mukanaan tuomaan suurempaan kuntayksikköön.

Kyl siit pikkuse, just nää tämmöset ongelmat on ollu, kun esimerkiks kiinteistökanta tuli niin isoks, et on Naantalin pakko niit yrittää myydä, et ei pysty pitämään kunnos. -- Jokasel kunnal oli jos jonkin näköst pikkuvajaa ja puljuu, ni ne on ollu vähän hankalii -- [Rymättylässä] on koulu, ihan hyvin toimiva, liikuntapalvelut... paitsi et niitten taso on laskenu ihan selkeesti et se, iltakäyttövuoroja kyllä koululla on, mut koulun kunto on laskenu, et siäl on homeongelmii tai kosteusongelmii, ei voi sanoo home ku ei tiädetä, mut et siäl on selvästi kiinteistön kans vähän hankaluuksii ja sitte ne urheilukentän ja pururadan kunnossapito ni nää ei pelaa niin hyvin ku Rymättylän aikana. Et se on varmaan siitäki osuutta, et eihän Naantalin nyt kannata kaikkia ylläpitää joka paikassa mis ennen oli. (TYKL/aud/964.)

Rymättylässä asuva informantti tuo kuitenkin esille sen, että vaikka ylimääräisen rakennuskannan myynti onkin monilta osin perusteltua, näyttää henkilön mukaan siltä että Naantalin kaupunki ei huolehdi etenkin reuna-alueiden kiinteistöistä yhtä hyvin kuin kantakaupungissa. Pienissä kunnissa kiinteistönhoitoon on panostettu eri tavalla kuin suuremmissa kuntayksiköissä. Esille nouseekin se, miten suuremmissa kuntayksiköissä tiedostetaan myös rakennuskannan kunnosta huolehtiminen, mutta suuremmissa kunnissa kiinteistönhuolto saattaa olla kasvotonta. Haastateltava tuo kokemuksissaan esille sen, miten rakennusten kunnostustarpeista ilmoittaminen on yhä enemmän siirtynyt rakennusten käyttäjien vastuulle, joka edellyttää asioimista kaupungin kiinteistöhuollon kanssa. Aikaisemmin kiinteistöhuollosta vastanneella henkilöllä oli etenkin pienissä kunnissa tuttujen ihmisten kautta syntyvä sosiaalinen paine kantaa vastuuta tekemästään työstä, rakennusten huollosta ja korjaamisesta. (TYKL/aud/964.) (Ks. s. 9–10.) Saman näkökulman tuo esille myös toinen haastateltava.

Joo siäl on sit pomoo pomon perääs -- Se on tosi paljon huonompi homma. Ja just liikunta kaikki nää kaikki hoitamine ni ei tänne tuu Rymättylä urheilukenttä se on ihan retuperäl et. Ja pyydetty, ei mitään sit soitetaan sille ja sille ja pisteteään sähköpostia. Nurmikko siä o -- ni sen ne hoitaa sen nurmikonleikkuun, mut kenttä ja jotain pyydetään ni ei mitään tapahdu. Koko vuas, ei oo mitään pariin vuateen enää mitään tapahtunu. En mä oo enää viittiny pyytääkään antaa olla et.

Kuka sen aikasemmin hoiti sitte?

Säynätsalon liitoksessa porkkanarahojen avulla tehtiin Jyväskylään liittyneen Säynätsalon alueelle laajamittainen investointisuunnitelma. (Ylitalo 2008: 61, 79.) Omassa tutkimusaineistossani informantit eivät nosta esille porkkanarahojen merkitystä vuoden 2009 kuntaliitokselle. Velkualla informantit tuovat ennemminkin esille sen, miten kuntaliitoksen myötä Velkuan alueen kehittäminen on loppunut. Naantalin uskotaan keskittävän kaikki voimavaransa kantakaupungin vanhankaupungin kehittämiseen. (Mm. TYKL/aud/963, TYKL/aud/965.)

Se oli se ne paikalliset, ketä täällä oli ne kunnal töis, tällaset yleismiehet. Ni se oli just, mä soitin tälle liikunta vapaa-aikasihteerille, ni kyl se oli saman tien se soitti niil ja ne meni tekemään. (TYKL/aud/960.)

Velkuan alueella asuva pariskunta nostaa esille, miten asiat ovat kuntaliitoksen myötä mutkistuneet. Aikaisemmin kunnan työmiehenä toimineelle henkilölle soitettiin ja kerrottiin esimerkiksi rikkoutuneesta kaapista. Nykyisin asiasta pitää ilmoittaa asioista vastaavalle virkamiehelle, joka delegoi asian eteenpäin. Pariskunnan kokemuksissa asioiden nykytilaan suhtautuminen näyttäytyy osin ironisena kuvauksena Naantalın kaupungin toimintaa kohtaan, jota käytetään hyödyksi oman lakkautetun kotikunnan paremmuutta perusteltaessa.

No nyt tääl on sitte öö, esimerkiks koulussa ni tarvittiin jotaki kuivauskaappei, semmosii kuivaustelineitä, ni et siä oli keittiös jotain piäntä remonttii ni. Aikaisemmin ni joku Raimo olis sen tunnis laittanu kuntoon ne. Ja täält tuli auto Naantalın kaupungista ja siäl oli kaks miästä, just et sitte, jotka kanto ne telineet sinne ja siin meni neljä viis tuntii ja siinä koko ajan heijän palkkas juaksi ja opettaja tirskuu tirskuu viässä ja kokki ku katto sitä touhua [nauraa]. Et se siis niin ku valtava se byrokrania se. (TYKL/aud/963.)

Edellä oleva esimerkki toimii hyvänä esimerkkinä siitä, miten kuntaliitoksen muuttamat toimintatavat saattavat herättää kummeksuntaa ja uusia toimintatapoja ei tahdota ymmärtää. Aikaisemmin sama asia olisi hoidettu nopeasti ja tehokkaasti omin avuin. Nykyisyyden vertaaminen menneeseen voidaankin nähdä uhatuksi koetun oman paikallisidentiteetin ja oman kotikunnan hyötyjen puolustamisena (esim. Heini 2012: 72). Kuntaliitoksen mukanaan tuomat kysymyksiä herättävät muutokset tarjoavatkin tilaisuuden arvostella uuden kuntaorganisaation toimintaa, sillä kunnan ja kuntalaisen välinen luottamussuhde etsii edelleen paikkaansa. (Ks. s. 92.)

Pienuus ja suuruus näyttäytyvät etenkin liitosalueilla asuvien informanttien kokemuksissa ristiriitaisena parina. Löytyy niitä, jotka muistelevat haikeudella oman kunnan menetettyä pienuutta, sekä niitä jotka suhtautuvat kuntaliitokseen realistisesti ja tuovat esille että oma kotikunta oli jo liian pieni hoitamaan kunnille asetettuja tehtäviä. (mm. TYKL/aud/963, TYKL/aud/965, TYKL/aud/968, TYKL/aud/970). Liitosalueiden tarkastelu nostaa esille näkökulmia siitä, miten kunnan ja kuntalaisen välinen luottamus on etenkin pienessä kunnassa rakentunut läheiseen ja suoraan vuorovaikutukseen kuntalaisen, päättäjien ja kunnan työntekijöiden kesken (mm. TYKL/aud/960, TYKL/aud/961, TYKL/aud/968). Luottamuksen rakentaminen uutta kuntaorganisaatiota kohtaan näyttäytyykin prosessina, jossa kuntalaiset peilaavat arkeaan uutta kuntaa kohtaan muuttuneiden toimintatapojen ja sosiaalisten suhteiden kautta. Vaikka suuremman kunnan voidaan nähdä vaikuttavan

positiivisesti esimerkiksi kunnalliseen palveluntuotantoon, nousee esille se miten suuruuden mukanaan tuomat lieveilmiöt aiheuttavat hämmennystä pieneen ja tavallista kuntalaista lähellä olleeseen kuntaan tottuneiden kuntalaisten keskuudessa.

7 UUSIA TOIMINTAMALLEJA

Tässä työni viimeisessä käsittelyosiossa nostan esille kuntaliitoksen mukanaan tuomia muutoksia, joita kuntalaiset ovat omasta arjestaan nostaneet esille. Kokonaisuuden taustalla ovat muun muassa teemat valta ja hierarkia, professionaalinen ja kotikutoinen, byrokraattinen ja yksinkertainen, pieni ja suuri, yksilö ja yhteisö sekä lähellä ja kaukana. Edellä olevien teemojen kautta pyrin lähestymään sitä, miten kuntaliitoksen mukanaan tuomat uudet käytänteet ja näkökulmat näkyvät kuntalaisten kokemuksissa ja miten ne ovat suhteessa informanttien omaan arkipäivän kontekstiin (esim. Ehn & Löfgren 2000: 104).

7.1 Kuntaliitos puhdistaa hallintoa ja päätöksentekoa

Olisko Velkua sun miälestä pärjänny itsenäisenä?

Ei tällä väestöpohjalla. Joo ei tällä porukalla. -- Se oli pelkkää tappelu tällä näin, se oli ihan ihme touhua mun miälestä, mut nyt ku ollaan tääl isossa, ni ne häviää ne kiusantekijät, niil ei oo enää mitää niin suurta roolia siis hankaloittamassa kaikkii mahdollisia asioita. (TYKL/aud/965.)

Negatiiviset mielipiteet tai kokemukset kaupungin hallinnosta ja päätöksenteosta liittyvät vahvasti niiden henkilöiden kokemuksiin, joiden siteet omaan elinalueeseensa olivat pitkät. Kantakaupungissa asuva henkilö tuo esille mielipiteensä siitä, että Naantalın kaupungin hallinto ja päätöksenteko eivät ole kovinkaan tunnettuja avoimuudestaan ja henkilö rinnastaakin Naantalın Turkuun. Haastattelutilanteessa henkilö antaa ymmärtää, että ei ole kaikilta osin tyytyväinen tapaan jolla kaupunki on häntä kohdellut. Kaupungin toiminnasta tiedottaminen on rajallista ja osa tiedosta jää tulematta päivänvaloon. (TYKL/aud/962.)

Mut et tiatua löytyy jos sitä tarvii?

Kyllä sitä löytyy, mutta tiättyyn rajaan asti. -- Jos jotain asiaa haluaa paremmin selvittää, ni se vaatii kyllä sitten vähän vaivaa. Esimerkiks nämä Naantalın kaupungin nettisivut ei ole kaikkein helpoimmat käyttää. Siällä on kyllä paljon tavaraa, mutta sitä on hankala siältä löytää.

Aivan aivan. Eli semmosia, vähän semmosia käytännön asioita. -- Koeks sä kuitenkin, että kaupunki pyrkii tiadottaman toiminnastaan?

No tiättyyn rajaan asti joo, että paljon on tiätysti varmaan sellasta josta ei niin miälällä tiedoteta, mutta... (TYKL/aud/962.)

Kanta-Naantalissa asuvan syntyperäisen henkilön suhtautuminen henkilökohtaisten kontaktien käyttämiseen, esimerkiksi omien asioiden hoidossa, on hyvin kielteinen.

Henkilö toteaa, ettei hän tunne henkilökohtaisella tasolla paikallisia päättäjiä tai virkamiehiä vaan pyrkii hoitamaan asiansa kunnan kanssa aina virallista kautta.

Muutenkin suhtaudun tämmöseen niin ku hyväveli -toimintaan ni hyvin kriittisesti. Mielummin yritän hoitaa asiaini niin sanotusti muuten ku keittiön kautta, vaikka oon kyllä huomannut että monta kertaa se keittiön oven kautta kulkeminen on tuloksettaampaa. Periaatteessa vastustan sellasta toimintaa. (TYKL/aud/962.)

Kanta-Naantalissa asuva henkilö tuo esille sen, että hänen mielestään Naantalin tapaisessa pitkän historian omaavassa kaupungissa on luonnostaan erilaisia kuppikuntia ja hyvä veli -verkostoja. Henkilö ei kuitenkaan usko, että Kanta-Naantalin asema olisi korostunut liitosalueisiin nähden, vaan kaikkia alueita kohdellaan ainakin periaatteessa tasa-arvoisina. (TYKL/aud/966.) Parhaimmillaan kuntaliitos uudistaa ja selkiyttää yhteisiä pelisääntöjä sekä ihmisten välisiä suhteita. (TYKL/aud/962, TYKL/aud/966, TYKL/aud/973.)

Mut jollain tapaa mä näen, et tällanen kuntaliitostuminen ja tällanen tua jollain tavalla sellasta tuareutta ja vähän semmosta uudistumista. Mikä koskaa ei oo pahitteeks. Ehkä semmonen kehittää sitten myös Naantalia tämmöseen tereveeseen suuntaan, ettei se jää niin kun kököttämään omassa erinomaisuudessaan. Mun miälestä tämmönen on niin ku ihan luonnollista ja toivottavaa kehitystä ja toivottavasti se lisää sitten myös tällasta ää päätöksenteon avoimuutta ja kansalaiskeskustelua ja semmosta. (TYKL/aud/962.)

Vaikka kuntaliitoksen on etenkin saaristoalueella nähty heikentäneen ainakin jollakin tasolla paikallisten mahdollisuuksia saada äänensä kuuluville Naantalin kaupunginvaltuustossa, nousee haastateltavien kokemuksissa esille myös ajatus siitä, miten paikallisten valtasuhteiden murtuminen ja sekoittuminen on vaikuttanut positiivisesti sekä poliittiseen että virkateitse tapahtuvaan päätöksentekoon. Pienillä paikkakunnilla, joilla sosiaaliset verkostot saattavat olla hyvinkin tiheitä ja monimutkaisia, voidaan ihmisten välisistä suhteista havaita se miten tietynlainen paikallaan pysyvyys synnyttää ahdasmielisyyttä, joka voi kääntyä paikallisyhteisöä itseään vastaan (Blehr 2000: 6; Ovaska 2003: 29–30).

Velkualla asuvat henkilöt tuovat esille sen, miten Velkuan kunnan aikana paikallisten väliset riidat olivat arkipäivää. Pienessä kuntayhteisössä valta oli keskittynyt muutamille henkilöille, joiden huonot keskinäiset suhteet vaikuttivat kunnan toimintaan. Keskinäiset ristiriidat näkyvät ennen kaikkea maankäyttöpolitiikassa, sillä Velkualla maanomistus on keskittynyt muutamille kantatiloille. (TYKL/aud/963.) Oman itsenäisen kunnan menettämisestä huolimatta on kuntaliitos tuonut mukanaan ainakin kaikille yhtenäiset pelisäännöt. Huolimatta vahvasta tunnesiteestään entistä kotikuntaansa kohtaan, tuo

henkilö esille katkerat kokemuksensa siitä, miten häntä kunnan puolesta on aikoinaan kohdeltu (TYKL/aud/968).

Nii ehkä täs [kuntaliitoksessa] voi olla jotain niin ku siin miälessä parannusta. Ku ehkä kuitenkin, ku tääl tämmöset kaikki nää rakennuslupa ja tämmöset asiat ni katottiin vähän läpi sormien ja vähän pärstäkertoimen mukkaan. Et sää saat rakentaa, sää et. Et nii, ehkä tämmöses nyt kuitenkin mää uskoisin et olis tullu vähän... -- Säännöt on kaikille samat. (TYKL/aud/968.)

Vaikka suurempi kuntaorganisaatio ja kaikille kuntalaisille tasavertaiset lähtökohdat ovat osaltaan vaikuttaneet paikallisten riitojen laantumiseen, nousee esille myös aikaisemmin esille tuomani ajatus siitä, miten uusi kuntaorganisaatio saatetaan kokea kysymyksiä herättävänä. Kuntaliitoksen myötä muuttuvat valtasuhteet saattavat pakottaa kuntalaisia arvioimaan omaa asemaansa uudelleen. Sari Puustinen (1998) on tuonut esille miten kuntien päätöksentekoon vaikuttavat muun muassa paikalliset perinteet, jotka voivat ilmentyä esimerkiksi paikallisen ”eliitin” tavassa käyttää valtaa. Erilaisista taustatekijöistä johtuen voi kunnan toimintaan liittyä tekijöitä, jotka ovat yleisen moraalien tai lain näkökulmasta kyseenalaisia. (Puustinen 1998: 147.)

Kuntaliitoksen mukanaan tuoma paikallisten valtasuhteiden murtuminen nostaakin esille ajatuksen siitä, miten aikaisemmin valtaa käyttäneet voivat joutua luopumaan asemastaan osana yhteisöään. Olipa kyse sitten täysin laillisesta tai moraalisesti kyseenalaiselta näyttävältä vallankäytöltä, saattaa kuntaliitos vaikuttaa kuntalaisten välisten suhteiden muuttumiseen. Tällöin vanhojen erimielisyyksien hautaaminen ja uuden kuntaorganisaation kyseenalaistaminen voikin toimia keinona rakentaa uutta asemaa osana paikallisyhteisöä. Esimerkkinä tästä toimii erään velkualaisen esille nostama kokemus siitä, miten itsenäisen kunnan aikaan valtaa käyttänyt henkilö tuli Naantalien kuntaliitoksen astuttua voimaan pyytämään anteeksi negatiiviseksi koettua käytöstään (TYKL/aud/963).

7.2 Kokemuksia eriarvoisuudesta

Hanne Annika Ylitalo on yhteiskuntapolitiikan pro gradu -tutkielmassaan pohtinut sitä, miten suuren ja pienen kunnan välisen kuntaliitoksen yhteydessä liitosalueiden väliin voi muodostua ”hierarkkinen tai paternaalinen” suhde. Tällä Ylitalo tarkoittaa sitä, miten lakkautetun pikkukunnan asukkaat voivat kokea liitoksen seurauksena jäljelle jääneen suuremman ja voimakkaamman kunnan olevan lakkautetun kunnan yläpuolella. Paternaalisuuden ilmentymänä voi esimerkiksi pitää kunnan virkamiesten liitosaluetta

kohtaan esittämiä rauhoittelevia ja tulevaisuuteen uskoa luovia kommentteja, jotka voidaan kuntalaisten näkökulmasta tulkita isällisiksi. Paternaalisuuden Ylitalo liittää muun muassa kuntaliitoksen liitosalueille mukanaan tuomiin uusiin toimintatapoihin ja niiden sovittamiseen paikalliseen ympäristöön. Hierarkkisuuden taustalla taas voi olla esimerkiksi liitoskuntien kokoeroista johtuva vastakkainasettelu. Yhtenä eriarvoisuuden synnyttäjänä voidaan pitää muun muassa sitä, jos liitosprosessin suunnittelua ei toteuteta tasavertaisesti liitoskuntien virkamiesten ja päättäjien kesken. (Ylitalo 2008: 62, 68, 81, 86.)

Naantalın saaristokaupungin tapauksessa kuntalaisten kokemus alueiden välisestä eriarvoisuudesta liittyy etupäässä muihin kuin kuntien lakisääteisiin palveluihin. Kokemuksissa eivät niinkään nouse esille Kanta-Naantalissa työskentelevien virkamiesten kannustavat kommentit, vaan huomio kiinnittyy muuttuneisiin toimintatapoihin. Osaltaan kyseinen ilmiö voi johtua siitä, että informantini ovat haastattelutilanteissa nostaneet esille hyvin vähän Naantalın kaupungin virkamiesten ja kuntalaisten välistä kanssakäymistä tai vastakkainasettelua. Kuntalaisten kokemukset eriarvoisuudesta johtuvat muun muassa siitä, että Naantalın kantakaupungissa on jo ennen kuntaliitosta ollut palveluita ja toimintoja, joihin pienempien kuntien resurssit eivät ole riittäneet. Kyse onkin ennemminkin suuremman kuntaorganisaation mukanaan tuomasta pyrkimyksestä kuntalaisten tasavertaiseen ja puolueettomaan palvelemiseen. Yhtenä esimerkkinä toimii Naantalın kaupungin kulttuuritoiminta.

Jättääks Kanta-Naantali missään asiassa tai missään määrin näit muita alueita varjoonsa?

No kyl kai jonkun verran jättää. Et ehkä se näkyy siinä et, just nää kulttuuritilaisuudet, siin on moni nähny nää, että jos ajatellaan että Naantalın kaupunki tukee Naantalın musiikkijuhlia ihan valtavilla summilla ja tietenki niillä on sponsoreitaki, mut sit taas tää muu kulttuuripuali, ni se tahtoo keskittyä sitte Kristoffersaliin [Kanta-Naantalissa oleva kulttuuritila]. Se on ainoa kulttuuritila mis on suurempi näyttämö, siin on monta käyttäjää, et tota siit on pikku kilpailu et kuka sinne pääsee. (TYKL/aud/964.)

Rymättylässä asuva henkilö tuo esille sen, miten liitosalueiden toimijoiden pitäisi kyetä saavuttamaan helpommin kantakaupungin tarjoamat kulttuuritilat. Hänen mielestään Naantalın jakamat kulttuuriavustukset eivät jakaannu tasaisesti liitoskuntien alueelle, vaan Naantalın kulttuuritoiminnan perinteet dominoivat esimerkiksi kaupungin kulttuuriavustusten jaossa. Aikaisemmin esimerkiksi yhdistykset saivat helpommin kunnalta rahaa. Kuntaliitoksen jälkeen rahaa pitää anoa virallisilla hakulomakkeilla ja rahoista on kilpailemassa suurempi joukko rahan tarvitsijoita. Informantti tuokin esille sen,

että kuntaliitoksen jälkeen paikalliset ovat joutuneet perustamaan yhdistyksiä, jotta voisivat saada rahaa paikalliseen kolmannen sektorin toimintaan.

Liitoskunnissa asuvien kuntalaisten kokemuksissa Naantalin mukanaan tuoma suuruus näkyikin selvästi yhdistystoimintaan osallistuvien arjessa. Byrokratian lisääntyminen koetaan vieraaksi ja lähtökohtaisesti negatiiviseksi.

Jos mä pyysin jotain tarvikkeita ni se homma hoitus. Ni nyt haetaan jostai jonku kautta ja rahaa ei oo missää. Nii kaikki on, se oli yks juttu rahat tuli siält sitte kunnan tililt sillai. (TYKL/aud/960.)

Naantalin kaupunki pyrkii kohtelemaan koko liitosaluetta tasavertaisesti yhtenäisten ohjeiden ja toimintatapojen kautta. Yhtenäiset suuremman yksikön mukanaan tuomat toimintatavat näyttävätkin osin negatiivisina sellaisissa toimintamuodoissa, jotka perustuvat pitkälti kuntalaisten vapaaehtoisuuteen. Yhteisöllisyyttä ja pakallisuutta tukevassa vapaaehtoisessa yhdistys- ja kulttuuritoiminnassa kunnalta toivottaisiin enemmän joustavuutta (TYKL/aud/963, TYKL/aud/964, TYKL/aud/965). Muutamat nostavat esille sen, miten lisääntynyt byrokratia on paikoitellen vähentänyt mielenkiintoa osallistua yhteisten asioiden hoitamiseen, koska läpi kaupungin samalle viivalle vedetyt toimintamallit ovat pakottaneet luopumaan aikaisemmista käytänteistä. (mm. TYKL/aud/963, TYKL/aud/960). Kaupungin sisäinen eriarvoisuus näyttävätkin kaksijakoisena asiana. Toisaalta toimintatapojen yhtenäistäminen asettaa kuntalaiset samalla viivalle keskenään, mutta samalla muutos voi aiheuttaa tyytymättömyyttä ja kokemuksia eriarvoisuudesta, jota perustellaan oman itsenäisen kotikunnan totutuilla toimintatavoilla.

Yhteenliitettyjen alueiden käsitteleminen yhtenä suurena kokonaisuutena nousee esille myös puhuttaessa Naantalin kaupungin käyttämästä saaristokaupunki-imagosta.

Et kun Naantali mainostaa itseään saaristokaupunkina, ni mä toivoisin että siinä kävis viällä enemmän [ilmi]... Et Rymättylän annettais olla Rymättylä. Et meitäkin niin kun markkinoitais edelleen. Et kun Rymättylälläkin on hirveen pitkä historia ja vahvat perinteet ja näin, et miks Naantali ei vois jotenki omassa markkinoinnissaan niin nostaa esille myös sitä, että Naantalin sisällä on upeita paikkoja -- et Naantalis on se vanhakaupunki niin ku tällai sen markkinoinnin ja tällasen kannalta ja siällä on se rikas historia ja sit on tää upea saaristoluanto. Vaik meilläkin on tosi hiano kulttuuriperinne ja muuta tällast täällä. --

Nii et ne muut alueet niputetaan vaan yhteen?

Nii et tääl on sitten vaan tätä saaristoluantoo. Et ei puhuta kauheesti markkinoinnissa enää niin Rymättylästä ja Merimaskusta ja Velkuasta. (TYKL/aud/969)

Presidentin kesäasunnosta Kultarannasta, Muumimaailmasta ja useista kulttuuritapahtumistaan tunnetun Naantalin kaupungin vahva maine kesä- ja matkailukaupunkina näyttää monien liitosalueilla asuvien mielestä peittävän alleen saaristokuntien oman paikalliskulttuurin ja siihen läheisesti liittyvän matkailupotentiaalin. Vaikka saaristoluonto nouseekin keskeiseen asemaan kaikkien informanttien kokemuksissa, pohtivat jotkut, eikö saaristokuntien kulttuuritarjonta kelpaa matkailustaan ja korkeakulttuuristaan tunnetulle keskiaikaiselle luostarikaupungille. Eräs informanteista tuo kuitenkin esille, että Naantalin kantakaupungin näkyminen valtakunnan medioissa on tärkeää, koska kuntaliitoksen jälkeen matkailijoiden Naantaliin jättämät rahat hyödyttävät myös saaristokuntien asukkaita (TYKL/aud/961).

Toisaalta kantakaupungin alueella asuvat informantit tuntevat saaristoalueet juuri kaupungin tiedotuksen esille nostamista kulttuuritapahtumista ja monet mainitsevat myös sen, miten kaupungin kulttuuritoiminta ja kuntalaisille tarjottavat kulttuuritapahtumat ovat levittäytyneet eri puolille laajentunutta kaupunkia. Informanttien kokemusten mukaan kyse onkin Naantalin kaupungin ulkopuolisesta näkyvyydestä, eli ulkoisesta imagoista, jolla tarkoitetaan niitä piirteitä, joista ulkopaikkakuntalaiset tarkastelun kohteena olevan kaupungin tuntevat (ks. s. 50). Kaupungin vetämässä markkinoinnissa korostuvat helposti lähestyttävät kokonaisuudet, joista liitoskuntien saaristoluonto muodostaa helposti ymmärrettävän ja kiinnostavan kokonaisuuden. Toisaalta esimerkiksi Rymättylän tapauksessa alueen jokakeväinen huomioarvo valtakunnan mediassa on verrattain näkyvä, kun televisiokamerat saapuvat seuraamaan uuden satokauden ensimmäisten perunoiden istutusta Rymättylän pelloille (mm. TYKL/aud/960, TYKL/aud/969). Liitoskuntien kohdalla oman pienuuden häviäminen kaupungin markkinointitoiminnassa näyttäytyy eräänlaisena pettymyksenä, joka mahdollisesti liittyy kuntaliitosta suunniteltaessa syntyneeseen ajatukseen siitä, miten kuntaliitoksen myötä myös liitoskunnat pääsevät nauttimaan Naantalin vahvasta imagosta ja matkailun vetovoimaisuudesta.

Kulttuuriin kuuluvien symbolien ja erilaisten ilmiöiden keskinäistä hierarkkisuutta ja dynamiikkaa tarkastelemalla voi ymmärtää sitä, miten tietyt kulttuuriset ilmiöt voivat korostua ja toisaalta jättää samalla jotakin alleen. Lisäksi kulttuurisilla piirteillä voidaan nähdä olevan vahva leimallisuus esimerkiksi jollekin yhteisölle tai alueelle. (Ehn & Löfgren 2000: 86–87, 93–94.) Naantalin saaristokaupungin tapauksessa Kanta-Naantali edustaa, kuntalaisten esille nostamien asioiden valossa, kulttuurisilta piirteiltään monipuolisempaa kokonaisuutta kuin Rymättylä, Merimasku ja Velkua. Tällä tarkoitan

luvussa 4. ”Erilaiset liitoskunnat” esittelemiäni yhteenliitettyjen kuntien keskinäistä erilaisuutta. Esimerkiksi Kanta-Naantalista on nostettavissa esille useita kaupungin historiasta kertovia symboleita, jotka liittävät paikan identiteettiin. Kuntalaisten tuodessa esille kokemuksiaan markkinointiin liittyvästä eriarvoisuudesta, nousee esille se, miten liitoskuntien paikallisuuteen liitettävät symbolit jäävät Kanta-Naantalin vahvan imagon alle. Liitoskuntien liittyttyä Naantaliin ovat lakkautetut kunnat liittyneet esimerkiksi kaupungin nimen kautta Naantalin leimalliseen imagoon.

Maantieteilijä Kaj Zimmerbauer on määritellyt imagon muodostuvan tietoisesti valittujen symbolien kautta, joiden tarkoituksena on toimia jonkin aiheen tai asian välittämisen apuvälineenä (Zimmerbauer 2008: 24). Naantalin tapauksessa kaupungin imago on rakennettu matkailuun ja historialliseen painolastiin tukeutuvaksi jo paljon ennen kuntaliitosta. Liitoskunnat eivät olekaan tasa-arvoisessa asemassa keskenään, vaan Kanta-Naantalin historia ja maine kesäkaupunkina pitävät sisällään vahvempia symboleja ja merkityksiä kuin saaristoalueet. Pienemmässä yksikössä paikalliset symbolit ja kulttuuriset merkitykset pääsevät helpommin esille kuin suuremmissa kuntayksiköissä. Toisaalta jos jokin kulttuurinen piirre on riittävän vahva ja muista erottuva, kuten Rymättylän varhaisperunat, kykenee se erityislaatuisuutensa vuoksi nousemaan vahvempien symbolien rinnalle.

7.3 Professionaalinen vai kotikutoinen?

Teemapari professionaalinen ja kotikutoinen nousee esille tutkimusalueeni pienintä liitoskuntaa Velkuaa koskevassa tutkimusaineistossa. Velkuan kohdalla kuntalaisten kokemusten tarkastelu kyseisen teemaparin kautta liittyy läheisesti informanttien esille tuomiin tapausesimerkkeihin sekä heidän ajatuksiinsa siitä, millainen itsenäinen Velkuan kunta heidän mielestään oli.

Velkuan kunnan kohdalla paikallisen lähiyhteisön jäsenten keskinäinen vuorovaikutus ja huolenpito riitti turvaamaan kuntalaisten tarpeet verrattain pitkälle, ennen kuin Velkualla 1980-luvulla ensimmäisen kunnanjohtajan voimin kuntaa alettiin kehittää kohti ”oikeaa” kuntaa. Aikaisemmin, koulun opettajan virkaa lukuun ottamatta, kunnan tehtäviä oli hoidettu luottamushenkilöiden toimesta.⁵⁴ Yhteistä rahaa käytettiin ala-asteen ohella

⁵⁴ Velkualla oli asukkaita vuonna 1979 yhteensä 132.

ainoastaan ”vanhusten laitoshoitoon (jäsenyys vanhainkotikuntaliitossa) ja terveydenhuoltoon (jäsenyys kansanterveystyön kuntaliitossa)”. (Ovaska 2003: 66.) Kuntayhtymätoiminta suuntautui Velkuan pohjoispuolella oleviin kuntiin (Lemu, Askainen, Masku, Nousiainen, Mynämäki) johtuen osittain luontaisesta tieyhteydestä (TYKL/aud/976).

Velkualaisten näkökulma omaan elinympäristöönsä liittyy läheisesti heidän itse korostamaan kokemukseensa Velkuasta pienenä saaristoyhteisönä, jonka voimavarana oli kuntalaisten tiedostama oman kunnan pienuus. Pienuuteen liitetyn voiman ja yhteistyön tuloksena nähdään Palvelukeskus Kummeli. (TYKL/aud/963, TYLK/aud/965, TYKL/aud/975.) Palvelukeskus Kummelin perustaminen liittyy läheisesti Suomessa toteutettuun vapaakuntakokeiluun, jonka ansioista kunnille tarjottiin mahdollisuus järjestää kunnallisia palveluita vapaammin ilman tiukkaa yhteiskunnan ohjausta (ks. s. 16–17). Velkualla 1980-luvulla alkanut kunnallisen hallinnon kehittäminen oli osoittautunut hankalaksi ja raskaaksi tavaksi organisoida pienen saaristokunnan palveluita ja hallintoa. Pieni väkimäärä vaikutti muun muassa siihen että jäsenten hankkiminen lautakuntiin oli lähes mahdotonta. Velkuan tapauksessa kunnallinen hallinto päätettiin monilta osin purkaa 1990-luvun alussa ja palveluita tuottamaan perustettiin yhdistyspohjainen Velkuan Kummeli -yhdistys, jonka tehtävänä oli tuottaa kunnallisia sosiaali- ja terveystyönsä palveluita. (Ovaska 2001: 68–71.)

Kummelin ja kunnan läheisestä suhteesta kertoo se, miten eräs Velkualla asuva informantti tuo esille, että Kummelin työntekijät eivät aina välttämättä muistaneet ovatko he töissä kunnalla vai yhdistyksellä. Saman esimerkin nostaa esille myös eräs Kummelissa töissä ollut informantti, sillä hän ei osannut kertoa kuka hänen virallinen työnantajansa oli (TYKL/aud/965). Erään informantin puheessa nouseekin esille se, että tärkeämpää oli keskittyä tekemiseen, ei hallinnollisten asioiden pohtimiseen.

Terveystyöntekijä keitti perunoita jos oli tarvis. [Henkilö] toi just tuareet kuhat, niit ruvettiin talkoilla perkaamaan ja tehtiin ruakaa siks päiväks. Siis kaikki teki kaikkee, siivoojat teki kaikkia töitä. -- Et aikasemmin siä oli just se, et ne lapset, jotka oli päiväkodis, niit oli joskus vaan muutama, nyt siä o kyllä toist kymmentä lasta et tänne on muuttanu lapsperheitä ni, ne oli siälä vanhusten joukossa ja sit siä oli kissaki, vanha kissa kulki siä ja ne lapset söi niin ku siä samaan aikaan. Et se oli semmosta hyvin epämuodollista ja mukavaa yhdessä kasvamista ja ne lapset ja vanukset seurusteli päivittäin keskenään. -- Et kaikki oli semmosta hirveen perhekeskeistä. (TYKL/aud/963.)

Informantin kokemuksissa Kummeli näyttäytyy hyvin ihmisläheisenä paikkana, jonka tarkoituksena oli lähestyä palvelukeskuksen asiakkaista mahdollisimman ihmisläheisesti ja luonnollisesti. Kummelista käytetään usein kuvausta ”kuntalaisen olohuone”, jonka taustalla on ajatus palvelukeskuksen monipuolisuudesta ja sen luonteesta kuntalaisten kohtaamispaikkana (mm. TYLK/aud/963; Varsinais-Suomen kylät 2013).

Eräs informanteista kertoo, miten Kummelin tarkoituksena oli tarjota ”ehtoosuolella” oleville kuntalaisille kodinomainen paikka, jossa elämän viimeiset hetket voisi viettää yhdessä tuttujen kanssa. Asiakkaiden lisäksi myös palvelukeskuksen työntekijät olivat velkualaisia (TYKL/aud/968). Kuntalaisten itsensä pyörittämällä palvelukeskuksella oli kuitenkin myös varjopuolensa. Osin jopa liian kodinomainen ja vapaaehtoinen toiminta johtivat yhteiskunnan kunnille osoittaman kontrolloinnin ja sääntelyn seurauksena yhdistyksen talouden kiristymiseen. Kiristynvä lainsäädäntö edellytti, että eri työtehtäviin oli palkattava koulutettuja työntekijöitä. (TYKL/aud/976, TYKL/aud/968.) Vaikka Kummeli toimikin neljä vuotta kuntaliitoksen jälkeen yhdistyspohjalta, päätettiin palvelukeskus kunnallistaa vuoden 2013 alusta (Kaupunginvaltuusto 10.12.2012 § 95). Kuntalaisten kokemusten mukaan Kummelin toimintatavoissa ja ilmapiirissä tapahtuneet muutokset ovat merkittäviä ja ne rinnastetaan tutkimusaineistossa suoraan kuntaliitoksen ja Naantalien kaupungin mukanaan tuomiin ongelmiin.

Mut tota nyt sit tiätty tän myätä kun tuli tää lama ja Kummelinki talous meni köyhille ni sit oli pakko. Tää Naantali osti sen sitten ja kylhän se aina sitten jos sitä rupee joku iso tai kaupunki pyärittemään, ni kai se tulee nää taloudelliset asiat. Otetaan ruuat siält mist halvimmal saadaan, et siähän oli Kummelis oma tai on siä viäläki oma keittäjä, mut hänenki työaikaansa on sit supistettu ja se oli niin ku enemmän tämmönen kodinomanen paikka silloin. Et se ku oli ilta vuarossa tai aamuvuarossa ni keitti iltapuuron ja aamupuurot ja teki vähän kaikkee, mut nyt sit tiätenki ku on tällanen laajempi ja sit tullu huanokuntosempia [asiakkaita] sinne ni tota eihän se nyt sit enää oo nykyäikää, et käyt hoitelemas ja vaihdat sit joitan vaippaa ja sit menet kauhanvarteen. -- Nii et siit on tullu vähän tällanen laitos enemmän. (TYKL/aud/968.)

Vaikka haastateltava suhtautuukin vahvasti tunnesiteellä Kummeliin, osaa hän pitkään paikkakunnalla asuneena henkilönä tuoda esille myös tosiasiat, kuten palvelukeskuksen toiminnasta vastanneen yhdistyksen velkaantumisen ja toimintaan liittyneet nykyajan haasteet. Palvelukeskuksen taloudellinen tilanne toimiikin kiinnostavana vastakohtana, sillä puhuttaessa Velkuan kunnasta nousee usein esille se, miten kunta itsessään oli käytännössä velaton. Samalla tavoin henkilö osaa nostaa esille sen, miten nykypäivän palveluntuotannossa kustannustehokkuuden rinnalla on huomioitava muun muassa eri

alojen säädökset, työehdot ja työntekijöiden ammattitaitovaatimukset. Kaikki Velkualla asuvista informanteistani eivät kuitenkaan nosta esille Kummelin ongelmia, vaan he näkevät Kummelin ennemminkin paikallisena erityispiirteenä, jonka erityislaatuisuus oli huomioitu laajalti sekä Suomessa että ulkomailla. (Mm. TYKL/aud/963.)

Palvelukeskuksen nykyisyyttä tarkastellaan vahvasti laitostumisen kautta, jota ohjaa Naantalin kaupungin mukanaan tuoma suuremman kuntayksikön byrokraattisuus. Esille nousevat muun muassa työsuhteet ja työnantajan asettamat rajoitukset.

Nyt kun ollaan Naantalis, ni ensimmäinen oli että Kummelin johtajan virka lakkautettiin ja hänel yhdistettiin jotain rakennustarkastusta taikka jotain sellasta. Et hän on kaks päivää nyt töissä ni Naantalin kaupungissa. -- Et kaikilla [kaupungin] vanhainkodeilla on yks yhteinen johtaja. Sit on semmonen, joka johtaa siivoustyötä kaikissa Naantalin vanhainkodeissa myäskin Kummelissa. Eli se siivooja, joka on nyt Kummelis ni se vaan siivoo. Se ei saa ehdottomastikkaan syättää ketään vanhusta, sen täytyy vaan siivota ja terveydenhoitaja ei enään laita ruakaa, vaan se nimenomaan vaan laittaa pistoksia ja ottaa vastaan terveydenhoitajana. Tää ei kuulu mulle, tää ei kuulu mulle, tää ei kuulu mulle! Siis semmonen talkoohenki siält Kummelist on kokonaan ja semmonen yhteishenki, se on tavallaan tapettu -- Et se se niin ku on jotenki häviämässä. Nyt siä kaikil on ne omat hirveet lokeroidut tehtävänsä. (TYKL/aud/963.)

Kummelin kohdalla haastattelemieni informanttien mukaan palvelukeskukselle luonteenomainen kotikutoisuus on väistynyt Naantalin mukanaan tuoman professionaalisen otteen myötä. Etenkin paikkakunnalle muuttaneiden kokemuksissa Kummeli näyttäytyy osin romantisoituna paikkana, joka edustaa jotakin sellaista mitä muualla ei ole saatavilla. Kotikutoisuuden tarkasteleminen sosiaalisen pääoman kautta auttaa ymmärtämään sitä, mitkä ovat niitä tekijöitä joiden varaan Kummeli on aikoinaan rakennettu. Esille nousevat sekä keskuksen asiakkaiden että työntekijöiden väliset keskinäiset suhteet, joiden taustalla voidaan nähdä olleen ajatus pienen saaristokunnan asukkaiden toimimisesta yhteisen päämäärän eteen. Kummelissa työntekijöiden työpanos ei ollut sidottuna ainoastaan työsuhteen edellyttämiin tehtäviin, vaan työtehtävät syntyivät ja muokkautuivat kulloisenkin tarpeen mukaan. (Ks. Ovaska 2001: 68–71.) Kummelin kohdalla tapa tuottaa palveluita voidaan nähdä vahvasti yhteisölähtöisenä ongelmanratkaisuna, jossa kohtasivat sekä työntekijät että palveluiden käyttäjät. Velkualaisten toiminta näyttäytyykin sopeutumisenä yhteisön ja saaristoympäristön asettamiin haasteisiin (mm. Löfgren 1981: 237–238).

Perinteiseen kunnalliseen sektorihallintoon tottumattomien velkualaisten silmissä kuntaliitoksen mukanaan tuomat organisaatio ja palveluiden laadun standardisointi samalle

viivalle kaupungin muiden yksiköiden kanssa näyttäytyykin kuntalaisten kokemuksissa konkreettisenä oman määräysvallan menettämisenä uuteen kuntakeskukseen. Jotkut toivat esille, että Naantalin kaupunki ei tunnu arvostavan velkualaisten hyväksi havaitsemia toimintatapoja (mm. TYKL/aud/963). Esille nouseekin se miten omaan arkeen aikaisemmin kuulumattomat asiat näyttävät vierailta. Paikallisten silmissä radikaalilta näyttävää Kummelin toiminnan siirtämistä Naantalin kaupungin vastuulle onkin tärkeää verrata myös siihen, miltä kodinomainen palvelukeskus kekseliäine toimintatapoineen voi näyttää sektorihallintoon tottuneiden Naantalin kaupungin virkamiesten silmissä. Kummelin toimintatapoja tuntematon henkilö voi pitää palvelukeskusta epäammattimaisena tai toimimattomana. Paikallisten silmissä omien tarpeiden pohjalta syntynyt, sosiaalisen pääoman hyödyntämiseen liittynyt palvelukeskuskonsepti voi taas toimia oman paikallisuuden symbolisena tunnusmerkkinä. Se miten ihminen suhtautuu ja tulkitsee erilaisia arjessaan kohtaamia asioita on suhteessa hänen omaan kontekstiinsa. Kyse on siitä mikä henkilön oman ymmärryksen perusteella näyttäytyy oikeana ja mikä vääränä. Jossakin tapauksessa itsestä vieraalta ja oudolta tuntuva asia voi toimia myös välineenä toisten ihmisten määrittelylle. (Ks. Ehn & Löfgren 2000: 34, 37–41.) Esimerkkinä tästä toimii se, miten eräs informanteistani naureskeli velkualaisille puhuessaan Kummelin kodinomaisista toimintatavoista (TYKL/aud/971).

7.4 Etääntyvä tiedotus

Kuntaviestinnän tarkoituksena on välittää tietoa kunnan toiminnasta, päätöksenteosta ja palveluista kuntalaisille sekä toimia kunnan ja kuntalaisen välisenä vastavuoroisena viestinvälittäjänä. Puhuttaessa viestinnästä on syytä huomata, että kunnalliset viestintävälineet jakaantuvat suoriin ja välillisiin. Suorilla tarkoitetaan muun muassa tiedotteita ja kunnan verkkosivuja. Välillinen viestintä taas tukeutuu erilaisiin tiedotusvälineisiin, kuten sanomalehtiin. (Laukkarinen 2007: 138, 143.) Tässä työni viimeisessä käsittelyosiossa tarkastelen sitä, miten Naantalin saaristokaupungin asukkaat kokevat kunnallisen tiedotustoiminnan osana arkeaan. Näkökulmani liittyy siihen, miten kuntalaisten tiedotukseen kohdistamat tarpeet ja kokemukset ovat erilaisia Naantalin saaristokaupungin eri alueilla.

Yhteisöviestinnän tutkija Antti Laukkarinen on nostanut esille kuntaviestintään keskittyvässä lisensiaatintyössään, että tarkasteltaessa kunnallista tiedotusta on syytä

todeta, että kunnan palvelut kiinnostavat kuntalaisia enemmän kuin esimerkiksi hallinto. Tiedotustoiminnan seuraaminen ja se mihin asioihin kuntalaiset kiinnittävät kunnallisessa tiedottamisessa huomiota on suhteessa henkilöiden omaan arkeen ja esillä olevien asioiden ajankohtaisuuteen. Esimerkiksi talvella huomio voi kiinnittyä korostuneesti katujen kunnossapitoon tai toimimattomaan kunnalliseen jätehuoltoon. (Laukkarinen 2007: 138–139.)

Yleisesti ottaen tiedottamiseen ja tiedonkulkuun ollaan Naantalissa sisällä tyytyväisiä ja tiedottamista kehitetään monipuoliseksi ja kattavaksi. (Mm. TYKL/aud/966, TYKL/aud/969, TYKL/aud/975). Haastatteluissa nousevat esille kuntien yleisesti käyttämät tiedotuskanavat, kuten kuntatiedotteet ja internetsivut, mutta huomiota osakseen saavat myös alueen paikallislehdet, kuten Rannikkoseutu ja Vakka-Suomen Sanomat (TYKL/aud/961, TYKL/aud/966). Myös alueellinen Turun Sanomat nähdään merkittävänä tiedonkulkukanavana Naantalissa kaupungin toiminnasta (TYKL/aud/965, TYKL/aud/973).

Useat haastateltavista tuovat esille, miten heidän henkilökohtaiset kokemuksensa yhteenliitettyistä kunnista perustuvat siihen, mitä sanomalehdissä ja kaupungin tiedotusmateriaalissa eri alueista kerrotaan (TYKL/aud/966, TYKL/aud/969, TYKL/aud/973). Tiedottamisesta kuntaliitoksen yhteydessä puhuttaessa nousevat monissa haastatteluissa esille eri alueiden väliset erot sekä ominaispiirteet ja se miten kaupungin tiedotustoiminta auttaa rakentamaan ymmärrystä itselle vieraista alueista. Esimerkiksi kantanaantalilaiset mainitsivat tuntevansa Velkuan pitkälti vai kaupungin tiedotustoiminnan tai paikallislehtien artikkelien kautta. (Mm. TYKL/aud/966, TYKL/aud/973.) Kaikki eivät kuitenkaan ole tyytyväisiä siihen, miten kaupungin tiedotus nostaa eri alueita esille. Velkualla asuva mies tuo esille, miten hänen mukaansa Suomen pienimmän kunnan häviäminen kartalta vuoden 2009 kuntaliitoksen myötä on vaikuttanut alueen näkyvyyteen mediassa (TYKL/aud/975). (Ks. luku 6.3.)

Kysyessäni haastateltavilta, miten Naantalissa kaupungin sisällä kulkee tieto, nostavat melkein kaikki haastateltavat esille Nasta-lehden (mm. TYKL/aud/960, TYKL/aud/966). Naantalissa kaupungin tiedotuslehti Nasta pyrkii kokoamaan yhteen kaupungin eri alueilla tapahtuvia asioita tarjoten mielenkiintoista luettavaa kuntalaisille. Lehden tehtävänä on tiedottaa kuntalaisille kaupungin eri toimialojen toiminnasta ja ajankohtaisista asioista. Aikaisemmin Nasta on ilmestynyt kuudesti vuodessa, mutta vuodesta 2013 lähtien

ainoastaan neljästi, johtuen kaupungin kireästä taloustilanteesta. (Naantalın kaupunki 2013b.)

Kaupungin hallintoon ja päätöksentekoon luottavaisesti suhtautuva syntyjään rymättyläläinen naishenkilö suhtautuu kaupungin tiedottamiseen positiivisesti: ”Et kyl kyl, meil tiatoo tänne tulee, jos me vaan otetaan vastaan ja luetaan.” Henkilö tuo kuitenkin esille, että Naantalın kaupungin organisaatio on suurempi kuin esimerkiksi entisen Rymättylän kunnan, josta johtuen tiedonkulku kunnan ja kuntalaisten välillä on erilaista. Henkilö korostaakin sitä, miten suuremmassa kuntayksikössä kuntalaisen on ymmärrettävä roolinsa tiedon vastaanottajana. (TYKL/aud/961.)

Kuntaliitoksen mukanaan tuomat tiedonkulkuun ja viestintään liittyvät muutokset näkyvät informanttien mukaan myös internetin lisääntyneenä hyödyntämisenä osana kunnan tiedotustoimintaa. Kaupungin verkkosivuja kehutaan kattaviksi ja palveluiden ohella sieltä löytyy tietoa myös päätöksenteosta. (Mm. TYKL/aud/966, TYKL/aud/968, TYKL/aud/972.) Toki löytyy myös niitä, jotka tietävät internetin olevan tärkeässä osassa nykypäivän tiedonkulkua, mutta tuovat esille etteivät osaa etsiä sieltä tietoa (TYKL/aud/960).

Monet haastateltavista tuovat esille, että tarvittaessa tarkkaa tietoa esimerkiksi kunnallisista palveluista tai kaupungin toiminnasta, toimivat kaupungin verkkosivut ensimmäisenä keinona selvittää avoinna olevia kysymyksiä. Internetin käytön yleistyminen ei kuitenkaan johdu suoraan kuntaliitoksesta, vaan siihen vaikuttaa tietoyhteiskunnan kehittyminen. Informantit tuovat kuitenkin esille sen, miten kuntaliitoksen mukanaan tuoma muutos on vaikuttanut internetin merkityksen lisääntymiseen ja sitä kautta uusiin viestintätapoihin. Keskusteltaessa tiedottamisesta ja tiedonkulusta Velkuan alueella nousee esille se, miten ilman kuntaliitostakin Velkuan tapaisessa saaristoympäristössä yhteiskunnan globalisaatio on vaikuttanut perinteisten toimintatapojen muuttumiseen. Sähköisten viestimien merkitys tiedonkululle ja tiedottamiselle on korostunut, sillä kehittyneet tietoliikenneyhteydet ovat vaikuttaneet huomattavasti siihen, että esimerkiksi saarissa asuvien on helpompi saavuttaa ajantasainen tieto lähtemättä liikkeelle kotoaan. (TYKL/aud/968.)

No miten tä tunneks sää yhtään tai onks sul mitään miälikuvaa Naantalın kaupungin tai täst hallinnosta tai tunneks sää siält ketään ihmisiä?

En. En tunne.

Tiädäks sää tai onks sul semmonen olo et sää voit ottaa sinne yh... Tai niin, jos jos sun pitää selvittää jotain, ni tiädäks sää mihin sää otat yhteyttä?

[nauraa ja näyttää pöydällä olevaa tietokonettaan]

Nii sää katot tiatokoneelta?

Katon tiatokoneelta. [nauraa]

Aivan. Aivan.

Et en muuten tiädä. Koneelta tiätty sit näkee ja. (TYKL/aud/968.)

Edellä oleva sitaatti kuvaa hyvin sitä, miten modernisoituvassa yhteiskunnassa ihmiset joutuvat sopeutumaan uusiin käytänteisiin. Laajentunut kunta pakottaa asioista kiinnostuneen kuntalaisen myös aktivoitumaan ja opettelemaan uusia tapoja seurata kunnan toimintaa. Henkilöt jotka ovat tottuneet elämään osana pieniä kuntia, joutuvat kuntaliitoksessa sopeutumaan siihen, että tieto ei välity enää uudessa kunnassa samalla tavoin kunnantalon portailla kuin aikaisemmin. Kyse onkin siitä, miten ihminen sopeutuu elinympäristönsä muutokseen.

Paikallisia toimintatapoja onkin tarkasteltava suhteessa laajempaan yhteiskunnalliseen kehitykseen (mm. Knuutila 2008: 108). Hyvänä esimerkkinä toimii se, miten yhteysalus- ja lossiliikenteen kehittymisen myötä velkualaisten keskinäinen kanssakäyminen on muuttunut. (Ks. luku 1.2.) Vaikka sekä Palvan että Velkuanmaan lossien matka-aika on hyvillä keliolosuhteilla alle kymmenen minuuttia, voidaan lossille ajettaessa nousta kannelle vaihtamaan kuulumisia ja samalla päivitetään omaa tietämystä paikallisista uutisista. Esille nousee myös se, minkälainen merkitys on sillä, että Velkuan alueen ainoa kunnanvaltuutettu asuu saarella, sillä lossin kannella kuulee usein tuoreimmat uutiset kaupungintalolta. Velkuan kunnan aikana lossilla ei ainoastaan politikoitu, vaan lossin kannella tehtiin myös kuntaa koskevia päätöksiä (mm. TYKL/aud/975.) Vaikka etenkin nuoremmat henkilöt korostavat lossien merkityksellisyyttä paikallisen tiedonkulun kannalta, korostaa syntyperäinen velkualainen myös sitä, miten saarten välillä vasta 1990-luvun alussa alkanut lossiliikenne on vähentänyt asukkaiden yhteisöllisyyttä. Aikaisemmin eri saarien asukkaat tapasivat yhteysaluksella, joka keräsi asukkaita samalla kertaa useasta eri saaresta. Nykyisin ihmiset vain vilkuttelevat toisilleen autojensa ikkunoista. (TYKL/aud/968.)

Vaikka monet tutkimusalueeni informanteista korostavat modernien viestimien merkitystä, on Naantalın kaupunki huomioinut tiedotustoiminnassaan myös eri liitosalueet. Rymättylän, Merimaskun ja Velkuan alueilla kaupungin tiedotuslehti Nasta nähdään

kuntalaisten kokemuksissa enemmänkin yleisenä katsauksena kaupungin toimintaan, sillä kuntaliitoksen jälkeen kunkin lakkautetun kunnan alueella ilmestyy edelleen niin sanottu saariston kuntatiedote. Julkisina tiedotteina jaettavat kuntatiedotteet, joissa käsitellään alueiden ajankohtaisia tapahtumia ja asioita, kootaan ilmestymisalueidensa palvelupisteissä (Naantalın kaupunki 2013a). Liitosalueilla kuntatiedotteet näyttävät Nasta-lehteä tärkeämpinä, sillä esimerkiksi Rymättylässä niiden nähdään pohjautuvan suoraan entisen kunnan malliin tiedottaa asioita: ”Must tää [paikallinen kuntatiedote] on erittäin hyvä. Et tätä sillon, tämän perään vähän sit itkettiinki sillo, et se jää pois, mut ei se sit onneks jääny”. (TYKL/aud/961.)

Informantit tuovat esille sen, miten paikallistiedotteiden kautta muun muassa paikallisille yhdistyksille tarjoutuu mahdollisuus tiedottaa toiminnastaan alueiden asukkaille. Lisäksi esille tulee se, miten paikallistiedotteissa ilmoitetaan kuntalaisten lähipalveluiden kuten lähikirjaston aukioloajoista. (TYKL/aud/967, TYKL/aud/969). Paikallistiedote toimii myös paikkakunnalle muuttaneiden keinona päästä sisälle siihen, mitä oman elinympäristön yhdistystoiminnassa tapahtuu (TYKL/aud/969).

Vaikka Rymättylässä ja Merimaskussa kuntatiedote nähdäänkin tärkeänä tiedonlähteenä, näyttää se alueella asuvien kokemuksissa yhtenä tiedotusvälineenä muiden joukossa. Velkualaiset taas korostavat oman alueellisen kuntatiedotteen merkitystä paikalliselle tiedottamiselle ja yhteisöllisyydelle. Samalla nousee esille huomio siitä, miten Naantalın kaupungin pyrkimys yhtenäiseen tiedotusmalliin on pakottanut velkualaisia luopumaan heille tyypillisistä tavoista käyttää kuntatiedotetta. Aikaisemmin kuntatiedote ilmestyi Velkualla viikoittain, nykyisin kerran kuussa (TYKL/aud/975). Yksi haastateltavista kritisoi sitä, miksi paikallisen kuntatiedotteen pitää noudattaa kaupungin tiedotusstandardeja ja pohtii ”että tätäkö se naantalilaisuus sitten on”. Hyvänä esimerkkinä yhteisöllisestä tiedottamisesta toimii haastateltavan kokemus Velkuan kunnan aikaisesta kuntatiedotteesta. (TYKL/aud/963.)

Siä [kuntatiedotteessa] kerrotaan kyl koulun ruokalista ja Kummelin ruokalista ja tota jostaki tapahtumast, mut siit puuttuu kaikki se semmonen hauskuus. Et ihmiset kertoo juttujaan ja ne sanoo, et tulee hakemaan mul on ylimääränen pöytä et jos joku hualii, taikka lastenvaunut ni tuu ja mun kissa on menny hukkaan voisiks... (TYKL/aud/963.)

Velkualla kuntatiedotteen ei nähdä niinkään toimivat esimerkiksi päätöksenteon tai kunnan toiminnan tiedotusvälineenä, vaan sille annetaan merkityksiä, joilla on vahva sosiaalinen sidonnaisuus osana paikallisyhteisöä. Tiedote näyttäätyykin velkualaisten

sosiaalisen vuorovaikutuksen välineenä, jonka avulla yhteisiä tai henkilökohtaisia asioita jaetaan kollektiivisesti. Informantin kokemuksissa Velkuan kunnan aikainen kuntatiedote edustaa vahvaa yhteisöllisyyttä. Henkilö näkeekin tiedotteen ”familjäärinä” piirteenä, joka toimi arjen hauskuuttajana sekä välineenä juttujen ja sattumusten yhteiseen jakamiseen (TYKL/aud/963). Tiedotteen standardisointi yleisten kaupungin tiedotusmallien mukaiseksi on informantin mukaan hävittänyt jotakin velkualaisuudesta. Kyse onkin siitä, miten ihmisen merkityksellisiksi kokemat paikat syntyvät eletyn elämän ja siihen liittyvien kokemusten ja kertomusten jakamisen seurauksena. Ulkopuolisen silmissä jokin asia voi näyttää erikoiselta, jos hän oman elämänsä kautta ei ole osa kyseistä ilmiötä. (mm. Knuutila 2008: 108–109). Velkualla kuntatiedote nähdäänkin paikallisuutta ylläpitävänä välineenä, jonka avulla paikalliseen kulttuurin liitettävät piirteet muuttuvat kuntalaisille merkityksellisiksi.

Ympäristöpolitiikan professori Pertti Rannikko on tuonut esille miten esimerkiksi johonkin paikalliseen yhteisöön tai paikkaan liittyvät symbolit ja merkitykset eivät ole ikuisia, vaan ne muuttavat muotoaan. (Rannikko 2009: 6). Esimerkiksi kuntaliitoksen aiheuttaman muutoksen seurauksena osa vanhoista ja merkityksellisiksi koetuista käytänteistä saattaa korvautua uusilla toimintatavoilla kuntien toimintaa uudelleen organisoitaessa. Näin on myös käynyt Velkualla, jossa paikallistiedotteen luonteen muuttuminen on synnyttänyt uusia tai vahvistanut jo olemassa olleita, mutta vielä vakiintumattomia paikalliseen tiedottamiseen liittyviä käytänteitä. Esimerkkinä voi mainita sen, miten Velkualla asuva henkilö tuo esille, miten paikallisen Saaristolaisyhdistyksen riveissä aktiivisesti toimivat tiedottavat alueen asukkaille kaupungin toiminnasta henkilökohtaisten sähköpostiviestien avulla (TYKL/aud/965). Myös Velkuan kunnan entiset verkkosivut on valjastettu alueen asukkaiden omaksi verkkofoorumiksi (TYKL/aud/963, TYKL/aud/975).

Siinä missä velkualaiset lähestyvät tiedottamista oman yhteisönsä näkökulmasta, tuovat Naantalın kantakaupungissa asuvat esille sen, miten heidän kiinnostuksensa tiedotuksen seuraamiseen liittyy läheisesti oman elämäntilanteen mukanaan tuomiin asioihin. Kantakaupungissa asuvat korostavat sitä, miten heidän mielenkiintonsa paikallisiin asioihin ei niinkään liity kaupungin hallinnon tai päätöksenteon aktiiviseen seuraamiseen, vaan huomio kiinnittyy arjen palveluihin ja vapaa-ajan tapahtumiin. (mm. TYKL/aud/962, TYKL/aud/966, TYKL/aud/973). Eräs kantakaupungissa asuva nostaa esille, miten hänen nykyinen elämäntilanteensa ei edellytä aktiivista kaupungin toiminnan seuraamista tai kaupungin toimintaan liittyvän tiedon etsimistä. Paikallislehtien tarjoama tieto riittää

tydyttämään henkilön omaa elinympäristöä koskevan tiedontarpeen. Henkilön suhtautumista tiedottamiseen voi ymmärtää tarkastelemalla hänen kokemustaan omasta elinympäristöstään. Aktiivisena kulttuuripalveluiden käyttäjänä esittäytyvä kantakaupungissa asuva henkilö näkee kuntaliitoksen kokonaisuudessaan positiivisena asiana. Omasta Naantalin keskustan tuntumassa sijaitsevasta omakotitalostaan henkilö puhuu ”lintukotona” ja Kanta-Naantalia hän kuvaa ”kultahammasrannikoksi”. Naantalin kaupungin hän näkee organisaationa etäisenä, joka vastaa ympäristönhoidosta ja tuottaa kunnallisia palveluita. (TYKL/aud/966.)

Samalla tavoin positiiviseen sävyyn kuntaliitoksesta puhuva kanta-kaupungissa asuva keski-ikäinen henkilö nostaa esille sen, miten kunnan toiminnan seuraaminen ei hänen elämässään ole päivittäin tarpeellista. Informantti käy töissä Turussa, hänellä on vaimo ja täysi-ikäiset lapset. Henkilön ensisijaisena tiedonhankintakanavana ovat sanomalehdet, joiden kautta kaupungin toimintaa voi seurata kulloisenkin mielenkiinnon mukaan. Informantti kertoo luottavansa kaupungin päätöksentekijöihin ja virkamiehiin, eikä hänellä ole aktiivisesti tarvetta seurata, mitä kaupungissa tapahtuu. (TYKL/aud/973.) Edellä olevaa onkin kiinnostava pohtia Laukkarisen lisensiaatintyössään esille tuoman ”tieto lisää tuskaa” -näkökulmaan kautta. Henkilöt jotka seuraavat aktiivisesti kunnan tiedotustoimintaa ja ovat kiinnostuneita kaupungin toiminnasta ovat usein myös kaikkein tyytymättömiä kunnan toimintaan (Laukkarinen 2007: 156).

8 MONIÄÄNINEN KUNTALIITOS

Tämän tutkimuksen tavoitteena on ollut selvittää, miten Naantalın kaupungin ja siihen liittyneiden Rymättylän, Merimaskun ja Velkuan kuntien asukkaat ovat kokeneet vuonna 2009 toteutetun monikuntaliitoksen. Samalla olen tarkastellut sitä, miten eri puolilla Naantalın saaristokaupunkia asuvat kuntalaiset näkevät oman elinalueensa osana uutta kaupunkia. Kulttuurianalyttistä tutkimusnäkökulmaa hyödyntäen olen analysoinut kuntalaisten kokemusten kautta muodostuvia erilaisia teemoja⁵⁵, joiden avulla kuntaliitokseen ja kuntaan liittyviä näkökulmia voidaan ymmärtää osana tavallisten kuntalaisten arkea.

Kuten työni alussa olen tuonut esille, on näkemykseni kuntaliitoksesta muodostunut tulkitsevan tutkimusotteen tuloksena, jossa yhdistyvät informanttien kokemuksiin ja tutkijan tulkintaan pohjautuva analyysi. On myös syytä täsmentää, että esittämäni erilaiset tulkinnat kuntaliitoksesta edustavat vain rajattua näkökulmaa niistä erilaisista kokemuksista, joita informanttini ovat nostaneet esille. Pro gradu -tutkielman laajuuteen nähden on tutkimusaineistoni osoittautunut verrattain laajaksi ja monipuoliseksi, joka on vaikuttanut siihen, että olen tässä työssä keskittynyt erilaisten ja erilaisista näkökulmista kertovien kokemusten tarkasteluun. Työni ulkopuolelle ovat jääneet esimerkiksi sellaiset kokemukset, joiden tulkinta ja tarkempi analysointi vaatisi esimerkiksi täydentävien haastatteluiden tekemistä tai uusien tutkimuskysymysten esittämistä. Toisaalta esille nostamieni kokemusten tulkintaa voisi monin paikoin vielä syventää, jos tarkastelu keskittyisi tiiviimmin johonkin tiettyyn näkökulmaan, kuten esimerkiksi kuntalaisten sosiaalisten verkostojen merkitykselle kokemukseen kuntaliitoksesta.

Kansatieteen professori Helena Ruotsala on todennut, että kansatieteellisen tutkimuksen voimana on sen tapa lähestyä tutkimuksen kohteena olevaa ilmiötä paikallistason näkökulmasta. Tutkimalla sitä, miten esimerkiksi jokin paikallinen yhteisö sopeutuu kohtaamiinsa muutoksiin, voidaan ymmärtää sitä, miten ihminen toimii ja selviytyy alati muuttuvassa yhteiskunnassa ja maailmassa. (Ruotsala 2013.) Kuntaliitosten lähestyminen

⁵⁵ Kuten työni alussa olen tuonut esille, ovat tässä työssä analyysini välineenä käyttämäni teemat nousseet esille aineiston tulkinnan seurauksena. Keskeisimpinä teemoina ovat toimineet pieni ja suuri, lähellä ja kaukana, kaaos ja järjestys, rationaalisuus, valta ja hierarkia, pysyvyys ja muutos, professionaalinen ja kotikutoinen, meikäläiset ja teikäläiset, byrokraattinen ja yksinkertainen, syntyperäinen ja muualta muuttanut, verkostoitunut, yksilö ja yhteisö, yhteenkuuluvuus sekä eriarvoisuus. Edellä olevissa käsittelyluvuissa kyseiset teemat eivät kuitenkaan muodosta selkeitä toisistaan erottuvia kokonaisuuksia, käsittelylukuja analyysi on paikoitellen syntynyt useiden eri teemojen keskinäisen nivoutumisen kautta.

paikallistason näkökulmasta toimiikin siis keinona ymmärtää sitä miltä kuntaliitos tavallisen kuntalaisen arjen näkökulmasta näyttää ja miten kokemukset ovat suhteessa laajempaan yhteiskunnalliseen keskusteluun. Vaikka tässä tutkimuksessa olen keskittynyt tarkastelemaan Naantalina, Rymättylän, Merimaskun ja Velkuan alueilla asuvien kokemuksia, voi esille nousseita asioita peilata myös yleisesti niihin näkökulmiin, joita kuntaliitoksiin yleisessäkin keskustelussa liitetään. Tästä esimerkkinä toimii se, miten monet niistä näkökulmista, jotka olen oman tutkimusaineistoni perusteella nostanut esille, näkyvät myös muissa kuntaliitoksia tarkastelevissa tutkimuksissa. Esimerkkinä voin mainita muun muassa Sari Puustisen (1998) ja Minna Mäkisen (2007) tutkimukset.

Merkitykselliseksi koettu kuntaliitos lisää tietoisuutta omasta elinympäristöstä

Naantalina saaristokaupunki näyttäytyy tutkimuksessani kokonaisuutena, joka rakentuu keskenään erilaisista alueista, joilla asuvien kuntalaisten arki ja kokemus kuntaliitoksesta on suhteessa kuntalaisen omaan elinympäristöön ja paikallisesti elettyyn elämään. Kuten esimerkiksi Minna Mäkinen (2007) on tuonut esille, voidaan kuntaliitosprosessin ja siihen liittyvän keskustelun nähdä vaikuttavan kuntalaisen tietoisuuteen omasta kotikunnastaan. Kuten oma tutkimusaineistonikin osoittaa, herättää kuntaliitos kuntalaisen tarkastelemaan omaa elinympäristöään ja arkeaan uudesta näkökulmasta. Kokemuksia peilataan henkilön omaan elämään ja tällöin kuntalaisen tulkinta onkin suhteessa erilaisiin kulttuuriin merkityksiin tai symboleihin, jotka liittyvät ihmisen omaan arkeen ja siihen miten ihminen osana kulttuuriaan toimii (mm. Ehn & Löfgren 2000: 13).

Erilaiset kuntaliitokseen liittyvät kokemukset ilmentävät sitä, miten toiselle kuntaliitos voi olla arjessa selvästi havaittava muutos, kun taas toiselle se voi olla oman arjen taustalla tapahtuva asia muiden asioiden joukossa. Esimerkiksi Kanta-Naantalissa asuvat informanttini nostavat esille sen, miten heidän kokemuksensa kuntaliitoksesta ovat vähäiset. Kaupungin päätöksenteon seuraaminen tai asioista selvää ottaminen perustuu virallisten asiointikanavien käyttämiseen ja esimerkiksi sanomalehtien seuraamiseen, sillä henkilökohtaiset suhteet kaupungin hallintoon ja luottamushenkilöihin ovat vähäiset. Yhdistyminen saaristokuntien kanssa nähtiin luontevana jatkumona jo vuosikymmeniä kestäneelle kuntienväliselle yhteistyölle ja samalla saaristokuntien nähtiin täydentävän hyvin Naantalina merellistä imagoa. Monet toivatkin esille sen, miten alati voimistuva uhka Naantalina liittymisestä esimerkiksi Turkuun saattaa jatkossa herättää myös

kantanaantalilaiset tarkastelemaan omaa kotikuntaansa uusista näkökulmista. Vuoden 2009 liitos näyttäytyikin kantanaantalilaisten kokemuksissa etäisenä asiana, sillä arjessa muutoksia ei havaita tai niiden merkityksellisyys jää vähäiseksi. Kantanaantalilaisten kokemuksissa kunta nähdäänkin enemmän palveluntuottajana kuin kuntalaista lähellä olevana toimijana, jollaista esimerkiksi velkualaiset korostivat puhuessaan kunnasta.

Kuntaliitoksiin liittyvissä kokemuksissa nousevat esille ihmisten väliset suhteet. Etenkin liitoskunnissa asuvat nostavat esille sen, miten kuntaliitoksen mukanaan tuomat organisaatiouudistukset ovat vaikuttaneet siihen, että asioita ei hoideta enää samalla tavoin kunnantalon portailla kuin ennen. Lisäksi pienissä kunnissa kuntalaisten on ollut helpompi vaikuttaa asioiden tilaan. Nykyisin asiat hoidetaan sähköpostilla tai kaupungin virkamiehelle on varattava aika tapaamista varten. Kuntaliitosten vaikutus paikallisiin sosiaalisiin suhteisiin, toimintatapoihin ja ihmisten väliseen kanssakäymiseen näyttäytyikin yhtenä konkreettisimpana kuntaliitoksen mukanaan tuomana muutoksena. Tästä hyvänä esimerkkinä toimii Merimasku, jossa kuntaliitoksen mukanaan tuomat muutokset ovat joidenkin kuntalaisten kokemuksissa näyttäneet yllättäviltä. Ihmisten tapaamispaikkana ja kunnallisen hallinnon keskuksena toimineen kuntakeskuksen autioituminen on herättänyt sekä merimaskulaiset, mutta myös muilla liitosalueilla asuvat pohtimaan sitä, millainen merkitys paikallisella kunnallishallinnolla on osana kokemusta paikallisuudesta. Rymättylässä taas monet pohtivat sitä, miten virallisten asioiden hoitaminen kunnantalolla ihmisten kanssa kasvokkain oli helpompaa ja yksinkertaisempaa.

Naantalın saaristokaupungin liitosalueilla asuvien kuntalaisten kokemukset ovat luonteeltaan moniäänisempiä kuin kantakaupungissa asuvien. Liitosalueella asuvat nostavat esille hyvinkin erilaisia näkökulmia, siinä missä kantakaupunkilaiset keskittyvät puhumaan liitoksesta enemmänkin yleisellä tasolla. Rymättylässä, Merimaskussa ja Velkualla esille nousseet näkökulmat liittyvät ennen kaikkea oman elinalueen tulevaisuuteen ja arjen vertailuun ennen ja jälkeen kuntaliitoksen. On kuitenkin tärkeää huomata, että omaan elinalueeseen liittyvän tietoisuuden kehittymisen tai sen korostumisen kannalta ei niinkään ole merkitystä sillä, näyttäytykö liitos konkreettisena muutoksena vai kysymyksiä herättävänä, omasta arjesta etäisenä prosessina. Oleellista on se, että kuntaliitoksen herättämä keskustelu aktivoi sekä subjektiivisesti että kollektiivisesti muistettuja ja havaittuja omaan arkeen ja elinympäristöön liittyviä aiheita. Tästä esimerkkinä toimii se, miten käytännössä kaikki rymättyläläiset nostivat kuntaliitoksesta puhuttaessa esille Rymättylän pitkän historian, erikoistuneen maatalouden sekä

kalastuksen ja keskiaikaisen kivikirkon. Kuntaliitoksen herättämä keskustelu ei siis liitykään ainoastaan kuntaorganisaation toimintaan, vaan omaa arkea osana uutta kuntaa peilataan myös oman paikallisuuden kokemusten kautta.

Avoimet kysymykset luovat epäluottamusta

Tutkimusaineistoni perusteella olen tuonut esille sen, että kuntalaisten kokemusten taustalla on usein omaan arkeen liittyviä avoimia kysymyksiä, epäluottamusta ja kummeksuntaa, jotka purkautuvat kuntaa ja kuntaliitosta kohtaan muun muassa negatiivisina kokemuksina ja kysymyksinä kunnan toiminnasta tai edessä olevasta tulevaisuudesta. Se, havaitseeko kuntalainen kuntaliitoksen vaikuttaneen konkreettisesti hänen arkeensa, liittyy siihen, millaisia asioita liitoksen mukanaan tuomat muutokset koskevat. Esimerkiksi Velkualla kuntaliitos otetaan pääsääntöisesti vastaan negatiivisena asiana, koska liitoksen nähdään vaikuttaneen sellaisiin asioihin, jotka ovat olleet merkityksellisiä pienen saaristokunnan yhteisöllisyydelle ja arjelle. Tästä esimerkkinä voin mainita paikallisen kuntatiedotteen, aikaisemmin lähellä olleen kunnan virkamiehen tai itsenäisen kunnan pienuuteen nivoutuneen huomioarvon. Velkuan tapauksessa liitos ei ole synnyttänyt ainoastaan avoimia kysymyksiä vaan sen voidaan nähdä vaikuttaneen niihin elementteihin, joiden kautta alueen väestö on vahvasti muodostanut omaa paikallisuuttaan.

Naantalien saaristokaupungin alueella asuvien kuntalaisten kokemusten ristiriitaisuus toimii keinona ymmärtää sitä, miten kuntaliitokset nähdään ihmisen arjessa hankalasti lähestyttävänä kokonaisuutena. Suhtautuminen liitokseen saattaa vaihdella positiivisen ja negatiivisen välillä sen mukaan, mitä kuntaan liittyvää asiaa milloinkin tarkastellaan. Joku saattaa huokaista helpotuksesta vanhojen kunnan sisäisten valtasuhteiden murtuessa liitoksen seurauksena, mutta samalla hän voi suhtautua hyvin negatiivisesti kymmenien kilometrien päähän kaikonneeseen kunnan keskushallintoon. Tämä kuvaa mielestäni hyvin sitä, miten ihmisen kokemukset ovat luonteeltaan hyvin monitahoisia. Tutkimusaineistoni analyysin kautta onkin havaittavissa, että kuntaliitoksen kaltainen moniääninen ja kuntalaisten kokemuksissa abstraktina nähtävä asiakokonaisuus pakottaa kuntalaisen tarkastelemaan kaikkia niitä omaan elämään liittyviä tekijöitä, joiden kautta ihminen kokee olevansa suhteessa omaan kuntaansa ja elinympäristöönsä.

On kuitenkin syytä muistaa, että kunta voi tarkoittaa ihmisille eri asioita. Toiselle se voi olla institutionaalisen kuntaorganisaation ympärille muodostunut koettu ja eletty paikka, jossa kuntalaisen ja kunnan väliset suhteet kietoutuvat ihmisten välisen vuorovaikutuksen ja sosiaalisten suhteiden kautta muodostuvaksi kokemukseksi paikallisuudesta. Jollekin toiselle kunta taas voi näyttäytyä huomattavasti yksinkertaisempaan paikkana, jota voidaan tarkastella esimerkiksi paikan identiteettiä ilmentävien tekijöiden kautta. Oleellista on se, että olipa kunnan määritelmä mikä tahansa, liittyy siihen ihmisen henkilökohtaisen elämän kautta koettuja ja elettyjä tekijöitä. Ihmisen identifioituessa osaksi jotakin paikkaa muodostuu paikasta ja siihen liittyvistä tekijöistä hänelle merkityksellinen kokonaisuus, sillä paikallisuuden ja yhteisöllisyyden taustalla olevat tekijät ovat luonteeltaan subjektiivisia (mm. Mäkinen 2013: 302). Tämän tutkimuksen kautta olenkin tuonut esille sitä, miten ihmisen paikallisuus ja siihen liittyvät merkitykselliset asiat toimivat keinona ymmärtää sitä, miltä kuntaliitos osana kuntalaisen arkea näyttää.

Kuntaliitos ei valmistu hetkessä

Tutkimusaineistoni perusteella kuntaliitos on prosessi, jonka seurauksena kuntalaisten kokemukset paikallisuudesta ja kotikunnasta muuttavat muotoaan, täsmentyvät ja saavat ajan kuluessa uusia tulkintoja. Samalla kuntalaiset määrittävät uudelleen omaa suhdettaan toisiin kuntalaisiin oman toimintansa, vuorovaikutuksensa ja muun muassa kollektiivisesti muistettujen asioiden uudelleen määrittelyn kautta. Hyvänä esimerkkinä tästä toimii se, miten Merimaskun ja Rymättylän entiset kiistakumppanit joutuvat arvioimaan toisiaan uudelleen, kun kuntien välillä ei olekaan enää kuntalaisia toisistaan erottavaa rajaa. Kuntaliitos siis muuttaa vanhaa ja synnyttää jotain uutta.

Liitoksen mukanaan tuomia muutoksia ja kokemuksia peilataan muun muassa liitosalueiden keskinäisen eriarvoisuuden, kantakaupunkiin keskittyvän päätöksenteon, keskenään erikokoisten kuntien, byrokraattisuuden ja uusien toimintatapojen kautta. Vaikka liitoksen jälkeisen ylimenokauden aikana kuntaliitoksen mukanaan tuomat muutokset näyttäytyisivätkin kohtuullisina, herättää tulevaisuus kuntalaisissa kysymyksiä, sillä entinen kotikunta ei ole enää valvomassa alueen asukkaiden etuja. Kyse onkin luottamuksen kasvattamisesta uutta kuntaorganisaatiota kohtaan.

Oman tutkimusaineistoni perusteella kuntaliitoksiin liittyvät kokemukset voidaan nähdä monilta osin varautuneiksi tai muutosta vastustaviksi. Tutkimusaineistoni tulkinta kuitenkin osoittaa, että monien kuntalaisten varautuneen suhtautumisen taustalla ovat ennemminkin erilaiset pelot ja avoimet kysymykset. Muutosta sinänsä ei välttämättä vastusteta, mutta uudesta asiasta muodostuu helposti negatiivinen jos sen merkitystä esimerkiksi omaan arkeen ei osata hahmottaa. Hyvänä esimerkkinä tästä toimii kuntaliitoksiin liittyvä virallinen keskustelu ja päätöksenteko, jonka haastateltavat kokivat olevan etäällä tavallisen ihmisen arjesta. Liitoksen vaikutuksia on hankala havaita, jos kyse ei ole suoranaista omaan elämään liittyvistä muutoksista. Toisaalta kuntaliitos voi myös toimia syntipukkina etsittäessä syitä muille omassa arjessa havaittaville muutoksille, kuten paikallisliikenteen ongelmille tai yksityisten palveluiden häviämislle saaristosta.

Kulttuurianalyttisen tutkimuksen yhtenä lähtökohtana on pintatason alla olevien kulttuuristen merkitysten tarkastelu. Vaikka jokin ilmiö voi ensisilmäykseltä näyttää selvältä johonkin kulttuuriin kuuluvalla piirteellä, voi aiheen perusteellisempi tarkastelu ja itsestänselvyyksien kyseenalaistaminen avata asiaan uusia näkökulmia. (mm. Ehn & Löfgren 2000: 94). Naantalin saaristokaupungin tapauksessa informanttien kokemukset ja niiden analysointi tulkinnan keinona on toiminut mahdollisuutena lähestyä sitä, mihin kuntalaisten erilaiset kokemukset perustuvat. Paikalliset erityispiirteet, kuten luonnonolosuhteet, väestö ja palvelurakenne sekä esimerkiksi paikallishistoria vaikuttavat siihen, että kuntaliitosta tulkitaan eri tavoin eri puolilla kuntaliitosaluetta. Se, miten kuntaliitos kuntalaisen arjessa näkyy on suhteessa henkilön omaan arkeen, joka muodostuu henkilön elämäntilanteen kautta. Vaikka tässä tutkimuksessa esille nostetut kokemukset näyttäytyvätkin vahvasti informanttien kuvaamina subjektiivisina kokemuksina, on niillä myös yhteys henkilön elinympäristön muodostamaan laajempaan kokonaisuuteen. Tällä tarkoitan sitä, miten ihminen sosiaalisena olentona on osa yhteisöään ja ympäristöään jossa hän toimii ja vaikuttaa. Näin ollen kuntaliitoksen mukanaan tuomat tekijät eivät ole pelkästään henkilökohtaisesti koettuja, vaan niillä on myös yhteys henkilön kokemusten kohteena olevaan paikkaan. Kokemus paikasta taas voi olla hyvin moninainen. Sen ei välttämättä tarvitse olla oman entisen kotikunnan muodostama kokonaisuus, vaan se voi yhtä hyvin olla esimerkiksi eletty ja koettu oma kotikylä, saari tai vaikka lakkautetun kunnan keskusta.

Kuntalaisten kokemusten keskinäisen erilaisuuden korostaminen auttaa ymmärtämään sitä, miten kuntaliitosta tulee lähestyä moniäänisenä kokonaisuutena. Liitoksen tarkasteleminen

yhdestä näkökulmasta jättää alleen erilaiset ja eri asioista kertovat kokemukset, jotka kuitenkin ovat osa kuntalaisten arkea. Olipa kuntalaisen kokemus kuntaliitoksesta sitten minkälainen tahansa, on se etenkin yksilön kannalta merkityksellinen. Paikallisten kokemusten tarkastelu osana laajempaa kuntaliitoksiin liittyvää keskustelua tarjoaakin mahdollisuuden ymmärtää miten ja mistä kuntalaisten erilaiset kokemukset muodostuvat. Tällöin kuntaliitosten tutkiminen kansatieteen näkökulmasta auttaa suhteuttamaan kuntaliitokset osaksi laajempaa yhteiskunnallista keskustelua.

Kysymyksiä tulevaisuudesta

Tässä tutkimuksessa olen nostanut esille niitä erilaisia Naantalin saaristokaupungin alueella asuvien kuntalaisten kokemuksia, joiden kautta voi ymmärtää sitä, miten kuntaliitos Naantalin alueella on otettu vastaan. Tällä hetkellä kuntaliitos näyttäytyy tutkimusalueellani moniulotteisena kokonaisuutena ja kuntalaisten kokemukset ovat luonteeltaan hyvin moniäänisiä. Koska Naantalin kuntaliitoksesta oli kenttätöitä tehdessä kulunut vasta neljä vuotta, on ymmärrettävää, että kuntalaisten suhtautuminen uuteen kuntaan hakee vielä paikkaansa.

Tulevaisuudessa Naantalin aluetta olisikin kiinnostava tutkia uudelleen ja pohtia sitä, miten nykyinen Naantalin kaupunki on löytänyt paikkansa osana saaristoalueilla asuvien kuntalaisten arkea. Tällöin kysymyksenä olisi muun muassa, miten kokemukset kuntaliitoksesta ovat Naantalin alueella muuttuneet ja se, miten oma elinalue nähdään osana Naantalin kaupunkia. Toisaalta kuntaliitosta voisi lähestyä alueen kesäasukkaiden kokemusten kautta, jolloin tarjoutuisi mahdollisuus vertailla kuntalaisten ja kesäasukkaiden kokemuksia keskenään. Kesäasukkaiden ”ulkopuolinen” näkökulma voisi avata kuntalaisten kokemusten tulkintaan uusia näkökulmia, sillä monille kesämökkikunta on myös entinen kotikunta. Tulevaisuudessa on kiinnostava nähdä, miten nyt käynnissä oleva keskustelu kuntauudistuksesta ja konkreettiset kuntarakenteen muutokset tulevat vaikuttamaan Naantaliin itsenäisenä kaupunkina ja miten yhteiskuntamme talous sekä vanhenevan väestön mukanaan tuomat rakenteelliset haasteet tulevat vaikuttamaan saaristoalueiden kehitykseen.

LÄHTEET

Tutkimusaineistot

Kirjoittajan hallussa

Henkilökohtainen tiedonanto: Naantalin kaupungin virkamies. Nainen, s. 1968

Kansatieteen TYKL-kokoelma, Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitoksen arkisto, Turun yliopisto

Naantalin saaristokaupungin kuntaliitos -haastattelut, haastattelija Lauri Katiskoski 2013

TYKL/aud/960

TYKL/aud/961

TYKL/aud/962

TYKL/aud/963

TYKL/aud/964

TYKL/aud/965

TYKL/aud/966

TYKL/aud/967

TYKL/aud/968

TYKL/aud/969

TYKL/aud/970

TYKL/aud/971

TYKL/aud/972

TYKL/aud/973

TYKL/aud/974

TYKL/aud/975

TYKL/aud/976

Painamattomat lähteet

Jyväskylän yliopisto, etnologia

Hangasmaa, Leena 2003: *Maa, tila ja talous. EU-suomalaisen maanviljelijän jatkuvuuden luomisen prosessit muutoksen ajassa*. Lisensiaatintutkimus [online]. Jyväskylän yliopisto: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/8083/lehangas.pdf> [14.12.2012].

Mäkinen, Minna 2007: *Kotikunta kaupunginosaksi. Säynätsalon kunnan ja Jyväskylän kaupungin kuntaliitos kulttuurisena ilmiönä*. Lisensiaatintutkimus [online]. Jyväskylän yliopisto: https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/8080/URN_NBN_fi_jyu-2007489.pdf?sequence=1 [24.3.2013].

Jyväskylän yliopisto, yhteiskuntapolitiikka

Heini, Minna 2012: *Ei kuntaliitoksille. Suhtautuminen kuntaliitokseen kulttuurisesta näkökulmasta*. Pro gradu -tutkielma [online]. Jyväskylän yliopisto: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/37946/URN:NBN:fi:jyu-201206031784.pdf?sequence=1> [22.1.2014].

Ylitalo, Hanne Annika 2008: *Kuntaliitokset muutoksessa: Säynätsalon ja Korpilahden liitokset Jyväskylään 1990–2000-lukujen toimintaympäristön muutosten valossa*. Pro gradu -tutkielma [online]. Jyväskylän yliopisto: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/38379/URN%3ANBN%3Afi%3Aju-201208242246.pdf?sequence=1> [20.11.2013].

Jyväskylän yliopisto, viestintätieteet

Laukkarinen, Antti 2007: *Kuntaviestintä muuttuvassa kuntakentässä*. Lisensiaatintutkimus [online]. Jyväskylän yliopisto: https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/12963/URN_NBN_fi_jyu-2007708.pdf?sequence=1 [11.3.2013].

Naantalın kaupunki:

Rymättylä-strategia 2002: *Rymättylän kunnanvaltuuston hyväksymä 31.10.2002 Rymättylän kunnan strategia 2010*.

Tampereen yliopisto, kunnallispolitiikka

Piipari-Huovila, Saira 2012: *Alueelliset toimielimet kuntaliitoksissa lähidemokratian toteuttajina*. Pro gradu -tutkielma [online]. Tampereen yliopisto: <http://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/84376/gradu06568.pdf?sequence=1> [22.1.2014].

Turun yliopisto, folkloristiikka

Tuomisto, Anja 1997: *Kyl mää jäiski ollu olen – Ympäristön ja paikallisuuden suhteesta Velkuan saaristokunnassa*. Lisensiaatintutkimus.

Turun yliopisto, kansatiede

Niemi, Anna 2001: *Punainen tupa meren rannalla. Suunnittelijoiden luomasta nostalgiaimagosta asumisen arkeen Merimaskun Saaristolaiskylässä*. Pro gradu -tutkielma.

Ruotsala, Helena 2013: *Paikallisuus ja kulttuuriset prosessit*. Professoriluento 10.10.2012.

Turun yliopisto, valtio-oppi

Lammassaari, Jussi 2013: *Vanhat kuntarajat ja voimistuva kotikuntaidentiteetti kuntaliitosvaaleissa: Kartoittava tutkimus kuntaliitosalueiden asukkaiden kuntaidentiteetin ja siihen kohdistuvien muospaineiden vaikutuksista äänestyskäyttäytymiseen liitosalueiden ensimmäisissä uuden kuntajaon mukaisesti toimitettavissa kunnallisvaaleissa*. Pro gradu -tutkielma.

Internet-lähteet

Hallituksen esitykset HE 155/2006: *Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi kunta- ja palvelurakennemuutuksesta sekä laeiksi kuntajakolain muuttamisesta ja varainsiirtoverolain muuttamisesta* [online]. Finlex: <http://www.finlex.fi/fi/esitykset/he/2006/20060155> [2.1.2014].

Helsingin Sanomat 10.1.2014: *Kuntien pakkoliitokset koskettavat kymmenen kaupungin kehyskuntia* [online]. Helsingin Sanomat: <http://www.hs.fi/politiikka/Kuntien+pakkoliitokset+koskevat+kymmenen+kaupungin+kehyskuntia/a1389329677046?ref=hs-art-new-2> [12.1.2014].

Kaupunginhallitus 26.8.2013 § 352: *Esitys Naantalın kaupungin saaristo-osakuntastatuksen muuttamisesta saaristokunnaksi* [online]. Naantalın kaupunki: http://aleksis.naantali.fi/poytakirjat/cgi/DREQUEST.PHP?page=meeting_frames [9.10.2013].

Kaupunginhallitus 21.10.2013 § 443: *Esitys Naantalın kaupungin saaristo-osakuntastatuksen muuttamisesta saaristokunnaksi* [online]. Naantalın kaupunki: http://aleksis.naantali.fi/poytakirjat/cgi/DREQUEST.PHP?page=meeting_frames [10.1.2014].

Kaupunginvaltuusto 10.12.2012 § 95: *Palvelukeskus Kummelin omistuksen ja toiminnan siirtyminen Naantalın kaupungille* [online]. Naantalın kaupunki: http://aleksis.naantali.fi/poytakirjat/cgi/DREQUEST.PHP?page=meeting_frames [2.2.2013].

Kotikuntalaki 11.3.1994/201 [online]. Finlex: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19940201> [2.2.2014].

Kuljetus-Savolainen 2014: *Reittiaikataulut* [online]. Kuljetus-Savolainen Oy: <http://www.kuljetus-savolainen.fi/node/13> [16.2.2014].

Kuntalaki 17.3.1995/365 [online]. Finlex:
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1995/19950365> [2.2.2014].

Kuntalehti 2004: Pelkosenniellä suurin kannatus – *Kuntalehti 20/2004* [online].
Suomen kuntaliitto: <http://www.kuntalehti.fi/Pdfarkisto/KL-0420.pdf> [1.2.2014].

Kuntaliitokset kuntalaisten kokemana 2014a. *Osatutkimusten esittely ja yhteystiedot*
[online]. Etnologinen tutkimushanke kuntarakenteen muutoksesta:
<https://kuntaliitokset.wordpress.com/yhteystiedot/> [4.2.2014].

Kuntaliitokset kuntalaisten kokemana 2014b: *Ajankohtaista* [online]. Etnologinen
tutkimushanke kuntarakenteen muutoksesta: <https://kuntaliitokset.wordpress.com/tietoja/>
[4.2.2014].

Laki kuntien valtionosuuslain muuttamisesta 1068/2005 [online]. Finlex:
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2005/20051068?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=saaristokunnat> [15.11.2013]

Laki saariston kehityksen edistämisestä 26.6.1981/494 [online]. Finlex:
<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1981/19810494?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=saaristokunta> [15.11.2013].

Lounais-Suomen aluetietopalvelu 2014: *Avoimen paikkatiedon portaali – Lounaispaikka*
[online]. Lounaispaikka: <http://kartta.lounaispaikka.fi> [23.2.2014].

Livonsaaren kyläyhdistys 2013: *Osakuntaliitos* [online]. Livonsaaren kyläyhdistys:
<http://livonsaari.fi/osakuntaliitos/> [22.10.2013].

Naantalin kaupunki 2007a: *Naantalin, Merimaskun, Rymättylän ja Velkuan
kuntaliitosselvitys. Selvitysraportti 2007*. Naantalin kaupunki [online]:
http://www.naantali.fi/Kunta-info/kuntaliitosselvitys/fi_FI/etusivu/

Naantalin kaupunki 2007b: *Yhdistymissopimus ja selvitysraportti* [online]. Naantalin
kaupunki: <http://www.naantali.fi/Kunta-info/kuntaliitosselvitys/> [21.10.2013].

Naantalin kaupunki 2012a: *Naantalin historiaa* [online]. Naantalin kaupunki:
http://www.naantali.fi/Kunta-info/historiaa/fi_FI/naantalin_historia/ [27.11.2012].

Naantalin kaupunki 2012b: *Naantali pähkinänkuoressa* [online]. Naantalin kaupunki:
http://www.naantali.fi/Kunta-info/fi_FI/naantali_pahkinankuoressa/ [27.11.2012].

Naantalin kaupunki 2012c: *Merimaskun historia* [online]. Naantalin kaupunki:
http://www.naantali.fi/Kunta-info/historiaa/fi_FI/merimaskun_historia/ [14.1.2014].

Naantalin kaupunki 2012d: *Kunta-info* [online]. Naantalin kaupunki:
http://www.naantali.fi/Kunta-info/kuntaliitosselvitys/fi_FI/etusivu/ [23.11.2012].

Naantalin kaupunki 2012e: *Seurantatoimikunnan loppuraportti 2012* [online]. Naantalin
kaupunki:
http://alexis.naantali.fi/poytakirjat/cgi/DREQUEST.PHP?page=meeting_frames
[11.1.2014].

Naantalin kaupunki 2013a: *Saariston kuntatiedotteet* [online]. Naantalin kaupunki: http://www.naantali.fi/tiedotteet/fi_FI/saariston_kuntatiedotteet/?u4.highlight=kuntatiedotteet [11.4.2013].

Naantalin kaupunki 2013b: *Nasta – Kaupungin tiedotuslehti uusi ilmeensä* [online]. Naantalin kaupunki: http://www.naantali.fi/tapahtumat/nasta/fi_FI/nasta_1/?u4.highlight=nasta [11.4.2013].

Naantalin matkailu 2013: *Ihana tunnelma – paljon nähtävää* [online]. Naantalin Matkailu Oy: <http://www.naantalinmatkailu.fi/nahtavyydet> [1.2.2014].

Oikeusministeriö 2014: *Vaalien tulos- ja tietopalvelut* [online]. Oikeusministeriön vaalitulospalvelu: <http://www.vaalit.fi/40152.htm> [15.1.2014].

Rymättylän yrittäjät 2013a: *Rymättylä info* [online]. Rymättylän yrittäjät: <http://www.rymattyyla.fi/info> [16.1.2014]

Rymättylän yrittäjät 2013b: *Yrittäjät* [online]. Rymättylän yrittäjät: <http://www.rymattyyla.fi/yriytykset> [3.2.2014].

Saaristokaupunkiselvitys 2006: *Yhteenvetoraportti Naantali, Merimasku, Askainen, Rymättylä, Lemu, Velkua, Masku saaristokaupunkiselvityksestä* [online]. Aki Simola: <http://www.akisimola.net/www/att.php?id=127> [27.12.2012].

Saaristo-ohjelma 2010: *Naantalin kaupungin saaristo-ohjelma vuosille 2010–2012* [online]. Naantalin kaupunki: http://www.naantali.fi/paatokset/lautakunnat/saaristoltk/fi_FI/saaristoltk_esittely/ [11.4.2013].

Suomen Kuntaliitto 2013: *Väestötietoja – Kuntajaot ja asukasluvut 2000–2013* [online]. Suomen Kuntaliitto: <http://www.kunnat.net/fi/tietopankit/tilastot/vaestotietoja/Sivut/default.aspx> [4.3.2013].

Suomen Kyselytutkimus 2012: *Kuntaliitoksen seurantatutkimus kevät 2012 – Naantalin kaupunki* [online]. Naantalin kaupunki: http://www.naantali.fi/Kunta-info/kuntaliitosselvitys/fi_FI/etusivu/ [13.12.2012].

Suora linja 2013: *Paranevatko palvelut kuntia yhdistämällä?* [online]. Yle Uutiset suora linja: http://yle.fi/uutiset/keskustele_paranevatko_palvelut_yhdistamalla_kuntia/5052401 [15.2.2014].

Valtioneuvosto 2011: *Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelma* [online]. Valtioneuvosto: <http://valtioneuvosto.fi/hallitus/hallitusohjelma/pdf/fi.pdf> [2.2.2014].

Valtionvarainministeriö 2011: *Tuottavuuden pyöreä pöytä jakoi vuoden 2011 tuottavuusyhteistyökunniamaininnat* [online]. Valtionvarainministeriö: http://www.vm.fi/vm/fi/03_tiedotteet_ja_puheet/01_tiedotteet/20110328Tuotta32803/nam_e.jsp [13.11.2013].

Valtionvarainministeriö 2012: *Elinvoimainen kunta- ja palvelurakenne, Osa I selvitysosa. Valtionvarainministeriön julkaisuja 5a / 2012* [online]. Valtionvarainministeriö: http://www.vm.fi/vm/fi/04_julkaisut_ja_asiakirjat/01_julkaisut/03_kunnat/20120206Elinvo/001_Kuntaudistusraportti_suomi_osa1_finalNETTI.pdf [16.1.2014].

Varsinais-Suomen kylät 2013: *Velkuan Kummeli on kuntalaisen olohuone* [online]. Varsinais-Suomen kylät ry: <http://www.vskylat.fi/havelkua.html> [11.4.2013].

Virtuaalikunta 2014: *Kuntien tehtävät ja yhteistoiminta* [online]. Suomen Kuntaliitto: <http://www.virtuaalikunta.net/fi/tietoa/tehtavat/Sivut/default.aspx> [3.2.2014].

Tilastokeskus 2013: *Kuntien avainluvut 2013 – Naantali* [online]. Tilastokeskus: <http://tilastokeskus.fi/tup/kunnat/kuntatiedot/529.html> [25.12.2013].

Kirjallisuus

Anderson, Benedict 2007: *Kuvitellut yhteisöt. Nationalismin alkuperän ja leviämisen tarkastelua*. – Joel Kuortti (suom.) Tampere: Vastapaino.

Andersson, Kjell 1999: Saaristoasutus kehityksen valttikorttina. – Tapani Tuovinen (suom.), Anja Tuomisto (toim.), *Pitkä soutu. Matkalla muistettuun ympäristöhistoriaan*, 51–59. Religionsvetenskapliga skrifter nr. 46. Åbo: Åbo Akademi.

Anttiroiko, Ari-Veikko 1992: *Kunnallistieteellinen tutkimus, osa I. Kunnallistieteiden erityispiirteet*. Raporttisarja 20. Tampere: Tampereen yliopisto.

Anttonen, Marjut 1999: *Etnopolitiikkaa Ruijassa. Suomalaislähtöisen väestön identiteettien politisoituminen 1990-luvulla*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden seura.

Blehr, Barbro 2000: Lokal gemenskap – En specificerande begreppströmning. Martin Ginström (toim.) *Laboratorium för folk och kultur 2/2000*, 3–9. Helsingfors: Föreningen Brage.

Dahlbacka, Carol 2006: *Kotiseutumme 2005–2006: Askainen-Houts-kari-Iniö-Korppoo-Kustavi-Merimasku-Nauvo-Rymättylä-Taivassalo-Velkua*. Kruunupyy: Botnia-foto.

Ehn, Billy & Löfgren, Orvar 2000: *Kulturanalys. Ett etnologiskt perspektiv*. Malmö: CWK Gleerups Utbildningcentrum AB.

Ehn, Billy & Löfgren, Orvar 2010: *The secret word of doing nothing*. London: University of Californian Press.

Forss, Anne-Mari 2007: *Paikan estetiikka. Eletyn ja koetun ympäristön fenomenologiaa*. Helsinki: Yliopistopaino Kustannus.

Hakanen, Yrjö 2012: *Toisenlainen kuntakartta: demokraattiset hyvinvointikunnat*. Marxilainen foorumi -julkaisusarja nro. 46. Helsinki: Kustannusyhtiö TA-Tieto Oy.

- Halonen, Jaana & Koski, Arto 2013: *Kuntarakenne muutoksessa* [online]. Suomen Kuntaliitto: <http://www.kunnat.net/fi/tietopankit/raportit-artikkelit/2013/Sivut/Kuntarakenne-muutoksessa.aspx> [2.2.2014].
- Heikkilä, Katariina 2003: Maaseutu kansatieteellisenä tutkimuskohteena. – Helena Ruotsala (toim.), *Meiltä ja Maailmalta*, 91–105. Scripta Aboensia 2, Ethnologica. Turku: Turun yliopisto.
- Heino, Ulla 1983: *Naantali eilen – tänään*. Naantali: Naantalin kaupunki ja seurakunta.
- Holmila, Marja 2001: *Kylä kaupungistuvassa yhteiskunnassa. Yhteisöelämän muutos ja jatkuvuus*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Hämynen, Tapio 2008: Rasimäen kylän elinkaari. – Seppo Knuuttila & Pertti Rannikko & Jukka Oksa & Tapio Hämynen & Hannu Itkonen & Heidi Kilpeläinen & Mikko Simula & Sinikka Vakimo & Marjaana Väisänen (toim.), *Kylän paikka – Uusia tulkintoja Sivakasta ja Rasimäestä*, 60–104. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Kalske, Marja & Matinolli, Eeva & Saari, Lennart 2000: *Rymättylän historia II. Luonto, 1800- ja 1900-luvut, Murre*. Rymättylä: Rymättylän kunta ja seurakunta.
- Karjalainen, Pauli Tapani 2004: Ympäristö ulkoa ja sisältä – Geografiasta geobiografiaan. Raine Mäntysalo (toim.), *Paikan heijastuksia. Ihmisen ympäristösuhteen tutkimus ja representaation käsite*, 49–68. Jyväskylä: Atena kustannus.
- Keinonen, Taneli 1995: *Pienkunta – ongelma vai ratkaisu?* Helsinki: Suomen Kuntaliitto.
- Knuuttila, Seppo 2004: Kenttätöitä ja -tuomioita. – Seppo Knuuttila & Pekka Laaksonen & Ulla Piela (toim.), *Kenttäkysymyksiä*, 9–24. Kalevalaseuran vuosikirja 83. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Knuuttila, Seppo 2006: Paikan moneus. – Seppo Knuuttila & Pekka Laaksonen & Ulla Piela (toim.), *Paikka; Eletty, kuviteltu, kerrottu*, 7–10. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Knuuttila, Seppo & Rannikko, Pertti 2008: Sivakka ja Rasimäki tutkimuksia. – Seppo Knuuttila & Pertti Rannikko & Jukka Oksa & Tapio Hämynen & Hannu Itkonen & Heidi Kilpeläinen & Mikko Simula & Sinikka Vakimo & Marjaana Väisänen (toim.), *Kylän paikka – Uusia tulkintoja Sivakasta ja Rasimäestä*, 9–22. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Knuuttila, Seppo 2008: Seurattu Sivakka – Miten mennyt muuttuu ja merkitykset vaihtavat paikkaa. – Seppo Knuuttila & Pertti Rannikko & Jukka Oksa & Tapio Hämynen & Hannu Itkonen & Heidi Kilpeläinen & Mikko Simula & Sinikka Vakimo & Marjaana Väisänen (toim.), *Kylän paikka – Uusia tulkintoja Sivakasta ja Rasimäestä*, 107–134. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Korkiakangas, Pirjo 2005: Muistoista tulkintaan – muisti ja muisteluaineistot etnologian tutkimuksessa. – Pirjo Korkiakangas & Pia Olsson & Helena Ruotsala (toim.), *Polkuja etnologian menetelmiin*, 129–147. Ethnos-toimite 11. Helsinki: Ethnos ry.

- Korkiakangas, Pirjo 2006: Etnologisia näkökulmia muistiin ja muisteluun. – Outi Fingerroos & Riina Haanpää & Anne Heimo & Ulla-Maija Peltonen (toim.), *Muistitietotutkimus. Metodologisia kysymyksiä*, 120–144. Tietolipas 214. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Koski, Arto 2008: *Monikuntaliitokset. Taitavasta toteutuksesta hyviin käytäntöihin*. ACTA, nro 203. Helsinki: Suomen kuntaliitto [online].
http://www.uusilohja.fi/Liitetiedostot/monikuntaliitos_Arto_Koski.pdf [26.12.2012].
- Koski, Arto 2013: *Kuntaliitostutkimukset* [online]. Suomen Kuntaliitto:
<http://www.kunnat.net/fi/palvelualueet/kuntaliitokset/kuntaliitostutkimukset/Sivut/default.aspx> [4.2.2014].
- Koski, Heikki & Pöyhönen, Aulis 2006: Vahvat kunnat ovat hallinnon perusta. – Helinä Hirvikorpi (toim.), *Paras tuoreeltaan tulkittuna*, 9–30. Kunnallisalan kehittämissäätiö KAKS [online]:
<http://www.kaks.fi/sites/default/files/paras%20tuoreeltaan%20tulkittuna.pdf> [2.2.2014].
- Kupila, Sanna 1996: *Merimaskun kulttuurimaisema ja vanha rakennuskanta*. Varsinais-Suomen rakennuskulttuuri 4. Turku: Turun maakuntamuseo.
- Kurri, Kaarin 2001: *Rymättylän kulttuurimaisema ja vanha rakennuskanta*. Varsinais-Suomen rakennuskulttuuri 7. Turku: Turun maakuntamuseo.
- Lehtonen, Juhani U. T. 2005: Kansatieteen tutkimushistoria. – Pirjo Korkiakangas & Pia Olsson & Helena Ruotsala (toim.), *Polkuja etnologian menetelmiin*, 11–24. Ethnos-toimite 11. Helsinki: Ethnos ry.
- Lettinen, Eva 2004: *Saaristolaisen kokemus omasta kulttuuristaan. Eläminen merestä ja meren kanssa*. Turku: Turun yliopisto.
- Lineri, Maarit 2002: Tarjolla työhuone merinäköalalla. – Maarit Lineri & Terttu Kraemer (toim.), *Myötätuulta Merimaskussa I/2002*, 12–15. Merimasku: Merimasku-Seura ry.
- Löfgren, Orvar 1981: Människan i landskapet – landskapet i människan. Lauri Honko & Orvar Löfgren (toim.), *Tradition och miljö – Ett kulturekologiskt perspektiv*, 235–262. Lund: Liber Läromedel Lund.
- Meeus, Steven J. & Gulinck, Hubert 2008: *Semi-Urban Areas in Landscape Research* [online]. Living Reviews in landscape research:
<http://landscaperesearch.livingreviews.org/open?pubNo=lrlr-2008-3&page=articlese3.html> [11.1.2014].
- Meriläinen-Hyvärinen, Anneli 2010: ”Sanoppa minulle, onko mejän hyvä olla täällä?” Paikkakokemukset kolmen talvivaaralaisen elämässä. – *Elore* vol. 17. Suomen kansantietouden tutkijain seura ry [online]:
http://www.elore.fi/arkisto/1_10/art_merilainen_1_10.pdf [1.2.2014].
- Massey, Doreen 2008: *Samanaikainen tila*. Mikko Lehtonen & Pekka Rantanen & Jarno Valkonen (toim.). Tampere: Vastapaino.

Moisio, Sami 2009: Valtion aluehistoria – Suomalainen aluetutkimus yhteiskunnan muutoksen kuvastajana. – Maria Lähteenmäki (toim.), *Maa, seutu, kulmakunta – näkökulmia aluehistorialliseen tutkimukseen*, 52–89. Historiallinen arkisto 129. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura

Moisio, Sami 2012: *Valtio, Alue, politiikka. Suomen tilasuhteiden sääntely toisesta maailmansodasta nykypäivään*. Tampere: Vastapaino.

Mäkinen, Minna 2009: Tapaus Säynätsalo – Paikallisuuden merkitys ja rooli kuntaliitosprosessissa. – *Maaseudun uusi aika* 1/2009, 61–71 [online]. Maaseudun uusi aika ry:
http://www.mua.fi/SIRA_Files/downloads/Arkisto/MUA_lehti/2009/mua_2009_1_an_Makinen.pdf [11.1.2014].

Mäkinen, Minna 2013: Paikallisuus, yhteisöllisyys ja muuttuvat kuntarajat. – Jari Eilola & Laura-Kristiina Moilanen (toim.), *Yhteisöllisyyden perintö. Tutkimuksia yhteisöstä eri vuosisadoilla*, 281–308. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Olenius, Jaakko 1989: Merimaskun kunnan tervehdys. – Henni Haarala & Jukka Heininen (toim.), *Rymättylä-Merimaskun Säästöpankki 90 vuotta 4.11.1989*, 42–43. Rymättylä: Rymättylä-Merimaskun Säästöpankki.

Olenius, Jaakko 1995: Pitäjän raha-asiat – veroäyrin hinnan kehitystaustoja. – Terttu Kraemer (toim.), *Myötätuulta Merimaskussa syksy 1995*, 5. Merimasku: Merimasku-Seura ry.

Olenius, Jaakko 2011: Särkängsalmen kotisatamalaiturin alkuvaiheet. – Maarit Lineri (toim.), *Myötätuulta Merimaskussa nro. 23*, 12–13. Merimasku: Merimasku-Seura ry.

Ovaska, Esko 2001: *Saaristoon muutto elämänpolitiikkana ja sosiaaliset verkostot saaristokunnassa*. Turun ammattikorkeakoulun tutkimuksia I. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

Ovaska, Esko 2003: *Ongelma, idylli vai elämysyhteisö? Pienten saaristokuntien sosiaali- ja terveystalveluiden ja sosiaalisen pääoman tarkastelua*. Turun ammattikorkeakoulun tutkimuksia 7. Turku: Turun ammattikorkeakoulu.

Paasi, Anssi 1980: *Eräitä elinympäristötutkimuksen lähtökohtia*. – Lauri Hautamäki & Sauli Rouhinen & Seppo Siirilä & Erkki Tervämäki (toim.), *Kylät ja kaupunginosat*, 316–322. Tampere: Tampereen yliopisto.

Paasi, Anssi 1983: *Maantieteen subjekti? Tie humanistisen maantieteen ja behavioraalisen maantieteen nykytematiikkaan*. Historian, Maantieteen ja muiden aluetieteiden osaston julkaisuja No. 34. Joensuu: Joensuun korkeakoulu.

Paasi, Anssi 1998: Alueiden renessanssi ja identiteettipuhe. Hänninen, Sakari (toim.), *Missä on tässä*, 170–190. SoPhi, yhteiskuntatieteiden, valtio-opin ja filosofian julkaisuja 18. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Palmunen, Lauri 2009: *Varsinais-Suomen käsikirja*. Turku: Varsinais-Suomen liitto.

- Perttula, Juha 2008: Kokemus ja kokemuksen tutkimus: fenomenologisen erityistieteen tieteenteoria. Timo Latomaa & Juha Perttula (toim.), *Kokemuksen tutkimus – Merkitys – tulkinta – ymmärtäminen*, 115–164. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.
- Ponteva, Katariina 2012: *Muutoksessa*. Helsinki: Sanoma Pro Oy.
- Pursimo, Elina 1999: Meren ja pellon viljaa – velkualaisten työtä ja toimeentuloa. – Anja Tuomisto (toim.), *Pitkä soutu. Matkalla muistettuun ympäristöhistoriaan*, 61–85. Religionsvetenskapliga skrifter nr. 46. Åbo: Åbo Akademi.
- Pursimo, Elina 2001: Asutushistoria ja kulttuurimaisema. – Kaarin Kurri (toim.), *Rymättylän kulttuurimaisema ja vanha rakennuskanta*, 9–36. Varsinais-Suomen rakennuskulttuuri 7. Turku: Turun maakuntamuseo.
- Putnam, Robert 2000: *Bowling alone. The collapse and revival of American community*. New York: Rockefeller Center.
- Puustinen, Sari 1998: *Kuohuttava kuntaliitos – tutkimus kolmen kuntaliitoksen edellytyksistä ja esteistä*. ACTA nro. 89. Helsinki: Suomen kuntaliitto.
- Rannikko, Pertti 2009: Kylä kaupungin laidaksi – Autoetnografinen tutkimus paikallisyhteisöjen ja identiteetin liikkeestä. – *Maaseudun uusi aika* 1/2009, 5–19 [online]. Maaseudun uusi aika ry: http://www.mua.fi/SIRA_Files/downloads/Arkisto/MUA_lehti/2009/mua_2009_1_a_Rannikko.pdf [12.1.2014].
- Rauhala, Lauri 1997: Tajunnan tutkimus sen oman struktuurin ehdoilla [online]. *Filosofinen aikakauslehti* 1/97: http://netn.fi/197/netn_197_rauha.html [16.12.2013].
- Ruotsala, Helena 2002: *Muuttuvat palkiset*. Kansatieteellinen arkisto 49. Helsinki: Suomen muinaismuistoyhdistys.
- Ruotsala, Helena 2005: Matkoja, muistoja, mielikuvia – kansatieteilijä kentällä. – Pirjo Korkiakangas & Pia Olsson & Helena Ruotsala (toim.), *Polkuja etnologian menetelmiin*, 45–76. Ethnos-toimite 11. Helsinki: Ethnos ry.
- Ruotsala, Helena 2009: Kovan leivän alue vai viinitie? – Kulttuurialueita konstruoivasta kansatieteestä eurooppalaiseksi etnologiaksi. – Maria Lähteenmäki (toim.), *Maa, seutu, kulmakunta – näkökulmia aluehistorialliseen tutkimukseen*, 170–196. Historiallinen arkisto 129. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Ruotsala, Helena 2011: Kaksi kukkaroa ja kaksi kelloa. Ylirajaisuutta ja monipaikkaisuutta Tornion–Haaparannan kaksoiskaupungissa. – *Sananjalka* vol. 53: 196–217. Turku: Suomen Kielen Seura.
- Rosenström, Marika 1996: *Fartyget, himlen och havet*. Meddelanden från Folkkultursarkivet nr. 16. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet.

Rytkönen, Anne-Pauliina & Tebest, Teemo 2014: *Harva suosittelee omaa kotikuntaansa* [online]. YLE uutiset: http://yle.fi/uutiset/harva_suosittelee_omaa_kuntaansa/7031857 [15.1.2014].

Räsänen, Matti 1985: Kontinuitet och förändring: Från förindustriell till industristad. Matti Räsänen (toim.), *Kaskö – Kontinuitet och förändring i en småstad*, 373–382. Folklivsstudier XVI. Helsingfors: Svenska litteratursällskapet.

Sappinen, Eero 2000: *Arkielämän murros 1960- ja 1970-luvuilla. Tutkimus suomalaisen työväestön elämäntavoista ja niiden paikallisista raumalaisista piirteistä*. Kansatieteellinen Arkisto 46. Helsinki: Suomen Muinaismuistoyhdistys.

Siivonen, Katriina 2008: *Saaristoidentiteetit merkkien virtoina*. Kansatieteellinen arkisto nro. 51. Helsinki: Suomen Muinaismuistoyhdistys.

Tuan, Yi-Fu 2006: Paikan taju: aika, paikka ja minuus. Seppo Knuuttila & Pekka Laaksonen & Ulla Piela (toim.), *Paikka. Eletty, kuviteltu, kerrottu*. Kalevalaseuran vuosikirja 85, 15–30. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Ukkonen, Taina 2006: Yhteisö, vuorovaikutus ja narratiivisuus muistitietotutkimuksessa. – Outi Fingerroos, Riina Haanpää, Anne Heimo & Ulla-Maija Peltonen (toim.), *Muistitietotutkimus. Metodologisia kysymyksiä*, 175–198. Tietolipas 214. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Viljanne, Susanna 2013: Viimeinen mohikaani. – *Aamuset* [online]: <http://www.aamuset.fi/naista-puhutaan/saaristo/viimeinen-mohikaani> [3.2.2014].

Virtanen, Pekka 1998: *Kaupungin imago*. Helsinki: Rakennustieto Oy.

Virtanen, Tiina 1991: *Saaristoon muuttajat. Houtskarın, Iniön ja Velkuan kuntiin 1980-luvulla muuttaneet*. Saaristomeren kehittämissuunnitelma 10/1991. Turku: Turun yliopisto.

Väisänen, Marjaana 2008: Paluu juurille – Sivakka ja Rasimäki lomalaisten kohtauspaikkana. – Seppo Knuuttila, Pertti Rannikko, Jukka Oksa, Tapio Hämynen, Hannu Itkonen, Heidi Kilpeläinen, Mikko Simula, Sinikka Vakimo, Marjaana Väisänen (toim.), *Kylän paikka – Uusia tulkintoja Sivakasta ja Rasimäestä*, 208–225. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Zimmerbauer, Kai 2008: *Alueellinen imago ja identiteetti liikkeessä*. Ruralia-instituutti, julkaisuja 15. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Åström, Anna-Maria 2005: Den etnologiska forskningsprocessen – en djupdykning i mentala och materiella sfärer. – Pirjo Korkiakangas & Pia Olsson & Helena Ruotsala (toim.), *Polkuja etnologian menetelmiin*, 25–42. Ethnos-toimite 11. Helsinki: Ethnos ry.

LIITTEET (5 KPL)

Liite 1. Tutkimusalueen kartta.

Kartta: Naantalin kaupunki 2012d.

Muokannut ja täydentänyt Lauri Katiskoski 21.2.2014.

Liite 2. Kuntien perustiedot.

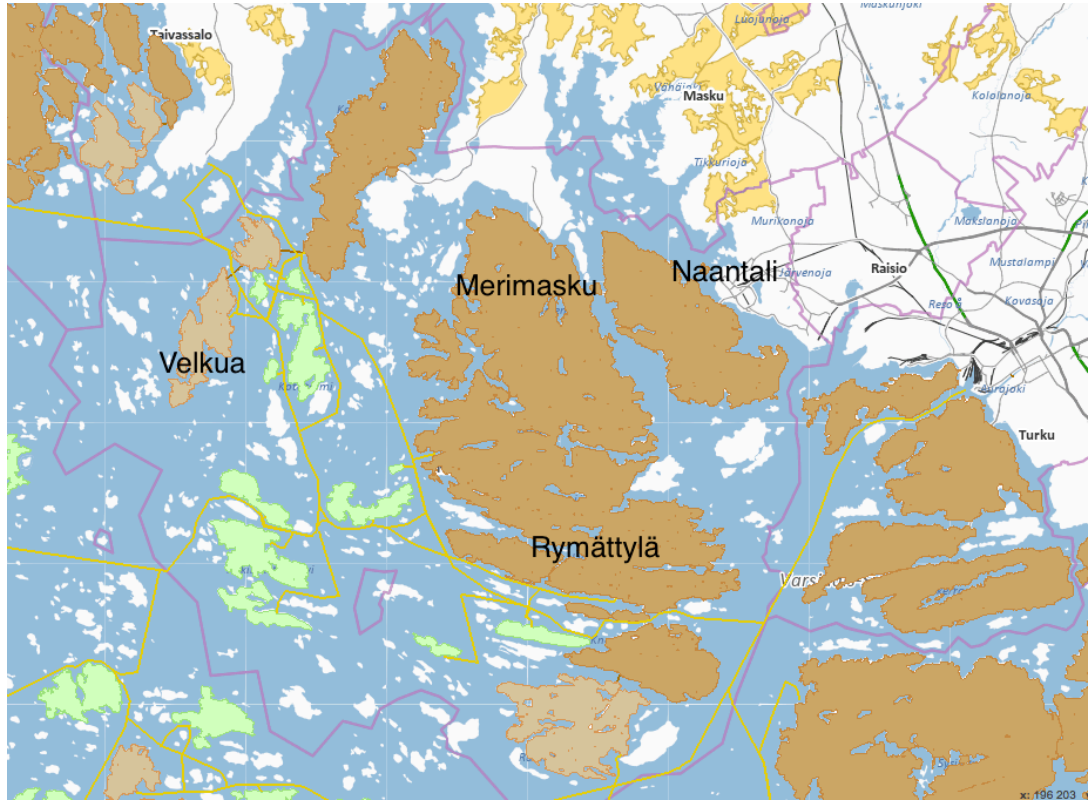
	Maa-ala km ²	Vesialueet km ²	Pinta-ala yht. km ²	Ranta- viiva km	Väestö 2008	Väestön-tiheys as. / km ²
Merimasku	51	34	85	155	1620	31
Kanta- Naantali	53	31	82	88	14 109	266
Rymättylä	148	186	334	526	2 130	14
Velkua	32	103	135	206	258	8
Yhteensä	284	354	638	975	18 117	64

Taulukon pinta-alamatiedot ja väestötiheys pyöristettyjä arvoja.

Lähteet: Saaristo-ohjelma 2010; Suomen Kuntaliitto 2013.

Liite 3.

Kartta Naantalin saaristokaupungin saaristo-osien liikenneolosuhteista.

Saariston liikenneyhteydet:

	Lossiyhteys		Yhteysaluslinjat
	Siltayhteys		Lossilinjat
	Yhteysalusliikenne		Kuntarajat

Kartta-aineistot: Lounais-Suomen aluetietopalvelu 2014.
Muokannut ja täydentänyt Lauri Katiskoski 23.2.2014.

Liite 4.

Informanttiluettelo tutkimukseen haastatelluista henkilöistä.

Sukupuoli	Ikä	Ammatti	Asunut alueella
Mies	35	Maanviljelijä/lakimies	Syntyperäinen*
Nainen	36	Kosmetologi/toiminnanohjaaja***	Syntyperäinen*
Nainen	51	Viestintäalan yrittäjä	24 v
Mies	53	Yliopettaja, FT	21 v
Nainen	33	Maantieteilijä/koordinaattori***	5 v
Mies	48	Maanviljelijä	Syntyperäinen
Mies	58	Rehtori***	Syntyperäinen*
Nainen	67	Pitopalveluyrittäjä/maatilan emäntä	Syntyperäinen
Nainen	62	Lakimies	33 v
Mies	36	Kiinteistövälittäjä	8 v
Nainen	53	Lastentarhanopettaja/maatilan emäntä***	30 v
Mies	47	Rakennusmestari	13 v
Nainen	31	Insinööri***	Syntyperäinen*
Mies	46	Insinööri	7 v
Mies	59	Entisöijä	10 v
Nainen	62	Eläkeläinen/kätilö	Syntyperäinen*
Nainen	78	Eläkeläinen/pappi	10 v
*Paluumuuttaja, asunut osan elämästään muualla.			
**Informantin perheellä ollut kesämökki Merimaskussa henkilön lapsuudessa.			
*** Toissä tai ollut töissä Naantalın kaupungilla tai on läheisessä suhteessa kaupunkiin.			

Lauri Katiskoski

Turun yliopisto, kansatiede

PERUSTIEDOT

- Nimi, syntymäaika, paikka ja kotiosoite
- Vanhemmat ja heidän kotipaikkansa
- Lyhyt elämäkerta
- Perhe
- Koulutus
- Työkokemus
- Missä olet asunut?
- Mitä harrastat?

KUNTALIITOS

- Päälimmäinen mielipiteesi Naantalin kuntaliitoksesta?
- Olisiko kotikuntasi pärjännyt mielestäni itsenäisenä?
- Saitko tietoa kuntaliitoksesta ennen sen toteutumista? Miten tiedotus on toiminut kuntaliitoksen jälkeen?
- Saatko riittävästi tietoa kaupungin päätöksenteosta ja toiminnasta?
- Miten määrittelisit sanan kunta?

ARKI ENNEN JA NYT

- Onko vuonna 2009 toteutettu kuntaliitos vaikuttanut elämääsi? Onko elinympäristössäsi jokin muuttunut?
- Miten kuntaliitos näkyy arjessa? Näkyykö se jotenkin arjessa, että Naantali on nyt isompi?
- Mitä kunnallisia palveluita elinalueellasi on? Onko jotain hävinnyt tai tullut lisää? Miten palvelut toimivat?
- Mitä yksityisiä palveluita elinalueellasi on?
- Onko tilanne nyt hyvä kuntaliitosten näkökulmasta? Miten suhtaudut nyt käynnissä olevaan koko maan kattavaan kuntauudistukseen? Onko Naantali nyt sopivan kokoinen? Mihin liittyisitte jos se olisi ajankohtaista?
- Seuraatko paikallista päätöksentekoa? Tunnetko paikallispoliitikkoja/virkamiehiä? Entinen kotikunta vs. Naantali.
- Missä asioissa olet tekemisissä kaupungin kanssa?
- Näkyykö kuntaliitos jotenkin Naantalin päätöksenteossa?
- Minkä asian toivoisit olevan toisin?
- Miten Naantalia tulisi kehittää?
- Kuulutko johonkin paikalliseen yhdistykseen? Onko alueellasi yhdistystoimintaa?

- Onko kuntaliitos vaikuttanut siihen? 2(3)
- Onko yhdistystoiminta mielestäsi merkityksellistä paikassa joka on käynyt läpi kuntaliitoksen?
 - Onko omalla elinalueellasi yhteisöllisyyttä? Jos on, niin mitä se on?
 - Koetko, että kuntaliitoksen jälkeen hallinto ja päätöksentekoperiaatteet ovat muuttuneet?
 - Millaista on Naantalın kaupungin maankäyttöpolitiikka? Onko jokin muuttunut?
 - Onko kuntaliitos vaikuttanut omaan ammattiisi?
 - Mitä on paikallisuus? Onko kuntaliitos vaikuttanut paikallisuuteen?
 - Mitä on naantalilaisuus?

IHMISTEN JA ALUEIDEN VÄLISET SUHTEET

- Onko Naantali saaristokaupunki?
- Mikä erottaa entisen kotikuntasi muista liitosalueen kunnista?
- Oletko tekemisissä muiden kaupunginosien asukkaiden kanssa?
- Miten eri alueilla elävät ihmiset eroavat toisistaan? Onko olemassa jotain yleisiä stereotyyppioita?
- Miksi joku ihminen muuttaisi tänne missä asut? Miksi joku muuttaisi Velkualle? Jne.
- Eroaako elämä eri alueilla? Ymmärtävätkö muiden alueiden ihmiset millaista elämä omalla kotipaikkakunnallasi on? Ymmärtävätkö ihmiset alueen erityispiirteitä?
- Ymmärtääkö Naantaliin muuttava ihminen, että nykyinen Naantali on nykyään laajempi ja muodostuu erilaisista osista?
- Pitääkö nykyistä Naantalia katsoa ja kehittää yhtenäisenä alueena, vai pitääkö eri alueita katsoa omina kokonaisuuksinaan?
- Ovatko muiden alueiden palvelut samanlaiset mitä oman elinympäristösi palvelut? Mitä kunnallisia palveluita muilla liitosalueilla on? Peilaa omaan kotipaikkaasi.
- Ovatko Naantalın eri alueet keskenään tasavertaisessa asemassa?
- Onko Naantalissa alueellista politiikkaa?
- Jättääkö Kanta-Naantali muut alueet varjoonsa?
- Oliko kunnilla yhteistyötä ennen kuntaliitosta?
- Naantalın kaupungin ja Naantalın maalaiskunnan liitos vuonna 1964?

OMA ELINYMPÄRISTÖ

- Mitä eroa on kaupunkilaisuudella ja maalaisuudella? Oletko kaupunkilainen, maalainen, saaristolainen?
- Miksi asut täällä? Miten viihdyt täällä?
- Mikä omassa elinympäristössäsi on sinulle tärkeää?
- Mitä ovat kotipaikkasi tunnusomaiset piirteet?
- Kun muutit tänne/kun olit lapsi, miten elämä täällä on muuttunut?
- Mitä perinteitä paikkakunnallasi on? Ovatko ne myös sinun perinteitäsi?
- Minkälaisia ihmisiä täällä asuu? Mitä ovat heidän ammattinsa?
- Miten suhtaudut luontoon? Koetko olevasi saaristolainen? Mitä saaristo sinulle merkitsee? Minkälainen on kaunis maisema?
- Miten eri luonnonajat vaikuttavat elämään kotialueellasi?

- 3(3)
- Minkälaisia merkityksiä kotipaikkaasi liittyy?
 - Asuinpaikka/työpaikka/vapaa-ajanpaikka/suvun historia?
 - Miten kotialueellasi suhtaudutaan uusiin asukkaisiin?
 - Muuttaako tänne ihmisiä?
 - Tunnetko olevasi sidottu kotipaikkaasi? Voitko lähteä muualle?
 - Miltä elinympäristösi tulevaisuus näyttää? Miten kotialueesi tulee kehittymään? Tuleeko vanhojen kuntien merkitys vähenemään uusien sukupolvien myötä?
 - Ovatko paikannimet säilyneet samana? Onko paikannimillä sinulle merkitystä? Jos olet matkoilla, miten kerrot ihmisille mistä olet kotoisin?
 - Jos määrittelet oman asuinpaikkasi niin perustuuko se kylään, saareen, kaupunginosaan vai kaupunkiin?
 - Koetko kuuluvasi tänne missä nyt asut?
 - Minkälaiset ovat suhteesi naapureihisi? Tunnetko naapurisi?
 - Pidätkö itseäsi naantalilaisena vai rymättyläläisenä/merimaskulaisena/velkualaisena?
 - Samaistutko vanhaan kyläyhteisöön, erotatko itsesi heistä?
 - Tunnetko hyvin kotialueesi historian tai tähän paikkaan liittyviä kertomuksia ja ylisukupolvisia tarinoita?
 - Jos muuttaisit täältä pois mitä jäisit kaipaamaan?
 - Kertaatko vielä lopuksi päällimmäiset tunteesi kuntaliitoksesta?
 - Haluaisitko sanoa vielä jotain? Tuleeko jotain mieleen?